

Załącznik do Uchwały Nr/..... /2015
Rady Powiatu Inowrocławskiego
z dnia 2015 r.

Projekt

Strategia Rozwoju Powiatu Inowrocławskiego do 2020 r.

CZĘŚĆ II

**Raport społeczno-gospodarczy
Powiatu Inowrocławskiego
z elementami diagnozy**

Inowrocław, 2015 r.

SPIS TREŚCI

1. CHARAKTERYSTYKA POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO.....	4
2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	5
2.1 DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA	5
2.2 GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA.....	12
2.3 GOSPODARKA ODPADAMI.....	16
2.4 SIEĆ GAZOWA	19
2.5 SIEĆ ENERGETYCZNA	21
2.6 SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE	22
3. ŚRODOWISKO.....	28
3.1 STAN PRZYRODY	28
3.2 WODY PODZIEMNE I POWIERZCHNIOWE	29
3.3 SUROWCE NATURALNE.....	30
3.4 ŹRÓDŁA ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO.....	30
3.5 HAŁAS KOMUNIKACYJNY I PRZEMYSŁOWY.....	32
3.6 EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA	34
4. ZASOBY LUDZKIE	37
4.1 DEMOGRAFIA.....	37
4.2 RYNEK PRACY I BEZROBOCIE	42
4.3 OCHRONA ZDROWIA.....	55
4.4 NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	72
4.5 SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA.....	73
4.6 POMOC SPOŁECZNA.....	77
4.7 EKONOMIA SPOŁECZNA	91
4.8 EDUKACJA, NAUKA I KSZTAŁCENIE	95
4.9 KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	110
4.10 TURYSTYKA	124
4.11 SPORT I REKREACJA	140
4.12 ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	151
5. GOSPODARKA	155

5.1 PODMIOTY GOSPODARCZE	155
5.2 POTENCJAŁ PRZEMYSŁOWY	160
5.3 ROLNICTWO	162
6. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	167
6.1 PROGRAMY WALKI Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ	173
6.2 BEZPIECZEŃSTWO W RUCHU DROGOWYM	174
7. DOCHODY I WYDATKI POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	181
8. POWIAT INOWROCŁAWSKI JAKO BENEFICJENT ŚRODKÓW EUROPEJSKICH	185
SPIS TABEL	189
SPIS WYKRESÓW.....	192
BIBLIOGRAFIA	194

1. Charakterystyka Powiatu Inowrocławskiego

Powiat Inowrocławski zajmuje powierzchnię ok. 1225 km² położoną nad górną Notecią w południowo - zachodniej części Kujaw. Większy jego fragment pokrywają żyzne obszary, które od początku V w.p.n.e poddawano procesowi intensywnego osadnictwa. Przybysze przynieśli ze sobą umiejętność uprawy roli, hodowli zwierząt domowych, a nawet wytwarzania ceramiki. Nasilenie wspomnianego osadnictwa przypadło na III w.p.n.e., czyli z chwilą odkrycia na tym terenie bogatych pokładów soli kamiennej. Łatwość eksploatacji kopaliny wydatnie sprzyjała rozwojowi gospodarczemu tych obszarów i w konsekwencji tworzenia załączków instytucji polskiej państwowości. Najstarszym grodem była Kruszwica, nad jeziorem Gopło, zwanym w średniowieczu Mare Polonorum. Historyczną ciekawostką stanowi fakt, iż od początku XV wieku funkcjonowało województwo inowrocławskie z powiatami w Inowrocławiu i Bydgoszczy. Struktura organizacyjna przetrwała aż do I rozbioru Polski (1772).

Obecny Powiat Inowrocławski został przywrócony 1 stycznia 1999 r. na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 r. w sprawie utworzenia powiatów (Dz. U. Nr 103 poz. 62). Jest trwałym elementem dopełniającym struktury samorządowe województwa. Nawiązuje jednocześnie do historycznego sprawdzonego systemu trójstopniowego podziału terytorialnego kraju. Posiada kształt zbliżony do tego sprzed likwidacji w 1975 r.

Powiat Inowrocławski zajmuje południową część województwa kujawsko-pomorskiego. Jest typową równiną wznoszącą się przeciętnie od 80 do 90 m.n.p.m., której 10 % powierzchni pokrywają lasy, zaś 77% stanowią użytki rolne. W skład powiatu wchodzi:

- 1) gmina miejska: Inowrocław;
- 2) gminy miejsko-wiejskie: Gniewkowo, Janikowo, Kruszwica, Pakość;
- 3) gminy wiejskie: Dąbrowa Biskupia, Inowrocław, Rojewo, Złotniki Kujawskie.

Powiat należy do największych w województwie kujawsko-pomorskim pod względem liczby mieszkańców (ok. 164 tys. mieszkańców), a zarazem do najgęściej zaludnionych (134 osoby na 1 km²). Dysponuje rozwiniętą infrastrukturą komunalną, na którą składa się licząca 1397 km sieć wodociągowa, prawie 553 km sieć kanalizacyjna, 349 km sieć gazowa, oczyszczalnie ścieków, zakłady utylizacji odpadów, sieć ciepłownicza oraz 535 km dróg powiatowych. Lokalna społeczność korzystać może nie tylko z rozlicznych połączeń komunikacyjnych o charakterze wewnętrznym (kolejowo-drogowych), lecz także może bezpośrednio skomunikować się z wieloma dużymi ośrodkami miejskimi kraju.

Podwaliny gospodarki tworzy ponad 13 tys. różnej wielkości podmiotów gospodarczych, wśród których dominujące branże stanowią: przemysł chemiczny, metalowy, poligraficzny, meblarski i rolno-spożywczy oraz usługowy.

Atutem Powiatu Inowrocławskiego są: duże zainteresowanie inwestorów zagranicznych (powiat skupia 6% ogółu podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w województwie), uzdrowisko w Inowrocławiu jako jedno z największych i najbardziej znanych w kraju,

dośrodkowy układ komunikacyjny, gleby wysokiej jakości – największy producent żywności w regionie (wysokotowarowe rolnictwo, warzywnictwo), obecność wysokospecjalistycznych produktów turystycznych (Pakość, Kruszwica, Jezioro Gopło), możliwość zagospodarowania Zbiornika Pakoskiego, korzystne położenie wobec siedzib województwa, dobra dostępność w transporcie kolejowym, silne zurbanizowanie, w tym dobra dostępność do mediów, a także bogate dziedzictwo historyczne, kulturowe i walory przyrodnicze Kujaw.¹

Wiodące atrakcje turystyczne powiatu odnajdą zainteresowani w Inowrocławiu, Kruszwicy i Pakości. Mają do dyspozycji hotele, sezonowe schroniska, pola namiotowe, baseny pływackie, muzeum, galerie wystawowe, szlaki turystyczne, całonocne parkingi strzeżone, ośrodki jeździeckie, w tym hipoterapeutyczne oraz park przyrodniczo-krajobrazowy.

Największym akwem wodnym jest historyczne jezioro Gopło (2125 ha), klasyfikowane równocześnie jako największy naturalny zbiornik wodny województwa kujawsko-pomorskiego.

Cząstki swych losów z tą ziemią związało wielu znamienitych Polaków, jak pisarze Stanisław Przybyszewski i Jan Kasprówic, profesor retoryki na Akademii Krakowskiej Jan z Ludziska, Prymas Polski ks. Kardynał Józef Glemp, działacze niepodległościowi Jakub Jasiński i Ludwik Mierosławski, kardiochirurg prof. Jan Moll, historyk profesor Czesław Łuczak, czy generał Władysław Sikorski.

Największe miasto powiatu, Inowrocław łączy dwie funkcje, przemysłową i uzdrowiskową. Licząca dziś 75 tys. mieszkańców historyczna stolica Kujaw jest znaczącym ośrodkiem przemysłowo-usługowym, komunikacyjnym, oświatowym, kulturalnym, a od 1875 r. także kuracyjnym.

Władze samorządowe powiatu dostrzegają możliwości dalszego rozwoju w oparciu o zrównoważony rozwój, spójność wewnętrzną i dostępność zewnętrzną, współpracę wielosektorową, budowę gospodarki z wykorzystaniem lokalnych specjalizacji i potencjału lokalnego kluczowych branż przemysłu oraz wykreowanie marki Powiatu z uwzględnieniem lokalnych walorów przyrodniczych, dziedzictwa historycznego i kulturowego Kujaw.

2. Infrastruktura techniczna

2.1 DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA

Infrastruktura drogowa

Powiat Inowrocławski charakteryzuje się dogodnym położeniem w sieci komunikacyjnej kraju. Na terenie powiatu znajduje się sieć dróg kategorii krajowej, wojewódzkiej,

¹ Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku.

powiatowej i gminnej. Łącznie dróg kategorii powiatowej jest 126, w tym na terenach wiejskich 101 oraz 43 w miastach. Przez teren powiatu przebiega 10 dróg kategorii wojewódzkiej oraz trzy drogi krajowe:

- droga krajowa nr 15 o przebiegu: Trzebnica – Milicz – Krotoszyn – Jarocin – Miąsowo – Miłośław – Września – Gniezno – Trzemeszno – Wylatowo – Strzelno – Inowrocław – Toruń – Brodnica – Lubawa – Ostróda,
- droga krajowa nr 25 o przebiegu: Bobolice – Biały Bór – Człuchów – Sępólno Krajeńskie – Koronowo – Bydgoszcz – Inowrocław – Strzelno – Ślesin – Konin – Kalisz – Ostrów Wielkopolski – Antonin – Oleśnica,
- droga krajowa nr 62 o przebiegu: Strzelno – Kobylniki – Radziejów – Brześć Kujawski – Włocławek – Nowy Duninów – Płock – Wyszogród – Nowy Dwór Mazowiecki – Pomiechówek – Serock – Wierzbica – Wyszaków – Łochów – Węgrów – Drohiczyn – Anusin.

Na terenie powiatu inowrocławskiego zlokalizowanych jest 20 obiektów mostowych oraz przebiega 11 km ścieżek rowerowych.

Ogólna długość dróg miejskich administrowanych przez Powiat wynosi 47,524 km. Są to drogi na terenie miast: Inowrocławia - 35,588 km, Pakości - 1,414 km, Janikowa - 8,250 km i Kruszwicy - 2,272 km. Nawierzchnie jezdni tych dróg są w większości bitumiczne. Drogi te posiadają w swoim przekroju pas jezdni, chodniki i zieleń. Pomimo wysokich nakładów inwestycyjnych Powiatu na infrastrukturę drogową w latach 2007-2013 nadal stopień degradacji nawierzchni ulic jest duży. Niezadawalający i zły stan techniczny posiada 37,97% (około 13,514 km) administrowanych nawierzchni. Należy jednak podkreślić, iż stan nawierzchni ulic w Inowrocławiu administrowanych przez Powiat w ostatnich latach uległ znacznej poprawie, dzięki wysokim nakładom inwestycyjnym. W 2007 roku niezadawalający i zły stan techniczny nawierzchni posiadało 58,36% (około 20,284 km) administrowanych ulic.

Nawierzchnie na większości ulic zostały wykonane wiele lat temu. W wyniku działania warunków atmosferycznych, stałego wzrostu natężenia ruchu samochodowego, wzrostu obciążenia (duże samochody o ponadnormatywnej masie) proces ten ulega przyspieszeniu. W celu uniknięcia dalszej degradacji nawierzchni ulic należałoby podwyższyć nośność nawierzchni poprzez odnowy lub kapitalne remonty. Dla zatrzymania niekorzystnych tendencji należałoby zwiększyć zakres remontów nawierzchni, minimum od 5 do 7 % (1,7 do 2,0 km rocznie).

Najlepszą nawierzchnię posiada 14 407 m ulic w Inowrocławiu, co stanowi 40,47% długości wszystkich ulic administrowanych przez Zarząd Dróg Powiatowych w Inowrocławiu. W ostatnich latach widać wyraźny wzrost długości ulic o najlepszej nawierzchni. W 2007 roku drogi o najlepszej nawierzchni stanowiły zaledwie 12,03% długości wszystkich ulic.

Długość dróg zamiejskich administrowanych przez Powiat wynosi 487,699 km. Drogi powiatowe zamiejskie posiadają 96,71% nawierzchni bitumicznych. Najlepiej pod tym względem sytuacja kształtuje się w gminie Kruszwica – 98,75%, Rojewo – 98,67% i Pakość – 98,5%, najslabiej w gminie Gniewkowo 89,31%.

Wśród dróg powiatowych zamiejskich jest 10 dróg o nawierzchniach brukowych, gruntowych, tłuczniowych i żwirowych, o łącznej długości 15,998 km. Na przeważającej części dróg powiatowych położona jest nawierzchnia bitumiczna 471,701 km. Szerokość jezdni waha się od 3,50 m do 7,00 m.

Mając na uwadze znaczenie komunikacyjne, parametry techniczne oraz natężenie ruchu, wyodrębniono podstawową sieć dróg powiatowych zamiejskich: nr 2558C Janikowo – Tupadły, nr 2581C Kruszwica – Włostowo – Krzywe Kolano, nr 2548C Rybitwy – Janikowo, nr 2507C Jaksice – Tuczno – Rybitwy, nr 2368C Barcin – Złotowo – Złotniki Kujawskie, nr 2033C Cierpice – Rojewo – Inowrocław, nr 2574C Kruszwica – Papros, nr 2545C Jacewo – Ośniszczewko, nr 2568C Sikorowo – Kruszwica, nr 2508C Wojdał – Pakość. Łączna długość dróg wynosi 123,247 km, co stanowi 25,27% ogółu dróg zamiejskich.

W ostatnich latach znacznej poprawie uległ stan techniczny dróg zamiejskich układu podstawowego. W porównaniu do roku 2007 zwiększyła się liczba kilometrów dróg o dobrym stanie technicznym, natomiast zmniejszyła się liczba kilometrów dróg o niezadawalającym i złym stanie technicznym. Wg stanu na 2014 rok stan dobry posiada 46,42% dróg zamiejskich układu podstawowego (w 2007 roku było to zaledwie 5,73%), stan zadawalający 2,25%, natomiast stan niezadawalający i zły 43,64% dróg (w roku 2007 było to 65,14%).

Wysokie nakłady inwestycyjne na infrastrukturę drogową Powiatu Inowrocławskiego w latach 2007-2013 przełożyły się na znaczną poprawę stanu technicznego dróg miejskich i zamiejskich. W tabeli 1 przedstawiono wydatki na infrastrukturę drogową Powiatu Inowrocławskiego z podziałem na wydatki inwestycyjne i wydatki na remonty. W latach 2007-2013 przebudowano/wyremontowano 190,271 km dróg powiatowych, 33,781 km chodników, 9,8 km ścieżek rowerowych, przebudowano 34 zatoki i 6 obiektów inżynierskich.

Tabela 1 Wydatki na infrastrukturę drogową Powiatu Inowrocławskiego w latach 2007-2013

Rok	Wydatki inwestycyjne w zł.	Wydatki na remonty w zł.	Razem wydatki w zł.
2007	4 157 578.78	1 162 021.78	5 319 600,56
2008	5 183 329.56	638 635.11	5 821 964,67
2009	41 746 368.82	327 550.80	42 073 919.62
2010	28 078 421.63	499 195.71	28 577 617.34
2011	3 604 732.60	1 695 209.21	5 299 941.81
2012	5 466 027.63	962 804.50	6 428 832.13
2013	11 655 485.92	892 448,06	12 547 933,98
Razem	99 891 944.94	6 177 865.17	106 069 810,11

Źródło: Zarząd Dróg Powiatowych w Inowrocławiu.

Wydatki na infrastrukturę drogową finansowane były z budżetu Powiatu Inowrocławskiego oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym środków UE.

Poniższe zestawienie prezentuje projekty z zakresu infrastruktury drogowej współfinansowane ze środków europejskich, Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych oraz w ramach rezerwy subwencji ogólnej budżetu państwa w latach 2009-2014 z uwzględnieniem ich wartości oraz osiągniętych wskaźników.

Łącznie w latach 2009-2014 przebudowano 48,45 km dróg w ramach Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych i w ramach rezerwy subwencji ogólnej budżetu państwa, w tym 10,596 km dróg ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Tabela 2 Wykaz projektów z zakresu infrastruktury drogowej zrealizowanych przez Powiat Inowrocławski z udziałem środków zewnętrznych w latach 2009-2014

2009 r.				
Lp.	Nazwa wskaźnika	Nazwa zadania	Całkowita wartość zadania	Źródła finansowania
1	3,089 km drogi 5,870 km chodnika 1 zatoka autobusowa	Przebudowa dróg powiatowych w ciągu ulic: Świętokrzyskiej (3421 C) i Wierzbińskiego (3421C) w Inowrocławiu od ul. Andrzeja do ul. Rabińskiej”	9 416 089,38 zł	Budżet Państwa w ramach NPPDL: 3 000 000,00 zł Budżet Powiatu: 5 841 089,38 zł, Budżet Miasta Inowrocławia: 575 000,00 zł.
2.	16,820 km drogi	Przebudowa drogi powiatowej nr 2033C Cierpice – Rojewo – Inowrocław metodą powierzchniowego utrwalenia wraz z profilowaniem	3 961 381,75 zł	Budżet Państwa w ramach NPPDL: 1 980 690,87 zł Budżet Powiatu: 1 980 690,88 zł
3.	10,596 km drogi 0,720 km chodnika 3 zatoki autobusowe 1 obiekt	Przebudowa drogi powiatowej nr 2558C Janikowo – Tupadły (wraz z remontem mostu w miejscowości Kołuda Wielka)	14 109 851,81 zł	EFRR w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013: 5 983 600,00 zł Budżet Powiatu: 8 126 251,81 zł
4.	1 obiekt	Przebudowa mostu drogowego w ciągu drogi powiatowej nr 2570C Pieranie- Papiros	739 745,00 zł	Budżet Państwa w ramach Rezerwy Subwencji Ogólnej: 364 631,00 zł, Budżet Powiatu: 375 114,00 zł.
5.	1 obiekt	Przebudowa mostu drogowego przez kanał Notecki w miejscowości Gorzany w ciągu drogi powiatowej nr 2548 C Rybitwy-Janikowo	4 455 118,02 zł	Budżet Państwa w ramach Rezerwy Subwencji Ogólnej: 2 227 559,01 zł Budżet Powiatu: 2 227 559,01 zł.

Razem dł. przebudowanych dróg:		30,505 km	Środki zewnętrzne: 14 131 480,88 zł Budżet Powiatu: 18 550 705,08 zł	
Razem dł. przebudowanych/wybudowanych chodników:		6,590 km		
Ilość wybudowanych/przebudowanych zatok autobusowych:		4		
Ilość przebudowanych obiektów inżynierskich:		3		
Łączna wartość projektów:		32 682 185, 96 zł		
2010 r.				
1.	3,683 km 2,320 km chodnika 3 zatoki autobusowe	Przebudowa drogi powiatowej nr 2368 C Barcin-Złotowo-Złotniki Kujawskie wraz z ulicą Jesionową w Złotnikach Kujawskich – I etap	3 859 545,13 zł	Budżet Państwa w ramach NPPDL: 1 929 772,56 zł Budżet Powiatu: 1 350 841,57 zł, Budżet Gminy Złotniki Kujawskie: 578 931,00 zł.
2.	5,600 km 2,800 km chodnika 2,800 km drogi row. 1 zatoka autobusowa	Przebudowa drogi powiatowej nr 2533 C Lipie-Modliborzyce – I etap	4 294 210,41 zł	Budżet Państwa w ramach NPPDL: 2 147 105,20 zł Budżet Powiatu: 1 847 105,21 zł, Budżet Gminy Gniewkowo: 300 000,00 zł.
3.	0,848 km drogi	Przebudowa drogi powiatowej nr 2592C Ostrowo-Brześć na odcinku Złotowo-Brześć	424 451,03 zł	Budżet Państwa w ramach Rezerwy Subwencji Ogólnej: 212 225,00 zł Budżet Powiatu: 212 226,03 zł.
4.	0,450 km drogi	Przebudowa drogi powiatowej nr 2580C Rzepiszyn – Łagiewniki	148 102,31 zł	Budżet Państwa w ramach Rezerwy Subwencji Ogólnej: 48 160,00 zł Budżet Powiatu: 99 942,31 zł.
5.	1 obiekt	Przebudowa mostu drogowego w ciągu drogi powiatowej nr 2545C Jacewo- Ośniszczewko w miejscowości Parchanie	636 278,25 zł	Budżet Państwa w ramach Rezerwy Subwencji Ogólnej: 318 140,00 zł Budżet Powiatu: 318 138,25 zł.
Razem dł. przebudowanych dróg:		10,581 km	Środki zewnętrzne: 5 534 333,76 zł Budżet Powiatu: 3 828 253,37 zł	
Razem dł. przebudowanych/wybudowanych chodników:		5,120 km		
Razem długość przebudowanych/wybudowanych dróg rowerowych:		2,800 km		
Ilość wybudowanych/przebudowanych zatok autobusowych:		4		
Ilość przebudowanych obiektów inżynierskich:		1		
Łączna wartość projektu:		9 362 587,13 zł		

2012 r.				
1.	2,320 km drogi 0,480 km chodnika 4 zatok autobusowe	Przebudowa drogi powiatowej nr 2368 C Barcin-Złotowo-Złotniki Kujawskie wraz z ulicą Jesionową w Złotnikach Kujawskich – II etap	2 537 343,84 zł	Budżet Państwa w ramach NPPDL: 761 203,15 zł Budżet Powiatu: 1 457 704,04 zł Budżet Gminy Złotniki Kujawskie: 318 436,65 zł
Razem dl. przebudowanych dróg: Razem dl. przebudowanych/wybudowanych chodników: Ilość wybudowanych/przebudowanych zatok autobusowych: Łączna wartość projektu:			2,320 km 0,480 km 4 2 537 343,84 zł	Środki zewewnętrzne: 1 079 639,80 zł Budżet Powiatu: 1 457 704,04 zł
2013 r.				
1.	1 obiekt	Przebudowa mostu drogowego na przepust w ciągu drogi powiatowej nr 2535C Słońsko- Gąski w miejscowości Słońsko	184 189,70 zł	Budżet Państwa w ramach Rezerwy Subwencji Ogólnej: 92 094,85 zł Budżet Powiatu: 92 094,85 zł.
2.	1,200 km drogi 2,400 km chodnika	Przebudowa drogi powiatowej nr 2545C ulica Jacewska w Inowrocławiu	2 032 793,79 zł	Budżet Państwa w ramach Rezerwy Subwencji Ogólnej: 21 405,00 zł Budżet Powiatu: 2 011 388,79 zł.
Razem dl. przebudowanych/ wyremontowanych dróg: Razem dl. przebudowanych/wybudowanych chodników: Ilość przebudowanych obiektów inżynierskich: Łączna wartość inwestycji:			1,200 km 2,400 km 1 2 216 983,49 zł	Środki zewewnętrzne: 113 499,85 zł Budżet Powiatu: 2 103 483,64 zł
2014 r.				
1.	3,845 km drogi 0,035 km chodnika 1 zatoka autobusowa	Przebudowa drogi powiatowej nr 2508C Wojdał – Pakość – I etap	2 858 164,63 zł	Budżet Państwa w ramach NPPDL: 1 429 082,31 zł Budżet Powiatu: 1 399 082,32 zł Budżet Gminy Złotniki Kujawskie: 10 000,00 zł Budżet Gminy Pakość: 10 000,00 zł Firma „Merkury”

			Andrzej Kowalczyk: 10 000,00 zł
		Razem dl. przebudowanych dróg: 3,845 km Razem dl. przebudowanych/wybudowanych chodników: 0,035 km Ilość wybudowanych/przebudowanych zatok autobusowych: 1 Łączna wartość projektu: 2 858 164,63 zł	Środki zewnętrzne: 1 459 082,31zł Budżet Powiatu: 1 399 082,32 zł
PODSUMOWANIE 2009 - 2014:			
		Razem dl. przebudowanych/ wyremontowanych dróg: 48,451 km Razem dl. przebudowanych/wybudowanych chodników: 14,625 km Razem dl. przebudowanych/wybudowanych dróg rowerowych: 2,800 km Ilość wybudowanych/przebudowanych zatok autobusowych: 13 Ilość przebudowanych obiektów inżynierskich: 5 Łączna wartość projektów: 49 657 265,05 zł	

Źródło: Opracowanie Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu na podstawie danych Zarządu Dróg Powiatowych w Inowrocławiu.

Publiczny transport zbiorowy

W zakresie organizacji publicznego transportu drogowego, na terenie powiatu inowrocławskiego funkcjonuje 45 linii komunikacyjnych prowadzonych przez 10 przewoźników prywatnych. Łączna liczba przewiezionych pasażerów w 2013 r. wyniosła 2 585 216 osób. Łączny przebieg roczny na wszystkich liniach komunikacyjnych wyniósł 2 535 378 km.

Dostępność komunikacyjna z miasta Inowrocławia do siedzib gmin na terenie powiatu inowrocławskiego przedstawia się następująco (wg danych z rozkładów jazdy):

- Rojewo: 12 km, czas przejazdu - 17 min,
- Gniewkowo: 14 km, czas przejazdu - 21 min,
- Pakość: 14 km, czas przejazdu - 22 min,
- Kruszwica: 15 km, czas przejazdu - 29 min,
- Złotniki Kujawskie: 16 km, czas przejazdu - 22 min,
- Janikowo: 18 km, czas przejazdu - 26 min,
- Dąbrowa Biskupia: 24 km, czas przejazdu - 39 min.

Transport drogowy osób na liniach regularnych zabezpiecza dostatecznie potrzeby mieszkańców. Należy wskazać na niewystarczająco rozwinięty system transportu drogowego z głównych miast powiatu, w szczególności miasta Inowrocławia do największych miast Polski.

Przez powiat inowrocławski przebiegają szlaki kolejowe o znaczeniu ogólnokrajowym. Inowrocław jest węzłem kolejowym umożliwiającym połączenie przez Bydgoszcz i Toruń z Gdańskiem, Gdynią, Olsztynem oraz Warszawą. Linia kolejowa biegnąca do Poznania umożliwi połączenia ze Szczecinem i Wrocławiem. Należy wskazać na niewystarczająco rozwiniętą infrastrukturę kolejową, w szczególności w mniejszych miejscowościach

na terenie powiatu inowrocławskiego. Konieczna jest budowa zintegrowanych węzłów wraz z rewitalizacją dworców przy liniach nie poddawanych modernizacji (Janikowo, Złotniki Kujawskie, Gniewkowo).

2.2 GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Charakterystyka sieci wodociągowo-kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków

Powiat Inowrocławski posiada dobrze rozwiniętą sieć wodociągowo-kanalizacyjną. Według stanu na dzień 31 grudnia 2013 r. długość wodociągowej czynnej sieci rozdzielczej na terenie powiatu inowrocławskiego wynosiła 1 396,68 km (stopień zwodociągowania powiatu wynosił 95,5%). W ostatnich latach długość sieci wodociągowej nie uległa znacznym zmianom. W większości gmin stopień zwodociągowania wynosi blisko 100%, jedynie w gminie Rojewo wynosi 82,3%.

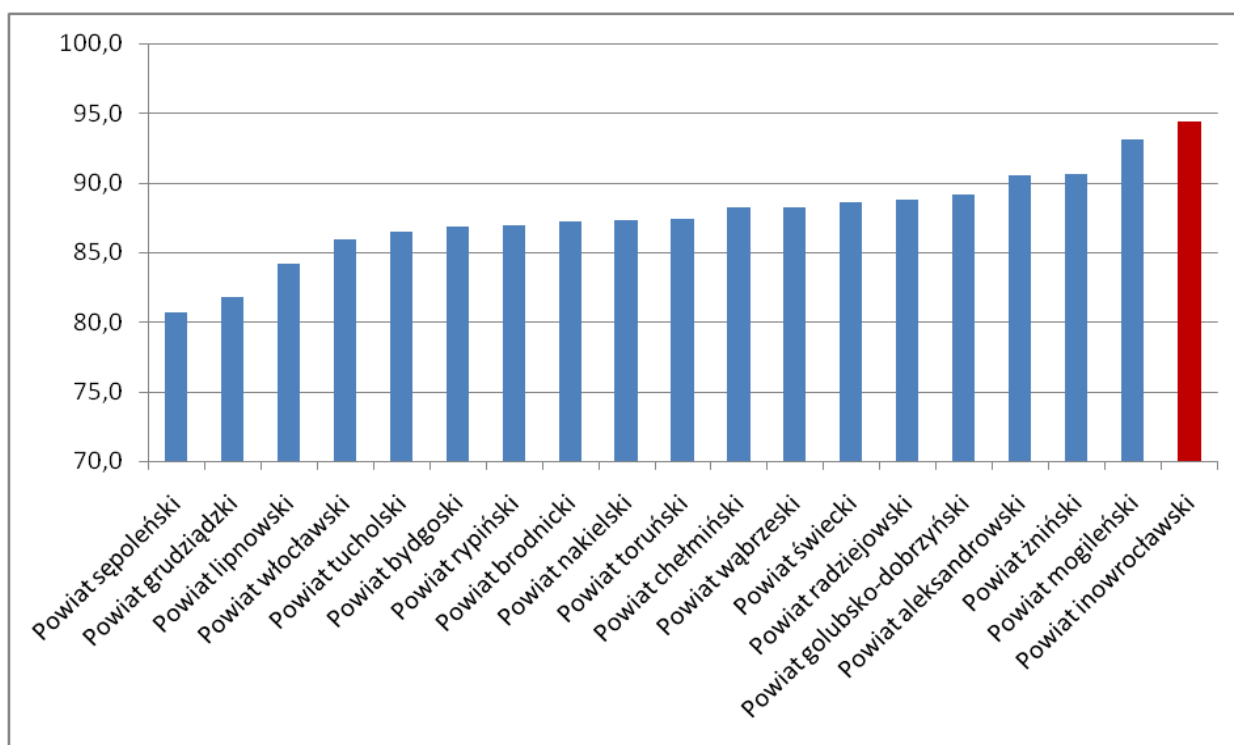
Tabela 3 Infrastruktura wodociągowa w gminach powiatu inowrocławskiego w 2013 r.

Wyszczególnienie	Długość rozdzielczej sieci wodociągowej [km]	Ilość przyłączy wodociągowych [szt.]	Stopień zwodociągowania [%]	Liczba mieszkańców podłączona do sieci wodociągowej
Gmina Dąbrowa Biskupia	165,6	1209	99,84	5180
Miasto i Gmina Gniewkowo	154,9	1955	93,0	13003
Miasto Inowrocław	239,2	4638	99,5	73645
Gmina Inowrocław	192,38	2662	100	11599
Miasto i Gmina Janikowo	99,3	1361	99,9	13600
Miasto i Gmina Kruszwica	132,6	2983	98,9	19623
Miasto i Gmina Pakość	108,4	1533	99	9813
Gmina Rojewo	133,3	1189	82,3	1189
Gmina Złotniki Kujawskie	171	2168	99,9	9096
POWIAT	1396,68	19698	95,5	156748

Źródło: Dane z Urzędów Gmin. Dane na 31.12.2013 r.

Jak wskazują dane GUS na dzień 31 grudnia 2013 r. Powiat Inowrocławski posiada najwyższy stopień zwodociągowania w województwie kujawsko-pomorskim.

Wykres 1 Korzystający z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności

Źródło: Bank Danych lokalnych, stan na 2013 r.

Na koniec 2013 r. długość sieci kanalizacyjnej na terenie powiatu inowrocławskiego wynosiła 553,19 km. Z sieci korzystało około 123 834 mieszkańców. Stopień skanalizowania powiatu wynosi 75,48%. Najmniej osób jest podłączonych do kanalizacji w gminie Rojewo – 157 przyłączy, co stanowi 19,9% mieszkańców i w gminie Inowrocław – 426 przyłączy, co stanowi 24,6% mieszkańców. Wykonanie kanalizacji na niektórych terenach wiejskich utrudnione jest przez bardzo duże rozproszenie istniejącej zabudowy. W miejscowościach tych lokalne samorządy propagują budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, zamiast budowy kosztownej sieci kanalizacyjnej. Najwięcej przydomowych oczyszczalni ścieków znajduje się w gminach o najniższym stopniu skanalizowania, tj. w gminie Rojewo (105) i w gminie Dąbrowa Biskupia (87).

Tabela poniższa obrazuje charakterystykę infrastruktury kanalizacyjnej w gminach powiatu inowrocławskiego.

Tabela 4 Infrastruktura kanalizacyjna w gminach powiatu inowrocławskiego w 2013 r.

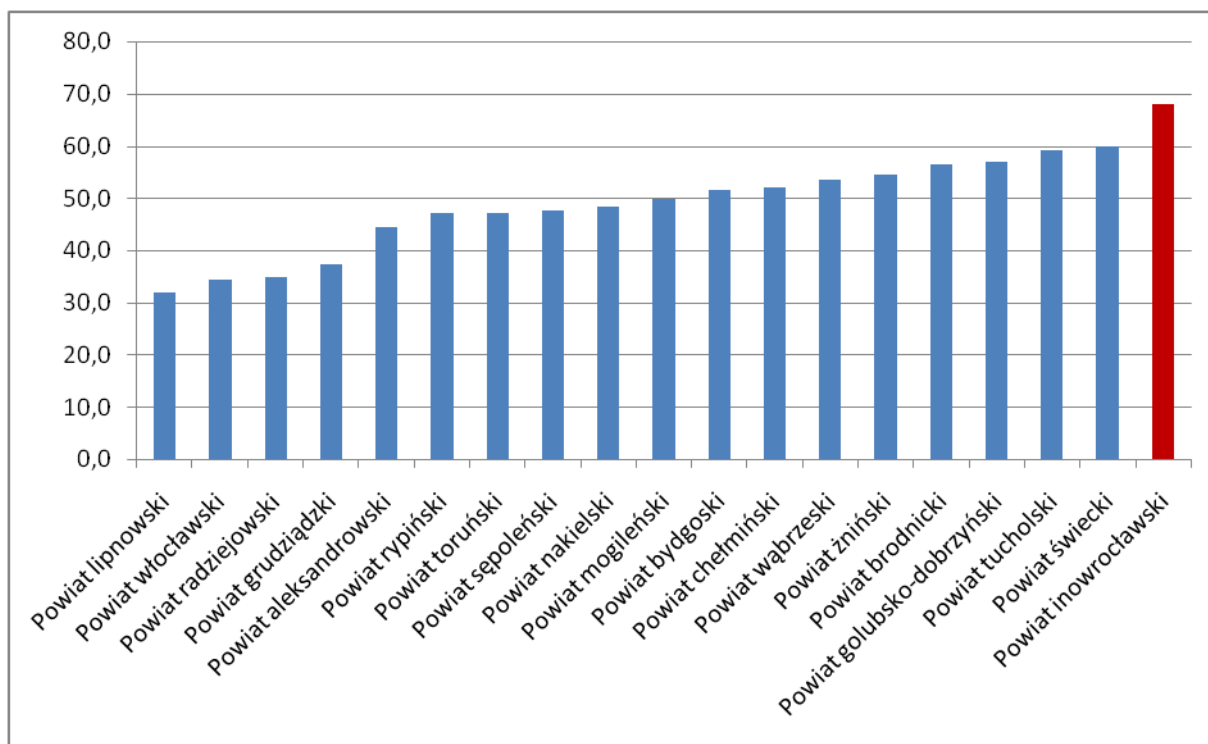
Wyszczególnienie	Długość sieci kanalizacyjnej [km]	Ilość przyłączy kanalizacyjnych [szt.]	Stopień skanalizowania [%]	Liczba mieszkańców podłączona do sieci kanalizacyjnej
Gmina Dąbrowa Biskupia	37,60	295	34,0	1759
Miasto i Gmina Gniewkowo	45,7	918	60,0	7580

Miasto Inowrocław	134,3	4606	98,5	72910
Gmina Inowrocław	39,19	426	24,6	2790
Miasto i Gmina Janikowo	56,7	668	82,4	11200
Miasto i Gmina Kruszwica	132	1699	85	16112
Miasto i Gmina Pakość	21,4	463	42	4234
Gmina Rojewo	15,6	157	19,9	947
Gmina Złotniki Kujawskie	70,7	1303	69	6302
POWIAT	553,19	10535	75,48	123 834

Źródło: Dane z Urzędów Gmin. Dane na 31.12.2013 r.

Według danych GUS na dzień 31 grudnia 2013 r. Powiat Inowrocławski posiada najwyższy stopień skanalizowania w województwie kujawsko-pomorskim.

Wykres 2 Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ogółu ludności

Źródło: Bank Danych lokalnych, stan na 2013 r.

Oczyszczalnie komunalne znajdują się we wszystkich gminach z wyjątkiem gminy Inowrocław. Oprócz oczyszczalni komunalnych na terenie powiatu znajdują się również oczyszczalnie przemysłowe, których zestawienie zamieszczono w tabeli nr 5.

Tabela 5 Wykaz oczyszczalni przemysłowych na terenie powiatu inowrocławskiego

Lp.	Lokalizacja	Gmina	Średni zrzut ścieków [m ³ /d]	Typ	Odbiornik
1.	„Kom-Rol” Kobylniki-Gospodarstwo Rolne Bąkowo	Dąbrowa Biskupia	20,0	mech-biologiczna	Rów melioracyjny
2.	„Kom-Rol” Kobylniki-Gospodarstwo Rolne Sobiesierne	Dąbrowa Biskupia	46,5	mech-biologiczna	Rów melioracyjny
3.	Rolnicza Spółdzielnia Pracownicza Modliborzyce	Dąbrowa Biskupia	18,0	mech-biologiczna	Kanał Parchański
4.	Zakłady Mięsne „Viando”	Dąbrowa Biskupia	405,4	mech-biologiczna	Rów melioracyjny
5.	Zakład Przetwórstwa Cykorii w Wierzchosławicach	Gniewkowo	78,0	mechaniczna	Rów melioracyjny Kanał Parchański
6.	AWRSP oczyszczalnia Wierzchosławice	Gniewkowo	70,5	mech-biologiczna	Rów melioracyjny
7.	AWRSP oczyszczalnia Wierzbiczany	Gniewkowo	9,5	mechaniczna	Rów melioracyjny
8.	Spółdzielni Produkcyjno – Handlowa „SINWAR” w Inowrocławiu	m. Inowrocław	12,3	mech-biologiczna	Rów Szyborski
9.	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „INTURRS” w Inowrocławiu	m. Inowrocław	7,3	mech-biologiczna	Kanał Smyrnia
10.	Inowrocławskie Zakłady Chemiczne „Soda – Mątwy w Inowrocławiu	m. Inowrocław	3 337,5	mechaniczna	Rzeka Noteć
11.	Inowrocławskie Zakłady Chemiczne „Soda – Mątwy w Inowrocławiu	m. Inowrocław	22 693,8	mechaniczna	Rzeka Wisła
12.	KSC oddział Janikowo	Janikowo	3 459,0	mechaniczna	Zbiornik Pakoski
13.	Janikowskie Zakłady Sodowe „Janikosoda” S.A. w Janikowie	Janikowo	32 088,0	mechaniczna	Rzeka Wisła
14.	Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna „Nowość” Jezuicka Struga – oczyszczalnia zakładowa	Rojewo	146,0	mech-biologiczna	Kanał Jurancicki
15.	KSC oddział Tuczo	Złotniki Kujawskie	746,0	mech-biologiczna	Rów melioracyjny, Jezioro Tuczo
16.	Kopalnia Soli „Solino” S.A. w m. Góra	Inowrocław	30,00	mech-biologiczna	Rów melioracyjny

Źródło: APOS dla Powiatu Inowrocławskiego z 2008 r.

Na terenach wiejskich propagowana jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków. Wykaz oczyszczalni przydomowych i zbiorników bezodpływowych przedstawia tabela nr 6.

Tabela 6 Liczba zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gmin powiatu inowrocławskiego

Jednostka terytorialna	Ilość zbiorników	Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków
Powiat Inowrocławski	6178	372
Dąbrowa Biskupia – gmina wiejska	449	87
Gniewkowo – gmina miejsko-wiejska	864	23
Inowrocław – gmina miejska	248	24
Inowrocław – gmina wiejska	1 381	42
Janikowo – gmina miejsko-wiejska	330	4
Kruszwica – gmina miejsko-wiejska	1 411	8
Pakość – gmina miejsko-wiejska	641	72
Rojewo – gmina wiejska	634	105
Złotniki Kujawskie – gmina wiejska	220	7

Źródło: Dane z Urzędów Gmin.

2.3 GOSPODARKA ODPADAMI

Ważnym aspektem ochrony środowiska i zasobów przyrodniczych jest gospodarka odpadami.

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2013 r. poz. 1399, z późn. zm.) gminy zapewniają czystość i porządek na swoim terenie i tworzą warunki niezbędne do ich utrzymania.

Na terenie Inowrocławia funkcjonuje Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych, która obsługuje gminy: Inowrocław, Janikowo, Kruszwica, Gniewkowo oraz miasto Inowrocław. RIPOK w Bydgoszczy odbiera odpady z pozostałych gmin naszego powiatu: z Dąbrowy Biskupiej, Rojewa, Pakości i Złotnik Kujawskich.

W zakresie zbierania, transportu, wytwarzania i przetwarzania odpadów Starosta Inowrocławski wydaje stosowne zezwolenia. W latach 2007-2013 zostało wydanych 89 pozwoleń na wytwarzanie odpadów. Ponadto Starosta Inowrocławski wydał 179 zezwoleń na zbieranie odpadów, 274 zezwolenia na transport odpadów oraz 29 pozwoleń na odzysk odpadów w latach 2007-2012, a od 23 stycznia 2013 r. po zmianie ustawy o odpadach (Dz. U. z 2013 r., poz. 21, z późn. zm.), 11 zezwoleń na przetwarzanie odpadów.

Główny strumień odpadów komunalnych stanowią odpady komunalne zmieszane (niesegregowane). W poniższej tabeli przedstawiono informacje o zbiórce odpadów komunalnych zmieszanych na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2013.

Tabela 7 Zmieszane odpady komunalne zebrane na terenie powiatu inowrocławskiego

Jednostka terytorialna	ogółem						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	t	t	t	t	t	t	t
Powiat inowrocławski	38600,11	39649,55	39913,37	38100,67	36781,07	33441,24	31711,08
Inowrocław	24734,52	25534,01	24778,10	22844,55	21703,41	20264,60	19500,84
Dąbrowa Biskupia	437,20	375,90	516,96	591,40	592,28	469,32	374,55
Gniewkowo	3794,19	3654,84	4195,78	3795,80	3910,26	2719,96	2535,86
Inowrocław	1398,54	1494,73	1577,42	1563,10	1675,29	1682,93	1366,19
Janikowo	3307,03	3025,56	3011,58	2934,13	3025,85	2720,86	2344,47
Kruszwica	2505,42	3651,40	3565,16	3587,33	3465,52	3090,97	2325,70
Pakość	1857,54	1317,65	1689,93	1949,34	1511,24	1407,96	1808,13
Rojewo	301,57	245,00	289,66	386,80	422,80	471,37	450,58
Złotniki Kujawskie	264,10	350,46	288,78	448,22	474,42	613,27	1004,76

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

Dane wskazują na systematyczny spadek liczby zbieranych zmieszanych odpadów komunalnych na terenie powiatu inowrocławskiego, co wynika ze zmian w systemie zbierania odpadów i wprowadzania selektywnej zbiórki odpadów. W kolejnych latach liczba zmieszanych odpadów będzie z pewnością spadać z uwagi na nowe uregulowania prawne w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi. Nowa ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach nakłada na gminę liczne obowiązki związane m.in. z prowadzeniem i rozwijaniem selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, w tym odpadów ulegających biodegradacji.

Na terenie powiatu inowrocławskiego rośnie liczba odpadów przemysłowych. Według informacji pochodzących z Banku Danych Lokalnych w 2013 r. wytworzono i składowano 955,1 tys. ton odpadów. Jednocześnie odzyskowi poddano 93,9 % odpadów wytworzonych. Poniżej przedstawiono informacje na temat wytworzonych i składowanych odpadów

(z wyłączeniem komunalnych) oraz udział odpadów poddanych odzyskowi na terenie powiatów w województwie kujawsko-pomorskim.

Tabela 8 Odpady wytworzone i dotychczas składowane (z wyłączeniem odpadów komunalnych) w latach 2007-2013

Jednostka terytorialna	ogółem						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	tys. t	tys. t	tys. t	tys. t	tys. t	tys. t	tys. t
Powiat bydgoski	84,7	27,5	44,8	14,1	19,1	23,4	46,4
Powiat toruński	108,0	100,4	85,2	96,6	88,4	90,6	70,6
Powiat brodnicki	24,2	17,9	17,7	14,3	32,2	50,9	50,3
Powiat chełmiński	4,7	4,8	3,6	9,0	14,0	15,7	15,7
Powiat golubsko-dobrzyński	3,3	4,3	2,4	3,5	4,0	3,6	11,4
Powiat sępoleński	0,0	0,0	0,0	4,4	4,7	4,2	2,6
Powiat świecki	357,9	342,3	374,1	497,6	546,7	508,4	533,9
Powiat tucholski	0,0	0,0	0,0	27,7	28,3	30,1	25,1
Powiat aleksandrowski	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,3
Powiat inowrocławski	835,1	966,2	752,0	839,0	952,5	930,7	955,1
Powiat lipnowski	0,0	0,0	0,0	1,3	1,3	0,0	1,4
Powiat mogileński	12,2	9,4	6,9	2,7	9,1	8,8	14,3
Powiat nakielski	284,7	284,0	301,6	302,5	357,1	230,2	196,2
Powiat radziejowski	1,7	1,5	28,1	2,1	2,3	2,1	6,7
Powiat rypiński	22,9	2,7	51,2	18,7	2,5	1,9	1,7
Powiat włocławski	259,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Powiat zniński	9,8	3,3	7,1	7,7	2,8	5,4	8,9

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

Tabela 9 Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku w latach 2007-2013

Jednostka terytorialna	udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	%	%	%	%	%	%	%
Powiat bydgoski	16,8	38,9	14,3	73,8	69,6	62,8	86,4
Powiat toruński	58,1	52,5	69,4	96,3	95,8	95,8	94,5
Powiat brodnicki	31,4	81,0	59,3	51,7	81,4	100,0	97,6
Powiat chełmiński	21,3	41,7	69,4	88,9	90,7	93,6	93,6
Powiat golubsko-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	93,9

dobrzyński							
Powiat grudziądzki	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Powiat sępoleński	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Powiat świecki	92,7	97,8	87,1	80,3	87,8	84,2	88,6
Powiat tucholski	0,0	0,0	0,0	28,2	28,3	26,2	97,6
Powiat wąbrzeski	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Powiat aleksandrowski	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Powiat inowrocławski	95,2	97,7	95,2	64,2	80,2	90,2	93,9
Powiat lipnowski	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	0,0	100,0
Powiat mogileński	0,0	24,5	0,0	100,0	60,4	80,7	95,8
Powiat nakielski	99,6	99,6	99,7	99,4	97,5	87,7	96,0
Powiat radziejowski	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Powiat rypiński	65,1	100,0	100,0	90,4	96,0	100,0	100,0
Powiat włocławski	91,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Powiat żniński	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	97,8

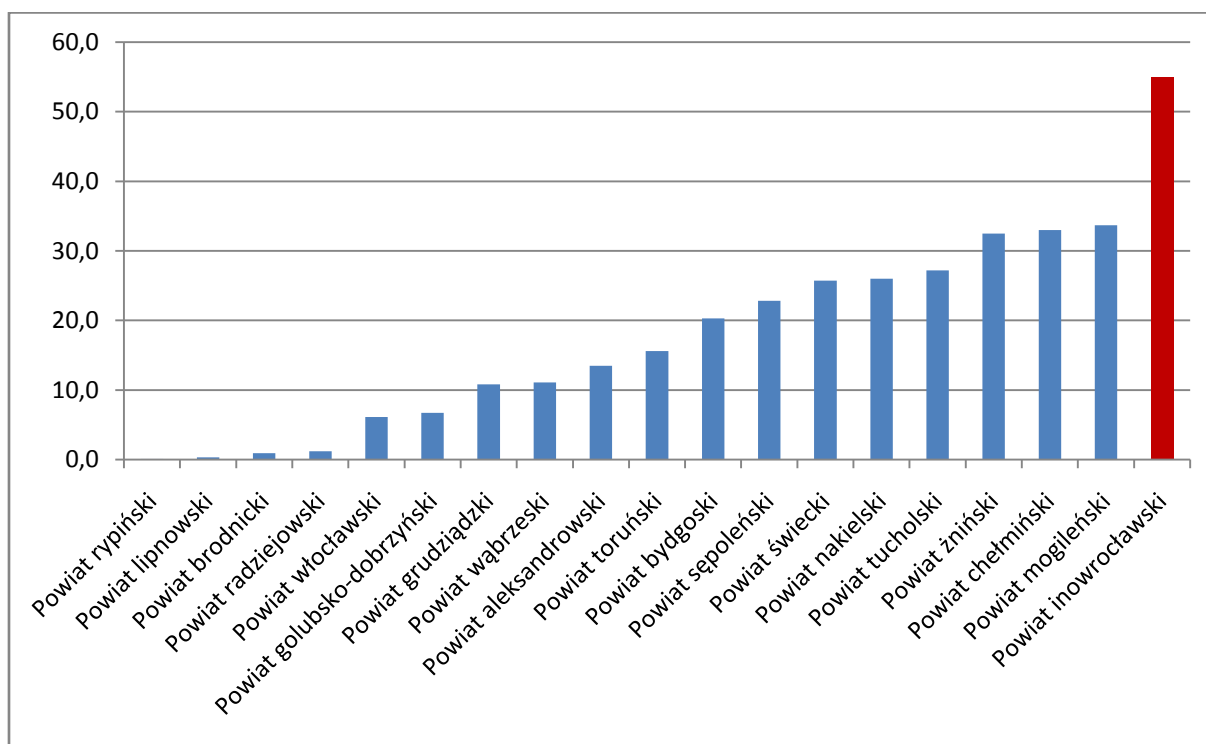
Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

Szczegółowe informacje na temat gospodarki odpadami na terenie powiatu inowrocławskiego zawiera Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska Powiatu Inowrocławskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019.

2.4 SIEĆ GAZOWA

Powiat Inowrocławski posiada dobrze rozwiniętą sieć gazową. Według danych na dzień 31 grudnia 2013 r. 54,9% mieszkańców powiatu korzystało z instalacji gazowej, co stanowi najwyższy wskaźnik w województwie.

Wykres 3 Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności

Źródło: Bank Danych lokalnych, stan na 2013 r.

Według danych GUS na dzień 31 grudnia 2013 r. długość czynnej sieci gazowej w powiecie inowrocławskim wyniosła 348 244 m, długość czynnej sieci przesyłowej 145 729 m, natomiast długość czynnej sieci rozdzielczej to 202 515 m. Wskaźnik sieci gazowej rozdzielczej na 100 km² wynosił 16,5 km. Ludność korzystająca z sieci gazowej wyniosła 89 927 osób.

Tabela 10 Sieć gazowa w powiecie inowrocławskim w latach 2007-2013

zakres przedmiotowy	jednostka miary	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
długość czynnej sieci ogółem w m	m	328332	331155	338752	340502	344577	348789	348244
długość czynnej sieci przesyłowej w m	m	145729	145729	145729	145729	145729	145729	145729
długość czynnej sieci rozdzielczej w m	m	182603	185426	193023	194773	198848	203060	202515
odbiorcy gazu	gosp. dom.	32381	32527	32579	32570	32651	32759	32340
odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	gosp. dom.	2785	2827	2883	2941	2850	1657	1879

odbiorcy gazu w miastach	gosp. dom.	31419	31565	31611	31588	31650	31918	31508
zużycie gazu w tys. m ³	tys. m ³	11624,80	11538,70	11919,50	13017,00	10887,10	12029,5	12816,6
ludność korzystająca z sieci gazowej	osoba	91991	91642	91387	91735	91381	90774	89927

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

Tabela 11 Sieć gazowa na 100 km² w powiecie inowrocławskim w latach 2007-2013

sieć rozdzielcza na 100 km ²	jednostka miary	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem								
sieć gazowa	km	14,9	15,1	15,8	15,9	16,2	16,6	16,5
w miastach								
sieć gazowa	km	283,7	288,5	296,7	299,5	305,0	311,9	310,12
na wsi								
sieć gazowa	km	1,3	1,3	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

2.5 SIEĆ ENERGETYCZNA

Sieć stacji energetycznych oraz linii przesyłowych na terenie powiatu inowrocławskiego jest dobrze rozbudowana. Poniższa tabela prezentuje odbiorców energii elektrycznej oraz zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2013. Liczba odbiorców energii elektrycznej oraz zużycie energii systematycznie wzrasta. Na koniec 2013 r. liczba odbiorców energii elektrycznej na niskim napięciu wyniosła 55 049 osób (w roku 2005 było to 38 558 osób). Zużycie energii elektrycznej na jednego mieszkańca w roku 2013 wyniosło 659,7 kWh, w 2005 r. 556,4 kWh. W dalszym ciągu palącym problemem jest niedostateczne zaopatrzenie w energię elektryczną na obszarach wiejskich. Zużycie energii elektrycznej na jednego mieszkańca na wsi w roku 2013 wyniosło 272,2 kWh. Poniżej przedstawiono informacje na temat zaopatrzenia w energię elektryczną gospodarstw domowych z terenu powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2013.

Tabela 12 Energia elektryczna w powiecie inowrocławskim w latach 2007-2013

energia elektryczna w gospodarstwach domowych	jednostka miary	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu	ogółem							
	szt.	52968	52762	52764	52439	52418	54998	55049
	na wsi							

	szt.	15081	15100	15186	15157	15197	15601	15614
zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu	ogółem							
	MWh	103132	106830	107881	111219	110141	109374	108226
	na wsi							
zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu na 1 mieszkańca	MWh	42131	43125	43548	45038	44827	45404	44650
	ogółem							
	kWh	626,0	650,0	657,3	671,5	667,0	664,2	659,7
	na wsi							
	kWh	255,7	262,4	265,3	271,9	271,5	275,7	272,2

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

Problemami zdiagnozowanymi w obszarze infrastruktura techniczna są: niezadawalający stan techniczny dróg, w szczególności dróg zamiejskich, brak obwodnic miast, w szczególności miasta Inowrocławia, Kruszwicy, Pakości i Gniewkowa, brak dostępności do dróg ekspresowych, niewystarczająco rozwinięty system transportu publicznego i infrastruktury kolejowej, niedostateczne zaopatrzenie w energię elektryczną na obszarach wiejskich. Istotnym problemem w prezentowanym obszarze jest niewystarczająco rozwinięta sieć kanalizacyjna na obszarach wiejskich o rozproszonej zabudowie. Konieczna jest budowa gminnych i indywidualnych oczyszczalni ścieków (przydomowych).

2.6 SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE

Spółeczeństwo informacyjne jest społeczeństwem, w którym informacja jest intensywnie wykorzystywana w życiu ekonomicznym, społecznym, kulturalnym i politycznym. To społeczeństwo, które charakteryzuje się przygotowaniem i zdolnością do użytkowania systemów informatycznych, skomputeryzowane i wykorzystujące usługi telekomunikacji do przesyłania i zdalnego przetwarzania informacji². Podstawową cechą społeczeństwa informacyjnego jest postęp technologiczny, który idzie w parze z rozwojem oraz rozprzestrzenianiem się nowej generacji rozwiązań teleinformatycznych.

Zasady odnoszące się do społeczeństwa informacyjnego zostały ustalone przez grupę siedmiu najbardziej wpływowych państw świata (państwa G-7) w 1995 r. oraz Unię Europejską w 1993 r. Zasady te to:

- powszechny dostęp wszystkich ludzi do podstawowego zakresu techniki komunikacyjnej i informacyjnej,
- otwarta sieć, czyli nieskrępowany dostęp do sieci wszystkich operatorów i usługodawców,
- zdolność wzajemnego łączenia się i przetwarzania danych,
- kompatybilność i zdolność współpracy wszelkiej techniki umożliwiająca pełen kontakt bez względu na miejsce pobytu ludzi,

²J. Nowak, *Spółeczeństwo informacyjne – geneza i definicje*, Rozdział II, s. 6, [5.10.2014].

- stworzenie warunków dla konkurencji w tej dziedzinie³.

Województwo kujawsko – pomorskie cechuje się relatywnie gorszą sytuacją pod względem rozwoju infrastruktury sieciowej na tle innych województw w Polsce. Tradycyjnie rozwój nowoczesnej infrastruktury skupia się na obszarach o gęstym zaludnieniu (głównie w miastach), gdzie okres zwrotu inwestycji jest najkrótszy. Na przestrzeni ostatnich czterech lat, w województwie kujawsko – pomorskim można zaobserwować wyraźny spadek wykorzystywania komputerów wśród przedsiębiorstw. Systematycznie zmniejsza się także liczba przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu. W roku 2013 tylko 94,5% przedsiębiorstw wykorzystywało komputery, przy średniej ogólnopolskiej 95,0%, a 84,7% przedsiębiorstw umożliwiała pracownikom zdalny dostęp poprzez Internet do poczty elektronicznej, dokumentów lub aplikacji. W 2014 roku procent przedsiębiorstw wykorzystujących komputery uległ jeszcze obniżeniu do 91,7%⁴. Z przeprowadzonych przez GUS badań wynika również, że w 2012 roku jedynie 10,3% przedsiębiorstw prowadziło e-sprzedaż, w tym 8,6% poprzez stronę internetową.

Analogiczna sytuacja kształtuje się w gospodarstwach domowych. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2014 tylko 74,8% gospodarstw domowych było wyposażonych w komputery, natomiast 69,9% posiadało dostęp do Internetu. W 2014 r. jako najczęstszą przyczynę nieposiadania dostępu do Internetu w gospodarstwach domowych, podobnie jak w ubiegłych latach, wskazano brak potrzeby korzystania z niego. Drugim istotnym powodem był brak odpowiednich umiejętności⁵. Ponadto zbyt wysokie koszty sprzętu komputerowego również utrudniały dostęp do Internetu przez gospodarstwa domowe.

Jedną z szans na przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia cyfrowego, rozumianego jako brak dostępu do technologii informacyjnych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego jest wojewódzki program pn. „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu osób najuboższych oraz niepełnosprawnych”. Program przewiduje walkę z wykluczeniem cyfrowym dzięki zróżnicowanym mechanizmom pomocowym, m.in. poprzez wdrażanie programów unijnych, realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a także Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, których komplementarna realizacja przyniesie znaczną poprawę niekorzystnego wskaźnika dostępu gospodarstw domowych do szerokopasmowego Internetu.

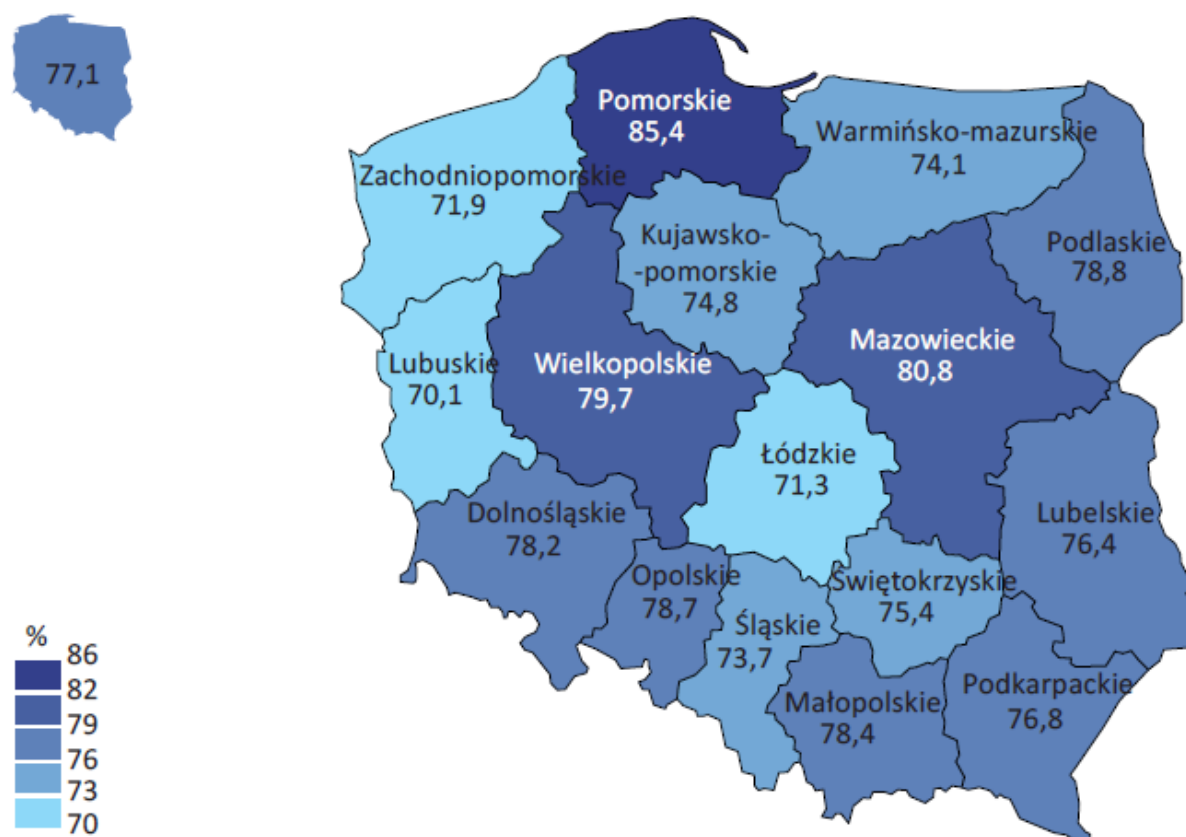
Od 2013 roku w ramach programu odbyły się dwie edycje projektu pn. „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu na terenie województwa kujawsko - pomorskiego”. Wynikiem obu edycji projektu było wsparcie łącznie 5000 osób z terenu województwa kujawsko-pomorskiego, w tym osób niepełnosprawnych, w trudnej sytuacji materialnej, a także dzieci i młodzieży uprawnionej do pobierania stypendium socjalnego.

³Portal wiedzy, online, http://portalwiedzy.onet.pl/87352,,,spoleczenstwo_informacyjne,haslo.html, [11.11.2014].

⁴ Bank Danych Lokalnych – Główny Urząd Statystyczny.

⁵ Główny Urząd Statystyczny, *Spoleczeństwo informacyjne w Polsce w 2014 r.*, online,

Wykres 4 Gospodarstwa domowe wyposażone w komputery w 2014 r.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

Według badań Eurostatu tylko 21% Polaków w 2010 roku korzystało z e-usług publicznych w obszarze e-administracji (przy średniej UE – 32%). W 2012 roku tylko 11% osób w Polsce, w kontaktach z administracją publiczną, przekazywało wypełnione formularze korzystając z Internetu.

Poważną barierą w rozwoju społeczeństwa informacyjnego jest niedostosowany system kształcenia zawodowego w województwie kujawsko-pomorskim do potrzeb gospodarki opartej na innowacyjności. Także sfera gospodarcza odczuwa poważne trudności w pozyskiwaniu dobrze wykwalifikowanych kadr o profilu technicznym i inżynierskim. Problem ten dotyczy przede wszystkim bardzo dobrze rozwiniętego w regionie przemysłu przetwórczego. W rezultacie, niedobór pracowników o odpowiednich kwalifikacjach staje się główną barierą rozwojową kujawsko-pomorskich przedsiębiorstw.

W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Kujawsko Pomorskiego na lata 2014-2020 w obszarze społeczeństwa informacyjnego zdiagnozowano wyzwania i potrzeby odnoszące się bezpośrednio do zwiększenia infrastruktury społeczeństwa informacyjnego tj.:

- Rozszerzenie zakresu e-gospodarki;
- Zmniejszanie deficytu kompetencji cyfrowych w sferze publicznej – podnoszenie kompetencji cyfrowych;

- Kreowanie i wspieranie działań na rzecz tworzenia otoczenia sprzyjającego rozwojowi e-medycyny, e-kultury, e-nauki i systemów informacji przestrzennej;
- Poprawa efektywności zarządzania oraz upowszechniania komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych (np. podpis elektroniczny, elektroniczny obieg dokumentów, itp.).

Powiat Inowrocławski nadal cechuje się stosunkowo niską dostępnością szerokopasmowego Internetu. Stanowi to barierę w rozwoju społeczeństwa informacyjnego, w tym sięganiu do światowych zasobów informacji, rozwoju innowacyjnej gospodarki opartej na wiedzy, a także rozwoju usług publicznych oferowanych drogą elektroniczną.

Szansą na poprawę stanu rozwoju infrastruktury sieciowej i jej wykorzystania, zarówno w przedsiębiorstwach, jak i w gospodarstwach domowych, jest udział Powiatu Inowrocławskiego w projektach z zakresu rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

W latach 2009-2014 Powiat Inowrocławski był Beneficjentem oraz partnerem projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w obszarze społeczeństwa informacyjnego.

W 2009 roku Powiat Inowrocławski w partnerstwie z gminami tj.: Gniewkowem, Janikowem, Kruszwicą, Pakością, Inowrocławiem, Złotnikami Kujawskimi, Dąbrową Biskupią i Rojewem realizował projekt pn. „Urzednicy przeszkoleni – interesanci zadowoleni. Szkolenia dla kadr administracji samorządowej z terenu powiatu inowrocławskiego” współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013. Priorytet V - Dobre rządzenie, Działanie 5.2 Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej, Poddziałanie 5.2.1 Modernizacja zarządzania w administracji samorządowej. Celem projektu był wzrost jakości usług publicznych świadczonych przez urzędy samorządowe poprzez podniesienie kompetencji pracowników również w zakresie obsługi komputerów na poziomie podstawowym jak i zaawansowanym potwierdzone certyfikatem ECDL (Europejskiego Certyfikatu Umiejętności Komputerowych).

Od 2009 roku Powiat Inowrocławski jest również partnerem projektów europejskich realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, Oś priorytetowa 4. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, Działanie 4.2. Rozwój usług i aplikacji dla ludności. Pierwszym z realizowanych projektów jest projekt pn. „Infostrada Kujaw i Pomorza - usługi w zakresie e-Administracji i Informacji Przestrzennej”, którego nadrzędnym celem jest wsparcie gospodarczego i społecznego rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego poprzez podniesienie efektywności działań administracji samorządowej oraz jakości usług publicznych. Jest to możliwe dzięki rozbudowie regionalnej i lokalnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego oraz wypracowaniu i wdrożeniu standardów pracy nowoczesnego urzędu, opartych o platformę elektroniczną, na której świadczone są usługi publiczne dla obywateli i przedsiębiorstw.

Projekt realizowany jest w dwóch podstawowych obszarach:

- e-Administracja,
- System Informacji Przestrzennej.

Docelowo stworzona zostanie struktura będąca podstawą rozwoju społeczeństwa informacyjnego w województwie kujawsko-pomorskim. Projekt swoim zasięgiem objąć może do 160 jednostek samorządu terytorialnego Kujaw i Pomorza. W ramach Projektu uruchomiona zostanie platforma internetowa (portal), na której będą udostępniane różnorodne pakiety elektronicznych usług. Portal jako narzędzie posłuży do błyskawicznej i interaktywnej komunikacji pomiędzy urzędami i obywatelami. Umożliwi to w szczególności szybkie i sprawne załatwianie spraw urzędowych zdalnie. Integralną częścią platformy będą systemy generowania i obiegu dokumentów wspierające procesy obsługi spraw/procesów wewnątrz urzędów.

W ramach projektu utworzone zostaną następujące rejestry publiczne:

- Ewidencji Gruntów i Budynków,
- Decyzji Budowlanych,
- Pozwoleń Wodnoprawnych,
- Decyzji o Wyłączeniu Gruntów z Produkcji Rolnej,
- Ewidencji Sił i Środków,
- Ewidencji Toksycznych Środków Przemysłowych,
- Ewidencji Szkół i Placówek Niepublicznych,
- Rejestru Sprzętu Pływającego do Połowu Ryb.

Projekt ma zapewnić warunki do zbudowania nowoczesnej administracji i podniesienia jakości usług publicznych. Spowoduje to usprawnienie obsługi obywateli i zwiększenie efektywności pracy urzędów, co przyczyni się do oszczędności czasu. Wprowadzenie elektronicznego obiegu dokumentów oraz elektronicznej skrzynki podawczej doprowadzi do wyeliminowania dokumentu papierowego. Pozwoli to na znaczne oszczędności bezpośrednie (koszty druku) jak i pośrednie (powierzchnia biurowa i archiwum). Beneficjentem Projektu jest Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Celem drugiego z projektów pn. „Uzupełnienie ewidencji gruntów i budynków, dystrybucja zbioru danych o działkach, budynkach i lokalach na terenie województwa kujawsko-pomorskiego jako elementy infrastruktury przestrzennej” jest rozwój usług publicznych poprzez rozbudowę i modernizację systemów ewidencji gruntów, budynków i lokali z wykorzystaniem technologii teleinformatycznych, co przyczyni się do rozwoju infrastruktury społeczeństwa informacyjnego w województwie kujawsko-pomorskim. Projekt docelowo ma zwiększyć liczbę jednostek sektora publicznego korzystających z utworzonych aplikacji lub usług teleinformatycznych do 19 sztuk. Beneficjentem Końcowym projektu jest Związek Powiatów Województwa Kujawsko-Pomorskiego, natomiast Partnerami 19 samorządów powiatowych.

Także jednostki organizacyjne Powiatu Inowrocławskiego, m.in. Szpital Wielospecjalistyczny im. dr Ludwika Błażka w Inowrocławiu, uczestniczy w realizacji projektów, których Liderem jest Samorząd Województwa Kujawsko – Pomorskiego.

Projektem przyczyniającym się do budowy społeczeństwa informacyjnego jest projekt pn. „Stworzenie w pełni zintegrowanego systemu zarządzania lekami wraz z elektronicznym systemem obiegu dokumentacji medycznej w PS ZOZ w Inowrocławiu”, którego Beneficjentem jest Szpital Wielospecjalistyczny im. dr Ludwika Błażka w Inowrocławiu. Przedmiotem projektu jest nabycie oprogramowania oraz zakup urządzeń w celu utworzenia kompleksowego systemu zarządzania lekami i elektronicznego obiegu dokumentów. Głównymi celami projektu są: zwiększenie efektywności działania Szpitala w Inowrocławiu w zakresie świadczenia usług zdrowotnych poprzez stworzenie w pełni zintegrowanego i jednolitego systemu zarządzania lekami wraz z elektronicznym systemem obiegu dokumentacji medycznej oraz poprawa jakości świadczonych usług medycznych poprzez zastosowanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych w Szpitalu Wielospecjalistycznym im. dr Ludwika Błażka w Inowrocławiu.

Od 2013 r. Szpital jest Beneficjentem projektu pn. „e-Usługi – e-Organizacja – pakiet rozwiązań informatycznych dla jednostek organizacyjnych Województwa Kujawsko – Pomorskiego”, w części dotyczącej komponentu e-Zdrowie w Województwie Kujawsko – Pomorskim w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2007-2013. Projekt wykorzystuje najnowsze technologie i ma za zadanie podniesienie jakości życia mieszkańców regionu.

W obszarze społeczeństwa informacyjnego w dalszym ciągu problemem pozostaje niewystarczający dostęp do Internetu na terenach wiejskich.

Wyzwaniami są: poprawa kompetencji cyfrowych mieszkańców powiatu, zwiększenie dostępności do Internetu, w tym w szczególności wśród mieszkańców terenów wiejskich, zwiększenie aktywności i jakości korzystania z usług teleinformatycznych na terenie powiatu, zwiększenie dostępu do elektronicznych usług publicznych na terenie powiatu. Ponadto koniecznym jest wspieranie działań na rzecz tworzenia otoczenia sprzyjającego rozwojowi e-medycyny, e-kultury, e-nauki i systemów informacji przestrzennej, poprawa efektywności zarządzania oraz upowszechniania komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych (np. podpis elektroniczny, elektroniczny obieg dokumentów, itp.), zmniejszenie wykluczenia cyfrowego na terenie powiatu, w tym wśród seniorów, osób niepełnosprawnych oraz dalsza poprawa i rozbudowa infrastruktury społeczeństwa informacyjnego.

Szansą na rozbudowę infrastruktury społeczeństwa informacyjnego jest nowa perspektywa finansowa UE na lata 2014-2020, której dedykowany jest nowy krajowy Program Operacyjny Polska Cyfrowa. Dokument opracowany został przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji oraz Ministerstwo Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020. Nadrzędnym jego celem jest wykorzystanie potencjału cyfrowego do poprawy jakości życia społeczeństwa⁶. Zgodnie z Umową Partnerstwa podstawami rozwoju kraju są: szeroki dostęp do szybkiego Internetu, efektywne i przyjazne użytkownikom e-usługi publiczne oraz stale rosnący poziom

⁶ <http://pozyskiwanie-dotacji.pl/po-polska-cyfrowa>.

kompetencji cyfrowych społeczeństwa⁷. W ramach programu planuje się realizację czterech osi priorytetowych tj.:

1. Powszechny dostęp do szybkiego Internetu;
2. E-Administracja i otwarty rząd;
3. Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa;
4. Pomoc techniczna.

Obok Programu Polska Cyfrowa, w perspektywie finansowej na lata 2014-2020, unijne środki na rozwój e-usług publicznych, digitalizację zasobów oraz rozwój kompetencji cyfrowych w szkołach będą również dostępne w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych.

Polska, jako kraj członkowski Unii Europejskiej zobowiązała się ponadto do realizacji długookresowego programu rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej - Europa 2020. Jednym z siedmiu inicjatyw przewodnich Strategii Europa 2020 jest Europejska Agenda Cyfrowa, której celem jest nakreślenie drogi pozwalającej na maksymalne wykorzystanie ekonomicznego i społecznego potencjału TIK, w szczególności Internetu, który stanowi ważny środek działalności gospodarczej i społecznej⁸.

3. Środowisko

3.1 STAN PRZYRODY

Na terenie powiatu inowrocławskiego znajduje się 12.898 ha lasów, co stanowi 10% powierzchni wszystkich gruntów. Najwyższa lesistość jest na terenie gminy Gniewkowo, Dąbrowa Biskupia i Rojewo (20-25%). Na terenie powiatu znajduje się Nadgoplański Park Tysiąclecia, objęty ochroną NATURA 2000 oraz dyrektywą ptasią, ze względu na ochronę występujących tam ponad 200 gatunków ptaków. Ponadto na terenie naszego powiatu w okolicach Rejny, Niemojewa i Balczewa występuje Obszar Chronionego Krajobrazu Lasów Balczewskich. Znajdują się tam dwa rezerваты przyrody: „Rejna” i „Balczewo”.

W powiecie przeważają gleby brunatne, charakteryzujące się dobrymi warunkami powietrzno-wodnymi. W większości występują tu gleby zaliczane do II – III klasy bonitacji, gleby orne bardzo dobre, a gleby słabsze – piaszczyste znajdują się w gminie Dąbrowa Biskupia, częściowo w gminie Gniewkowo, Rojewo i Złotniki Kujawskie. Jakość gleb, jest więc bardzo istotnym czynnikiem dla rozwoju rolnictwa gwarantującym wysokość uzyskanych plonów.

Powiat Inowrocławski jest obszarem o bardzo małej ilości opadów, wynoszącej około 500 mm w skali roku. Pod względem wód powierzchniowych powiat położony jest w obrębie

⁷ Polska Cyfrowa PO PC 2014-2020, online, <https://mac.gov.pl>, [12.11.2014].

⁸ Europejska Agenda Cyfrowa, online, <http://www.mg.gov.pl/files/upload/8418/Agenda%20cyfrowa.pdf>, [12.11.2014].

dwóch głównych dorzeczy Polski. Południowo-zachodnia część powiatu odprowadza wody za pośrednictwem Noteci do Warty, uchodzącej następnie do Odry, z pozostałego obszaru wody spływają do Wisły. Na terenie powiatu znajduje się największy naturalny zbiornik wodny województwa kujawsko-pomorskiego – Jezioro Gopło o powierzchni 2.154,5 ha i objętości 77 500 tys. m³.

Wody Noteci niosą w sobie olbrzymią ilość zawiesin, ze względu na odprowadzanie ścieków z oczyszczalni i istniejących w tym rejonie zakładów. Można również zauważyć przyspieszony proces zarastania cieków podstawowych i jezior, z powodu dostających się do wód azotanów i fosforanów. Budowa płyt obornikowych, szczelnych zbiorników na gnojówkę i gnojownicę oraz niestosowanie nawozów naturalnych w bezpośrednim sąsiedztwie wód może poprawić tę sytuację. Do końca 2008 r. wszyscy więksi hodowcy wyposażyli swoje gospodarstwa w płyty obornikowe oraz zbiorniki na gnojówkę i gnojownicę.

Zagrożeniem dla wód podziemnych są odcieki ze składowisk odpadów komunalnych, składowisk przemysłowych, niekontrolowane wycieki ze zbiorników stacji benzynowych oraz rurociągów przechodzących przez teren powiatu. Na terenie powiatu znajdują się dwa punkty krajowej sieci monitoringu wód podziemnych oraz siedem punktów obserwacyjnych sieci monitoringu lokalnego.

3.2 WODY PODZIEMNE I POWIERZCHNIOWE

Główne zbiorniki wód podziemnych, które są dostępne na terenie powiatu mają wydajność szacowaną na 1 171 tys. m³/dobę. Najłatwiej dostępne są wody tzw. „czwartorzędowe” (975 tys. m³/d) będące na głębokości od 30 do 60 metrów. Wody „trzeciorzędowe” zalegają na głębokości około 120 metrów. Zasobność tych zbiorników jest ograniczona, stąd konieczność budowy zbiorników małej retencji i oczek wodnych, które położone w najniższych miejscach napełniałyby się w okresie wczesnej wiosny i mogłyby służyć do deszczowania upraw w okresach bezdeszczowych. Wskazane byłoby również podpiętrzanie jezior w celu zwiększenia ich zasobów wodnych. W okresie wiosenno-letnim zatrzymaną wodę można by wykorzystać do deszczowania pól. Mieszkańcy, którzy korzystają z własnych ujęć wody nie są zewidencjonowani, gdyż odwierty do głębokości 30 metrów na zwykłe korzystanie z wody do 5m³/d nie wymagają pozwolenia wodnoprawnego.

Na stan naszych wód mają wpływ duże zakłady przemysłowe oraz gospodarstwa rolne, których posiadamy 4461. W 2008 r. 860 gospodarstw prowadzących dużą hodowlę pobydowało płyty obornikowe i zbiorniki na gnojówkę i gnojownicę w ramach dostosowania do standardów Unii Europejskiej.

3.3 SUROWCE NATURALNE

Na terenie powiatu inowrocławskiego występują udokumentowane złoża soli kamiennej, surowców skalnych (piasek, żwir i torf), wapieni oraz wód leczniczych. Największe złoża surowców skalnych występują w okolicach miejscowości Ludkowo i Wojdał, gmina Pakość oraz Łojewo i Sikorowo, gmina Inowrocław, a mniejsze we wszystkich gminach z wyjątkiem Złotnik Kujawskich i Janikowa. Złoże soli kamiennej występuje w Górze, gmina Inowrocław, a złoże wapieni na terenie gminy Pakość. Wymienione wyżej surowce naturalne znajdują się w różnych stadiach eksploatacji. Ponadto, w Chełmcach występuje złoże węgla brunatnego o wstępnie rozpoznanych zasobach, natomiast w Inowrocławiu zostały udokumentowane złoża wód leczniczych.

3.4 ŹRÓDŁA ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza w powiecie inowrocławskim jest tzw. emisja antropogeniczna, wynikająca z działalności człowieka. Naturalne procesy zachodzące w przyrodzie mają znaczenie marginalne i w niewielkim stopniu oddziałują na jakość powietrza. Wśród substancji emitowanych przez zakłady przemysłowe zlokalizowane na terenie powiatu przeważają zanieczyszczenia charakterystyczne dla procesu spalania paliw do celów energetycznych i technologicznych, czyli dwutlenek siarki, tlenki azotu, dwutlenek węgla i pyły.

Zakłady zlokalizowane na terenie powiatu posiadają uregulowany stan formalno-prawny w zakresie odprowadzania substancji do powietrza, tj. posiadają pozwolenie na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza. Starosta Inowrocławski udzielił pozwoleń na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza dla 49 zakładów, w tym 6 to pozwolenia zintegrowane. Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego wydał 14 pozwoleń zintegrowanych.

Na dzień 31 grudnia 2013 r., na terenie powiatu inowrocławskiego zarejestrowanych było 20 zakładów posiadających pozwolenia zintegrowane:

1. Soda Polska Ciech Sp. z o.o. – Zakład produkcyjny Soda Mątwy w Inowrocławiu,
2. Soda Polska Ciech Sp. z o.o. – Zakład produkcyjny Janikosoda w Janikowie,
3. Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Inowrocławiu,
4. Zakłady Tłuszczowe „Kruszwica” S.A. w Kruszwicy,
5. Krajowa Spółka Cukrowa S.A. w Toruniu – Oddział „Cukrownia Kruszwica”,
6. INOFAMA S.A. w Inowrocławiu,
7. R&S International Business Development Company Sp. z o.o. w Inowrocławiu,
8. Zakłady Mięsne VIANDO Sp. z o.o. Sp.k. w Radojewicach,

9. Ferma drobiu Dariusz Bąkowski w Jezuickiej Strudze,
10. KOM-ROL Kobylniki Sp. z o.o. – ferma trzody w Brześciu,
11. Gospodarstwo Rolne Alojzy Szczupak (ferma tuczu trzody chlewnej w Radojewicach),
12. Atofina Polska Sp. z o.o. Wytwórnia Sit Molekularnych ARKEMA w Inowrocławiu,
13. Przedsiębiorstwo Usług Gminnych Sp. z o.o. – Składowisko Odpadów w Giebni,
14. Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. – Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych w Inowrocławiu,
15. „RENODRÓB” Sp. z o.o. – ferma drobiu w Modliborzycach,
16. Ferma drobiu Jolanta i Zbigniew Matuszak w Kruszy Zamkowej,
17. STRUGA S.A. w Jezuickiej Strudze - Zakład Utylizacji,
18. Rolnicza Spółdzielnia „NOWOŚĆ” w Jezuickiej Strudze,
19. Przedsiębiorstwo Komunalne „Gniewkowo” Sp. z o.o. – Składowisko odpadów w Kaczkowie,
20. Ferma drobiu Robert Bednarski w Jezuickiej Strudze⁹.

Analiza danych statystycznych wskazuje na systematyczny spadek w ostatnich latach emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatu inowrocławskiego. Emisja zanieczyszczeń pyłowych spadła w 2013 roku w porównaniu do roku 2008 o 538 ton, natomiast emisja zanieczyszczeń gazowych spadła o 7020 ton. W tabeli poniżej przedstawiono szczegółowe informacje na temat emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów przemysłowych na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2013.

Tabela 13 Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2013

Emisja zanieczyszczeń pyłowych (t/rok)							
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem	890	1562	1430	1412	1339	1222	1024
nie zorganizowana	52	42	60	62	59	49	35
ze spalania paliw	662	1362	1259	1224	1146	1015	920
cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych	52	51	38	43	34	42	19
krzemowe	0	0	0	0	0	0	0
nawozów sztucznych	0	0	0	0	0	0	0
środków powierzchniowo czynnych	0	0	0	0	0	0	0

⁹ Informacja z Wydziału Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.

węglowo-grafitowe, sadza	3	3	3	4	2	3	11
Emisja zanieczyszczeń gazowych (t/rok)							
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem	2151845	2153197	2200084	2050841	2042453	2215202	2146177
ogółem (bez dwutlenku węgla)	25895	28410	23916	23455	23764	25344	22625
nie zorganizowana	240	360	273	291	306	348	962
dwutlenek siarki	9701	11268	9830	8063	8322	9331	9848
tlenki azotu	3657	4012	3614	3763	3635	3648	4364
tlenek węgla	10815	10876	8585	9573	9682	10161	6365
dwutlenek węgla	2125950	2124787	2176168	2027386	2018689	2189858	2123552
metan	0	0	0	0	0	0	0
podtlenek azotu	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

3.5 HAŁAS KOMUNIKACYJNY I PRZEMYSŁOWY

Przebiegające przez teren powiatu inowrocławskiego trzy drogi krajowe i dziesięć dróg wojewódzkich determinują wysokie natężenie ruchu, zwłaszcza ciężkich pojazdów. Każdego roku rośnie również liczba zarejestrowanych pojazdów.

Konieczna jest budowa obwodnic miast na terenie powiatu, w tym miasta Inowrocławia, Kruszwicy, Pakości, Gniewowa, które umożliwiłyby ich omijanie w ruchu tranzytowym.

Według danych GUS w 2012 r. w powiecie zarejestrowanych było 97 835 pojazdów. W porównaniu do roku 2009 odnotowano wzrost o 14,3%.

Podczas przeprowadzonego w 2010 r. generalnego pomiaru ruchu drogowego badano natężenia ruchu zarówno dla dróg krajowych jak i wojewódzkich powiatu. Najbardziej obciążone ruchem są odcinki dróg krajowych w Inowrocławiu, gdzie zanotowano nawet ponad 20 tys. pojazdów na dobę (DK nr 15).

Porównując wyniki z Generalnego Pomiaru Ruchu z 2005 r. zauważalny jest, wzrost liczby poruszających się pojazdów na wszystkich badanych odcinkach. Największy wzrost liczby pojazdów odnotowano na DK nr 15 w Inowrocławiu, nawet o 34%.

Tabela 14 Ruch kołowy na drogach krajowych powiatu inowrocławskiego w 2010 r.

Nr pkt. pom.	Nr drogi woj.	Opis odcinka		Rodzajowa struktura ruchu pojazdów silnikowych							
		Dł. (km)	Nazwa	O	M	SoM	Lsc	Scbp	Sczp	A	C
04001	246	17,7	Łabiszyn-Złotniki Kuj.	788	13	613	78	35	25	2	22

04128	246	20,1	Złotniki Kuj.- Gniewkowo	2120	17	1596	263	119	85	6	34
04002	246	17,4	Gniewkowo-Dąbrowa B.	1374	12	1130	117	34	45	15	21
04006	251	11,0	Barcin-Pakość	5246	47	3684	472	178	771	73	21
04009	251	2,5	Pakość przejście	8544	128	6630	632	214	752	137	51
04007	251	8,7	Pakość-Inowrocław	6180	37	4727	396	340	581	80	19
04011	252	6,0	Inowrocław przejście	9266	83	7969	612	139	222	222	19
04010	252	23,2	Inowrocław-Zakrzewo	2816	28	2197	208	93	214	31	45
04018	255	2,0	Pakość przejście	6572	138	5475	394	197	250	92	26
04016	255	6,8	Pakość-Broniewice	1301	16	879	107	88	194	5	12
04017	255	14,1	Broniewice-Strzelno	1485	22	973	159	71	227	15	18
04145	398	5,9	Złotniki Kuj.- Liszkowo	1104	17	924	99	8	33	3	20
04020	412	7,3	Tupadły-Kobylniki	5359	54	4228	418	145	364	134	16

Źródło: Opracowanie Wydziału Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu na podstawie zestawienia pn. „Generalny Pomiar Ruchu w 2010 r.” – WZDW.

O - ogółem; **M** - motocykle; **SoM** - samochody osobowe (mikrobusy); **Lsc** - lekkie samochody ciężarowe; **Scbp** - samochody ciężarowe bez przyczepy; **Sczp** - samochody ciężarowe z przyczepą; **A** - autobusy; **C** - ciągniki rolnicze; **R** - rowery

Porównując wyniki Generalnego Pomiaru Ruchu z 2005 r. również można zauważyć wzrost natężenia ruchu. Największy wzrost ruchu aż o 44% nastąpił na drodze wojewódzkiej nr 246. Na pozostałych drogach również zanotowano wzrost natężenia ruchu, średnio o 15%.

Prowadzone przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska pomiary poziomu dźwięku na terenie miasta Inowrocławia w 4 punktach, zlokalizowanych przy ul. Dworcowej 47, Staszica 30, Poznańskiej 254 oraz Toruńskiej 85, wykazały utrzymywanie się od lat przekroczeń dopuszczalnego poziomu dźwięku we wszystkich monitorowanych punktach, a na stanowisku przy ulicy Poznańskiej 254 zanotowano wzrost wartości poziomu dźwięku w porze nocnej o 6-7 dB i przekroczenia o ponad 22 dB. W pozostałych punktach wskaźnik naruszenia klimatu akustycznego wahał się w porze dziennej od 11,3 do 12,9 dB, natomiast w porze nocnej od 17,1 do 18,4 dB.

W ciągu dnia nadal największe przekroczenie rejestrowane jest w punkcie przy ulicy Poznańskiej 254, należącej do ciągu komunikacyjnego w ramach drogi krajowej nr 25 (w 2005 roku: 15,1-16,4 dB, w 2008 rok: 15,8-16,2 dB, w 2010 roku: 17,9-18,1 dB). Najbardziej uciążliwe dla mieszkańców jest naruszenie dopuszczalnych norm dla pory nocnej.

Wyniki pomiarów potwierdzają wieloletnie, całodobowe, negatywne oddziaływanie ruchu samochodowego występującego na drogach krajowych nr 15 i 25 oraz wojewódzkiej nr 252, przebiegających przez centralne części miasta, ulicami o zwartej zabudowie wielorodzinnej lub jednorodzinnej. Udział pojazdów transportu ciężkiego na monitorowanych ulicach dochodzi do prawie 18% w porze dziennej oraz 57% w porze nocnej.

Dokonano również obliczeń wartości długookresowego średniego poziomu dźwięku, w punktach monitorowanych w 2010 roku w Inowrocławiu, które wykazały, że wartość średnia z okresu obserwacji, dla doby wahała się od 74,8 do 78,8 dB, a dla pory nocnej od 67,1 do 72,3 dB. Wartość 75 dB uznawana jest za kryterium, którego przekroczenie obliguje do priorytetowego podejmowania działań naprawczych, mających na celu obniżenie niekorzystnego oddziaływania hałasu drogowego¹⁰.

3.6 EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA

Energia odnawialna

Powiat Inowrocławski charakteryzuje wysoka efektywność energetyczna, w szczególności dobrze rozwinięta energetyka wiatrowa. Powiat znajduje się w II strefie energetycznej wiatru, tj. w warunkach korzystnych, charakteryzujących się średnioroczną prędkością wiatru 3÷4 m/s. Występująca na tym obszarze energia wiatru mieści się w granicach 1000÷1250 kWh/m²/rok.

Na koniec 2013 r., w powiecie inowrocławskim znajdowało się 85 elektrowni wiatrowych o mocy nominalnej 49,685 MW.

Na terenie powiatu inowrocławskiego pozyskiwana jest również energia z biomasy. Od 2009 r. w Liszkowie, w gminie Rojewo funkcjonuje największa w Polsce biogazownia. Moc znamionowa instalacji to 2,1 MW. Biogazownia może produkować rocznie 7 400 000 m³ biogazu, z którego można wytworzyć 10 900 MW energii elektrycznej (1,2 MW/h) oraz 23 000 MW ciepła. Biogazownia spotykała się jednak z dużymi problemami eksploatacyjnymi i protestami mieszkańców, ze względu na uciążliwe zapachy. Po zmianie użytkownika biogazowni, która nastąpiła we wrześniu 2012 r. wszystkie procesy technologiczne są rygorystycznie przestrzegane, nawet kosztem zmniejszenia liczby wytwarzanej energii elektrycznej. Obecnie moc elektryczna przy pełnym obciążeniu wynosi 1,063 MW, ale średnia produkcja miesięcznie to około 850 MWh.

W trakcie budowy są:

- biogazownia w Szarleju o mocy 1,6 MW (docelowo 3,2 MW),
- biogazownia w Radojewicach o produkcji rocznej 800 000 m³ biogazu oraz 1 500 MW prądu elektrycznego i 2 600 MW energii cieplnej; biogazownia w Radojewicach (przy Zakładach Mięśnych „VIANDO”) całkowicie wykorzysta i zagospodaruje płynne odchody zwierzęce z własnej chlewni oraz odpady poubojowe dając konkretne i wymierne efekty ekologiczne,
- biogazownia rolnicza w Lipiu o mocy elektrycznej 0,5 MW.

¹⁰ Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2010 r., Biblioteka Monitoringu Środowiska, Bydgoszcz 2011 r.

Od października 2008 r. w Zakładzie „Struga” S.A. w miejscowości Jezuicka Struga funkcjonuje również produkcja tzw. „zielonej” energii elektrycznej z odpadów pochodzenia zwierzęcego. Zakład ten jest „pionierem” w produkcji tego typu energii w Polsce. Energia wytwarzana to 33 600 MWh, która w specjalnej turbinie przekształcana jest w energię elektryczną. Część tej energii wykorzystywana jest w procesie technologicznym na własne potrzeby, natomiast 15 000 do 20 000 MW energii elektrycznej rocznie jest sprzedawana do ENEA Operator Sp. z o.o.

Zgodnie z kierunkami Polityki energetycznej Polski do 2030 roku, udział odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii powinien wynosić co najmniej 15% do 2020 roku. Na terenie powiatu inowrocławskiego wskaźnik ten powinien zostać osiągnięty, gdyż według danych za 2011 r. wynosi on już 13%.

Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej

W ostatnich latach Powiat Inowrocławski zrealizował z udziałem środków własnych i środków zewnętrznych szereg inwestycji z zakresu termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej w celu poprawy efektywności energetycznej i ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie powiatu. W ramach kompleksowych działań, termomodernizacją objęto domy pomocy społecznej, szpital oraz budynki placówek oświatowych.

Poniżej przedstawiono zrealizowane przez Powiat Inowrocławski w latach 2007-2013 inwestycje z zakresu termomodernizacji:

1. „Termomodernizacja budynków placówek oświatowych na terenie powiatu inowrocławskiego” (II Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Konopnickiej w Inowrocławiu, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 w Inowrocławiu, Centrum Kształcenia Praktycznego w Inowrocławiu) – wartość projektu: 1 314 377,15 zł, wartość dofinansowania: 844 968,86 zł, źródło dofinansowania: EFRR – RPO WK-P 2007-2013, okres realizacji: 2012 r. - 2013 r.
2. Termomodernizacja budynku III Liceum Ogólnokształcącego im. Królowej Jadwigi w Inowrocławiu – wartość projektu: 838 334,79 zł, wartość dofinansowania: 628 751,09 zł, źródło dofinansowania: EFRR – RPO WK-P 2007-2013, okres realizacji: 2011 r.
3. Termomodernizacja czterech budynków Publicznego Specjalistycznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Inowrocławiu – wartość projektu: 561 467,74 zł, wartość dofinansowania: 351 825,51 zł, źródło dofinansowania: EFRR – RPO WK-P 2007-2013, okres realizacji: 2008 r. - 2011 r.
4. Termomodernizacja sali gimnastycznej w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. Jana Pawła II w Inowrocławiu – wartość projektu: 286 596,18 zł, wartość dofinansowania: 256 126,96 zł, źródło dofinansowania: Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (PFOŚiGW), okres realizacji: 2009 r.

5. Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Kazimierza Wielkiego w Kruszwicy – wartość projektu: 65 143,21 zł (środki własne), okres realizacji: 2010 r. - 2011 r.
6. Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 im. Gen. Władysława Sikorskiego w Inowrocławiu-wartość projektu: 648 781,40 zł (środki własne), okres realizacji: 2011 r.
7. Termomodernizacja budynku Bursy Szkolnej Nr 1 – Zakładu Budżetowego w Inowrocławiu-wartość projektu: 523 124,91 zł, wartość dofinansowania: 413 403,83 zł, źródło dofinansowania: Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, okres realizacji: 2009 r.
8. Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Jana Pawła II w Kościelcu – wartość projektu: 184 496,06 zł (środki własne), okres realizacji: 2010 r.
9. Termomodernizacja budynku Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Stefana Żeromskiego w Inowrocławiu - wartość projektu: 49 332,95 zł (środki własne), okres realizacji: 2009 r.
10. Termomodernizacja Młodzieżowego Domu Kultury w Inowrocławiu – wartość projektu: 576 878,59 zł, wartość dofinansowania: 576 878,59 zł, źródło dofinansowania: Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, okres realizacji: 2007 r.
11. Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół im. Marka Kotańskiego w Inowrocławiu – wartość projektu: 725 000,02 zł, wartość dofinansowania: 300 000,00 zł, źródło dofinansowania: Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, okres realizacji: 2008 r. - 2009 r.
12. Termomodernizacja Domu Pomocy Społecznej w Ostrowie filia w Tarnówku -wartość projektu: 387 653,95 zł (środki własne), okres realizacji: 2010 r. – 2011 r.
13. Termomodernizacja Domu Pomocy Społecznej w Inowrocławiu - wartość projektu: 303 572,12 ZŁ., wartość dofinansowania: 303 572,12 zł, źródło dofinansowania: Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, okres realizacji: 2009 r.
14. Publiczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Inowrocławiu: Termomodernizacja szpitala powiatowego – wartość projektu: 300 000,00 zł, wartość dofinansowania: 300 000,00 zł, źródło dofinansowania: Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, okres realizacji: 2007 r.
15. Komenda Powiatowa Policji w Inowrocławiu: Ocieplenie budynku „B” przy ulicy Toruńskiej 15 w Inowrocławiu – wartość projektu: 100 000,00 zł, wartość dofinansowania: 100 000,00 zł, źródło dofinansowania: Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, okres realizacji: 2007 r.
16. Powiatowy Młodzieżowy Ośrodek Sportu i Rekreacji w Kruszwicy: Termomodernizacja – wartość projektu: 100 000,00 zł, wartość dofinansowania:

100 000,00 zł, źródło dofinansowania: Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, okres realizacji: 2007 r.

Łączna wartość zrealizowanych projektów to: 6 964 759,07 zł.

Problemami zdiagnozowanymi w obszarze ochrona środowiska są: wysoki poziom hałasu komunikacyjnego w miastach powiatu, deficyt wód dla celów rolnictwa i turystyki, problem stepowienia. Budowa obwodnic miast na terenie powiatu, w tym miasta Inowrocławia, Kruszwicy, Pakości i Gniewkowa pozwoli na wyeliminowanie ruchu tranzytowego, a tym samym wpłynie na poprawę warunków życia mieszkańców miast na terenie powiatu. Istotnym problemem wymagającym rozwiązania w prezentowanym obszarze jest szkodliwe oddziaływanie azbestu na środowisko. Działania wymagane do podjęcia to likwidacja płyt azbestowych z pokryć dachowych na budynkach komunalnych i indywidualnych na terenie powiatu.

4. Zasoby ludzkie

4.1 DEMOGRAFIA

Na dzień 31 grudnia 2013 r. Powiat Inowrocławski zamieszkiwało 163 682 osób, w tym 84 207 kobiet i 79 475 mężczyzn, co stanowi 7,82 % mieszkańców województwa kujawsko - pomorskiego. Poniżej zamieszczono dane dotyczące liczby ludności powiatu w ostatnich latach.

Tabela 15 Ludność Powiatu Inowrocławskiego na tle województwa kujawsko - pomorskiego. Stan na 31.12.2013 r.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Powiat Inowrocławski	164 850	164 525	164 965	164 401	163 682
Województwo kujawsko-pomorskie	2 069 204	2 069 664	2 098 370	2 096 404	2 092 564

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Liczba mieszkańców Powiatu Inowrocławskiego w ciągu ostatnich pięciu lat choć nieznacznie, to jednak systematycznie spada. W 2009 roku żyło 164 850 osób, natomiast w 2013 roku już o 1168 mniej. Jest to tendencja odwrotna do odnotowanej w województwie kujawsko-pomorskim. Według danych GUS na przestrzeni ostatnich pięciu lat w województwie przybyło 23 360 mieszkańców.

W 2012 r. na terenie powiatu inowrocławskiego mieszkało 164 401 osób, w tym 84 560 kobiet oraz 79 841 mężczyzn. Na terenach miejskich powiatu mieszkało 107 034 osób (56 003 kobiet, 51 031 mężczyzn), a na obszarach wiejskich 57 367 osób (28557 kobiet i 28810 mężczyzn).

Powiat Inowrocławski liczył najwięcej ludności spośród powiatów województwa kujawsko-pomorskiego (7,8% ogółu mieszkańców województwa). Jednocześnie Powiat wyróżniał się

najwyższą spośród wszystkich powiatów gęstością zaludnienia (134 osoby na 1 km², przy czym w samym mieście Inowrocławiu odnotowano gęstość zaludnienia na poziomie 2482 osoby/1 km²).

Tabela 16 Charakterystyka Powiatu Inowrocławskiego – wskaźniki modułu gminnego

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
Ludność na 1 km ²	135	135	134	134
Kobiety na 100 mężczyzn	106	106	106	106
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,2	-0,7	-1,2	-1,3
Saldo migracji wewnętrznych	-259	-287	-340	-367

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

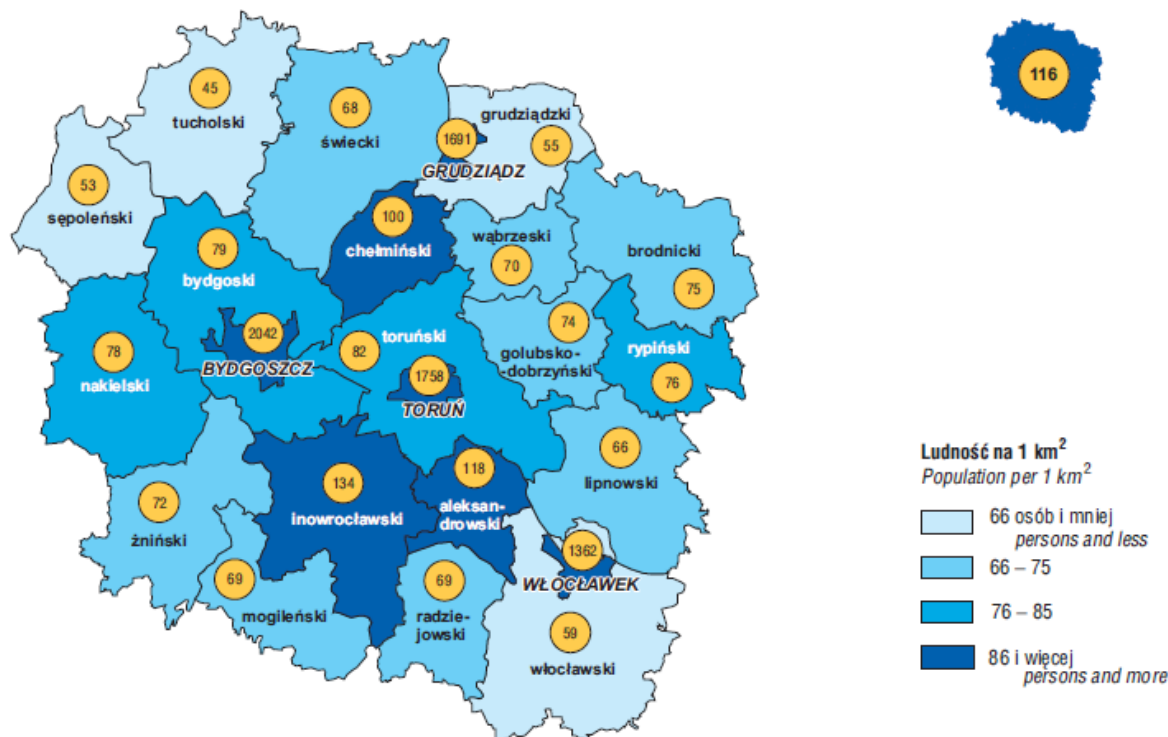
Liczba ludności na 1 km² pozostaje na stabilnym poziomie z niewielką tendencją spadkową. Liczba kobiet na 100 mężczyzn również pozostaje na stabilnym poziomie, ale z niewielką tendencją wzrostową wskaźnika feminizacji. Przyrost naturalny przyjmuje ujemne wartości oraz wykazuje tendencję wzrostową. Saldo migracji wewnętrznych przez cały czas pozostaje na poziomie ujemnym.

GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA NA 1 km² W 2013 R.

Stan w dniu 31 XII

POPULATION DENSITY PER 1 km² IN 2013

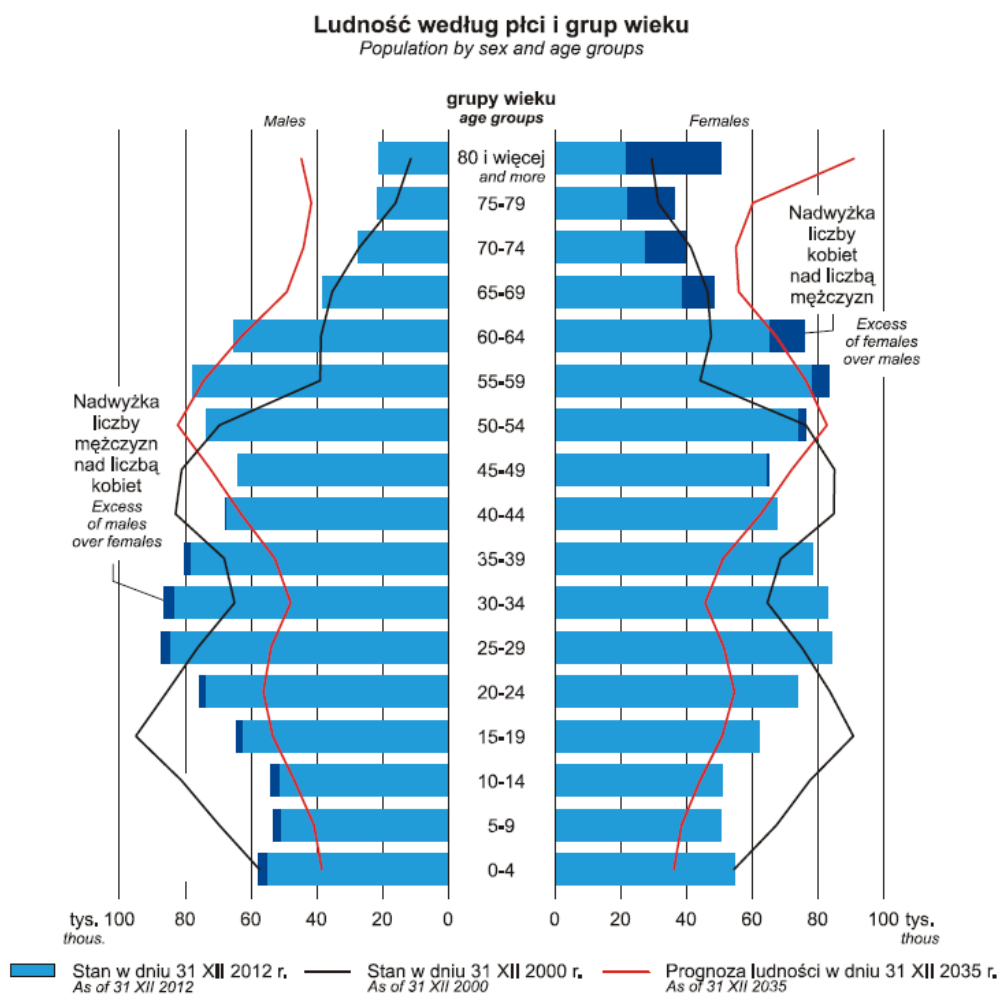
As of December 31

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, „Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie kujawsko-pomorskim w 2013 r.”, Bydgoszcz 2014.

W ostatnich latach obserwuje się zmiany w strukturze wiekowej ludności świadczące o starzeniu się mieszkańców województwa. Na koniec 2012 r. liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17. roku życia (393,3 tys. osób) zmniejszyła się w stosunku do 2011 r. o 1,6%, natomiast w stosunku do 2000 r. – odnotowano spadek o 24,6%.

W 2012 r. w województwie kujawsko-pomorskim mieszkało 320,9 tys. osób w wieku od 0 do 14 lat, co oznacza mniejszą o 0,8 % populację dzieci niż w 2011 r. i o 21,3% mniejszą niż w 2000 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, „Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2011–2012”, Bydgoszcz 2013.

Prognozowane zmiany liczby ludności wskazują, że w 2035 r. w porównaniu ze stanem z końca 2011 r. mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego będzie mniej o 8,5%, tj. o 177,8 tys. osób. Przewiduje się, że do 2035 r. w miastach województwa kujawsko-pomorskiego ubędzie 15,2% ludności w stosunku do 2011 r., natomiast na terenach wiejskich spodziewany jest w tym czasie wzrost liczby ludności o 1,8%. Zmiany te spowodują spadek wartości wskaźnika urbanizacji w województwie z 60,4% do 56,0% w 2035 r.

Powiat Inowrocławski zgodnie z prognozą demograficzną do 2035 r. pozostanie w dalszym ciągu najbardziej zurbanizowanym powiatem w województwie kujawsko-pomorskim,

przy czym udział ludności miejskiej spadnie z 65,3% w 2011 r. do 63,9% w 2035 r. (tj. o 1,4 p. proc.).¹¹

Prognozowane zmiany demograficzne wskazują również na postępujący proces starzenia się ludności województwa kujawsko-pomorskiego, który obrazuje wzrastającą wartość wskaźnika starości oznaczającego relację liczby ludności w wieku 60+(kobiety)/65+(mężczyźni) do liczby dzieci i młodzieży do lat 19. Według prognoz wskaźnik starości w województwie wzrośnie z 0,8 w 2011 roku do 1,6 w 2035 roku. Jego wartość dla miast zwiększy się z 1,0 w 2011 r. do 1,8 w 2035 r.; natomiast dla terenów wiejskich z 0,6 do 1,3.¹²

Analiza prognozowanych zmian liczby ludności według grup wieku wskazuje, że w latach 2011-2035 we wszystkich miastach na prawach powiatu i w miastach wszystkich powiatów województwa nastąpi wzrost wskaźnika starości. Powiat Inowrocławski należy do obszarów, w których do 2035 r. przypadają będzie relatywnie najwięcej osób w wieku 60+/65+ do liczby dzieci i młodzieży do lat 19.¹³

Tabela 17 Struktura wiekowa wg grup ekonomicznych

Wyszczególnienie	Struktura wieku ludności			Wskaźnik obciążenia demograficznego
	Przedprodukcyjny	Produkcyjny	Poprodukcyjny	
	%			
Powiat Inowrocławski	17,4	64,7	17,9	54,6
Woj. kujawsko-pomorskie	18,5	63,7	17,8	57,0

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Powiat Inowrocławski cechuje się większym udziałem ludności w wieku produkcyjnym niż województwo. Posiada również mniej osób w wieku przedprodukcyjnym. Skutkiem takiej sytuacji jest wskaźnik obciążenia demograficznego wynoszący 54,6, który jest niższy niż dla województwa i oscyluje na poziomie 57,0.

Zgodnie z prognozą opracowaną przez Główny Urząd Statystyczny liczba ludności Powiatu będzie sukcesywnie zmniejszać się i w 2035 r. osiągnie 86,19% stanu obecnego tj. 141.693 osoby. Z prognozowanych 160.506 osób w 2015 r. liczba mieszkańców spadnie do 157.378 w 2020 r., 153.264 w 2025 r. i 147.878 osób w 2030 r.

Nastąpi wzrost liczby osób w wieku 65 i więcej o 44,8%, natomiast spadek odnotowany będzie w grupie osób w wieku 0-14 o 40% i w grupie 15-64 o 26,1%. Liczba kobiet przewyższać będzie liczbę mężczyzn o 8,1%.

¹¹ Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, „Prognoza demograficzna w województwie kujawsko-pomorskim do 2035 r. dla ludności miejskiej i wiejskiej”, Bydgoszcz 2013 r.

¹²Ibidem.

¹³Ibidem.

Tabela 18 Prognoza demograficzna na lata 2015-2035 dla Powiatu Inowrocławskiego

	Ogółem	0-14	15-64	65 i więcej	mężczyźni	kobiety
2015	160506	23531	112166	24809	77455	83051
2020	157378	23651	104257	29470	75841	81537
2025	153264	22032	97389	33843	73768	79496
2030	147878	19292	93011	35575	71080	76798
2035	141693	16810	88957	35926	68100	73593

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

Ważnym miernikiem charakteryzującym przebieg procesów demograficznych jest saldo migracji na 1000 osób. Dla Powiatu Inowrocławskiego w roku 2013 saldo to było ujemne i wynosiło -2,75 i było najmniej korzystne na tle pozostałych powiatów w województwie kujawsko-pomorskim. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności wynosił -2,7, przy wartości -2,5 w 2012 r. i -1,7 w 2010 r. oraz średniej wojewódzkiej na poziomie -1,3 w 2013 r. Saldo migracji ogółem wyniosło - 451 osób, a w całym województwie -2645.¹⁴

W 2012 r. odnotowano 1481 żywych urodzeń oraz 1674 zgony. W 2013 r. odnotowano 1418 urodzeń oraz 1631 zgony. Liczba zgonów w ostatnich latach kształtuje się na podobnym poziomie. Można zaobserwować wyraźną tendencję spadkową przyrostu naturalnego na terenie powiatu. Powiat posiada niską wartość przyrostu naturalnego przypadającego na 1000 mieszkańców. Jest on niższy od średniej wojewódzkiej oraz krajowej. W 2013 r. współczynnik przyrostu naturalnego na 1000 osób powiatu wyniósł - 1,3, w 2012 r. - 1,2.

Tabela 19 Liczba urodzeń i zgonów w latach 2006-2013 w powiecie inowrocławskim

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Urodzenia	1612	1590	1645	1754	1650	1548	1481	1418
Zgony	1612	1667	1668	1657	1686	1670	1674	1631

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

Równie ważnym wskaźnikiem ukazującym obecne tendencje demograficzne jest liczba zawieranych małżeństw. W roku 2012 zawarto 853 małżeństw. Obserwuje się systematyczny spadek liczby zawartych małżeństw na przestrzeni ostatnich lat: 1166 w 2008 r., 1133 w 2009 r., 973 w 2010 r., 873 w 2006 r. Liczba rozwodów w latach 2006 – 2010 wskazywała na ogólną tendencję spadkową od 341 w 2006 r. do 288 w 2010 r. Znacząco wzrosła w roku 2011 do poziomu 414, a w 2012 r. spadła do poziomu 340.

¹⁴ Bank Danych Lokalnych, Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014, Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, 2014 r.

Tabela 20 Liczba małżeństw i rozwodów w latach 2006-2012 w powiecie inowrocławskim

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Małżeństwa	966	1101	1166	1133	973	873	853
Cywilne	288	328	351	342	321	316	-
Wyznaniowe	678	773	815	791	652	557	-
Rozwody	341	319	298	308	288	414	340

Zródło: Główny Urząd Statystyczny.

4.2 RYNEK PRACY I BEZROBOCIE

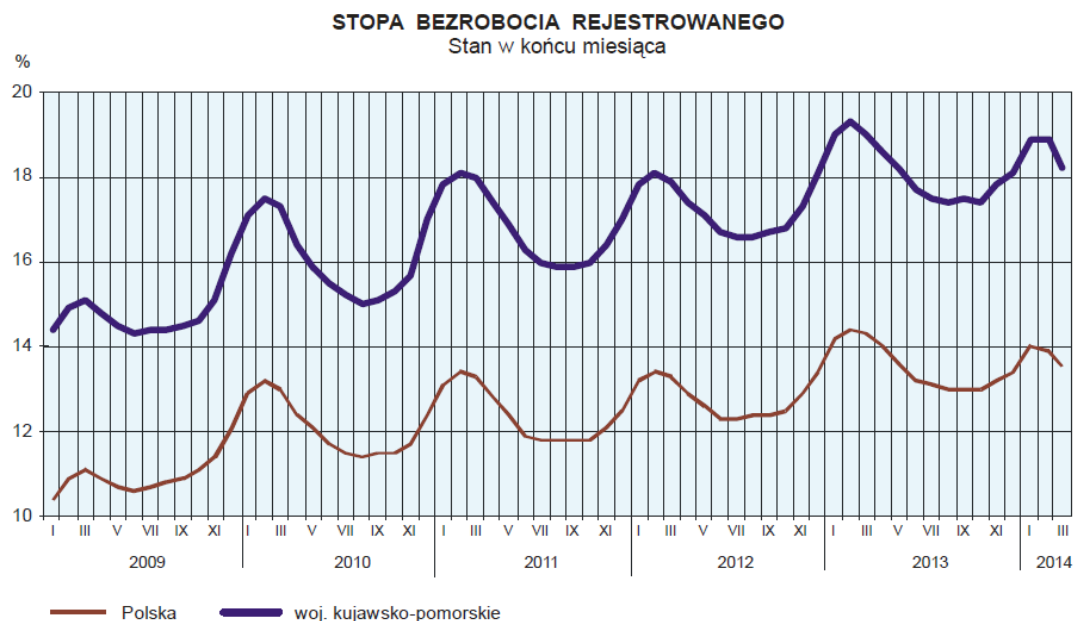
Stopa bezrobocia

W końcu marca 2014 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy województwa kujawsko-pomorskiego wyniosła 151,7 tys. osób i była mniejsza o 7,4 tys. osób niż w marcu 2013 r. (o 4,7%) oraz mniejsza o 5,3 tys. osób (o 3,4%) niż w lutym 2014 r. Kobiety stanowiły 53,0% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (przed rokiem 52,1%).

W województwie kujawsko-pomorskim począwszy od stycznia 2012 r. utrzymuje się spadek przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw w skali roku. W stosunku do marca 2013 r. przeciętne zatrudnienie spadło o 1,3% (przed rokiem spadek o 0,4%). Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim w marcu 2014 r. ukształtowało się na poziomie 239,6 tys. osób, tj. o 1,3% niższym niż przed rokiem (w marcu 2013 r. niższym o 0,4%). Stopa bezrobocia rejestrowanego (wynosząca 18,2%) spadła w skali roku o 0,8 p. proc., a w stosunku do lutego 2013 r. spadła o 0,6 p. proc. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie kujawsko-pomorskim w końcu marca 2014 r. ukształtowała się na poziomie 18,2% (w kraju była niższa o 4,7 p. proc.).¹⁵

¹⁵ Główny Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego w marcu 2014 r., Bydgoszcz 2014 r.

Wykres 5 Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie kujawsko-pomorskim oraz w kraju

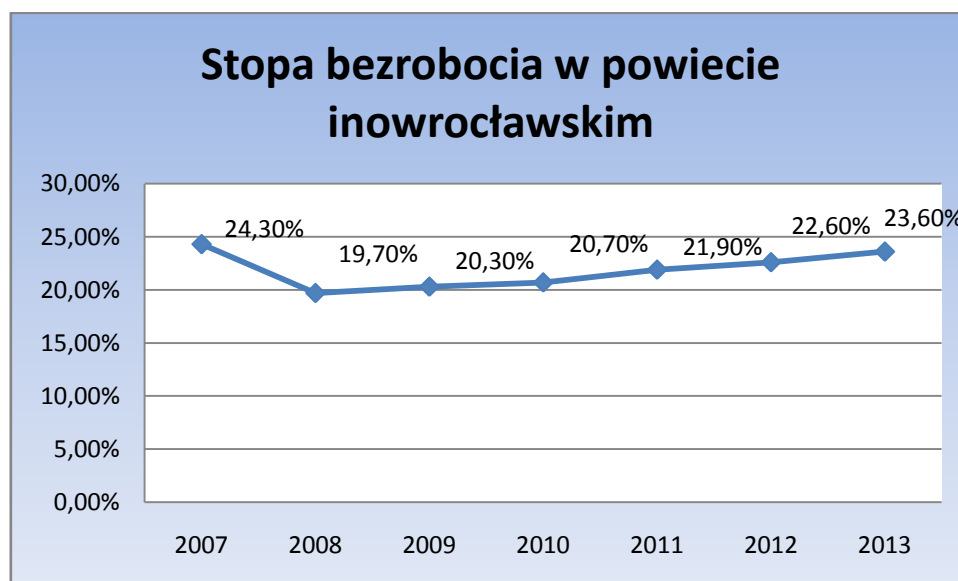

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego w marcu 2014 r., Bydgoszcz 2014 r.

Stopa bezrobocia w powiecie inowrocławskim, podobnie jak w województwie kujawsko-pomorskim oraz w kraju, od 2008 r. z poziomem 19,7% wykazuje tendencję rosnącą do 20,7% w 2010 r., 22,6% w 2012 r. i 23,6% w 2013 r.

Poniżej przedstawiono stopę bezrobocia w powiecie inowrocławskim w latach 2007-2013 w ujęciu graficznym.

Wykres 6 Stopa bezrobocia w powiecie inowrocławskim

Źródło: Opracowanie Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich Starostwa Powiatowego na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Inowrocławiu.

Szczegółową charakterystykę bezrobotnych na terenie powiatu inowrocławskiego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21 Liczba bezrobotnych w podziale na miasta i gminy w powiecie inowrocławskim w latach 2007-2013

Obszar	Rok						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
m. Inowrocław	6620	5584	6377	6419	6567	7098	6872
g. Inowrocław	1067	887	934	961	965	1062	1070
m. Gniewkowo	646	559	649	622	609	622	633
obszar wiejski Gniewkowo	735	653	708	707	749	769	768
m. Janikowo	709	637	839	710	689	728	810
obszar wiejski Janikowo	383	347	384	370	359	405	442
m. Kruszwica	824	736	668	721	772	850	808
obszar wiejski Kruszwica	1109	955	1032	933	918	963	995
m. Pakość	639	524	539	547	555	580	590
obszar wiejski Pakość	369	307	314	336	324	353	366
g. Dąbrowa Biskupia	486	379	452	439	445	524	480
g. Rojewo	442	360	401	380	404	425	431
g. Złotniki Kujawski	963	686	829	782	812	890	933
Razem	14992	12614	14126	13927	14168	15269	15198
Zamieszkali na wsi	5554	4574	5054	4908	4976	5391	5485

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

W latach 2007-2013 wśród bezrobotnych największą grupę stanowiły osoby w wieku 25-34 oraz 35-44.

Tabela 22 Liczba bezrobotnych wg wieku w powiecie inowrocławskim w latach 2007-2013

Liczba bezrobotnych wg wieku	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
18-24	3039	2665	3260	3070	3038	3011	2856
25-34	4357	3683	4122	4131	4273	4553	4328
35-44	3187	2629	2850	2726	2890	3256	3294

45-54	3487	2781	2889	2876	2690	2917	2906
55-59	810	757	866	945	1042	1220	1452
60-64	112	99	139	179	235	312	362

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

Według Indeksu Zagrożenia Ubóstwem udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosi 13%¹⁶.

W omawianym okresie najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy.

Tabela 23 Liczba bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy w powiecie inowrocławskim w latach 2007-2013

Liczba bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
do 1 miesiąca	874	607	874	1115	907	1142	1028
1-3 miesięcy	2078	2402	3085	3112	2422	2476	2250
3-6 miesięcy	1706	1434	2076	2114	2124	2076	2330
6-12 miesięcy	2075	2107	2733	2608	2863	2806	2831
12-24 miesięcy	2219	2046	2119	2581	3165	3307	2934
pow. 24 miesięcy	6040	4018	3239	2397	2687	3462	3825

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

Jednym z istotnych problemów jest bezrobocie, które dotyka osób niepełnosprawnych. W poniższych tabelach przedstawiono liczbę osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi w latach 2012-2013 oraz ogólną liczbę bezrobotnych osób niepełnosprawnych w latach 2007-2013.

Tabela 24 Liczba osób bezrobotnych z zaburzeniami psychicznymi na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2012-2013

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
bezrobotni z zaburzeniami	210	218	216	275	273	252	266	263	268	271	278	283

¹⁶ Indeks zagrożeniem ubóstwem w Województwie Kujawsko-Pomorskim, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu, Toruń 2012 r., str. 48-49

psychicznymi 2012												
bezrobotni z zaburzeniami psychicznymi 2013	288	211	225	222	230	221	230	229	227	240	236	239

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

Tabela 25 Liczba niepełnosprawnych osób bezrobotnych na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2013

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba niepełnosprawnych osób bezrobotnych	378	430	508	630	670	558	555

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

Analiza przyczyn bezrobocia na terenie powiatu inowrocławskiego

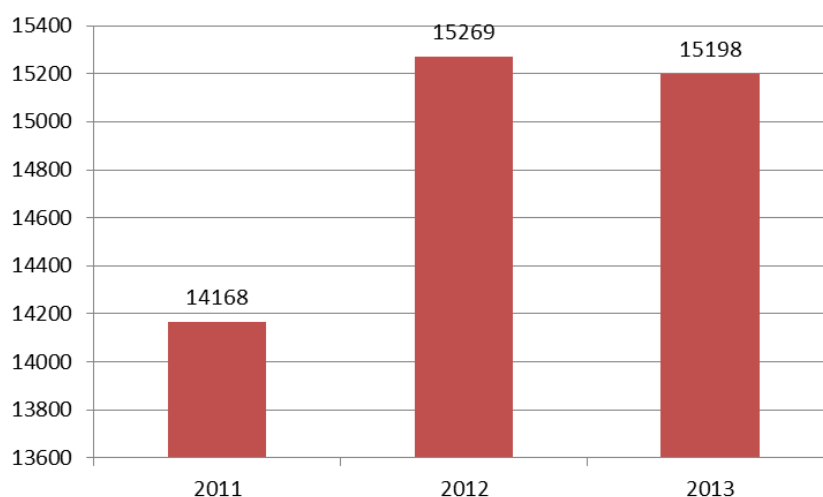
Bezrobocie rejestrowane na terenie powiatu inowrocławskiego stanowi „cząstkowy” obraz potencjału lokalnej gospodarki, zasobów ludzkich, systemu oświaty i innych zmiennych mających wpływ na jego cechy charakterystyczne i wielkość określoną w liczbach.

Wartym przedstawienia jest również region (Kujawsko-Pomorskie), w którym położony jest Powiat Inowrocławski. Według danych GUS, w końcu grudnia 2012 roku w naszym regionie stopa bezrobocia wynosiła 17,9%, co dawało trzecie miejsce od końca. Wyższą stopę bezrobocia odnotowały dwa województwa: zachodniopomorskie i warmińsko-mazurskie. W końcu grudnia 2013 roku nasz region osiągnął stopę bezrobocia na poziomie 18,1%, i uplasował się na drugim miejscu od końca, przed województwem warmińsko-mazurskim (21,7%). Należy również dodać, że wg danych GUS w latach 2002-2011 wyemigrowało z naszego regionu 48 tysięcy osób, a mimo to stopa bezrobocia stawia nasz region na miejscach jak wyżej wskazano.

Wpływ na rozwój lokalnej gospodarki ma kapitał ludzki (uzależniony od oferty edukacyjnej), a także liczba środków wydatkowanych i ich przeznaczenie. Poniższe dane są wyłącznie zobrazowaniem bezrobocia rejestrowanego i nie stanowią pełni problematyki bezrobocia lokalnej społeczności.

W końcu grudnia 2013 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Inowrocławiu pozostawało 15198 osób bezrobotnych zarejestrowanych. Kształtowanie się liczby bezrobotnych w latach 2011-2013 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 7 Liczba osób bezrobotnych na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2011-2013

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

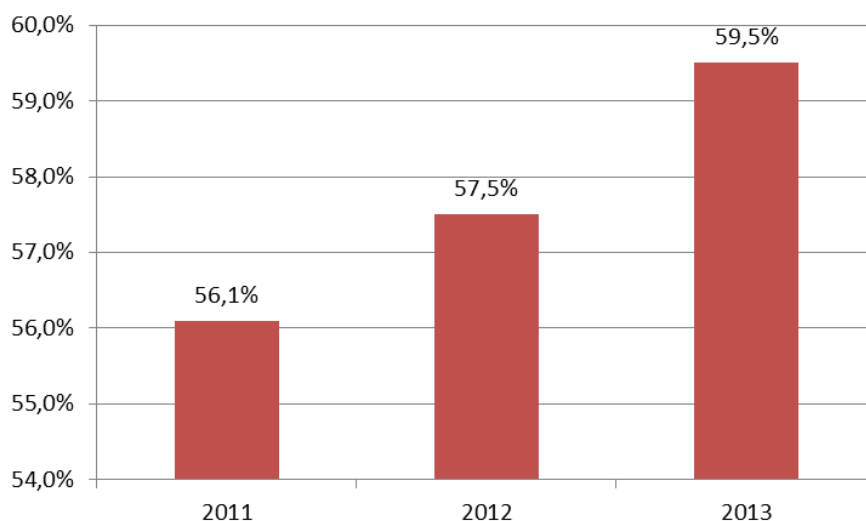
W 2011 roku w rejestrach Powiatowego Urzędu Pracy figurowało 14168 osób bezrobotnych, natomiast w roku następnym tj. w 2012 odnotowano wzrost liczby zarejestrowanych do 15269 osób.

Cechą charakterystyczną lokalnego bezrobocia jest wysoki udział procentowy bezrobotnych kobiet w ogółem zarejestrowanych, który w ciągu ostatnich trzech lat kształtował się następująco: 58,2% w 2011 roku, 55,8% w 2012 roku, 54,7% w 2013 roku.

W 2013 roku z 8317 ogółem zarejestrowanych kobiet, aż 64,8% stanowiły kobiety długotrwale bezrobotne, a 37,3% z liczby kobiet ogółem zarejestrowanych stanowiły kobiety bez kwalifikacji zawodowych.

Udział procentowy osób długotrwale bezrobotnych w ogółem zarejestrowanych w latach 2011-2013 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8 Udział procentowy osób długotrwale bezrobotnych w ogółem zarejestrowanych w latach 2011-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

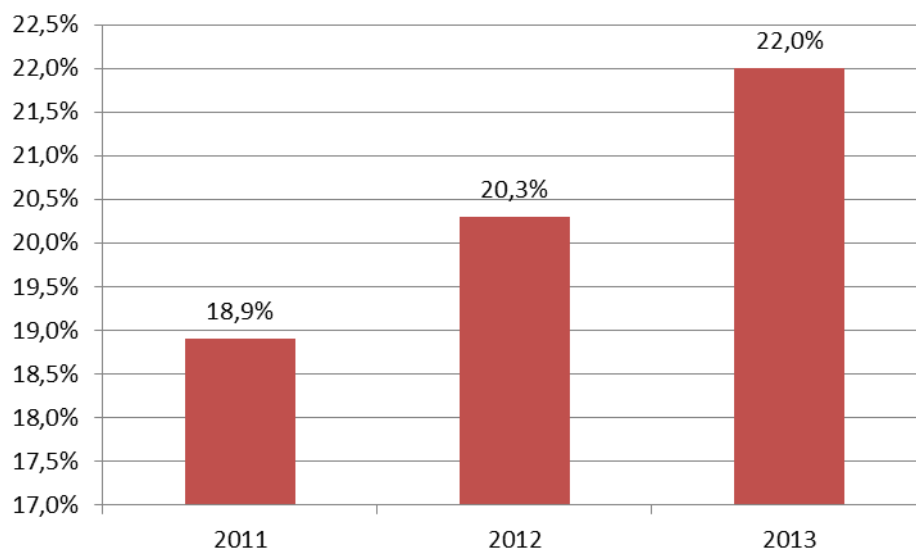

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

W latach 2011-2013 zauważalny jest wzrost udziału liczby osób bezrobotnych długotrwale (zarejestrowanych łącznie przez okres 12 miesięcy w ciągu ostatnich 24 miesięcy), a co za tym idzie pogarszanie się sytuacji społecznej zarejestrowanych i ich rodzin z powodu „trwania” w bezrobociu. Dopelnieniem trudnej sytuacji osób bezrobotnych jest skala zjawiska zarejestrowanych osób powyżej 24 miesięcy od ostatniej rejestracji, tzw. wykluczonych społecznie, którzy stanowią 25% ogółu zarejestrowanych w końcu grudnia 2013 roku.

Poniższy wykres przedstawia procentowy udział bezrobotnych powyżej 50. roku życia w zarejestrowanych ogółem w latach 2011-2013.

Wykres 9 Procentowy udział osób bezrobotnych powyżej 50. roku życia w zarejestrowanych ogółem w latach 2011-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

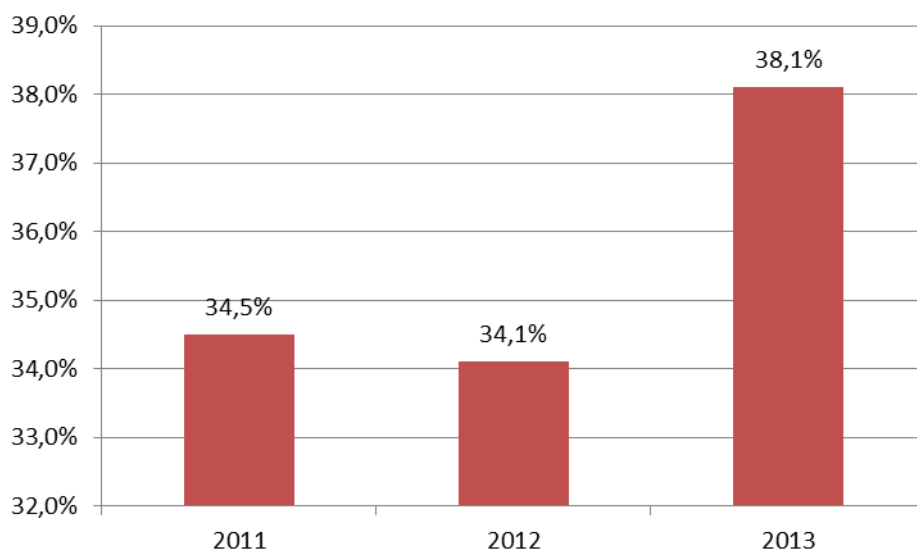

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

W ostatnich dwóch latach odnotowano wzrost udziału procentowego zarejestrowanych osób powyżej 50 roku życia w liczbie zarejestrowanych ogółem. Jest to poważny problem lokalnego rynku pracy, z uwagi na niewielkie perspektywy zatrudnieniowe i niechęć do zatrudniania osób z tej grupy, mimo propozycji subsydiowania zatrudnienia.

Procentowy udział osób bez kwalifikacji zawodowych w latach 2011-2013 prezentuje wykres poniżej.

Wykres 10 Procentowy udział osób bez kwalifikacji zawodowych w latach 2011-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

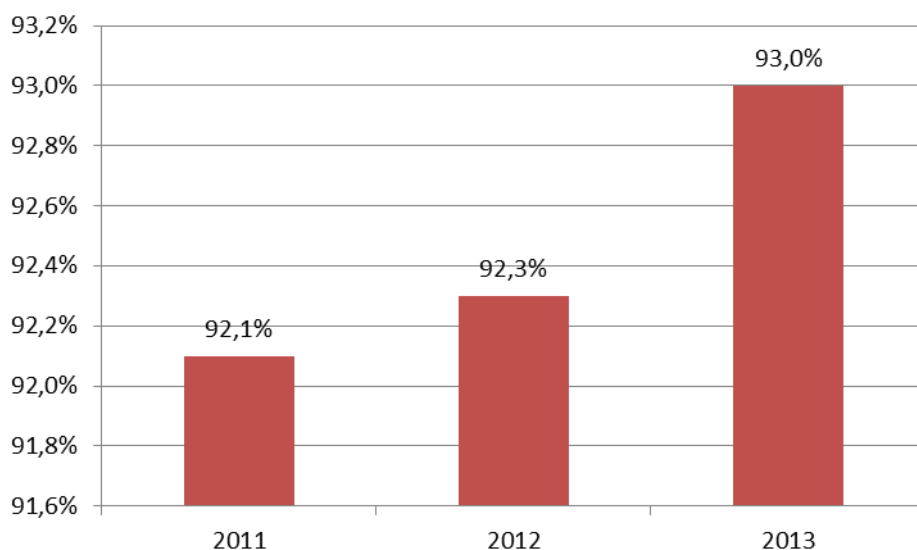
W 2013 roku odnotowano znaczny wzrost udziału osób bez kwalifikacji zawodowych w ogółem zarejestrowanych. W roku 2013 zarejestrowano 5804 osób tej kategorii, wobec 5212 osób, w roku 2012. Blisko 40% zarejestrowanej populacji osób bezrobotnych nie posiada kwalifikacji zawodowych, a pozyskanie zatrudnienia tej kategorii bezrobotnych jest wyjątkowo trudne z uwagi na niewielką liczbę ofert pracy dostępnych na lokalnym rynku pracy.

W województwie kujawsko-pomorskim bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy w końcu marca 2014 r. stanowili 93,6% ogółu bezrobotnych, podczas gdy w roku 2013 stanowili 92,3%. Do bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy zaliczane są m.in. osoby długotrwale bezrobotne, których udział w liczbie zarejestrowanych ogółem wzrósł w skali roku o 5,2 punkty procentowe. Zwiększył się także udział osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia (o 2,2 punkty procentowe), osób bez kwalifikacji zawodowych (o 1,3 punkty procentowe), odsetek kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka (o 1,1 punkty procentowe), osób samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko w wieku do 18 roku życia (o 0,7 punkty procentowe), osób bezrobotnych bez doświadczenia

zawodowego oraz bez wykształcenia średniego (wzrost o 0,3 punkty procentowe). Zmniejszył się natomiast udział osób bezrobotnych do 25 roku życia (o 1,5 punkty procentowe).¹⁷

Podobnie wygląda sytuacja osób bezrobotnych będących w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy w powiecie inowrocławskim. W latach 2011-2013 odnotowano niewielki, lecz trwały procentowy wzrost osób bezrobotnych zaliczanych do osób będących w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, którą przedstawia poniższy wykres.

Wykres 11 Udział osób bezrobotnych w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy w latach 2011-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

Zaledwie 7% osób zarejestrowanych jako bezrobotne nie mieści się w pojęciu osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy. To pokazuje, jak liczna jest grupa osób (14145) będących adresatem m.in. subsydiowania zatrudnienia.

Inne cechy charakteryzujące lokalne bezrobocie w 2013 roku to:

- 36,0% osób zarejestrowanych stanowią mieszkańcy wsi, którzy mają dodatkowy problem z powodu ograniczonej mobilności, z uwagi na brak komunikacji publicznej;
- 20,5% osób zarejestrowanych osób bezrobotnych nie posiada doświadczenia zawodowego;
- 60,1% osób zarejestrowanych nie posiada wykształcenia średniego.

Należy również podkreślić, że kategorie osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy ulegają nałożeniu np. osoba po 50 roku życia, może być zarówno długotrwale bezrobotną, jak i bez kwalifikacji zawodowych.

¹⁷Główny Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego w marcu 2014 r., Bydgoszcz 2014 r.

Pozostałe determinanty lokalnego bezrobocia to:

- niedopasowanie popytu i podaży na określony rodzaj pracy,
- niedostosowanie edukacyjnych wyborów zasobów ludzkich do realiów, nie tylko lokalnego rynku pracy ale i w szerszej perspektywie,
- sezonowość bezrobocia uwarunkowana porami roku (budownictwo, rolnictwo, przetwórstwo),
- niezagospodarowanie zasobów ludzkich na terenach byłych PGR,
- niski poziom wykształcenia i kwalifikacji zarejestrowanej populacji bezrobotnych,
- mała liczba wyspecjalizowanej kadry w zasobach zarejestrowanych,
- migracja osób do innych województw lub za granicę,
- z uwagi na wysoką liczbę bezrobotnych w ofertach dominują oferty pracy z wynagrodzeniem minimalnym brutto,
- pogłębiający się proces pauperyzacji lokalnej ludności,
- wysoki udział wykluczonych społecznie i brak różnicowania podejścia (indywidualizowania), ze względu na czas pozostawania w bezrobociu,
- szacowany jako wysoki, udział osób biernych zawodowo, nie poszukujących zatrudnienia (zarejestrowanych wyłącznie dla ubezpieczenia zdrowotnego),
- zwolnienia grupowe (HSG Irena, sektor bankowy, ubezpieczeniowy, transport kolejowy),
- brak dostatecznej liczby inwestorów gotowych lokować znaczny kapitał,
- niska liczba ofert pracy dla osób bez kwalifikacji, powyżej 50 roku życia.

Opierając się na dostępnych danych dotyczących bezrobocia rejestrowanego, danych GUS i innych, zachodzi poważna obawa, że sytuacja na lokalnym rynku pracy nie ulegnie znaczącej poprawie. Prognozy GUS zakładają spadek liczby ludności zamieszkującej Powiat do 141 tysięcy w roku 2035. Obserwując zachodzące zmiany (np. migrację za granicę lub do innych województw, przyrost naturalny wynoszący -11,7%) liczba ta może być zbyt optymistyczna. Ponadto zachodzące zmiany w infrastrukturze drogowej (np. autostrada A1, droga S5), większy potencjał gospodarczy pobliskich miast (Toruń, Bydgoszcz) oraz ich ośrodki szkolnictwa wyższego mogą spowodować znaczną marginalizację powiatu inowrocławskiego i trudności z przyciągnięciem inwestorów.

Programy realizowane na rzecz walki z bezrobociem w latach 2007 – 2013

W latach 2007-2013 Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu realizował następujące programy na rzecz walki z bezrobociem:

2008 r. – Praca i środowisko 2008 – środki Funduszu Pracy stanowiące rezerwę Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (MPiPS) na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej,

2009 r. – Program zwiększający aktywność zawodową osób w wieku 45/50 plus – środki Funduszu Pracy stanowiące rezerwę MPiPS na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej,

2009 r. – Program zwiększający aktywność zawodową osób w wieku do 30 lat – środki Funduszu Pracy stanowiące rezerwę MPiPS na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej,

2010 r. – Program dla osób korzystających ze środków na rozwój małej i średniej przedsiębiorczości- środki Funduszu Pracy stanowiące rezerwę MPiPS na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej,

2011 r. – Program zwiększający aktywność zawodową bezrobotnych w wieku 45/50 plus- środki Funduszu Pracy stanowiące rezerwę MPiPS na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej,

2011 r. – Program związany z aktywizacją bezrobotnych na terenach, na których miały miejsce klęski żywiołowe- środki Funduszu Pracy stanowiące rezerwę MPiPS na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej,

2012-2013 – Program aktywizacji zawodowej bezrobotnych zwolnionych z pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników oraz pracowników objętych zwolnieniami monitorowanymi - środki Funduszu Pracy stanowiące rezerwę MPiPS na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej,

2012-2013 – Program aktywizacji bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy- środki Funduszu Pracy stanowiące rezerwę MPiPS na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej,

2012-2013 (2 edycje) – Program aktywizacji bezrobotnych do 30 roku życia - środki Funduszu Pracy stanowiące rezerwę MPiPS na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej,

2012-2013 – Program aktywizacji bezrobotnych powyżej 50 roku życia- środki FP stanowiące rezerwę MPiPS na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej,

2013 r. – Program aktywizacji zawodowej bezrobotnych zwolnionych z pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników oraz pracowników objętych zwolnieniami monitorowanymi - środki Funduszu Pracy stanowiące rezerwę MPiPS na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej,

2013 r. (3 edycje) – Program aktywizacji bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy- środki Funduszu Pracy stanowiące rezerwę MPiPS na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej.

W latach 2007-2013 Powiatowy Urząd Pracy zrealizował projekty współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na łączną kwotę ponad 64 mln zł.

Oferty pracy

Do urzędów pracy w województwie kujawsko-pomorskim w marcu 2014 r. zgłoszono 8,5 tys. ofert pracy, tzn. wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej, tj. więcej o 1,7 tys. (24,6%) w porównaniu z marcem 2013 r. i o 1,5 tys. (21,4%) w porównaniu z lutym 2014 r.

Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu w 2013 roku posiadał w swoich zasobach 3201 miejsc pracy i aktywizacji zawodowej.

Tabela 26 Oferty pracy będące w zasobach Powiatowego Urzędu Pracy w Inowrocławiu w 2013 r.

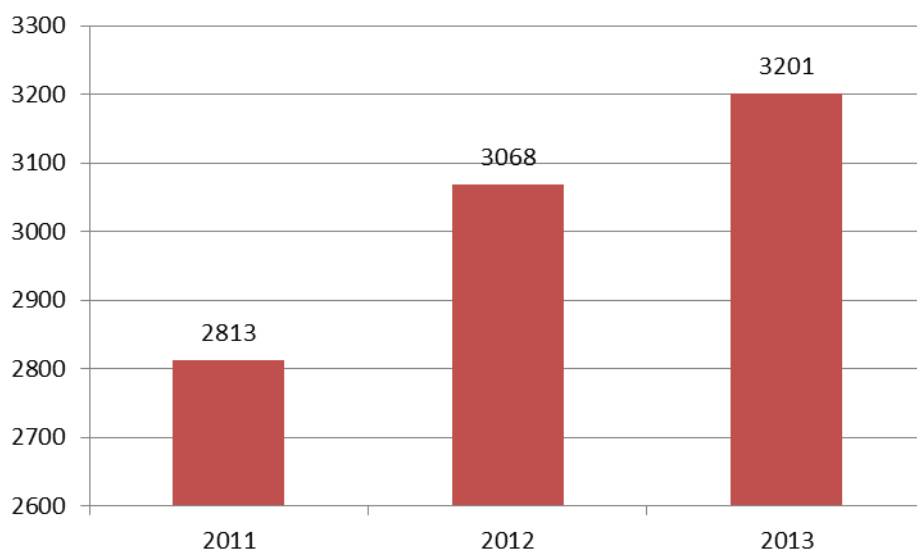
Miesiąc	Liczba miejsc pracy i aktywizacji zawodowej	W tym dla osób niepełnosprawnych
Styczeń	157	37
Luty	296	20
Marzec	502	9
Kwiecień	369	19
Maj	230	17
Czerwiec	177	23
Lipiec	252	25
Sierpień	288	7
Wrzesień	294	14
Październik	279	5
Listopad	209	11
Grudzień	148	14
Ogółem	3201	201

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

W poszczególnych miesiącach 2013 r. widoczny jest napływ miejsc pracy i aktywizacji zawodowej. Tabela powyższa uwidacznia zarówno proces sezonowości zatrudnienia, jak i rozpoczęcie subsydiowanego zatrudnienia w początkowych miesiącach 2013 roku.

Kształtowanie się liczby ofert pracy zgłaszanych do Powiatowego Urzędu Pracy w latach 2011 – 2013 przedstawia poniższy wykres.

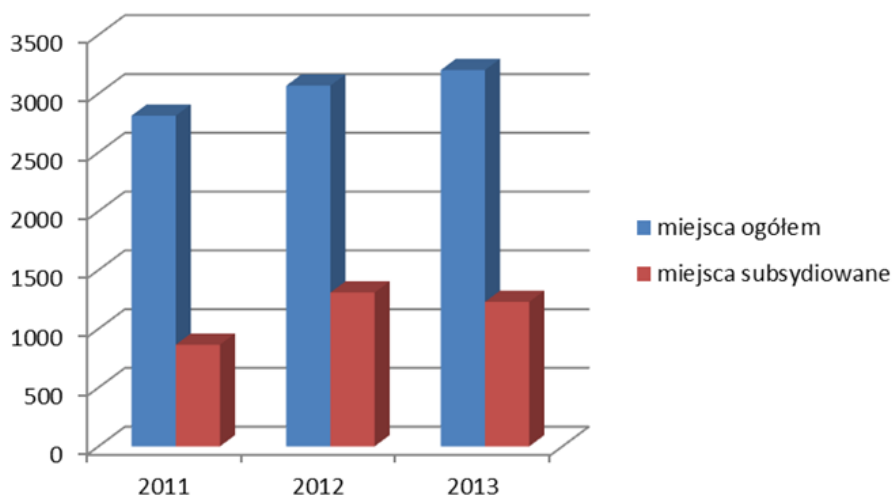
Wykres 12 Liczba ofert pracy zgłaszanych do Powiatowego Urzędu Pracy w latach 2011 – 2013

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

W roku 2013 nastąpił wzrost liczby zgłoszonych ofert pracy i miejsc aktywizacji zawodowej o 133 oferty w stosunku do roku poprzedniego i o 388 ofert w stosunku do 2011 roku.

Wykres 13 Liczba miejsc pracy i aktywizacji zawodowej z uwzględnieniem miejsc subsydiowanych w latach 2011-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

W 2013 roku udział miejsc pracy subsydiowanej, w ogólnej liczbie miejsc pracy wynosił 38% i był mniejszy o 4% w stosunku do roku 2012, kiedy to udział ofert subsydiowanych wynosił 42%.

W 2013 roku zorganizowano 12 giełd pracy dla pracodawców, w których udział wzięło 336 osób. W wyniku zorganizowanych giełd pracy do zatrudnienia przewidziano 24 osoby. Cztery giełdy przeznaczone były dla osób ze stopniem niepełnosprawności.

Pośrednicy pracy zewnętrzni, którzy odpowiadają m.in. za kontakt z pracodawcami działającymi na terenie powiatu inowrocławskiego, pozyskiwanie ofert pracy, organizację targów pracy, czynnie promują działania na rzecz aktywizacji i informują o możliwych formach wsparcia podczas przedsięwzięć edukacyjnych, kulturalnych i gospodarczych organizowanych na terenie regionu i powiatu.

W obszarze rynek pracy i bezrobocie zidentyfikowano następujące problemy: wysoka stopa bezrobocia oraz utrzymujący się wśród osób bezrobotnych wysoki udział kobiet i osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy (osoby po 50 roku życia, osoby bez kwalifikacji zawodowych, w tym długotrwale bezrobotne), niedostateczną liczbę ofert pracy szczególnie dla osób niepełnosprawnych, pogłębiający się odpływ migracyjny młodych, wykształconych i przedsiębiorczych osób z powiatu.

W perspektywie do 2020 roku konieczna jest realizacja programów w zakresie zatrudnienia lub samozatrudnienia dla osób bezrobotnych, w szczególności osób młodych do 24 roku życia oraz pomiędzy 25 a 30 rokiem życia, a także dla osób powyżej 50 roku życia, długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych i kobiet.

4.3 OCHRONA ZDROWIA

Infrastruktura ochrony zdrowia

Powiat Inowrocławski to silnie rozwinięty ośrodek świadczeń specjalistycznych stacjonarnych i diagnostycznych usług zdrowotnych oraz rozbudowana infrastruktura ochrony zdrowia.

Placówki służby zdrowia to dobrze wyposażony, zatrudniający specjalistów Szpital Wielospecjalistyczny im dr L. Błażka w Inowrocławiu, wraz z funkcjonującą w jego strukturze przychodnią oraz podmioty opieki zdrowotnej. Jako dobrze rozwiniętą należy uznać sieć aptek oraz ratownictwo medyczne.

Potencjał sektora zdrowia w postaci liczby łóżek w 2013 r. prezentuje poniższa tabela.

Tabela 27 Liczba łóżek w szpitalach ogółem w powiecie inowrocławskim według stanu na 31.12.2013 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba łóżek - stan na 31.12.2013 r.	Wskaźnik łóżek na 10 tys. mieszkańców
Województwo	9 642	46,1
Powiat Inowrocławski	514	2,5

Zródło: Biuletyn statystyczny. Ochrona zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r., Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2014 r.

Według informacji Banku Danych Lokalnych, liczba zakładów opieki zdrowotnej na terenie powiatu na przestrzeni ostatnich lat rośnie. Liczba praktyk lekarskich podlegała

wahaniom, szczególnie w latach 2011-2012. Liczba aptek ogólnodostępnych maleje, z 45 w 2011 r. do 43 w 2013 r. W roku 2013 r. udzielono 78 7064 porad lekarskich.

Poniżej zaprezentowano dane dotyczące podmiotów opieki zdrowotnej na terenie powiatu inowrocławskiego.

Tabela 28 Podmioty opieki zdrowotnej

Wyszczególnienie	2011	2012	2013
Przychodnie			
Ogółem	49	50	52
Publiczne	5	-	-
Niepubliczne	44	-	-
Praktyki lekarskie			
w miastach	23	23	20
na wsi	4	4	5
Podstawowa opieka zdrowotna – porady	821 647	769 057	787 064
Apteki ogólnodostępne	45	47	43
Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną	3666	3498	3807

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Dane dotyczące opieki zdrowotnej na terenie powiatu inowrocławskiego na tle województwa kujawsko-pomorskiego zostały przedstawione w poniższych tabelach.

Tabela 29 Łóżka w szpitalach ogólnych, apteki ogólnodostępne i punkty apteczne w 2013 r. (według stanu na 31.12.2012 r.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Łóżka w szpitalach Ogólnych	Apteki	Punkty apteczne
WOJEWÓDZTWO	9 642	580	83
Powiat Inowrocławski	514	43	8

Źródło: Województwo Kujawsko-Pomorskie. Podregiony, powiaty, gminy, Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2014 r.

Tabela 30 Porady udzielone w poradniach podstawowej opieki zdrowotnej (według stanu na 31.12.2013 r.)

Wyszczególnienie	Liczba porad					
	Ogółem			Na jednego mieszkańca województwa		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013

Województwo	9 300 375	9 095 784	9 196,9	4,4	4,3	4,4
Powiat Inowrocławski	821 647	769 057	787 064	5,0	4,7	4,8

Źródło: Biuletyn statystyczny. Ochrona zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r., Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2014 r.

W 2012 r. w powiecie inowrocławskim liczba porad podstawowej opieki zdrowotnej udzielonej na 1 mieszkańca wyniosła 4,7 i była o 7 p. proc. wyższa od wskaźnika dla województwa kujawsko-pomorskiego. Dla porównania w 2013 r. wartość wskaźnika na poziomie powiatu wyniosła 4,8.

Tabela 31 Personel medyczny (według stanu na 31.12.2013 r.)

	Lekarze		Lekarze dentyści		Pielęgniarki	
	Liczby bezwzględne	Wskaźnik na 10 tys. ludności	Liczby bezwzględne	Wskaźnik na 10 tys. Ludności	Liczby bezwzględne	Wskaźnik na 10 tys. ludności
Województwo	4 401	21,0	652	3,1	10 231	48,9
Powiat Inowrocławski	264	16,1	40	2,4	733	4

Źródło: Biuletyn statystyczny. Ochrona zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r., Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2014 r.

Liczba lekarzy w przeliczeniu na 10 tys. ludności w powiecie inowrocławskim wynosi 16,1 i kształtuje się na znacznie niższym poziomie niż wskaźnik dla województwa kujawsko-pomorskiego, który osiąga wartość 21,0. Również poniżej wartości określonych dla województwa plasują się wskaźniki liczby lekarzy dentyistów – 2,4 oraz pielęgniarek 44,8 na 10 tys. ludności.

Tabela 32 Położne i fizjoterapeuci (według stanu na 31.12.2013 r.)

	Położne		Fizjoterapeuci	
	Liczby bezwzględne	Wskaźnik na 10 tys. ludności	Liczby bezwzględne	Wskaźnik na 10 tys. Ludności
Województwo	1232	5,9	1351	6,5
Powiat Inowrocławski	63	3,8	139	8,5

Źródło: Biuletyn statystyczny. Ochrona zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r., Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2014 r.

Liczba położnych na terenie powiatu w przeliczeniu na 10 tys. ludności wynosi 3,8 i jest niższa od analogicznego wskaźnika dla województwa kujawsko-pomorskiego. Natomiast wskaźnik liczby fizjoterapeutów na 10 tys. ludności w powiecie inowrocławskim wynosi 8,5 i jest wyższy od wskaźnika wojewódzkiego, który ma wartość 6,5.

Tabela 33 Farmaceuci, ratownicy medyczni, diagności laboratoryjni, psychologzy (według stanu na 31.12.2013 r.)

	Farmaceuci		Ratownicy medyczni		Diagności laboratoryjni		Psychologzy	
	Liczby bezwzględne	Wskaźnik na 10 tys. ludności	Liczby bezwzględne	Wskaźnik na 10 tys. ludności	Liczby bezwzględne	Wskaźnik na 10 tys. ludności	Liczby bezwzględne	Wskaźnik na 10 tys. ludności
Województwo	1261	5,9	827	3,6	444	2,1	224	1,0
Powiat Inowrocławski	75	4,6	80	4,9	16	1,0	11	0,7

Źródło: Biuletyn statystyczny. Ochrona zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r., Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2014 r.

Tabela 34 Personel medyczny pracujący w podstawowej opiece zdrowotnej (według stanu na 31.12.2013 r.)

	Województwo	Powiat Inowrocławski
Lekarze, w tym:	1864	89
Rodzinni	517	39
Pediatrzy	435	25
Inne specjalizacje	601	24
Wskaźnik na 10 tys. ludności	8,9	5,4

Źródło: Biuletyn statystyczny. Ochrona zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r., Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2014 r.

W powiecie inowrocławskim na 10 tys. ludności przypada 5,4 lekarzy pracujących w podstawowej opiece zdrowotnej. Wskaźnik ten jest znacznie niższy niż w województwie, gdzie wynosi 8,9.

Sytuacja zdrowotna mieszkańców powiatu inowrocławskiego

Jednym z najważniejszych elementów analizy i oceny zdrowia mieszkańców są informacje o przyczynach i częstości hospitalizacji. Informacje przedstawione w poniższych tabelach opracowano na podstawie danych Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy oraz Szpitala Wielospecjalistycznego im. dr Ludwika Błażka w Inowrocławiu.

Wskaźnik zdrowia

Wskaźnik zdrowia opracowany za pomocą nowatorskiego Wskaźnika Lokalnego Rozwoju Społecznego na szczeblu powiatów jest powiązany przede wszystkim z poziomem warunków bytowych oraz strukturą demograficzną populacji. Związek z nakładami na służbę zdrowia (mierzonymi zaangażowaniem zasobów ludzkich), średnim poziomem dochodów oraz stopniem urbanizacji jest pozytywny, lecz siła korelacji jest słaba.¹⁸ Województwo

¹⁸ Źródło: Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym, Polska 2012, Rozwój regionalny i lokalny, Biuro Projektowe UNDP w Polsce, Warszawa 2012.

kujawsko-pomorskie z wartością wskaźnika na poziomie 49,7 plasuje się na 11 miejscu. Wskaźnik zdrowia dla Powiatu Inowrocławskiego wynosi 40,74.

W poniższej tabeli przedstawiono dane dotyczące wskaźnika zdrowia dla Powiatu Inowrocławskiego na tle województwa kujawsko-pomorskiego. Przy wyznaczaniu wskaźnika posłużono się danymi za 2010 rok.

Tabela 35 Wskaźnik zdrowia

Obszar	Wskaźnik zdrowia - HI
Województwo kujawsko-pomorskie	49,17
Powiat Inowrocławski	40,74

Źródło: Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym, Polska 2012, Rozwój regionalny i lokalny, Biuro Projektowe UNDP w Polsce, Warszawa 2012.

W poniższej tabeli szczegółowo scharakteryzowano jednostki chorobowe, w których występuje najczęściej hospitalizacji mieszkańców powiatu inowrocławskiego w latach 2009-2013.

Tabela 36 Hospitalizacje i zgony mieszkańców powiatu inowrocławskiego w latach 2009-2013

Przyczyna hospitalizacji	Lata	Mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego leczeni w województwie kujawsko-pomorskim	Mieszkańcy powiatu inowrocławskiego leczeni w			% hospitalizacji, który stanowią mieszkańcy powiatu inowrocławskiego (do województwa kujawsko-pomorskiego)
			województwie kuj.-pom.	w tym		
				szpital w Inowrocławiu	w tym zgony	
Choroby układu oddechowego (J00-J99)	2009	33841	2914	2279	89	8,61%
	2010	33886	2885	2209	89	8,51%
	2011	35989	3037	2251	124	8,44%
	2012	32560	2976	2500	126	9,14%
	2013	brak danych	brak danych	2598	117	
Choroby układu krążenia (I00-I99)	2009	62239	5818	4101	264	9,35%
	2010	61520	5256	3995	282	8,54%
	2011	63848	5310	3835	291	8,32%
	2012	58037	4764	4251	279	8,21%
	2013	brak danych	brak danych	4586	282	
Nowotwory złośliwe (C00-C97)	2009	24001	2055	707	218	8,56%
	2010	22001	1835	593	191	8,34%
	2011	21294	1858	439	178	8,73%

	2012	20848	1657	602	164	7,95%
	2013	brak danych	brak danych	709	189	
Choroby układu trawiennego (K00-K93)	2009	37533	3503	2908	71	9,33%
	2010	37099	3435	2843	51	9,26%
	2011	37676	3541	2759	68	9,40%
	2012	35696	3096	2576	68	8,67%
	2013	brak danych	brak danych	2709	91	

Źródło: Dane Szpitala Wielospecjalistycznego im. dr L. Błażka w Inowrocławiu.

Biorąc pod uwagę najczęstsze przyczyny hospitalizacji, w latach 2009-2013 w powiecie inowrocławskim odnotowano 3 232 zgony. Najwięcej z nich spowodowanych było chorobami układu krążenia 43,26%. Drugą co do udziału grupę stanowiły nowotwory (29,08%) a trzecią choroby układu oddechowego 16,86%. W przypadku chorób układu oddechowego w roku 2013 w Szpitalu Wielospecjalistycznym im dr L. Błażka w Inowrocławiu odnotowano 2 598 hospitalizacji i 117 zgonów (4,5% chorych zmarło z powodu chorób układu oddechowego).

Jednym z najbardziej istotnych problemów zdrowotnych mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego jest wysoka zachorowalność i umieralność z powodu przewlekłych chorób układu oddechowego. W roku 2009 w województwie kujawsko-pomorskim choroby układu oddechowego były przyczyną 1331 zgonów tzn. na każde 10 tys. ludności umarło z ich powodu 6,4 osób. Choroby układu oddechowego są dużo większym zagrożeniem życia mężczyzn niż kobiet i po wyeliminowaniu różnic w strukturze wieku natężenie zgonów z ich powodu wśród mężczyzn jest ponad dwuipółkrotnie wyższe niż wśród kobiet. Wśród chorób układu oddechowego najważniejszymi przyczynami zgonów są zapalenia płuc, oraz przewlekłe choroby dolnych dróg oddechowych.

Wysoką umieralność z powodu układu oddechowego na terenie powiatu inowrocławskiego potwierdzają dane Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Powiatowego Zakładu Higieny za okres 2009-2011 oraz ocena sytuacji zdrowotnej mieszkańców powiatu inowrocławskiego przygotowana przez Szpital Wielospecjalistyczny im. dr L. Błażka w Inowrocławiu na podstawie danych dotyczących hospitalizacji w szpitalach ogólnych w województwie kujawsko-pomorskim oraz w Szpitalu w Inowrocławiu w latach 2009-2013. Dane wskazują, iż w obszarze chorób układu oddechowego odnotowano najwyższą chorobowość w grupie dzieci w wieku od 0 do 5 oraz chorobowość i umieralność osób w wieku powyżej 45 roku życia. W roku 2013 wzrosła o ok. 14% liczba hospitalizacji z powodu chorób układu oddechowego w stosunku do roku 2009.

Liczba zgonów spowodowanych nowotworami, chorobami układu krążenia i chorobami układu oddechowego w powiecie inowrocławskim w okresie 2010 – 2012 utrzymuje się mniej więcej na tym samym poziomie (około 1670 zgonów). W przypadku zgonów z powodu nowotworów zauważalny jest spadek umieralności, w przypadku chorób układu krążenia również widoczny jest spadek wartości liczby zgonów. W przypadku chorób układu oddechowego po wzroście w 2011 roku do poziomu 137 zgonów, w roku 2012 zauważalny

jest też spadek do wartości 119 zgonów. W zakresie chorób układu pokarmowego widoczny jest wyraźny trend spadkowy.

Poniższa tabela prezentuje analizę porównawczą przyczyn zgonów w latach 2010-2012.

Tabela 37 Analiza porównawcza przyczyn zgonów na skutek nowotworów, ChUK i chorób układu oddechowego na poziomie kraju, województwa kujawsko-pomorskiego oraz powiatu inowrocławskiego w latach 2010-2012

Jednostka terytorialna	Razem			nowotwory ogółem			choroby układu krążenia ogółem			choroby układu oddechowego ogółem		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
POLSKA	378 478	375 501	384 788	96 06 6	96 00 9	98 74 7	17400 3	1698 72	17757 8	19333	19976	20148
KUJAWSKO-POMORSKIE	204 53	196 63	204 36	58 52	54 91	57 55	9185	8409	9068	1286	1242	1219
Powiat Inowrocławski	168 6	167 0	167 4	45 2	42 6	43 2	810	743	777	126	137	119

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Opieka nad dziećmi i młodzieżą

Opieka nad dziećmi i młodzieżą w powiecie inowrocławskim prowadzona jest na wysokim poziomie. Średnia liczba porad przypadających na jedno dziecko do 1 roku życia w powiecie inowrocławskim wynosi 18,6 i jest trzykrotnie wyższa od średniej wojewódzkiej.

Tabela 38 Opieka nad dziećmi i młodzieżą, porady udzielone przez lekarzy dzieciom zdrowym w 2013 r.

Wyszczególnienie	Po raz pierwszy w pierwszym roku życia dziecka	Po raz następny w wieku do trzech lat	Średnia liczba porad przypadająca na 1 dziecko do 1 roku życia
Województwo kujawsko-pomorskie	20 011	147 775	5,2
Powiat Inowrocławski	1253	12 107	18,6

Źródło: Biuletyn statystyczny, Ochrona zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r. Rozdział 2. Sytuacja zdrowotna, Kujawsko-Pomorskie Centrum Zdrowia Publicznego, Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2014 r.

Tabela 39 Profilaktyczne badania lekarskie dzieci i młodzieży w 2013 r.

Wyszczególnienie	Liczba dzieci i młodzieży podlegających badaniu w wieku lat:							Liczba dzieci i młodzieży zbadanych w wieku lat:						
	2	4	6	10	13	16	18 /	2	4	6	10	13	16	18 /

							19							19
Województwo kujawsko-pomorskie	20 27 6	22 22 9	22 196	20 009	21 45 7	23 13 2	32 18 3	16 68 9	16 88 4	18 801	17 19 6	18 21 4	16 724	19 13 2
Powiat Inowrocławski	1 40 0	1619	164 0	147 2	1575	1640	2 20 6	1 23 5	1 31 5	131 8	1 29 5	1 36 2	1 29 8	1 55 0

Źródło: Biuletyn statystyczny, Ochrona zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r. Rozdział 2. Sytuacja zdrowotna, Kujawsko-Pomorskie Centrum Zdrowia Publicznego, Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2014 r.

W powiecie inowrocławskim w 2013 r. stwierdzono schorzenia u dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat, będące pod opieką lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej u 2 074,6 osób w przeliczeniu na 10 tys. ludności w wieku 0-18 lat. Wskaźnik ten jest niższy niż dla województwa kujawsko-pomorskiego, który wynosi 2 462,4 osób. Dzieci i młodzież w powiecie inowrocławskim najczęściej chorują na zaburzenia refrakcji i akomodacji oka, zniekształcenia kręgosłupa, alergie – dychawicę oskrzelową oraz otyłość.

Tabela 40 Dzieci i młodzież w wieku 0-18 lat u których stwierdzono schorzenia, będące pod opieką lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej w 2013 r.

Wyszczególnienie	Województwo kujawsko-pomorskie		Powiat Inowrocławski	
	Liczby bezwzględne	Wskaźniki na 10 tys. ludności w wieku 0-18 lat	Liczby bezwzględne	Wskaźniki na 10 tys. ludności w wieku 0-18 lat
Ogółem	101 639	2 462,4	6 339	2 074,6
Nowotwory	737	17,9	46	15,1
Niedokrwistości	3 919	94,9	327	107,0
Choroby tarczycy	2 473	59,9	91	29,8
Cukrzyca	962	23,3	53	17,3
Niedożywienie	23	0,6	2	0,7
Otyłość	8 646	209,5	353	115,5
Zaburzenia odżywiania	247	6,0	4	1,3
Upośledzenie umysłowe	2 551	61,8	167	54,7
Padaczka	2 140	51,8	158	51,7
Dziecięce porażenie mózgowe	1 031	25,0	84	27,5
Zaburzenia refrakcji	17 762	430,3	1 382	452,3

i akomodacji oka				
Choroba nadciśnieniowa	1 589	38,5	95	31,1
Alergie - dychawica oskrzelowa	13 523	327,6	944	309,0
Alergie pokarmowe	4 227	102,4	203	66,4
Alergie skórne	4 848	117,5	164	53,7
Zniekształcenia kręgosłupa	18 998	460,3	1 202	393,4
Choroby układu moczowego	2 636	63,9	312	102,1
Wady rozwojowe układu nerwowego	611	14,8	42	13,7
Wady rozwojowe układu krążenia	3 549	86,0	196	64,1
Wady rozwojowe narządów płciowych	723	17,5	28	9,2
Aberracje chromosomowe	463	11,2	33	10,8
Wady rozwojowe inne	878	21,3	56	8,3
Zaburzenia rozwoju	6 392	154,9	215	70,4
Trwałe uszkodzenia narządu ruchu	580	14,1	61	20,0
Pacjenci z innymi schorzeniami wymagający opieki czynnej	19 155	464,1	684	223,93

Źródło: Biuletyn statystyczny, Ochrona zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim w 2013 r. Rozdział 2. Sytuacja zdrowotna, Kujawsko-Pomorskie Centrum Zdrowia Publicznego, Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2014 r.

Podobna sytuacja występuje u osób w wieku 19 lat i więcej. W 2013 r. w powiecie inowrocławskim schorzenia ogółem stwierdzono u 2 595,2 osób na 10 tys. ludności w wieku 19 lat i więcej, natomiast w województwie kujawsko-pomorskim u 3 806,6 osób na 10 tys. ludności w tym wieku. Wśród schorzeń u osób dorosłych na terenie powiatu inowrocławskiego dominują choroby układu krążenia, cukrzyca, choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej a także przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa oraz przewlekłe choroby układu trawiennego.

Tabela 41 Osoby w wieku 19 lat i więcej, u których stwierdzono schorzenia będące pod opieką lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej w 2013 r.

Wyszczególnienie	Województwo kujawsko-pomorskie		Powiat Inowrocławski	
	Liczby bezwzględne	Wskaźniki na 10 tys. ludności w wieku 19 lat i	Liczby bezwzględne	Wskaźniki na 10 tys. ludności w wieku 19 lat i

		więcej		więcej
Ogółem	659 430	3 806,6	34 563	2 595,2
Gruźlica	523	3,1	20	1,5
Nowotwory	23 858	142,0	1 417	106,4
Choroby tarczycy	616	205,6	2 455	184,1
Cukrzyca	76 306	454,3	5 313	399,1
Choroby układu krążenia	333 127	1 983,1	19 290	1 449,0
Niedokrwistość	16 492	98,2	1027	77,1
Choroby obwodowego układu nerwowego	73 558	437,9	2 955	222,0
Przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa	43 268	257,6	2 365	177,6
Przewlekłe choroby układu trawiennego	78 108	465,0	3 755	282,1
Choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej	140 262	835,0	8106	608,9
Pacjenci z innymi schorzeniami wymagający opieki czynnej	33 565	211,7	860	64,6

Źródło: Biuletyn statystyczny, Ochrona zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim w 2014 r. Rozdział 2. Sytuacja zdrowotna, Kujawsko-Pomorskie Centrum Zdrowia Publicznego, Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2014 r.

Zdrowie psychiczne

Poważnym problemem na terenie powiatu inowrocławskiego są choroby psychiczne. Poniżej przedstawiono szczegółowe dane charakteryzujące problem zdrowia psychicznego w powiecie.

W Poradni Zdrowia Psychicznego w 2013 r. zatrudnionych było sześciu lekarzy psychiatrów, trzech psychologów i dwie pielęgniarki. Ogółem udzielono 15 070 porad. Wydano 74 skierowań do stacjonarnych placówek psychiatrycznych i odwykowych.

Tabela 42 Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi (bez uzależnień) leczonych w Poradni Zdrowia Psychicznego w 2013 r. z uwzględnieniem kategorii diagnostycznych

	Leczeni		W tym leczeni ogółem w wieku			
	ogółem	w tym mężczyźni	0-18	19-29	30-64	65 i więcej
ogółem z zaburzeniami psychicznymi	4105	1297	12	324	2969	800
organiczne zaburzenia niepsychotyczne	217	109	0	7	104	106
organiczne zaburzenia psychotyczne	691	245	0	11	384	296

Schizofrenia	482	234	1	30	379	72
inne zaburzenia psychotyczne i urojeniowe	50	24	0	4	40	6
epizody afektywne	594	111	3	40	455	96
depresje nawracające i zaburzenia dwubiegunowe	406	78	0	6	304	96
inne zaburzenia nastroju (afektywne)	170	32	1	3	142	24
zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne	1174	259	1	122	959	92
zespoły behawioralne związane z zaburzeniami odżywiania	16	0	0	6	10	0
inne zespoły behawioralne związane z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi	12	5	0	2	7	3
zaburzenia osobowości i zachowania dorosłych	182	118	3	44	135	0
upośledzenie umysłowe	101	76	3	39	50	9
całościowe zaburzenia rozwojowe	4	0	0	4	0	0
zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym	6	6	0	6	0	0
Ponadto, liczba leczonych w związku z obserwacją stanu psychicznego, rozpoznania nieustalonego, bez zaburzeń psychicznych, rozpoznania niepsychiatrycznego (nieliczona do ogólnej liczby z zaburzeniami psychicznymi)	43	23	1	9	23	10

Źródło: sprawozdanie MZ-15.

Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Inowrocławiu za rok 2013 obrazują m.in. poziom zachorowań mieszkańców powiatu dotkniętych upośledzeniem umysłowym i chorobami psychicznymi. Razem wydano 3 244 orzeczeń o niepełnosprawności osobom powyżej 16 roku życia.

Tabela 43 Podział osób z zaburzeniami intelektualnymi ze względu na płeć, stopień niepełnosprawności i wiek powyżej 16 roku życia

	Razem	Płeć		Stopień niepełnosprawności			Wiek			
		K	M	znaczny	umiarkowany	lekki	16-25	26-40	41-60	pow.60
Osoby z zaburzeniami intelektualnym,	350	163	134	41	165	144	79	99	132	40

w tym:										
upośledzenia umysłowe	29	11	18	9	10	10	21	4	2	2
choroby psychiczne	321	152	116	32	155	134	58	95	130	38

Źródło: Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Inowrocławiu.

Tabela 44 Podział osób z zaburzeniami intelektualnymi ze względu na płeć i wiek, poniżej 16 roku życia

	Razem	Płeć		Wiek		
		K	M	0-3	4-7	8-16
Osoby z zaburzeniami intelektualnymi, w tym:	46	16	30	1	7	38
upośledzenia umysłowe	16	5	11	0	1	15
choroby psychiczne	30	11	19	1	6	23

Źródło: Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Inowrocławiu.

Z analizy powyższych danych wynika, iż wśród osób dotkniętych dysfunkcjami intelektualnymi większość stanowią osoby z chorobami psychicznymi. Wśród osób upośledzonych umysłowo jak i dotkniętych chorobami psychicznymi najczęściej dysfunkcji orzeciono na poziomie umiarkowanym. Zarówno u osób powyżej, jak i przed 16 rokiem życia, zaburzenia intelektualne dotyczą w większości mężczyzn.

Szpital

Szpital Wielospecjalistyczny im. dr Ludwika Błażka w Inowrocławiu powstał w wyniku przekształcenia Zespołu Opieki Zdrowotnej w Inowrocławiu powołanego Uchwałą Nr 196/36/73 Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Inowrocławiu z dnia 14.06.1973 r. Przekształcenie ZOZ w SP ZOZ nastąpiło na podstawie Zarządzenia Nr 164/98 Wojewody Bydgoskiego z dnia 31 sierpnia 1998 r. w sprawie przekształcenia Zespołu Opieki Zdrowotnej w Inowrocławiu w samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej oraz Zarządzenia Nr 205/98 Wojewody Bydgoskiego z dnia 12 listopada 1998 r. o zmianie zarządzenia w sprawie przekształcenia Zakładu Opieki Zdrowotnej w Inowrocławiu w samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej. Wojewoda Bydgoski przekształcając ZOZ w Inowrocławiu w samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej w Inowrocławiu zmienił jednocześnie formę gospodarki finansowej tego zakładu, tj. jednostkę budżetową (ZOZ) przekształcił w jednostkę samorządową powiatu - prowadzoną w formie samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej.¹⁹

¹⁹ Informacja Szpitala Wielospecjalistycznego im dr L. Błażka w Inowrocławiu

Od 1 stycznia 1999 r. uprawnienia organu tworzącego zakład przejął Powiat Inowrocławski, a w jego imieniu Rada Powiatu w Inowrocławiu, jako organ stanowiący Powiatu. Uchwałą nr XXIX/292/2013 Rady Powiatu Inowrocławskiego z dnia 29 marca 2013 r. samodzielnemu publicznemu zakładowi opieki zdrowotnej nadano nazwę Szpital Wielospecjalistyczny im. dr Ludwika Błażka w Inowrocławiu.²⁰

Organem Założycielskim Zakładu jest Powiat Inowrocławski, a w jego imieniu organ stanowiący - Rada Powiatu Inowrocławskiego. Sprawuje ona również nadzór merytoryczny i finansowy nad Zakładem. Obszar działania szpitala obejmuje powiat inowrocławski.

Organem zarządzającym szpitala jest Dyrektor Zakładu, który kieruje placówką i reprezentuje ją na zewnątrz. Posiada przy tym uprawnienia do samodzielnego podejmowania decyzji dotyczących zarządzania szpitalem i ponosi za nie odpowiedzialność. Jest również upoważniony do dokonywania jednoosobowo czynności prawnych w imieniu szpitala. Dyrektor zarządza placówką ze szczególną pomocą: Naczelnego Lekarza Szpitala, Zastępcy Dyrektora ds. Ekonomiczno - Finansowych - Głównego Księgowego, Naczelniej Pielęgniarki, Kierownika Lecznictwa Specjalistycznego.

Organem doradczym Dyrektora oraz organem inicjującym i opiniodawczym Powiatu Inowrocławskiego jest siedmioosobowa Rada Społeczna.

Szpital Wielospecjalistyczny im. dr Ludwika Błażka w Inowrocławiu udziela świadczeń zdrowotnych w zakresie:

- wielospecjalistycznego leczenia szpitalnego,
- ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej,
- ratownictwa medycznego i pomocy doraźnej,
- badań diagnostycznych,
- badań profilaktycznych,
- promocji zdrowia.

Szpital w Inowrocławiu zapewnia świadczenia zdrowotne i związane z ich udzielaniem usługi w formie:

- Lecznictwa szpitalnego na następujących oddziałach: wewnętrznych o profilu gastroenterologicznym i endokrynologicznym, kardiologicznym z pododdziałem intensywnego nadzoru kardiologicznego i pracownią hemodynamiki, chirurgicznych z chirurgią dziecięcą, chirurgii urazowej i ortopedii, urologicznym i onkologii urologicznej, okulistycznym, laryngologicznym, neurologicznym, położniczo - ginekologicznym, noworodkowym, dziecięcym, opieki paliatywnej, rehabilitacyjnym, anestezjologii i intensywnej terapii, ratownictwa medycznego, stacji dializ;
- Ambulatoryjnej w następujących specjalnościach: alergologiczno-pulmonologicznej dla dorosłych; alergologiczno-pulmonologicznej dla dzieci; anestezjologii i leczenia bólu; chorób płuc, gruźlicy i antynikotynowej; chirurgii ogólnej; chirurgii ogólnej

²⁰ Ibidem

dla dzieci; chirurgii naczyniowej; chirurgii urazowo - ortopedycznej, wad postawy i preluksacji; chirurgii stomatologicznej; dermatologicznej; diabetologicznej; endokrynologicznej; gastroenterologicznej; kardiologicznej; laryngologicznej; okulistycznej; onkologicznej; walki z bólem i opieki paliatywnej z zespołem wyjazdowym opieki paliatywnej domowej; nefrologicznej; neurologii; neurologii dziecięcej; neurochirurgii; położnictwa i ginekologii; prolaktacji ze szkołą rodzenia; patologii noworodków i wcześniaków; psychologii; urologii; rehabilitacji; reumatologii; zdrowia psychicznego; medycyny pracy (w tym dla młodocianych);

- Ratownictwa medycznego i pomocy doraźnej realizowanej za pośrednictwem: zespołów reanimacyjnych "R", zespołów wyjazdowych "W", zespołu wyjazdowego ogólnego, ambulatorium ogólnego;
- Diagnostycznej w zakresie badań laboratoryjnych, bakteriologicznych, serologicznych, histopatologicznych i anatomopatologicznych, cytologicznych, endoskopii gastroenterologicznej, EKG, EEG, USG, RTG, mammograficznych, tomografii komputerowej, echokardiograficznych, audiometrycznych, spirometrycznych, bronchoskopowych;
- Profilaktyki i promocji zdrowia.²¹

Szpital dysponuje 519 łózkami na 18 oddziałach ze Szpitalnym Oddziałem Ratunkowym oraz 13-stanowiskową Stacją Dializ. Baza infrastrukturalna szpitala pozwala zapewnić poczucie bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańcom. Współpraca z Centrum Onkologii w Bydgoszczy zapewnia opiekę onkologiczną, opartą na dobrej jakości. Rekomenduje się w perspektywie do 2020 r. rozwój Ośrodka Diagnostyki i Terapii Onkologicznej oraz Zespołu Poradni Onkologicznych w Szpitalu Wielospecjalistycznym im dr L. Błażka w Inowrocławiu.

Szpital w Inowrocławiu jest jedynym wielospecjalistycznym publicznym zakładem opieki zdrowotnej w powiecie inowrocławskim zakwalifikowanym do II poziomu referencji i zapewnia wysoką jakość obsługi dla mieszkańców powiatu inowrocławskiego oraz powiatów ościennych (powiat żniński, mogileński, radziejowski). Zakresem usług dorównuje zakładom szczebla wojewódzkiego, tj. szpitalom w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku.

Szpital w ciągu ostatnich lat uzyskał certyfikaty potwierdzające wysoki poziom jakości świadczonych usług. W organizowanym przez Dziennik „Rzeczpospolita” wraz z Centrum Monitorowania Jakości w Ochronie Zdrowia, Ogólnopolskim Rankingu Szpitali 2014 w kategorii "Szpitale publiczne wielospecjalistyczne i onkologiczne", Szpital został sklasyfikowany na 16. miejscu w kraju (uzyskując 855,19 punkty). Podobnie jak w latach ubiegłych, eksperci z Centrum Monitorowania Jakości w Ochronie Zdrowia oceniając placówki z całego kraju kładli nacisk szczególnie na zagadnienia związane z zarządzaniem (wymogi sanitarne, infrastrukturę, kondycję finansową), jakość opieki (otrzymane certyfikaty i akredytacje) oraz jakość opieki nad pacjentem (warunki w salach, kwalifikacje personelu).²²

²¹ Informacja Szpitala Wielospecjalistycznego im dr L. Błażka w Inowrocławiu.

²² <http://www.szpitalino.pl/certyfikaty-jakoci.html>

Pogotowie Ratunkowe

Pogotowie Ratunkowe w Inowrocławiu realizuje świadczenia opieki zdrowotnej w zakresie ratownictwa medycznego i transportu sanitarnego na podstawie umowy zawartej z Narodowym Funduszem Zdrowia. Pogotowie Ratunkowe udziela świadczeń w razie stanu nagłego zagrożenia zdrowotnego - stanu polegającego na nagłym lub przewidywanym w krótkim czasie pojawieniu się objawów pogarszania zdrowia, którego bezpośrednim następstwem może być poważne uszkodzenie funkcji organizmu bądź uszkodzenie ciała lub utrata życia, wymagającego podjęcia natychmiastowych medycznych czynności ratunkowych i leczenia.

W dyspozycji pozostają dwa specjalistyczne zespoły ratownictwa medycznego oraz cztery podstawowe zespoły ratownictwa medycznego. W Pogotowiu Ratunkowym dyżurują lekarze specjaliści z zakresu medycyny ratunkowej, anestezjologii, intensywnej terapii, chirurgii i innych specjalności mających zastosowanie w medycynie ratunkowej. Personel średni pogotowia stanowi:

- 10 dyspozytorów medycznych,
- 15 pielęgniarek i pielęgniarzy,
- 27 ratowników medycznych,
- 17 kierowców - ratowników medycznych,
- 3 sanitariuszy,
- 37 kierowców.

Pracownie Diagnostyczne

W ramach Szpitala Wielospecjalistycznego im. dra L. Błazka w Inowrocławiu funkcjonują również liczne pracownie diagnostyczne. Są to:

1. Centralne Laboratorium Analityczne;
2. Pracownia Elektrodiagnostyki;
3. Pracownia Endoskopii Gastroenterologicznej;
4. Pracownia Rehabilitacji;
5. Pracownia Serologiczna;
6. Zakład Anatomii Patologicznej;
7. Zakład Diagnostyki Obrazowej;
8. Zakład Mikrobiologii Lekarskiej.²³

²³ Informacja Szpitala Wielospecjalistycznego im dr L. Błazka w Inowrocławiu.

Szkoła Rodzenia

Inowrocławska Szkoła Rodzenia rozpoczęła swoją działalność w marcu 1998 roku. Szkoła jest placówką edukacyjną, która przygotowuje rodziców do świadomego i zrównoważonego dwurodzicielstwa. Program wspierania i przygotowania do rodzicielstwa powstał w myśl ekologii zintegrowanej (zaspokojenie wymogów w zakresie rozwoju osobowego i społecznego człowieka).²⁴

Realizowane przez Szpital w perspektywie finansowej UE na lata 2007-2013 projekty współfinansowane w ramach krajowych programów operacyjnych oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego o łącznej wartości blisko 12 mln zł. przyczyniły się do poprawy jakości i dostępności usług medycznych. Rozbudowano m.in. Stację Dializ dostosowując ją do wymogów polskich norm nefrologicznych, zakupiono wysokospecjalistyczny sprzęt, m.in. tomograf 64-rzędowy, doposażono i zmodernizowano infrastrukturę szpitalnego oddziału ratunkowego, przeprowadzono kompleksową modernizację lądowiska dla helikopterów, termomodernizację a także utworzono w pełni zintegrowany system zarządzania lekami wraz z elektronicznym systemem obiegu dokumentacji medycznej w PS ZOZ w Inowrocławiu.

W celu wypełnienia wymogów formalno-prawnych koniecznym jest dalsza rozbudowa oraz doposażenie Szpitala. Dla zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców powiatu niezbędna jest budowa Centrum Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień w Inowrocławiu.

Programy profilaktyczne

W latach 2009-2013 na terenie powiatu realizowano szereg programów profilaktycznych finansowanych ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia, Powiatu Inowrocławskiego oraz ze środków własnych samorządów gminnych. Dotychczas realizowano programy profilaktyczne w zakresie schorzeń nowotworowych szyjki macicy, raka piersi, nowotworów gruczołu krokowego, wczesnego wykrywania chorób tarczycy, chorób tarczycy, leczenia otyłości u dzieci i młodzieży.

Uzupełnieniem powyższych programów profilaktycznych były programy profilaktyczne prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego. Gminy z terenu powiatu inowrocławskiego w latach 2009-2013 realizowały szereg programów profilaktycznych finansowanych głównie ze środków własnych a także ze środków zewnętrznych takich jak budżet województwa kujawsko-pomorskiego, środki NFZ, środki Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG).

Większość programów realizowanych przez gminy dotyczyła działań profilaktycznych związanych z chorobami nowotworowymi (łącznie dziewięć programów). Były to głównie programy regionalne, takie jak np. Regionalny Program Wczesnego Wykrywania Nowotworów Skóry, Regionalny Program Edukacyjny w zakresie Profilaktyki Raka Jelita Grubego i Prostaty, Regionalny Program Przeciwnowotworowej Edukacji Młodzieży Szkół Ponadgimnazjalnych. W gminach z terenu powiatu inowrocławskiego (z wyjątkiem Gminy

²⁴ Ibidem.

Kruszwica) z inicjatywy Powiatu Inowrocławskiego wdrożono w latach 2009-2011 projekt partnerski pn. „Program szczepień 12-latek z terenu powiatu inowrocławskiego przeciwko wirusowi brodawczaka ludzkiego (HPV) jako pierwotna profilaktyka raka szyjki macicy i zdrowia prokreacyjnego”, współfinansowany w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Program wykazał skuteczność na poziomie ponad 90 procent. Gmina Inowrocław kontynuowała realizację programu szczepień przeciwko wirusowi brodawczaka ludzkiego (HPV) na swoim obszarze.

Ponadto realizowane były programy dotyczące zdrowego stylu życia tj. Regionalny Program Zwalczania Otyłości u Dzieci i Młodzieży, Program Aktywności Fizycznej, Regionalny Program Aktywności Fizycznej Seniorów, Program „Proste Plecy”, Program antynikotynowy „Uwolnimy dzieci od dymu tytoniowego”. Gminy realizowały również programy związane z profilaktyką chorób serca (Zdrowe Bicie Serca -Gmina Rojewo), Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Gminy Pakość, Program wykrywania zakażeń WZW B i C w Województwie Kujawsko-Pomorskim – Gmina Gniewkowo.

Gminy realizowały również programy związane z profilaktyką chorób serca – Zdrowe Bicie Serca - Gmina Rojewo), Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Gminy Pakość, Program wykrywania zakażeń WZW B i C w Województwie Kujawsko-Pomorskim – Gmina Gniewkowo. W latach 2009-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego w zakresie chorób układu oddechowego realizowany był Regionalny Program Profilaktyki Chorób Płuc. Program realizowany był na terenie miasta Inowrocławia, gminy Kruszwica oraz gminy Janikowo.

Ocena sytuacji zdrowia w powiecie inowrocławskim pozwoliła na wskazanie kluczowych wyzwań w tym obszarze w perspektywie najbliższych lat, m.in. : zdrowie psychiczne, opieka nad matką i dzieckiem oraz opieka geriatryczna. Problemem jest niewystarczająca opieka stomatologiczna, szczególnie na obszarach wiejskich, a także niewystarczająca liczba programów profilaktyki i promocji zdrowia.

Nierozwiązany pozostaje w dalszym ciągu problem braku Izby Wyrzeźwień, szczególnie istotny w kontekście poprawy bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców powiatu. Koniecznym jest również podjęcie działań w zakresie zwiększenia dostępu do opieki specjalistycznej oraz zapewnienie opieki medycznej w szkołach i placówkach oświatowych i opiekuńczych. Rozwiązania i podjęcia natychmiastowej interwencji wymaga także problem zdrowia psychicznego.

W perspektywie najbliższych lat Powiat Inowrocławski zamierza we współpracy z partnerami, m.in. z samorządami gminnymi , organizacjami pozarządowymi kontynuować realizację programów profilaktycznych odpowiadających zidentyfikowanym potrzebom zdrowotnym mieszkańców systematycznie monitorowanym. Zakłada się także realizację programów profilaktycznych ukierunkowanych na przywrócenie aktywności zawodowej.

4.4 NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Zjawisko niepełnosprawności stanowi jeden z poważniejszych problemów społecznych. Niepełnosprawność rozpatrywać można w ujęciu medycznym, prawnym, czy społecznym, jako czasową lub trwałą. Do osób niepełnosprawnych zaliczają się osoby z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami.

Zadania z zakresu orzekania o niepełnosprawności na terenie powiatu realizuje Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności. W latach 2007-2013 Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał ogółem 27 158 orzeczeń, w tym:

- 6 787 orzeczeń w stopniu znacznym,
- 9 660 orzeczeń w stopniu umiarkowanym,
- 5 504 orzeczenia w stopniu lekkim,
- 5 207 orzeczeń o niepełnosprawności (dzieci do lat 16).

Kwalifikacja orzeczeń ze względu na grupy wiekowe przedstawia się następująco:

- w przedziale 0-3 roku życia- wydano 954 orzeczenia,
- w przedziale 4-7 roku życia- wydano 1279 orzeczenia,
- w przedziale 8-16 roku życia- wydano 2974 orzeczenia,
- w przedziale 16-25 roku życia- wydano 1969 orzeczeń,
- w przedziale 26-40 roku życia- wydano 2494 orzeczenia,
- w przedziale 41-60 roku życia- wydano 10572 orzeczenia,
- w przedziale 60 i powyżej roku życia- wydano 6916 orzeczeń.

Analiza wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wskazuje na tendencję wzrostową. W porównaniu z okresem 2003-2007, w którym wydano łącznie 15 114 orzeczeń, liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności wskazuje na tendencję wzrostową o ponad 50%. Najczęstszą przyczyną niepełnosprawności wśród osób dorosłych były choroby układu oddechowego i krążenia (07-S), upośledzenia narządu ruchu (05-R), choroby neurologiczne (10-N). Natomiast u dzieci dominującym schorzeniem były choroby układu oddechowego i krążenia (07-S).

W przypadku osób z zaburzeniami intelektualnymi (01-U, 02-P) ogółem w latach 2007-2013 wydano 2 375 orzeczeń, w tym 267 osób zatrudnionych oraz 2 108 osób nie zatrudnionych.

W podziale na wykształcenie liczba orzeczeń była następująca:

- 163 orzeczeń u osób z wykształceniem mniej niż podstawowym,
- 880 orzeczeń u osób z wykształceniem zawodowym,
- 735 orzeczeń u osób z zawodowym wykształceniem,

- 831 orzeczeń u osób ze średnim wykształceniem,
- 66 orzeczeń u osób z wyższym wykształceniem.

W powiecie inowrocławskim wśród osób niepełnosprawnych dużym problemem jest bezrobocie oraz starzejące się społeczeństwo. Na 21 951 osób z orzeczonym stopniem niepełnosprawności około 17000 to osoby nie posiadające zatrudnienia. Istotnym zadaniem jest aktywizacja zawodowa tych osób, pomoc w pozyskiwaniu pracy oraz stworzenie możliwości przekwalifikowania się, a także doksztalcenie. Problem niepełnosprawności nasila się z wiekiem. Ważnym zadaniem jest ich rehabilitacja społeczna. Konieczna jest społeczna edukacja przywracająca ludziom starszym właściwe im miejsce w społeczeństwie, szacunek i godność. Z uwagi na fakt, iż najczęstszą przyczyną niepełnosprawności były choroby narządu ruchu i neurologiczne jako priorytetowe należy uznać pomoc osobom niepełnosprawnym w likwidacji barier architektonicznych m. in. poprzez budowę podjazdów do budynków, poszerzanie drzwi wejściowych, przystosowanie toalet, zakładanie poręczy, wytyczanie miejsc parkingowych dla niepełnosprawnych, dostosowywanie przejść i zakładanie sygnalizacji dla niepełnosprawnych pieszych.

4.5 SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA

Ocenę sytuacji epidemiologicznej powiatu inowrocławskiego w zakresie chorób zakaźnych podlegających obowiązkowi zgłaszania i rejestracji sporządzono na podstawie rejestrów zakażeń i zachorowań na choroby zakaźne, zgonów i podejrzeń zgonów z powodu zakażenia lub choroby zakaźnej oraz stwierdzenia dodatniego wyniku badania laboratoryjnego w kierunku biologicznych czynników chorobotwórczych prowadzonych w Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Inowrocławiu.

W latach 2007 - 2014 sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych była zróżnicowana, ale ocenić ją można jako względnie stabilną. Nie obserwowano epidemicznego występowania chorób zakaźnych, a cykliczne zmiany zapadalności na niektóre choroby zakaźne miały charakter sezonowy lub były kontynuacją trendów wieloletnich obserwowanych wcześniej. Cykliczność występowania cechowała także sytuację epidemiologiczną chorób zakaźnych objętych programem obowiązkowych szczepień ochronnych.

Do powiatu nie zostały przywleczone najgroźniejsze gorączki krwotoczne, ani choroby szczególnie niebezpieczne i wysoce zakaźne takie jak cholera, czy dżuma. Na przełomie lat 2007- 2014 wystąpiło tylko jedno zachorowanie na AIDS. Wykryto także pojedyncze przypadki zakażeń HIV.

Zarejestrowana zapadalność na WZW typu B oraz na WZW typu C jest jedną z najwyższych w województwie kujawsko- pomorskim. Z uwagi na brak swoistych metod zapobiegania zakażeniom HCV w drodze szczepień ochronnych, szerzeniu się zachorowań na WZW typu C można zapobiec jedynie w drodze działań nieswoistych, polegających na wdrażaniu

i utrzymywaniu wysokich standardów higieniczno-sanitarnych wykonywania świadczeń zdrowotnych oraz zabiegów o charakterze niemedyceznym, przebiegających z naruszeniem ciągłości tkanek.

Zapadalność na choroby infekcyjne ośrodkowego układu nerwowego utrzymywała się na podobnych, niskich poziomach.

Wśród chorób przenoszonych przez kleszcze dominowała borelioza. Wobec braku możliwości czynnego uodpornienia przeciw boreliozie, podnoszenie świadomości w społeczeństwie w zakresie stosowania odpowiednich zabezpieczeń chroniących przed kleszczami, ma istotne znaczenie w profilaktyce tej choroby.

Z raportowanych chorób przenoszonych drogą płciową największy odsetek stanowiła kiła.

Umieralność z powodu chorób zakaźnych stabilizowała się na niskim poziomie. Najczęstszą przyczyną zgonu była grypa.

Szczepienia ochronne w omawianym okresie wykonane były zgodnie z obowiązującymi zasadami, w odsetkach zadawalających, porównywalnych do wartości uzyskanych w latach ubiegłych. Z uwagi na fakt, że z roku na rok powiększa się grupa rodziców uchylających się, lub odmawiających poddawania swoich dzieci obowiązkowym szczepieniom ochronnym, ważnym w działaniach Państwowej Inspekcji Sanitarnej pozostaje dążenie do utrzymania akceptacji społecznej szczepień, która pozwoli na osiągnięcie nadal wysokiego poziomu uodpornienia populacji.

Mimo korzystnej sytuacji epidemiologicznej dotyczącej zachorowań na choroby zakaźne, od wielu lat obserwuje się problem związany z chorobami szerzącymi się drogą naruszenia ciągłości tkanek. Od wielu lat Powiat Inowrocławski należy do grupy powiatów województwa kujawsko - pomorskiego o najwyższej zapadalności na wirusowe zapalenie wątroby. Wysoka wykrywalność wirusa na terenie powiatu jest spowodowana wykonywaniem badań antygenu powierzchniowego wirusa AgHBs oraz obecności swoistych przeciwciał przeciw wirusowi anty HCV pacjentom hospitalizowanym w Szpitalu Wielospecjalistycznym im. dra Ludwika Błazka w Inowrocławiu. Osoby, u których wykryto dodatni antygen HBs oraz p/ciała anty HCV są kierowane do Poradni Hepatologicznych, gdzie zazwyczaj rozpoznawane jest przewlekłe wirusowe zapalenie wątroby.

WZW typ B

Na przełomie lat 2007- 2014 nie zarejestrowano ani jednego przypadku wystąpienia ostrego WZW typu B. Wszystkie zarejestrowane WZW były przypadkami przewlekłymi.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku w rejestrach Powiatowej Stacji Sanitarno- Epidemiologicznej w Inowrocławiu było zarejestrowanych ponadto 925 nosicieli bezobjawowych HBV.

Tabela 45 Zestawienie liczby zachorowań i współczynników zapadalności na WZW typ B, przewlekłe

2014 Liczba zachorowań / współczynnik	2013 Liczba zachorowań / współczynnik	2012 Liczba zachorowań / współczynnik	2011 Liczba zachorowań / współczynnik	2010 Liczba zachorowań / współczynnik	2009 Liczba zachorowań / współczynnik	2008 Liczba zachorowań / współczynnik	2007 Liczba zachorowań / współczynnik
22/13,47	23/14,02	27/16,37	9/5,49	24/14,63	16/9,75	16/9,73	14/8,5

Źródło: Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Inowrocławiu.

WZW typ C

Zakażenie wirusem typu C postrzegane jest jako narastający problem życia publicznego. Większość zakażeń może ujawniać się dopiero po wielu latach bezobjawowego nosicielstwa, w postaci marskości i choroby nowotworowej wątroby. Przypadki zachorowań są zgłaszane w oparciu o definicje przypadków wirusowego zapalenia wątroby typu C rozdzieloną dla celów nadzoru epidemiologicznego na definicję z 2005 r. oraz definicję z 2009 r. Zmiana spowodowała konieczność rozpatrywania każdego zgłoszenia z punktu widzenia obydwóch definicji. W okresie 2007-2014 ostre WZW typu C wystąpiło trzykrotnie – pozostałe zachorowania miały charakter przewlekły.

Tabela 46 Zestawienie liczby zachorowań i współczynników zapadalności na WZW C- wg definicji przypadku -2009 r./2014 r.

2014 Liczba zachorowań / współczynnik	2013 Liczba zachorowań / współczynnik	2012 Liczba zachorowań / współczynnik	2011 Liczba zachorowań / współczynnik	2010 Liczba zachorowań / współczynnik	2009 Liczba zachorowań / współczynnik	2008 Liczba zachorowań / współczynnik	2007 Liczba zachorowań / współczynnik
38/ 23,97	31/18,89	30/18,19	37/22,59	45/27,44	31/18,89	-	-

Źródło: Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Inowrocławiu.

Tabela 47 Zestawienie liczby zachorowań i współczynników zapadalności na WZW C- wg definicji przypadku – 2005 r.

2014 Liczba zachorowań / współczynnik	2013 Liczba zachorowań / współczynnik	2012 Liczba zachorowań / współczynnik	2011 Liczba zachorowań / współczynnik	2010 Liczba zachorowań / współczynnik	2009 Liczba zachorowań / współczynnik	2008 Liczba zachorowań / współczynnik	2007 Liczba zachorowań / współczynnik
31/18,97	32/19,50	28/16,97	30/18,32	41/25	33/20,11	15/9,13	26/15,78

Źródło: Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Inowrocławiu.

Inwazyjne zakażenia wywołane przez: *Streptococcus pneumoniae*, *Neisseria meningitides*, *Haemophilus influenzae*

Zakażenia meningokokowe, pneumokokowe oraz wywoływane przez *Haemophilus influenzae* wywołują poważne w skutkach zespoły chorobowe, do których należą między innymi zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych i/lub zapalenie mózgu oraz posocznica. W dużej mierze dzięki dostępności szczepionek ochronnych przeciwko tym czynnikom chorobotwórczym obserwuje się w ostatnich latach stosunkowo niskie poziomy zapadalności na te choroby.

Choroba wywołana przez *Streptococcus pneumoniae*

Na przełomie lat 2007-2014 występowała niska zapadalność na chorobę wywołaną przez *Streptococcus pneumoniae*, inwazyjną. Zachorowania występowały pod postacią zapalenia opon mózgowych, zapalenia płuc lub posocznicy pneumokokowej. Choroba wystąpiła u osób nie szczepionych przeciwko pneumokokom. Osoby ze styczności z chorymi obejmowano nadzorem epidemiologicznym.

Tabela 48 Zestawienie liczby zachorowań i współczynników zapadalności na chorobę wywołaną przez *Streptococcus pneumoniae*, inwazyjną

2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Liczba zachorowań	Liczba zachorowań	Liczba zachorowań	Liczba zachorowań	Liczba zachorowań	Liczba zachorowań	Liczba zachorowań	Liczba zachorowań
/	/	/	/	/	/	/	/
współczynnik	współczynnik	współczynnik	współczynnik	współczynnik	współczynnik	współczynnik	współczynnik
6/3,67	3/1,83	4/2,42	3/1,83	4/2,44	1/0,61	2/1,22	3/1,82

Źródło: Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Inowrocławiu.

Inwazyjna choroba meningokokowa

Zachorowania na inwazyjną chorobę meningokokową cechowała niska zapadalność. Postacią kliniczną zachorowań było meningokokowe zapalenie opon mózgowych i mózgu oraz ostra posocznica meningokokowa. Wszystkie osoby z otoczenia chorych obejmowano nadzorem epidemiologicznym, wdrażano u nich chemioprophylaktykę.

Tabela 49 Zestawienie liczby zachorowań i współczynników zapadalności na chorobę meningokokową, inwazyjną

2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Liczba zachorowań	Liczba zachorowań	Liczba zachorowań	Liczba zachorowań	Liczba zachorowań	Liczba zachorowań	Liczba zachorowań	Liczba zachorowań
/	/	/	/	/	/	/	/
współczynnik	współczynnik	współczynnik	współczynnik	współczynnik	współczynnik	współczynnik	współczynnik

0/0	1/0,61	1/0,61	4/2,44	1/0,61	0/0	2/1,22	2/1,21
-----	--------	--------	--------	--------	-----	--------	--------

Źródło: Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Inowrocławiu.

Zagrożenia epidemiologiczne w powiecie inowrocławskim

Zagrożenie epidemiologiczne może wystąpić w wyniku różnorodnych sytuacji lub zdarzeń, które mogą być zależne od działalności człowieka jak i zdarzeń niezależnych np.: uszkodzenie instalacji sanitarnych, nie stosowanie prawidłowych technik składowania odpadów komunalnych, skażenie terenu, ujęć wody, studni w wyniku zalania czy powodzi, przedostanie się ścieków do ujęć wody w wyniku awarii.

Zagrożenia mogą doprowadzić do wybuchu epidemii, definiowanej jako masowe szerzenie się choroby, zwłaszcza zakaźnej w zbiorowisku ludzkim w określonym czasie na obszarze, na którym choroba o tym nasileniu, w poprzednich latach nie występowała.

Duże zagrożenie epidemiologiczne dla znacznego odsetka populacji może stanowić woda, jako medium powszechnie stosowane i wykorzystywane w sposób niekontrolowany.

Państwowa Inspekcja Sanitarna kontroluje jej jakość z częstotliwością i w zakresie określonym w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 roku w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. z 2007r., Nr 61, poz. 417, z późn. zm.). Efekty tych kontroli stanowią podstawę do analizy potencjalnych zagrożeń, jakie może nieść za sobą spożywanie wody o zawartości wskaźników ponadnormatywnych oraz potencjalnej podatności wody na niektóre zanieczyszczenia, a działania które zostają podjęte po stwierdzeniu nieprawidłowości skutkują ich usunięciem.

W oparciu o analizę sytuacji epidemiologicznej w powiecie inowrocławskim w latach 2007-2014 można stwierdzić, że zagrożenia stanowią:

- w dalszym ciągu wysoka zapadalność na WZW typu B i C,
- okresowo występujące nieprawidłowości w zakresie jakości wody pitnej na terenie powiatu.

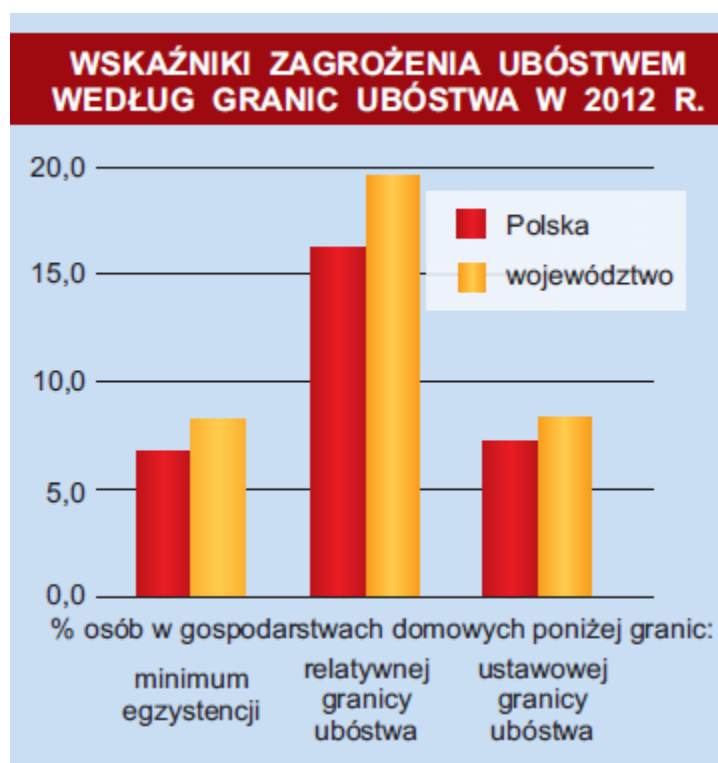
4.6 POMOC SPOŁECZNA

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem według granic ubóstwa mierzony w ujęciu procentowym osób w gospodarstwach domowych poniżej granic minimum egzystencji w województwie kujawsko-pomorskim w ciągu ostatnich lat wykazuje tendencję wzrostową i wynosił w roku 2010 – 6,8, w roku 2011 – 7,4, natomiast w roku 2012 – 8,3²⁵.

Poniższy wykres prezentuje wskaźniki zagrożenia ubóstwem według granic ubóstwa w 2012 r. na poziomie kraju i regionu.

²⁵ Statystyczne Vademecum Samorządowca 2013, Województwo Kujawsko-Pomorskie, Urząd Statystyczny w Bydgoszczy.

Wykres 14 Wskaźniki zagrożenia ubóstwem według granic ubóstwa w 2012 r.

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2013, Województwo Kujawsko-Pomorskie, Urząd Statystyczny w Bydgoszczy.

Na terenie powiatu inowrocławskiego według stanu na 31 grudnia 2013 r. udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem wynosi 10,6% i jest niższy od wskaźnika dla województwa kujawsko-pomorskiego, który stanowi 11,5%. Dla porównania według stanu na 31 grudnia 2012 r. niniejszy wskaźnik dla powiatu wynosił 10,01%, podczas gdy jego wartość dla województwa oscylowała na poziomie 11,00%.

W ciągu ostatnich lat widoczny jest spadek udziału osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem szczególnie w gminach wiejskich powiatu: Rojewo i Dąbrowa Biskupia. Tylko w gminie wiejskiej Złotniki Kujawskie odnotowano zdecydowany wzrost udziału osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej z 13,7% w 2008 r. do 14,3% w 2013 r.

Szczegółowe dane dotyczące udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2008-2013 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 50 Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2008-2013

Jednostka terytorialna	udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem					
	%	%	%	%	%	%
KUJAWSKO-POMORSKIE	12,8	12,3	11,6	10,9	11,0	11,5
Powiat inowrocławski	11,9	11,3	10,3	10,0	10,1	10,6

Inowrocław Miasto	9,6	9,9	8,9	8,6	8,9	9,4
Gniewkowo	11,7	11,8	10,6	9,9	10,0	11,3
Inowrocław Gmina	12,3	10,7	11,7	10,5	10,9	11,2
Janikowo	10,3	9,4	9,2	8,8	8,7	10,1
Kruszwica	15,8	13,5	11,8	11,3	10,8	10,3
Pakość	9,9	9,8	9,3	11,4	11,0	12,2
Rojewo	18,7	17,6	16,2	14,8	14,6	14,2
Dąbrowa Biskupia	20,0	18,0	16,1	15,2	15,1	13,9
Złotniki Kujawskie	18,2	16,7	13,1	13,3	13,7	14,3

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Tabela 51 Osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej

Jednostka terytorialna	osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	
	2012	2013
	osoba	osoba
KUJAWSKO-POMORSKIE	230725	240362
Powiat inowrocławski	16603	17354
Inowrocław Miasto	6702	7054
Gniewkowo	1496	1681
Inowrocław Gmina	1234	1281
Janikowo	1184	1366
Kruszwica	2156	2059
Pakość	1094	1215
Rojewo	698	675
Dąbrowa Biskupia	778	721
Złotniki Kujawskie	1261	1302

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Największą grupą korzystającą ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie powiatu są osoby w wieku przedprodukcyjnym, które stanowią 19,3% ogółu osób w tym wieku w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej.

Głównymi powodami przyznania pomocy społecznej osobom i rodzinom z terenu powiatu inowrocławskiego w latach 2012-2013 były: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność, uzależnienia a także ciężkie, długotrwałe choroby oraz bezdomność.

POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE W INOWROCŁAWIU

Na terenie powiatu zadania z zakresu pomocy społecznej, w tym w zakresie wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz udzielania pomocy cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Starosta Inowrocławski przy pomocy Centrum sprawuje nadzór nad działalnością jednostek specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego oraz ośrodków wsparcia, domów pomocy społecznej i ośrodków interwencji kryzysowej.

Pieczna zastępcza

RODZINY ZASTĘPCZE

Dla dziecka nie jest obojętne, gdzie się wychowuje. Najlepszym środowiskiem dla niego jest dom rodzinny i opieka biologicznych rodziców. Niestety, każdego roku pewien procent dzieci z różnych przyczyn zostaje pozbawionych swojego naturalnego środowiska. Opieka zastępcza dla takich dzieci jest jedyną szansą zapewnienia im nie tylko symbolicznego dachu nad głową, lecz także opieki, godziwych warunków życia i możliwości rozwojowych. Pytanie, jaka jest najbardziej optymalna i pożądana forma opieki nad dzieckiem, które nie może wychowywać się w rodzinie naturalnej nie jest nowym pytaniem. Na temat formy i kształtu opieki zastępczej nad dzieckiem były i są nadal prowadzone dyskusje w gronie ludzi zainteresowanych losem dzieci porzuconych. Postulowane i wdrażane zmiany zmierzają w kierunku rodzinnych form opieki, do których należy zaliczyć rodziny zastępcze.

Poniższa tabela prezentuje liczbę rodzin zastępczych oraz liczbę przebywających w nich dzieci na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2013.

Tabela 52 Liczba rodzin zastępczych i dzieci przebywających w rodzinach zastępczych na terenie powiatu inowrocławskiego

Rok	Liczba rodzin zastępczych	Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych
2007	200	249
2008	220	281
2009	238	298
2010	224	280
2011	217	280
2012	203	267
2013	194	261

Źródło: Opracowanie Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Jest wiele przyczyn umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych tj.: sieroctwa, pólsieroctwa, uzależnienia rodziców, przemoc w rodzinie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, niepełnosprawność rodziców, długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, bezrobocie, nieodpowiednie warunki mieszkaniowe, pobyt za granicą rodziców.

W rodzinach zastępczych przebywa najwięcej dzieci w wieku 7-17 lat. Szczegółowo wiek dzieci przebywających w rodzinach zastępczych przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 53 Wiek dzieci przebywających w rodzinach zastępczych

Wiek dzieci w latach	Rodziny Spokrewnione		Rodziny niezawodowe		Rodziny zawodowe		Pogotowie rodzinne	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
poniżej 1 roku	0	1	1	3	1	1	4	4

1-3lat	11	6	3	3	2	1	4	6
4-6 lat	14	13	9	7	1	3	2	1
7-13 lat	71	68	17	20	5	6	1	0
14-17 lat	55	60	24	19	2	4	0	0
18-24 lat	29	21	11	14	0	0	0	0
Razem	180	169	65	66	11	15	11	11

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze

Na terenie powiatu inowrocławskiego funkcjonuje siedem placówek opiekuńczo-wychowawczych z 96 miejscami statutowymi:

1. Placówka opiekuńczo-wychowawcza nr 1 w Inowrocławiu - Dom dla dzieci „Ewa” ul. Konwaliowa 6, miejsc statutowych 14;
2. Placówka opiekuńczo-wychowawcza nr 2 w Inowrocławiu - Dom dla dzieci „Agata” ul. T. Śliwaka 4, miejsc statutowych 14;
3. Placówka opiekuńczo-wychowawcza nr 3 w Gniewkowie - Dom dla dzieci „Alicja” ul. Dworcowa 9a, miejsc statutowych 14;
4. Placówka opiekuńczo-wychowawcza nr 4 w Inowrocławiu - Dom dla dzieci „Nina” ul. S. Kielbasiewicza 9, miejsc statutowych 12;
5. Placówka opiekuńczo-wychowawcza nr 5 w Orłowie - Dom dla dzieci „Julia” Orłowo 52, miejsc statutowych 14;
6. Placówka opiekuńczo-wychowawcza nr 6 w Jaksicach - Dom dla dzieci „Anna” ul. Sportowa 4, miejsc statutowych 14;
7. Placówka opiekuńczo-wychowawcza nr 8 w Jaksicach - Dom dla dzieci „Karolina” ul. Dworcowa 18, miejsc statutowych 14.

Do końca 2014 r. funkcjonowało osiem placówek opiekuńczo-wychowawczych ze 110 miejscami statutowymi.

Placówkom tym wspólną obsługę ekonomiczno-administracyjną oraz organizacyjną zapewnia Ośrodek Wspierania Dziecka i Rodziny z siedzibą w Inowrocławiu przy ul. Poznańskiej 133 w Inowrocławiu. Dyrektor Ośrodka Wspierania Dziecka i Rodziny jest jednocześnie dyrektorem wszystkich placówek opiekuńczo-wychowawczych na terenie powiatu.

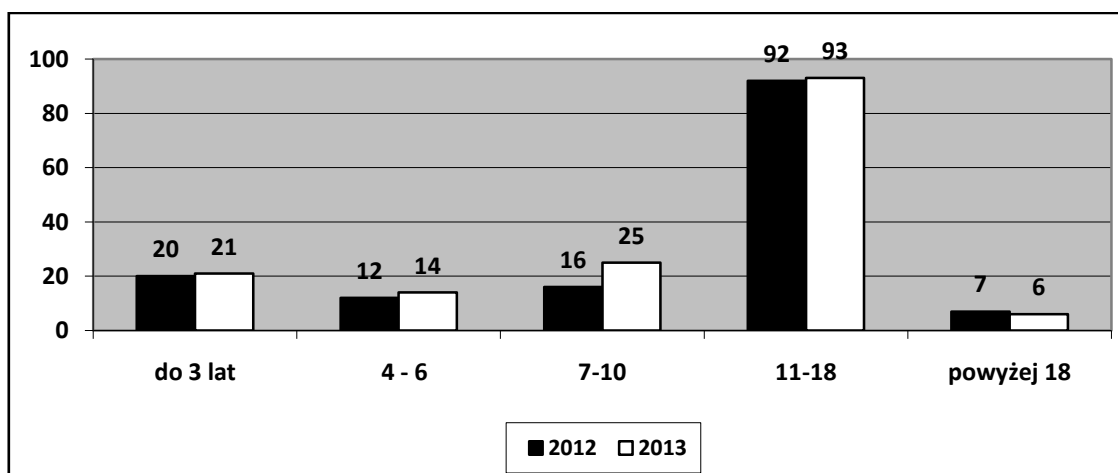
Powiat Inowrocławski jako pierwszy w województwie kujawsko-pomorskim spełnił standardy dotyczące instytucjonalnej pieczy zastępczej wytyczone ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Tak małe placówki pozwalają na stworzenie rodzinnej atmosfery, umożliwiają również opiekunom i wychowawcom poświęcenie większej ilości czasu każdemu dziecku. Placówki nr 1, 2, 3, 5, 4 i 8 mieszczą się w budynkach jednorodzinnych. Placówka nr 6 w Jaksicach, w której przebywają najmłodsze dzieci mieści się w wielofunkcyjnym budynku, natomiast placówka nr 7 dzieli swoją siedzibę z Ośrodkiem Wspierania Dziecka i Rodziny w Inowrocławiu.

Wszystkie placówki na terenie powiatu pełnią funkcję socjalizacyjną i mają na celu:

- zapewnienie dzieciom całodobowej opieki i wychowania,
- zaspokajanie niezbędnych potrzeb,
- realizowanie planu pomocy dziecku,
- umożliwianie kontaktu dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi,
- podejmowanie działań w celu powrotu dziecka do rodziny,
- zapewnienie dziecku kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwość rozwojowych,
- obejmowanie dziecka działaniami terapeutycznymi,
- zapewnienie korzystania z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

Na poniższym wykresie przedstawiono wiek dzieci przebywających w placówkach.

Wykres 15 Wiek dzieci przebywających w placówkach

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywa najwięcej dzieci w wieku 11-18 lat.

Większość dzieci przebywa w pieczy zastępczej dłużej niż 1 rok. W poniższych tabelach przedstawiono okres przebywania w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2012 i 2013.

Tabela 54 Okres przebywania dzieci w rodzinach i placówkach - rok 2012

Wyszczególnienie	Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej			
	dzieci umieszczone w pieczy zastępczej ogółem	do 3 miesięcy	powyżej 3 do 6 miesięcy	powyżej 6 do 12 miesięcy
Rodziny zastępcze spokrewnione	169	5	4	8
Rodziny zastępcze niezawodowe	66	1	4	4
Rodziny zastępcze zawodowe, w tym pełniące funkcję:	26	1	1	4
pogotowia rodzinnego	11	2	2	4
specjalistyczną	6	0	0	0
Rodzinne domy dziecka	0	0	0	0
Placówki opiekuńczo-wychowawcze, z tego pełniące funkcję:	158	15	9	29
socjalizacyjną	158	15	9	29
interwencyjną	0	0	0	0
specjalistyczno-terapeutyczną	0	0	0	0
Rodzinną	0	0	0	0

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Tabela 55 Okres przebywania dzieci w rodzinach i placówkach - rok 2013

Wyszczególnienie	Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej			
	dzieci umieszczone w pieczy zastępczej ogółem	do 3 miesięcy	powyżej 3 do 6 miesięcy	powyżej 6 do 12 miesięcy
Rodziny zastępcze spokrewnione	180	4	2	9
Rodziny zastępcze niezawodowe	65	4	2	5
Rodziny zastępcze zawodowe, w tym pełniące funkcję:	22	1	8	4
pogotowia rodzinnego	11	1	8	2

specjalistyczną	6	0	0	0
Rodzinne domy dziecka	0	0	0	0
Placówki opiekuńczo-wychowawcze, z tego pełniące funkcję:	157	4	16	14
socjalizacyjną	157	4	16	14
interwencyjną	0	0	0	0
specjalistyczno-terapeutyczną	0	0	0	0
Rodzinną	0	0	0	0

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

USAMODZIELNIENIA

Usamodzielnienie kończy pobyt dziecka w placówce i rodzinie zastępczej i jest ważnym elementem systemu pomocy społecznej. Ten proces ma doprowadzić osoby, wobec których jest świadczona pomoc, do ich życiowego usamodzielnienia i integracji ze środowiskiem. Tak jak wejście do opieki zastępczej może być mniej lub bardziej trudnym przeżyciem dla dziecka, tak samo wyjście z niej może również być trudne. Jest to bowiem przejście od relatywnie bezpiecznego środowiska instytucjonalnej opieki do podjęcia życia w społeczeństwie bez „parasola ochronnego”, otrzymując status osoby dorosłej z prawami i obowiązkami.

Po opuszczeniu placówki lub rodziny zastępczej wychowankowi przyznaje się pomoc na: kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie oraz udziela się pomocy w uzyskaniu: odpowiednich warunków mieszkaniowych, zatrudnienia.

Poniższe tabele przedstawiają informacje na temat pomocy na usamodzielnienia na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2013 oraz liczby usamodzielnianych wychowanków korzystających z pomocy w latach 2012-2013.

Tabela 56 Pomoc na usamodzielnienia na terenie powiatu inowrocławskiego

Rok	Pomoc na kontynuowanie nauki	Pomoc rzeczowa	Pomoc mieszkaniowa	Pomoc na usamodzielnienie
2007	170	14	13	8
2008	166	30	10	27
2009	166	31	16	27
2010	146	38	15	34
2011	138	37	13	32

2012	131	37	13	33
2013	148	35	11	35

Źródło: Opracowanie Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Tabela 57 Liczba usamodzielnianych wychowanków korzystających z pomocy w latach 2012-2013

Typy opuszczanych rodzin zastępczych i placówek	Liczba usamodzielnianych wychowanków korzystających z pomocy w tym:							
	Rok 2012				Rok 2013			
	z pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki	pomocy rzeczowej	pomocy pieniężnej na usamodzielnienie	pomocy mieszkaniowej	z pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki	pomocy rzeczowej	pomocy pieniężnej na usamodzielnienie	pomocy mieszkaniowej
Spokrewniona rodzina zastępcza	56	11	12	0	63	10	10	0
Niezawodowa rodzina zastępcza	22	4	5	0	25	7	7	2
Placówka opiekuńczo-wychowawcza	42	18	15	13	47	13	16	8
Młodzieżowy ośrodek wychowawczy	10	4	1	0	12	3	2	1
Specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy	1	0	0	0	1	2	0	0

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Domy Pomocy Społecznej

Na terenie powiatu inowrocławskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2013 r. funkcjonowało 5 domów pomocy społecznej, w których przebywało 432 mieszkańców.

Tabela 58 Wykaz domów pomocy społecznej na terenie powiatu inowrocławskiego

Nazwa domu	Typ domu	Liczba miejsc rzeczywistych
DPS Inowrocław	dla osób w podeszłym wieku	90

DPS Ludzisko	dla osób niepełnosprawnych intelektualnie	100
DPS Parchanie	dla osób przewlekłe psychicznie chorych	80
DPS Tarnówko	dla osób niepełnosprawnych intelektualnie	80
DPS Warzyn	dla osób przewlekłe psychicznie chorych	87
RAZEM		437

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Struktura wiekowa osób przebywających w domach pomocy społecznej przedstawia się następująco:

Tabela 59 Struktura wiekowa osób przebywających w domach pomocy społecznej

Wyszczególnienie	od 19 do 40 lat	od 41 do 60 lat	od 61 do 74 lat	powyżej 74
DPS Inowrocław	0	13	27	48
DPS Ludzisko	24	66	6	2
DPS Tarnówko	4	35	22	19
DPS Parchanie	35	26	13	5
DPS Warzyn	12	40	30	5
Razem	75	180	98	79

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Domy pomocy społecznej funkcjonujące na terenie powiatu inowrocławskiego zapewniają ich mieszkańcom warunki bezpiecznego i godnego życia, intymności, niezależności oraz umożliwienie rozwoju osobowości przez świadczenie usług zgodnie z obowiązującym standardem. Domy prowadzą wszystkie rodzaje usług socjalnych (mieszkanie, wyżywienie, ubranie, środki czystości), prowadzone są usługi rehabilitacyjne (rehabilitacja ruchowa), terapeutyczne (terapia zajęciowa), kulturalne, rekreacyjne (organizacja wycieczek) i religijne. Wszystkie działania domów pomocy społecznej są dla ich mieszkańców bezpłatne z mocy obowiązujących przepisów standaryzacyjnych. We wszystkich domach działają zespoły terapeutyczno – opiekuńcze, których zadaniem jest opracowanie i wdrożenie planów indywidualnego wsparcia. Każdy z domów posiada procedury dotyczące mieszkańców i personelu określające zasady postępowania w niektórych sytuacjach z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców zgodnie z obowiązującym prawem.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej

Ośrodek Interwencji Kryzysowej przy PCPR rozpoczął swoją działalność 1 stycznia 2010 r. na mocy Uchwały Nr 689/2009 Zarządu Powiatu Inowrocławskiego z dnia 2 grudnia 2009 roku. Przedmiotem działalności ośrodka jest świadczenie bezpłatnej pomocy osobom,

rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Pomoc ta polega na zapobieganiu przejścia kryzysu w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej.

Do zadań OIK należy:

- udzielanie porad prawnych,
- interwencja w nagłych zdarzeniach i przeżyciach traumatycznych,
- prowadzenie psychoterapii indywidualnej i rodzinnej, oraz poradnictwo psychologiczne,
- podejmowanie działań profilaktycznych, organizowanie warsztatów dla młodzieży,
- prowadzenie grup wsparcia,
- mediacje rodzinne.

Z usług ośrodka korzystają osoby z całego powiatu inowrocławskiego, które:

- znalazły się w nagłym lub przewlekłym kryzysie,
- obciążone są następstwami wielu trudnych zdarzeń w swoim życiu,
- osoby uwięzione w przemoc w rodzinie.

Ze względu na specyfikę pracy konieczna jest współpraca wielu specjalistów i instytucji. Pomocy specjalistycznej udzielają prawnicy, psycholodzy – terapeuci, pedagog, pracownik socjalny.

Placówka współpracuje z ośrodkami pomocy społecznej, policją i prokuraturą, sądem i kuratorami, placówkami oświatowymi.

OIK uczestniczy w konferencjach, spotkaniach Zespołów Interdyscyplinarnych, szkoleniach, spotkaniach doradczych. Od początku działalności OIK z usług specjalistów skorzystało 2795 osób, podjęto 6140 interwencji oraz wszczęto 36 procedur Niebieskiej Karty. W szkoleniach i warsztatach uczestniczyło 230 osób. Najczęściej pojawiające się problemy to przemoc w rodzinie, konflikty rodzinne i małżeńskie, rozwody, zaburzenia psychopatologiczne, problemy wychowawcze, traumatyczne przeżycia, zaburzenia emocjonalne.

Do Ośrodka Interwencji Kryzysowej zgłaszają się najczęściej osoby nie będące klientami ośrodków pomocy społecznej. Liczbę osób doznających przemocy korzystających ze wsparcia Ośrodka prezentuje poniższa tabela.

Tabela 60 Liczba osób doznających przemocy korzystających ze wsparcia Ośrodka Interwencji Kryzysowej

Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy OIK	2010	2011	2012	2013
Liczba interwencji ogółem (dotyczy przemocy)	239	313	712	633
Liczba rodzin dotkniętych przemocą	116	136	77	133
Liczba osób w rodzinie	361	466	221	347
Liczba osób którym udzielono pomocy	126	147	146	142
Liczba kobiet	109	135	124	131
Liczba mężczyzn	1	2	3	1
Liczba dzieci	16	10	19	10

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

W Ośrodku prowadzone są: grupy wsparcia z elementami psychoedukacji dla dzieci i młodzieży uwikłanej w przemoc, grupa wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz warsztaty dla rodziców.

Ponadto Ośrodek Interwencji organizuje szkolenia o tematyce związanej z interwencją kryzysową, dotyczące przemocy w rodzinie. Szkolenia skierowane były głównie do policjantów i pracowników socjalnych. W 2011 roku odbyła się konferencja „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie – współdziałanie instytucji”. W konferencji uczestniczyli pracownicy pomocy społecznej, przedstawiciele policji, sędziowie, prokuratorzy, kuratorzy sądowi, pedagodzy szkolni z powiatu inowrocławskiego.

W ramach działalności profilaktycznej dzięki współpracy z ośrodkami społecznymi odbyły się happeningi skierowane do uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych pod hasłem „Nasz świat bez przemocy” i „Reaguj na przemoc”, w których wzięło udział około 1000 osób.

Wszystkie działania podejmowane przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej są zgodne z pojawiającymi się potrzebami mieszkańców powiatu.

Tabela 61 Rozmiary zjawiska przemocy na terenie powiatu inowrocławskiego

Wskaźniki	ROK			
	2009	2010	2012	2013
liczba rodzin dotkniętych przemocą	92	124	211	231
liczba osób w rodzinie	296	406	675	846
liczba kobiet	90	125	250	276

liczba mężczyzn	87	113	218	279
liczba dzieci	110	146	178	271
liczba rodzin, w których występuje problem alkoholowy	15	54	142	165
liczba zawiadomień do Policji	21	24	53	77
liczba zawiadomień do Sądu	32	38	20	24

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu (2009 – 2010 r. wg danych ośrodków pomocy społecznej, 2012 – 2013 r. wg danych z Zespołów Interdyscyplinarnych).

Rehabilitacja zawodowa oraz rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych

Działania z zakresu rehabilitacji zawodowej oraz rehabilitacji społecznej realizowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu przedstawiono w poniższej tabeli w postaci liczby osób niepełnosprawnych objętych pomocą w latach 2007-2013.

Tabela 62 Działania z zakresu rehabilitacji zawodowej oraz rehabilitacji społecznej - liczba osób niepełnosprawnych objętych pomocą w latach 2007-2013

Lp.	Forma wsparcia	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1.	rozpoczęcie działalności gospodarczej	-	6	2	2	3	5	2
2.	wyposażenie stanowisk pracy	-	10	5	5	2	12	4
3.	zwrot kosztów wynagrodzeń oraz składek na ubezpieczenie społeczne pracodawcy zatrudniającego osoby niepełnosprawne	-	9	8	-	-	-	-
4.	instrumenty i usługi rynku pracy dla osób niepełnosprawnych poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu	4	-	-	-	-	-	-
5.	zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny dla osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej	2	-	-	-	-	-	-
6.	turnusy rehabilitacyjne	803	982	424	209	163	436	272
7.	dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki	1544	2117	1670	1583	1264	1261	768

8.	zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	576	576	361	237	382	589	380
9.	likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	245	236	169	135	124	183	136
10.	warsztat terapii zajęciowej	60	60	60	60	60	61	61
11.	szkolenia organizowane przez kierownika powiatowego urzędu pracy	7	11	-	-	11	2	1

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

W latach 2009-2010 Powiat Inowrocławski dzięki środkom UE dostosował domy pomocy społecznej do obowiązujących standardów prawa. W 2010 r. zakończono realizację projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 : „Rozbudowa i przebudowa Domu Pomocy Społecznej w Tarnówku w celu dostosowania do obowiązujących standardów” oraz „Rozbudowa i przebudowa Domu Pomocy Społecznej w Kawęczynie filia w Parchaniu w celu dostosowania do obowiązujących standardów”. Liczba osób korzystających z usług pomocy społecznej w obiektach dostosowanych do wymaganych prawem standardów to 160 osób.

W perspektywie finansowej UE 2007-2013 także Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie było Beneficjentem projektów współfinansowanych ze środków europejskich. Środki pozyskane z Europejskiego Funduszu Społecznego to 2 006 286,01 zł.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu realizowało od 2008 r. do 2014 r. projekt w trybie systemowym pn. „Podróż w usamodzielnienie” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL) 2007 – 2013, Priorytet VII. Promocja integracji społecznej, Działanie 7.1 Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji, Poddziałanie 7.1.2 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie. Głównym celem projektu był wzrost aktywności i integracji społecznej, prowadzący docelowo do aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ich otoczenia.

Adresatami projektu były 379 osoby niepełnosprawne, 23 osoby dotknięte przemocą w rodzinie, 52 osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, których problemy zagrażają bądź przyczyniły się do umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych lub w rodzinach zastępczych oraz osoby stanowiące ich otoczenie; 28 uczniów Zespołu Szkół Integracyjnych; 54 osoby opuszczające całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze, 53 osoby przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i w rodzinach zastępczych, 10 osób z Janikowskiego stowarzyszenia przyjaciół dzieci specjalnej troski „Dar Serca” w Janikowie, 40 uczniów Zespołu Szkół im M. Kotańskiego w Inowrocławiu.

Powiat zabezpiecza potrzeby wszystkich rodzin zgodnie z obowiązującymi przepisami, jednak należałoby zwiększyć liczbę zawodowych i niezawodowych rodzin zastępczych szczególnie w celu umieszczenia w nich najmłodszych dzieci, aby stworzyć im warunki zbliżone do rodziny naturalnej. W tym celu poszukuje się kandydatów na rodziców zastępczych. W powiecie planuje się utworzenie w każdym roku przynajmniej jednej rodziny zawodowej.

W obszarze pomocy społecznej problemem jest niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie, niewystarczająca oferta pomocy i opieki nad osobami starszymi, utrzymujący się wysoki poziom bezdomności oraz niewystarczające zasoby lokalowe dla osób o niskim statusie ekonomicznym.

Rekomenduje się dalszą realizację inicjatyw ukierunkowanych na rozwój i poprawę dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz podejmowanie działań wspierających proces aktywizacji społecznej i zawodowej dla osób zagrożonych wykluczeniem (usługi informacyjne, edukacyjne, terapeutyczne, poradnictwo prawne, mieszkania chronione, mieszkania treningowe i wspomagane).

4.7 EKONOMIA SPOŁECZNA

Akcesja Polski do UE oraz wprowadzenie w życie nowelizacji ustawy o pomocy społecznej w 2004 r. przyspieszyło proces wdrażania rozwiązań aktywizujących w obszarze pomocy społecznej. W latach 2003-2007 wypracowano fundamenty nowej koncepcji polityki społecznej oraz rozwoju przedsiębiorczości społecznej. W Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej na lata 2004-2006²⁶ odwołano się do nowych pojęć, takich jak: ekonomia i przedsiębiorstwa społeczne, zatrudnienie socjalne oraz spółdzielnie socjalne.

Ekonomia społeczna jest definiowana przez Dyрекcyję Generalną ds. Przedsiębiorstw Komisji Europejskiej jako: „Część gospodarki, w której przedsiębiorstwa są tworzone przez i dla tych, którzy mają wspólne potrzeby i są odpowiedzialne za tych którym mają służyć”.²⁷

Z kolei definicja Europejskiej Stałej Konferencji Ekonomii Społecznej (CEP-CMAF) stanowi, iż „Ekonomia społeczna nie może być zmierzona wyłącznie miernikiem ekonomicznym, który jednak potrzebny jest, aby osiągnąć jej cele jako społeczności pomocy wzajemnej, ale przede wszystkim oceniana jest przez swój wkład w dziedzinę solidarności, spójności społecznej i rozwoju terytorialnego(powiązania)”.²⁸

²⁶ Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej na lata 2004-2006, Ministerstwo Polityki Społecznej, Warszawa 2004.

²⁷ Dokument przygotowawczy, koordynowany przez Bruno Roelantsa: Praga, Ekonomia Społeczna 2002, CECOP, Praga, lipiec 2002 r., s.27-34.

²⁸ Tamże, s.28.

Ekonomia społeczna łączy ekonomiczne i społeczne aspekty aktywności obywatelskiej, jest systemem działań polegających na osiąganiu celów społecznych metodami gospodarczymi. Jej miejsce i rola w społeczeństwie wyznacza specyficzny rodzaj przedsiębiorczości i zaradności społecznej wynikającej z inicjatyw obywatelskich. W firmach działających w ramach ekonomii społecznej zysk jest bardzo ważny, postrzega się go jednak nie tylko przez pryzmat finansowy, ale także jako zysk dla samych zatrudnionych i ich społeczności lokalnej.²⁹

Rozwijający się sektor ekonomii społecznej udowadnia, że cele zarówno społeczne jak i ekonomiczne mogą iść w parze, stymulując w efekcie zrównoważony rozwój i przyczyniając się do wzrostu gospodarki.

Zgodnie z definicją sformułowaną przez pracowników europejskiej sieci badawczej EMES przedsiębiorstwo powinno spełniać następujące kryteria:

Kryteria ekonomiczne:

- prowadzenie w sposób względnie ciągły, regularny działalności w oparciu o instrumenty ekonomiczne;
- niezależność, suwerenność instytucji w stosunku do instytucji publicznych;
- ponoszenie ryzyka ekonomicznego;
- istnienie choćby nielicznego płatnego personelu.

Kryteria społeczne to:

- wyraźna orientacja na społecznie użyteczny cel przedsięwzięcia;
- oddolny, obywatelski charakter inicjatywy;
- specyficzny, możliwie demokratyczny system zarządzania;
- możliwie wspólny charakter działania;
- ograniczona dystrybucja zysków.

Ekonomia społeczna nastawiona jest na wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności: osób bezrobotnych, niepełnosprawnych, bezdomnych, osób po terapii leczenia uzależnień, osób zwalnianych z zakładów karnych.

Podmioty ekonomii społecznej tworzą:

- spółdzielnie pracy, spółdzielnie inwalidów i niewidomych,
- organizacje pozarządowe,

²⁹ ABC EKONOMII SPOŁECZNEJ, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu, Toruń 2014.

- osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związku wyznaniowego oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego,
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- spółdzielnie socjalne,
- spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące

spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają część dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich członków, udziałowców, akcjonariuszy i pracowników,

- Centra Integracji Społecznej,
- Kluby Integracji Społecznej,
- Zakłady Aktywności Zawodowej,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej.

Podmioty ekonomii społecznej działać mogą w bardzo wielu różnorodnych obszarach i dziedzinach jak np.: usługi budowlane czy porządkowe, usługi cateringowe, opiekuńcze, rzemiosło i rękodzieło, usługi dla społeczności lokalnej, w tym kultura i edukacja.³⁰

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego zarejestrowane są 52 spółdzielnie socjalne. Na terenie powiatu inowrocławskiego działają: „Inowrocławska Spółdzielnia Socjalna”, mająca siedzibę w miejscowości Łojewo oraz Spółdzielnia Socjalna „Rozeta” mieszcząca się w Chlewiskach, w gminie Dąbrowa Biskupia. Spółdzielnie są wyjątkowym podmiotem gospodarczym łączącym w sobie cechy przedsiębiorstwa i organizacji pozarządowej. Spółdzielnia socjalna jako rodzaj spółdzielni pracy, opiera się na zasadzie osobistego świadczenia pracy przez jej członków. Zasadniczym celem jej istnienia jest udzielenie trwałego wsparcia osobom, które z różnych powodów są w trudnym położeniu na rynku pracy i pozostają w niestabilnej sytuacji życiowej. Praca w spółdzielni to nie tylko możliwość podjęcia zatrudnienia ale także szansa na zdobycie kwalifikacji, doświadczenia, nauka, a także rozwój społeczny, osobisty i zawodowy.

Klub Integracji Społecznej to miejsce integrowania grup o podobnych trudnościach i problemach życiowych, gdzie wspierane są wspólne inicjatywy i przedsięwzięcia. Na terenie powiatu inowrocławskiego działają dwa Kluby Integracji Społecznej z 20 zarejestrowanych na terenie województwa kujawsko pomorskiego : Klub Integracji Społecznej „Aktywni w Klubie” mieszczący się w Inowrocławiu oraz Klub Integracji Społecznej Fundacji

³⁰ ABC EKONOMII SPOŁECZNEJ, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu , Toruń 2014.

„Ekspert-Kujawy” w Inowrocławiu. Z Klubów Integracji Społecznej mogą korzystać osoby wykluczone i marginalizowane społecznie, zwłaszcza: bezrobotni, uchodźcy, bezdomni, uzależnieni po okresie leczenia, niepełnosprawni w tym chorzy psychicznie i upośledzeni umysłowo. Udział w zajęciach Klubu Integracji Społecznej umożliwia odbudowanie umiejętności w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych, a także w podniesieniu kwalifikacji zawodowych.

Na terenie powiatu inowrocławskiego działa jedno z czterech zarejestrowanych w województwie kujawsko pomorskim Centrum Integracji Społecznej, mające siedzibę w Łojewie. Jest to przedsięwzięcie edukacyjne, w którym osoby uczestniczące w szkoleniach czy warsztatach przygotowują się do pracy na otwartym rynku. Uczestnikami Centrów Integracji Społecznej są osoby, które z różnych względów pozostają bezrobotne.

Warsztaty Terapii Zajęciowej są placówką stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej. Na terenie powiatu inowrocławskiego działają dwie tego typu placówki spośród 37 funkcjonujących na terenie województwa kujawsko pomorskiego. Zlokalizowane są na terenie Kruszwicy i Inowrocławia. Warsztaty mają na celu przywrócenie osób niepełnosprawnych społeczeństwu poprzez kształtowanie w nich zdolności współżycia z innymi oraz dostosowania się i radzenia sobie w środowisku, w którym żyją. Warsztaty Terapii Zajęciowej pozwalają uczestnikom prowadzić codzienne życie w obrębie szerszej grupy, w której wszyscy nastawieni są na wzajemną interakcję, rozwój i pracę. Korzyści z uczestnictwa odnosi nie tylko człowiek ale również rodzina a także społeczeństwo. Osoby niepełnosprawne uczą się samodzielnego rozwiązywania problemów oraz pokonywania trudności. Dzięki uczestnictwu w terapii osoby niepełnosprawne czują się akceptowane przez innych, przekonują się również, że są w pełni wartościowymi członkami społeczeństwa.

Ośrodki Wspierania Ekonomii Społecznej są kolejnym podmiotem ekonomii społecznej działającym na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Ośrodki prowadzą doradztwo, realizują szkolenia oraz usługi wspierające rozwój partnerstwa lokalnego, świadczą usługi na marketingowe, księgowe na rzecz podmiotów ekonomii społecznej. Świadczą również bezpłatną pomoc osobom, które chcą założyć nowy podmiot ekonomii społecznej a także służą wsparciem podmiotom już istniejącym. W powiecie inowrocławskim Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy wspólnie z Polskim Towarzystwem Ekonomicznym realizuje projekt pn. „Kujawsko-Pałuckie Centrum Ekonomii Społecznej”. Projekt realizowany jest na terenie trzech powiatów: żnińskiego, inowrocławskiego i mogileńskiego.

Ekonomia społeczna uważana jest za istotny element społeczeństwa obywatelskiego. Jej działalność skoncentrowana jest na celach społecznych, takich jak m.in. przeciwdziałanie bezrobociu czy integracja społeczeństwa. W obszarze ekonomii społecznej cały czas jest bardzo dużo do zrobienia, a samo pojęcie jest w społeczeństwie mało znane. W powiecie inowrocławskim ekonomia społeczna nabiera coraz to większego znaczenia, cały czas zwiększa się liczba organizacji i instytucji działających na jej rzecz. Przedsiębiorstwa społeczne przyczyniają się do zwiększenia kompetencji i szans na rynku pracy osób

zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zyskują oni nowe umiejętności, które zwiększają ich szanse na rynku pracy przez co zmniejszają ryzyko ich powrotu do ubóstwa. Przedsiębiorstwa społeczne powstają, by realizować określone cele społeczne. Aktywizują poszczególne grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także społeczności lokalne, w których funkcjonują. Działające dotychczas podmioty ekonomii społecznej wypracowały model partnerstwa, wzajemnego współdziałania, który warto kontynuować w rozwiązywaniu palących problemów w obszarze pomocy społecznej i rynku pracy.

Kluczowe jest wsparcie oraz dalszy rozwój ekonomii społecznej i jego promocja na obszarze powiatu inowrocławskiego.

4.8 EDUKACJA, NAUKA I KSZTAŁCENIE

W strukturze wykształcenia mieszkańców powiatu, osoby z wykształceniem wyższym i średnim stanowią razem 34% ogółu, z zasadniczym zawodowym 30% ogółu, natomiast z podstawowym ukończonym oraz bez wykształcenia razem stanowią 36% ogółu³¹.

Powiat Inowrocławski charakteryzuje się względnie dużym udziałem osób w wieku 25-29 lat i 30-34 lata z wykształceniem wyższym w łącznej liczbie mieszkańców z danego przedziału – wynosiły one odpowiednio 29,51% oraz 26,26%.

Poziom wykształcenia mieszkańców Powiatu Inowrocławskiego w poszczególnych grupach wiekowych prezentuje poniższa tabela.

Tabela 63 Poziom wykształcenia mieszkańców Powiatu Inowrocławskiego w poszczególnych grupach wiekowych w 2011 roku

Wiek/wykształcenie	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65 i więcej
Wyższe	0	1267	3685	3064	1916	1314	1494	1331	1003	884	1191
średnie zawodowe	132	3081	3318	3064	2778	2296	2717	2844	2507	2064	2545
średnie ogólnokształcące	669	3535	1525	1327	1077	917	718	919	908	899	1334
zasadnicze zawodowe	359	1664	2787	3203	4023	4211	4537	5629	4926	3670	3738
Gimnazjalne	6500	1241	85	26	31	30	11	36	53	57	266
podstawowe ukończone	2729	420	1034	939	1181	1034	1161	1955	2536	2923	10383
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	49	50	52	46	6	48	36	24	49	67	660

Źródło: Opracowanie na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.

³¹ Indeks zagrożeniem ubóstwem w Województwie Kujawsko-Pomorskim, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu, Toruń 2012 r., str. 48-49.

Zgodnie z ustawą o samorządzie powiatowym, Powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie edukacji publicznej.

Powiat Inowrocławski dysponuje bogatą ofertą edukacyjną w zakresie kształcenia ogólnego, zawodowego i specjalnego. Na terenie powiatu inowrocławskiego dynamicznie rozwija się edukacja przedszkolna. W latach 2007-2013 z udziałem środków Unii Europejskiej na terenie gmin z terenu powiatu inowrocławskiego uruchomionych zostało łącznie 28 przedszkoli, punktów przedszkolnych³².

Powiat Inowrocławski jest organem prowadzącym dla 11 publicznych szkół ponadgimnazjalnych, szkoły specjalnej, 2 placówek oświatowo-wychowawczych, poradni psychologiczno-pedagogicznej, placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego oraz młodzieżowego ośrodka wychowawczego.

Szkoły i placówki oświatowe działające na terenie powiatu inowrocławskiego to:

- Zespół Szkół Ogólnokształcących w Inowrocławiu, w skład którego wchodzi I Liceum Ogólnokształcące oraz Gimnazjum dwujęzyczne,
- II Liceum Ogólnokształcące im. Marii Konopnickiej w Inowrocławiu,
- III Liceum Ogólnokształcące im. Królowej Jadwigi w Inowrocławiu,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. Jana Pawła II w Inowrocławiu,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 im. Genowefy Jaworskiej w Inowrocławiu,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 w Inowrocławiu,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Inowrocławiu,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 im. gen. Władysława Sikorskiego w Inowrocławiu,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Kazimierza Wielkiego w Kruszwicy,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Jana Pawła II w Kościelcu,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Kobylnikach.

W roku szkolnym 2011/2012 naukę w szkołach, dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski pobierało 7 380 uczniów i słuchaczy w 269 oddziałach. W tym: 2 117 uczniów uczęszczało do liceów ogólnokształcących dla młodzieży, 2 778 do techników dla młodzieży, natomiast 830 do szkół zawodowych dla młodzieży. W roku szkolnym 2012/2013 naukę pobierało 6 830 uczniów i słuchaczy w 252 oddziałach. W tym: 1945 uczniów uczęszczało do liceów ogólnokształcących dla młodzieży, 2 675 do techników dla młodzieży, natomiast 830 do szkół zawodowych dla młodzieży. Z kolei w roku szkolnym 2013/2014 naukę pobierało 6 260 uczniów i słuchaczy w 233 oddziałach. W tym: 1 923 uczniów uczęszczało do liceów ogólnokształcących dla młodzieży, 2478 do techników

³² Bank Danych Lokalnych – dane za rok 2013.

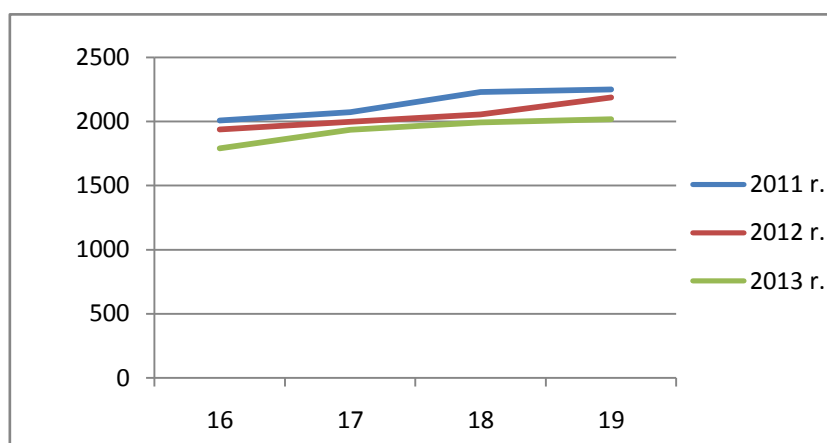
dla młodzieży, natomiast 505 do szkół zawodowych dla młodzieży (pozostali to uczniowie szkół dla dorosłych, szkoły specjalnej oraz młodzieżowego ośrodka wychowawczego). Szkoły ponadgimnazjalne dla młodzieży w roku szkolnym 2013/2014 ukończyło 1368 uczniów, w tym 604 ukończyło licea ogólnokształcące, 629 technika, 135 uczniów to absolwenci szkół zawodowych. Ponadto 10 uczniów ukończyło zasadniczą szkołę zawodową w Zespole Szkół im. Marka Kotańskiego w Inowrocławiu, natomiast 193 to absolwenci Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Stefana Żeromskiego w Inowrocławiu.

W ciągu ostatnich lat szczególnie zauważalną tendencją jest ciągły spadek liczby uczniów, spowodowany niżem demograficznym, którego konsekwencją jest zmniejszenie liczby oddziałów oraz zmniejszenie liczby etatów w szkołach.

Poniższy wykres graficzny prezentuje utrzymujący się spadek liczby uczniów w powiecie inowrocławskim w przedziale 16-19 w latach 2011-2013.

W 2013 r. liczba ludności w wieku 7-12 lat wynosiła 8 906, 13-15 lat stanowiła 4 833, natomiast w wieku 16-19 lat to 7 736.

Wykres 16 Populacja osób w wieku od 16 do 19 lat

Źródło: Opracowanie Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Liczba ludności w wieku 16-21 lat w 2013 r. wynosiła 12 120, co stanowiło 7% ogólnej liczby ludności powiatu.

Od 1 września 2014 r. w klasach pierwszych szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży naukę w 43 oddziałach rozpoczęło 1309 tegorocznych absolwentów gimnazjów. W porównaniu z rokiem ubiegłym szkoły powiatu inowrocławskiego przyjęły o 122 uczniów mniej. Podobnie jak w latach minionych, największym zainteresowaniem młodzieży cieszyły się czteroletnie technika i licea ogólnokształcące.

W szkołach tych rozpoczęło odpowiednio naukę 552 uczniów, co stanowi 42% ogółu i 641 uczniów, co stanowi 49% nowo przyjętych. Na przestrzeni ostatnich dwóch lat odnotowano wzrost liczby uczniów w liceach ogólnokształcących z 45% w roku szkolnym 2013/2014 do 49% w roku szkolnym 2014/2015. Zmniejszył się natomiast, w stosunku do lat poprzednich, odsetek liczby uczniów chcących kontynuować naukę na poziomie szkół

zawodowych. Szkoły tego typu wybrało 116 uczniów, co stanowi 9% ogółu nowo przyjętych. Niewielki spadek liczby uczniów odnotowano w ciągu ostatnich dwóch lat także na poziomie techników, z 44% do 42%.

Powyższe tendencje ilustruje poniższa tabela.

Tabela 64 Liczba uczniów w ujęciu procentowym uczęszczających do szkół

Typ szkoły	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
licea ogólnokształcące	37%	38%	40%	45%	49%
Technika	43%	43%	44%	44%	42%
licea profilowane	-	1%	-	-	-
zasadnicze szkoły zawodowe	20%	18%	16%	11%	9%

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Powiatu Inowrocławskiego w roku szkolnym 2013/2014.

W roku szkolnym 2013/2014 1193 (91%) tegorocznych absolwentów wybrało szkoły ponadgimnazjalne kończące się maturą.

Porównując rekrutację przeprowadzoną w minionych czterech latach, należy zauważyć, że ustabilizował się odsetek uczniów podejmujących naukę w liceach, a także w technikach czteroletnich.

Analiza naboru do klas pierwszych wykazuje nieco mniejsze zainteresowanie szkołami zawodowymi prowadzonymi przez Powiat Inowrocławski³³.

Kierunki kształcenia

Szkoły, dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski proponują kształcenie ogólne i zawodowe w następujących zawodach, profilach i kierunkach, przedstawionych w poniższym zestawieniu.

Tabela 65 Zestawienie zawodów, profili i kierunków prowadzonych w szkołach, dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski.

Nazwa szkoły	Typ szkoły (z podziałem na zawody, profile i kierunki)
Zespół Szkół Ogólnokształcących	I Liceum Ogólnokształcące
	Gimnazjum Dwujęzyczne

³³ Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Powiatu Inowrocławskiego w roku szkolnym 2013/2014.

II Liceum Ogólnokształcące	
III Liceum Ogólnokształcące	
ZSP nr 1 w Inowrocławiu	liceum ogólnokształcące
	technik elektronik
	technik analityk
	technik ochrony środowiska
	technik technologii żywności
	technik teleinformatyk
ZSP nr 2 w Inowrocławiu	technik kucharz
	technik kelner
	technik usług fryzjerskich
	technik hotelarz
	technik obsługi turystycznej
	technik żywienia i usług gastronomicznych
	kucharz
	fryzjer
wielozawodowa	
ZSP nr 3 w Inowrocławiu	technik mechanik-obsluga i naprawa pojazdów samochodowych
	technik elektryk
	technik mechanik
	technik procesów drukowania
	technik pojazdów samochodowych
	technik poligraf
	technik informatyk
	mechanik pojazdów samochodowych
	elektromechanik pojazdów samochodowych
	operator obrabiarek skrawających CNC
ZSP nr 4 w Inowrocławiu	technik ekonomista
	technik logistyk
	technik handlowiec
	sprzedawca

	technik organizacji reklamy
ZSP nr 5 w Inowrocławiu	technik budownictwa
	technik drogownictwa
	technik architektury krajobrazu
	technik geodeta
	technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej
	murarz
	monter sieci, instalacji i urządzeń sanitarnych
	monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie
	technolog
ZSP w Kobylnikach	technik architektury krajobrazu
	technik organizacji reklamy
	technik rolnik
ZSP w Kościelcu	technik weterynarii
	liceum ogólnokształcące
	technik rolnik
	technik architektury krajobrazu
	technik mechanizacji rolnictwa
	technik żywienia i gospodarstwa domowego
	technikum żywienia i usług gastronomicznych
technikum uzupełniające	
ZSP w Kruszwicy	liceum ogólnokształcące
	technik spedytor
	technik handlowiec
	technik organizacji usług gastronomicznych
	technik informatyk
	wielozawodowa trzyletnia
	zawodowa specjalna
	liceum uzupełniające dla dorosłych
liceum profilowane	

<p>Centrum Kształcenia Ustawicznego</p> <p>LO trzyletnie wieczorowe</p> <p>Technikum Uzupeł. trzyletnie wieczorowe</p> <p>Technikum Uzupeł. trzyletnie wieczorowe</p> <p>ZSZ wieczorowa</p> <p>ZSZ wieczorowa</p> <p>LO trzyletnie zaoczne</p> <p>Szkoła Policealna zaoczna</p> <p>Szkoła Policealna zaoczna</p> <p>Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Kruszwicy</p>	gimnazjum dla dorosłych
	technik mechanik
	technik kucharz
	fryzjer
	elektromechanik
	technik administracji
	technik bhp
	gimnazjum
	szkoła zawodowa
	szkoła przysposabiająca
	SP
	Gimnazjum

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Powiatu Inowrocławskiego w roku szkolnym 2013/2014.

Współpraca z pracodawcami

Szkoły prowadzące kształcenie zawodowe, dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski współpracują z pracodawcami lokalnymi w zakresie organizacji praktycznych form nauki zawodu oraz uruchamiania nowych kierunków kształcenia.

W roku 2014 Powiat Inowrocławski w ramach projektu pn. „Twoja wiedza – Twoja przyszłość” realizowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działanie 9.2 Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego, zorganizował staże dla grupy stu uczniów ze szkół zawodowych ponadgimnazjalnych u czterdziestu pracodawców współpracujących ze szkołami w 20 zawodach, m.in. technik: technologii żywności, analityk, usług fryzjerskich, hotelarstwa, poligraf, ekonomista, technik budownictwa, weterynarii, organizacji reklamy, technik rolnik, technik spedytor, technik elektronik, teleinformatyk, technik drogownictwa, informatyk oraz technik usług gastronomicznych, kelner, kucharz.

Wartością dodaną projektu było zintensyfikowanie współpracy szkół z pracodawcami w zakresie tworzenia programów zajęć praktycznych w celu dostosowania oferty edukacyjnej szkół zawodowych do potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy, włączenie pracodawców w proces edukacji potencjalnych pracowników oraz podjęcie współpracy samorządu powiatowego i szkół z pracodawcami. Dzięki projektowi możliwa była realizacja dodatkowych form kształcenia zawodowego, dotychczas nie prowadzonych tj. staży,

wzmocnienie nowoutworzonych lub planowanych kierunków kształcenia poprzez organizację dodatkowych zajęć³⁴.

Kształcenie specjalne

Na terenie powiatu inowrocławskiego kształcenie specjalne prowadzone jest głównie w Zespole Szkół im. Marka Kotańskiego w Inowrocławiu na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły zawodowej oraz przysposabiającej. Ogółem w roku szkolnym 2013/2014 przyjęto 53 uczniów wymagających tego typu opieki. W I klasie do gimnazjum przyjęto 19 uczniów, 14 do szkoły zawodowej, 18 do szkoły przysposabiającej oraz 2 uczniów do szkoły podstawowej. Ponadto w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym dla Dziewcząt w Kruszwicy im. Polskich Olimpijczyków utworzono w gimnazjum 1,5 oddziału, do którego uczęszcza 22 uczennic.

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy dla Dziewcząt im. Polskich Olimpijczyków w Kruszwicy

Ośrodek jest placówką resocjalizacyjno-rewalidacyjną, przeznaczoną dla 76 dziewcząt niedostosowanych społecznie, w wieku od 10 lat do 18 lat. W szczególnie uzasadnionych przypadkach pobyt wychowanki w placówce może być przedłużony do czasu umożliwiającego ukończenie szkoły, jednak nie dłużej niż do 24 roku życia.

W skład Ośrodka wchodzi Szkoła Podstawowa Specjalna oraz Gimnazjum Specjalne.

Szkoły dla dorosłych

Kształcenie dorosłych prowadzone jest w Centrum Kształcenia Ustawicznego w Inowrocławiu. W roku szkolnym 2014/2015, do szkół różnego typu wchodzących w jego skład, uczęszcza do klas pierwszych 223 słuchaczy, dla których utworzono siedem oddziałów. Trzy oddziały będą funkcjonowały w formie zaocznej. Utworzono także jeden oddział Gimnazjum dla Dorosłych.

Jak wynika z Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych Powiatu Inowrocławskiego w roku szkolnym 2013/2014, mniejsze w porównaniu do lat ubiegłych, zainteresowanie szkołami dla dorosłych spowodowane jest tym, iż coraz większa grupa absolwentów kończy szkoły maturalne dla młodzieży oraz wzrastającą ofertą szkół niepublicznych.

Centrum Kształcenia Praktycznego w Inowrocławiu

Centrum Kształcenia Praktycznego w Inowrocławiu realizuje zadania z zakresu przygotowania praktycznego młodzieży w formie zajęć praktycznych i pracownianych dla uczniów: Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Inowrocławiu, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 w Inowrocławiu, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 w Inowrocławiu, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Marka Kotańskiego

³⁴ <http://www.inowroclaw.powiat.pl/wiedza/>

w Inowrocławiu, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Kazimierza Wielkiego w Kruszwicy, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościelcu.

Liczba uczniów kształcących się w Centrum Kształcenia Praktycznego w Inowrocławiu w roku szkolnym 2012/2013 wyniosła 456 uczniów, natomiast w roku szkolnym 2013/2014 wyniosła 423.

Centrum realizuje kształcenie praktyczne w następujących zawodach: technik elektryk, technik elektronik, technik teleinformatyk, elektromechanik pojazdów samochodowych, mechanik pojazdów samochodowych, technik mechanik, stolarz, ślusarz, operator obrabiarek skrawających, technik urządzeń i systemów energii odnawialnej, technik mechanizacji rolnictwa, technik pojazdów samochodowych.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Inowrocławiu

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Inowrocławiu jest placówką oświatowo-wychowawczą, wspomagającą działania rodziców, opiekunów, szkół oraz innych placówek oświatowo-wychowawczych w ich dążeniu do zapewnienia jak najlepszego rozwoju psychofizycznego i efektywnego uczenia się dzieci i młodzieży. Z racji swojej funkcji roztacza opiekę nad rodziną, udziela pomocy różnym instytucjom. Podstawowym podmiotem tych działań jest dziecko z jego problemami.

Powyższe cele realizowane są poprzez diagnozowanie potrzeb edukacyjnych, odchyłeń i zaburzeń rozwojowych lub zaburzeń zachowania dziecka; opiniowanie i klasyfikowanie dziecka do odpowiednich form pomocy, opieki, kształcenia lub resocjalizacji; terapię i konsultacje poprzez prowadzenie różnych form terapii psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej oraz konsultacje i inne formy pomocy metodycznej w tym zakresie; doradzanie w zakresie problemów diagnostycznych, wychowawczych lub związanych z kierunkiem kształcenia bądź wyboru zawodu; profilaktykę i popularyzowanie wiedzy psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej.

Najczęściej stosowane formy pomocy to m.in.: zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, terapia logopedyczna, psychoterapia, pomoc o charakterze socjoterapii, terapia dla zagrożonych uzależnieniem, zajęcia aktywizujące wybór kierunku kształcenia i zawodu, inne formy pomocy indywidualnej, zajęcia psychoedukacyjne prowadzone w szkołach, warsztaty dla rodziców, warsztaty dla nauczycieli, udział w radach pedagogicznych, prelekcje/wykłady kierowane do rodziców, pedagogów i nauczycieli.

W roku szkolnym 2013/2014 do poradni wpłynęło 2 884 wniosków o indywidualną pomoc dla dzieci i młodzieży (o badania diagnostyczne, terapię, konsultacje, itp.).

Wykonano: 1 587 badań psychologicznych, 1 611 badań pedagogicznych, 252 badań logopedycznych, 33 badania związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej.

Ponadto wydano 1 315 opinii w różnych sprawach. Działający w poradni zespół orzekający rozpatrzył łącznie 831 wniosków i wydał: 387 orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego,

6 orzeczeń o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim, 352 orzeczeń o potrzebie nauczania indywidualnego, 20 orzeczeń o potrzebie indywidualnego przygotowania przedszkolnego, 5 orzeczeń o braku potrzeby kształcenia specjalnego, 5 orzeczeń o braku potrzeby nauczania indywidualnego, 96 opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.

Bezpośrednimi formami pomocy indywidualnej (terapię, porady, konsultacje) objęto 908 osób. Dotyczyły one w dużej mierze zaburzeń emocjonalno-społecznych, fobii społecznych, zaburzonych relacji z rówieśnikami, odmowy chodzenia do szkoły, uzależnień, problemów rodzinnych, zaburzeń rozwojowych małego dziecka, trudności dydaktycznych, a także prób samobójczych i chorób psychicznych.

Udzielono różnych form pomocy grupowej, którą objęto 2014 uczniów i 1 399 rodziców, nauczycieli i wychowawców.

Młodzieżowy Dom Kultury im. Janusza Korczaka w Inowrocławiu

Młodzieżowy Dom Kultury im. Janusza Korczaka w Inowrocławiu organizuje i prowadzi działalność pozaszkolną z dziećmi w wieku przedszkolnym, dziećmi i młodzieżą w wieku szkolnym (ucząca się) oraz osobami powyżej 21 roku życia.

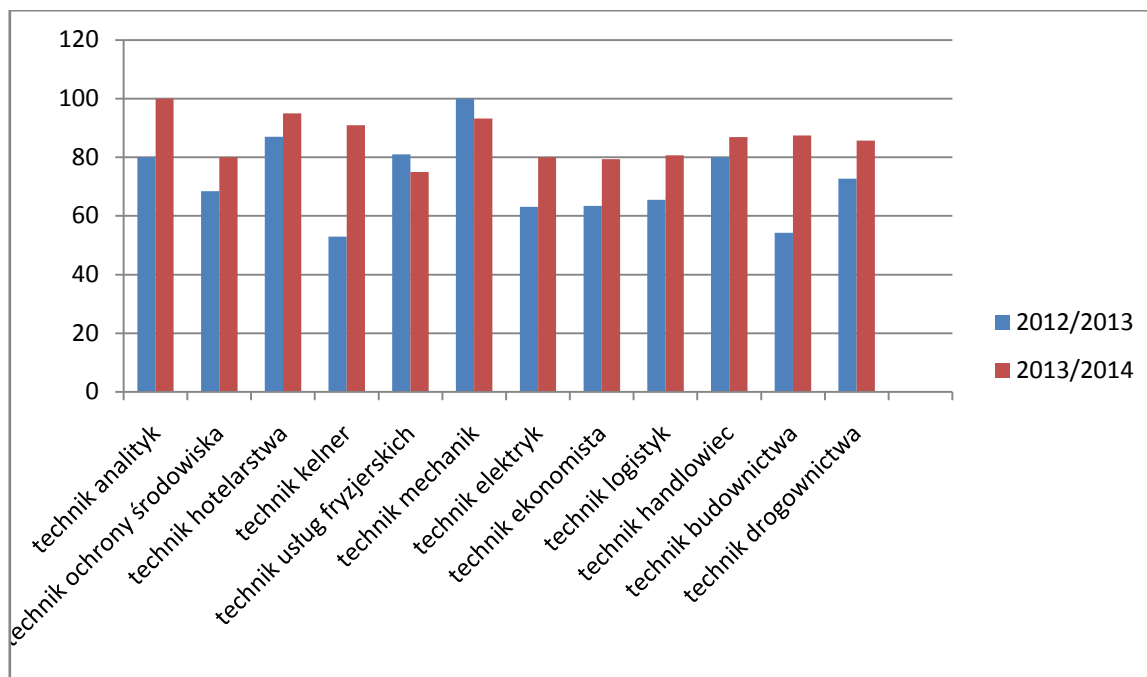
Celem działalności pozaszkolnej realizowanej przez placówkę jest kształtowanie i rozwijanie uzdolnień dzieci i młodzieży, pogłębianie ich wiedzy, pomoc w zdobywaniu kompetencji kulturalno-twórczych oraz organizowanie imprez kulturalno-oświatowych i rekreacyjnych.

Zdawalność egzaminów zawodowych

Analiza wyników egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe w ciągu ostatnich lat wskazuje na wysoką zdawalność w szkołach, dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski. W Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. Jan Pawła II w Inowrocławiu dyplom otrzymało 73,91% absolwentów, w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 w Inowrocławiu – 76,78% absolwentów z potwierdzonymi kwalifikacjami, w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Inowrocławiu – 81,90%, natomiast w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 im. gen. Władysława Sikorskiego w Inowrocławiu – 72,8% absolwentów uzyskało dyplom.

Biorąc pod uwagę poszczególne zawody, najwyższą zdawalność w roku szkolnym 2013/2014 odnotowano w zawodach: technik analityk (100%), technik ochrony środowiska (80%), technik hotelarstwa (95%), technik kelner (91%), technik usług fryzjerskich (75%), technik mechanik (93,3%), technik elektryk (80%), technik ekonomista (79,37%), technik logistyk (80,65%), technik handlowiec (86,96%), technik budownictwa (87,5%), technik drogownictwa (85,7%). W roku szkolnym 2012/2013 zdawalność w wyżej wymienionych zawodach była niższa, co prezentuje poniższy wykres.

Wykres 17 Zdawalność egzaminów zawodowych w szkołach, dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski

Źródło: Opracowanie Biura Rozwoju Inicjatyw Europejskich Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu na podstawie informacji o stanie realizacji zadań oświatowych Powiatu Inowrocławskiego w roku szkolnym 2012/2013 i 2013/2014.

W szkołach zawodowych największą zdawalność odnotowano w następujących zawodach: elektromechanik pojazdów samochodowych (93,33%), monter instalacji i urządzeń sanitarnych (100%), operator obrabiarek skrawających (100%), technolog robót wykończeniowych w budownictwie (78,6%).

Podsumowując zdawalność egzaminów zawodowych w technikach w roku szkolnym 2013/2014 należy stwierdzić, że w zdecydowanej większości zdawalność wynosi ponad 50% i jest wyższa lub zbliżona do średniej wojewódzkiej.

Zdawalność egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2013/2014 egzamin maturalny zdawało 1181 absolwentów z 12 szkół ponadgimnazjalnych, których ukończenie umożliwia przystąpienie do egzaminu maturalnego. W roku szkolnym 2011/2012 do egzaminu maturalnego przystąpiło 1281 uczniów.

Analizując wybierane przez uczniów przedmioty nieobowiązkowe należy stwierdzić, że największym zainteresowaniem cieszyły się matematyka (rozszerzona), biologia, chemia, język angielski (rozszerzony), wiedza o społeczeństwie, geografia. Spośród obowiązkowych języków obcych nowożytnych zdawanych w części ustnej i pisemnej egzaminu maturalnego najpopularniejszy był język angielski, następnie język rosyjski i język niemiecki.

Dla porównania, w całym województwie kujawsko-pomorskim egzamin maturalny zdało 71% uczniów. W powiecie inowrocławskim odsetek ten wyniósł 66,54%, co sytuuje powiat w środku tabeli.

W roku szkolnym 2013/2014 na maturze najslabiej wypadła matematyka. Na poziomie podstawowym - obowiązkowym egzamin w województwie kujawsko-pomorskim zdało 73,50% uczniów (w kraju 75%), w powiecie inowrocławskim - 75,9% (dotyczy to szkół prowadzonych przez Powiat Inowrocławski).

Kadra pedagogiczna

Powiat Inowrocławski dysponuje wykwalifikowaną kadrą pedagogiczną. Liczba etatów nauczycieli w szkołach i placówkach oświatowych, dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski w roku szkolnym 2012/2013 wynosiła 693,24. Największą grupę stanowią nauczyciele posiadający stopień nauczyciela dyplomowanego (381,66 etatów tj. 55,05%), zaś najmniejszą nauczyciele stażyści, zaledwie 30,57 etatów (4,41%). W roku szkolnym 2013/2014 liczba etatów nauczycieli wynosiła 686,71. Największą grupę stanowią nauczyciele posiadający stopień nauczyciela dyplomowanego (397,57 etatów tj. 57,89%), natomiast najmniejszą nauczyciele bez stopnia awansu zawodowego, zaledwie 3,17 etatów.

Szkoły niepubliczne na terenie powiatu inowrocławskiego

Na terenie powiatu inowrocławskiego funkcjonują cztery szkoły niepubliczne:

- Zespół Szkół Zawodowych Rzemiosła

Cech Rzemiosł Różnych w Inowrocławiu prowadzi naukę w Zespole Szkół Zawodowych Rzemiosła oraz Liceum Ogólnokształcącego dla dorosłych³⁵.

- TEMPUS Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych

Niepubliczna Szkoła Ponadgimnazjalna TEMPUS prowadzi naukę w zawodzie: technik fryzjerstwa, technik informatyk, technik hotelarstwa, technik ekonomista, technik architektury krajobrazu, technik turystyki wiejskiej, technik gazownictwa, technik energetyk, liceum ogólnokształcące, liceum ogólnokształcące językowo-informatyczne, liceum ogólnokształcące przygotowujące do pracy w straży, liceum ogólnokształcące przygotowujące do pracy w Policji, liceum ogólnokształcące przygotowujące do pracy w wojsku, liceum ogólnokształcące przygotowujące do pracy w zawodzie ratownik medyczny, liceum ogólnokształcące przygotowujące do pracy jako kosmetyczka³⁶.

- „AS” Akademia Szkolnictwa

Akademia Szkolnictwa „AS” to zespół szkół: Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych³⁷.

³⁵ <http://www.szkolarzemiosla.pl/?q=content/o-szkole>

³⁶ http://tempus-szkola.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=2&Itemid=5

³⁷ <http://www.akademiaszkolnictwa.pl/pl/node/4>

- Zespół Szkół Katolickich im. bł. ks. Władysława Demskiego, który w swojej działalności edukacyjnej oferuje gimnazjum oraz liceum ogólnokształcące.

Remonty i inwestycje

Powiat Inowrocławski posiada dobrze rozbudowaną bazę szkół średnich, które są systematycznie modernizowane i wyposażone. Jednym z priorytetów władz Powiatu jest dbałość o stan środowiska oraz modernizacja infrastruktury technicznej, w tym edukacyjnej. Wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych na infrastrukturę edukacyjną w latach 2008-2013 wyniosła: 7 223 344,74 zł³⁸.

W ostatnich latach w placówkach oświatowych przeprowadzono szereg prac remontowych, modernizacyjnych i termomodernizacyjnych.

W roku szkolnym 2012/2013 przeprowadzono remonty w szkołach na kwotę 648 564,46 zł, natomiast w roku szkolnym 2013/2014 remonty szkół pochłonęły kwotę 353 778,96 zł. W następnych latach, wartość wykonanych inwestycji wynosiła: w roku szkolnym 2012/2013 to 1 174 152,74 zł, natomiast w roku szkolnym 2013/2014 967 496,35 zł³⁹. Wszystkie środki pochodziły z Budżetu Powiatu Inowrocławskiego.

W szkołach oraz w budynkach edukacyjnych przeprowadzono liczne prace termomodernizacyjne z udziałem środków własnych i europejskich. Łączna wartość prac termomodernizacyjnych w szkołach wyniosła: 5 312 065,26 zł.

Wsparcie z Unii Europejskiej oraz środków zewnętrznych

Ciągłe podnoszenie poziomu i jakości kształcenia oraz infrastruktury edukacyjnej jest możliwe dzięki skutecznemu pozyskiwaniu środków Unii Europejskiej.

Powiat Inowrocławski w 2013 r. zakończył realizację projektu pn. „Termomodernizacja budynków placówek oświatowych na terenie powiatu inowrocławskiego” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, Oś Priorytetowa 2. Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska, Działanie 2.3. Rozwój infrastruktury w zakresie ochrony powietrza. W ramach projektu została przeprowadzona wymiana pokrycia dachowego wraz z dociepleniem budynku II Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Konopnickiej w Inowrocławiu, termomodernizacja budynków szkoły (nowa część) Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 w Inowrocławiu, termomodernizacja budynku Centrum Kształcenia Praktycznego w Inowrocławiu oraz przebudowa wewnętrznej instalacji centralnego ogrzewania w budynku II Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Konopnickiej w Inowrocławiu. Całkowita wartość inwestycji wyniosła 1 529 524,38 zł, z czego Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego to 1 000 000,00 zł, natomiast Budżet Powiatu Inowrocławskiego wyniósł 529 524,38 zł⁴⁰.

³⁸ Informacja z Powiatowego Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego Szkół i Placówek Oświatowych.

³⁹ Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Powiatu Inowrocławskiego w roku szkolnym 2012/2013 i 2013/2014.

⁴⁰ <http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=1178>

Wzbogacenie oferty zajęć pozalekcyjnych w szkołach, dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski jest możliwe dzięki realizacji europejskich projektów edukacyjnych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Powiat Inowrocławski jest Beneficjentem projektów edukacyjnych współfinansowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013. W roku szkolnym 2009/2010 w partnerstwie z gminami z terenu powiatu inowrocławskiego (Gniewkowo, Pakość, Kruszwica, Dąbrowa Biskupia, Złotniki Kujawskie, Janikowo, Rojewo, Inowrocław, Miasto Inowrocław) został zrealizowany projekt pn. „Zdobyć wiedzę – ważna rzecz, każdy powinien dostęp do niej mieć. Dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, pozalekcyjne i edukacyjne dla dziewcząt i chłopców ze szkół o kształceniu ogólnym” adresowany do wszystkich typów szkół (podstawowych, gimnazjalnych oraz liceów ogólnokształcących). W ramach projektu realizowane były zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze: blok matematyczno-przyrodniczy, informatyczny, humanistyczny; zajęcia pozalekcyjne: j. angielski, badawczo-przyrodnicze i artystyczno-teatralne, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze: j. angielski, zajęcia matematyczno-przyrodnicze i humanistyczne; zajęcia pozalekcyjne: językowe, badawczo-przyrodnicze, artystyczno-teatralne, zajęcia edukacyjne: matematyka, zajęcia językowe, humanistyczne, zajęcia pozalekcyjne: blok badawczo-przyrodniczy, zajęcia artystyczno-teatralne. Grupę docelową projektu stanowiło 6 164 uczniów (3 524 dziewczynki, 2 640 chłopców). Łączna liczba godzin zrealizowanych w projekcie to 26 070 godzin. W ramach projektu dla uczniów zakupiono materiały dydaktyczne na zajęcia jak również sprzęty multimedialne oraz literaturę. Całkowita wartość projektu wynosiła 2 252 073,40 zł i finansowana była w 100% ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego⁴¹.

Także w roku szkolnym 2009/2010 realizowany był projekt edukacyjny pn. „Chcesz zostać orłem - przyjdź na zajęcia pozaszkolne- Program zajęć pozaszkolnych, pozalekcyjnych i dydaktyczno-wyrównawczych dla uczniów zawodowych szkół ponadgimnazjalnych” adresowany do szkół ponadgimnazjalnych zawodowych, dla których organem prowadzącym był Powiat Inowrocławski. W ramach projektu realizowane były zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z matematyki, pozaszkolne z języka angielskiego, ruchu drogowego, spawania gazowego blach, spawania łukowego elektrodą otuloną blach i rur oraz obsługi hotelowych programów rezerwacyjnych, z obsługi kas fiskalnych. W ramach projektu zakupiono materiały dydaktyczne na zajęcia oraz literaturę. Całkowita wartość projektu wyniosła 885 800,00 zł, w tym dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i budżetu państwa wyniosł 772 860,50 zł, wkład własny 112 939,50 zł⁴².

W roku szkolnym 2010/2011 w partnerstwie z gminami (Gniewkowo, Pakość, Kruszwica, Dąbrowa Biskupia, Złotniki Kujawskie, Janikowo, Rojewo, Inowrocław) został zrealizowany projekt pn. „Zostań Omnibusem – zdobywaj wiedzę poprzez dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, pozalekcyjne i edukacyjne dla dziewcząt i chłopców ze szkół o kształceniu ogólnym”. Projekt adresowany był do wszystkich typów szkół

⁴¹ <http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=325>

⁴² Ibidem.

(podstawowych, gimnazjów oraz liceów ogólnokształcących). W ramach projektu realizowane były zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, pozalekcyjne i edukacyjne. Zajęcia były prowadzone przez 383 nauczycieli dla 2 847 uczniów (1 245 chłopców, 1 602 dziewczynek) przez 12 810 godzin. Całkowita wartość projektu wynosiła 1 827 234,37 zł, dofinansowanie ze środków UE w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – 1 553 149,21 zł, wkład własny, stanowiący 15% wartości ogólnej projektu wynosił 274 085,16 zł⁴³. Wkład własny został wniesiony w formie niepieniężnej w postaci wynajmu sal lekcyjnych w szkołach objętych projektem.

W roku szkolnym 2013/2014 oraz 2014/2015 Powiat Inowrocławski realizuje projekt pn. „Twoja wiedza – Twoja przyszłość” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet IX „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach”, Działanie 2. „Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego”. Projekt adresowany jest do 740 uczniów i uczennic szkół ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie zawodowe z terenu powiatu inowrocławskiego (z wyłączeniem słuchaczy szkół dla dorosłych). W ramach projektu 60 uczniów/uczennic niepełnosprawnych zostało objętych wsparciem.

Projektem zostały objęte szkoły, dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski: Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 im. Jana Pawła II w Inowrocławiu, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 im. Genowefy Jaworskiej w Inowrocławiu, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 w Inowrocławiu, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 4 w Inowrocławiu, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 5 im. gen. Władysława Sikorskiego w Inowrocławiu, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Kobylnikach, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Kazimierza Wielkiego w Kruszwicy, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Jana Pawła II w Kościelcu, Zespół Szkół im. Marka Kotańskiego w Inowrocławiu. W ramach projektu odbywają się zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z matematyki oraz pozalekcyjne i pozaszkolne m.in. z insemnacji bydła, języka angielskiego, rosyjskiego, niemieckiego, grafiki komputerowej, kas fiskalnych, spawania metodą MAG (135), gazową (311), elektryczną (111), architektury krajobrazu, koparko-ładowarki, wizażu, stylizacji paznokci.

W roku szkolnym 2013/2014 nową formą kształcenia realizowaną w ramach projektu były staże dla grupy 100 uczniów/uczennic organizowane u pracodawców współpracujących ze szkołami objętymi projektem z terenu powiatu inowrocławskiego.

Łączna wartość wskaźników realizacji poszczególnych projektów edukacyjnych współfinansowanych ze środków europejskich w latach 2007-2013 kształtuje się następująco.

1. Liczba szkół objętych europejskimi projektami edukacyjnymi- 135.
2. Łączna wartość sprzętu przekazanego szkołom w ramach europejskich projektów edukacyjnych - 345 536,62 zł.
3. Liczba uczniów objętych projektami edukacyjnymi - 10 521.

⁴³ Wniosek o dofinansowanie „Zostań Omnibusem- zdobywaj wiedzę poprzez dodatkowe zajęcia dydaktyczno wyrównawcze, pozalekcyjne i edukacyjne dla dziewcząt i chłopców ze szkół o kształceniu ogólnym”

4. Liczba godzin przeprowadzonych zajęć w ramach projektów - 45 045.

Także szkoły, dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski były w latach 2007-2013 Beneficjentem projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 oraz Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Problemami zidentyfikowanymi w obszarze edukacji na terenie powiatu są w dalszym ciągu niewystarczające doposażenie szkół, niewystarczające środki finansowe na dostosowanie szkół zawodowych do zmian podstawy programowej. Zdiagnozowanymi problemami są również niewystarczające zainteresowanie osób dorosłych kształceniem ustawicznym, niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy a także niewystarczająca oferta stypendialna dla uczniów. Wyzwaniem w perspektywie najbliższych lat jest promocja kształcenia zawodowego i ustawicznego na terenie powiatu oraz dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych potrzeb rynku pracy.

Zagrożeniem dla rozwoju szkolnictwa na terenie powiatu są obok niekorzystnych uwarunkowań demograficznych zwiększająca się liczba absolwentów gimnazjów podejmujących dalszą naukę w powiatach ościennych. Istnieje potrzeba poprawy jakości usług edukacyjnych, w tym tworzenia placówek wychowania przedszkolnego oraz wsparcia istniejących w zakresie generowania nowych miejsc przedszkolnych, realizacja działań ukierunkowanych na rozwijanie kompetencji kluczowych oraz kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej, szczególnie istotnych dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z punktu widzenia rynku pracy. Konieczne jest również zintensyfikowanie współpracy z pracodawcami w zakresie organizacji praktycznych form nauki zawodu, szczególnie staży. Rekomenduje się także wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym uczniów młodszych i niepełnosprawnych.

4.9 KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Działania z zakresu wspierania i rozwoju kultury oraz ochrony dziedzictwa kulturowego uznać należy za kluczowe z punktu widzenia podnoszenia poziomu wiedzy i świadomości kulturalnej mieszkańców oraz budowania tożsamości lokalnej. Ich realizacja, wybór odpowiednich inicjatyw adekwatnych do potrzeb mieszkańców przyczynia się do wzrostu poczucia przynależności do „małej ojczyzny”. Buduje się pozytywne relacje między mieszkańcami, krzewi się postawy lokalnego patriotyzmu, kultywuje się lokalne tradycje. Powiat Inowrocławski wspiera finansowo, organizacyjnie i merytorycznie instytucje kultury oraz inicjatywy kulturalne na terenie powiatu.

Powiat Inowrocławski to silne tradycje kulturowe Kujaw, z którymi związany jest m.in. Orszak Kozy zapustnej, która przechodzi ulicami miasta w ostatnim dniu karnawału. Zgodnie z wieloletnią tradycją idą w nim mężczyźni przebrani m. in. za: kozę, koziarka, bociana, niedźwiedzia, babę i dziada, wędrownych grajków, parę młodą. Wszystkich prowadzi przodownik. W tradycji kujawskiej wsi przebierańcy chodzili od chaty do chaty.

Obecnie odwiedzają urzędy miast i gmin, szkoły, przedszkola, zakłady pracy, zaglądają też do domów prywatnych, i zbierają „datki na sianko dla kozy”. Zapustne orszaki kozy wyruszają z dzielnic Inowrocławia - Mątew – Koza Mątewska (maszeruje też przez Tupadły i Kruszę Duchowną) i Szymborza – Koza Szymborska (odwiedza też Miechowice) i spotykają się w Inowrocławiu. Kujawska koza obecna jest także w Kruszwicy – Koza Kruszwicka, Tucznie – Koza Tuczyńska (obecna także w Złotnikach Kujawskich), w Rojewie - Koza Rojewska, w Parchaniu – Koza Parchańska, a ponadto w Bachorcach, Janikowie, Jaksicach, Żalinowie, Łojewie i Orłowie, a Koza z Kościelca w Pakości, Rycerzewku, Rycerzewie, Dziarnowie i Kościelcu. Karnawał kończy wieczorna zabawa, zwana „podkoziółkiem”. Dawniej panny musiały na taką zabawę zabierać ze sobą sporo grosza, ponieważ w tym dniu musiały płacić za każdy taniec. Pieniądze sypano na koziołka wystruganego z drewna lub ziemniaka, ustawionego na talerzu przed orkiestrą. Do końca potańcówki koziołek musiał być przykryty monetami aż po czubek rogów. Kolejnym obrzędem, który przetrwał wiele lat, są Przywołówki dyngusowe. Od 1833 r. odbywają się w niedzielę wielkanocną w Szymborzu (dawniej podinowrocławska wieś, dziś dzielnica miasta). Organizuje je Stowarzyszenie Klubu Kawalerskiego. Mieszkańcy Szymborza i liczni obserwatorzy zbierają się na placu, gdzie ustawiono specjalną konstrukcję, zwaną „szubienicą”. Stąd kawalerowie wykrzykują rymowanki na temat każdej szymborskiej panny, czyli „przywołują ją”. Jeżeli dziewczyna cieszy się sympatią i została „wykupiona” przez chłopaka lub rodzinę, czyli zapłacono za nią ustaloną kwotę, usłyszy o sobie pochlebny wierszyk. Jeżeli jednak nikt jej nie lubi, a chłopak jest skąpy, zostanie publicznie wyszydzona⁴⁴.

Powiat Inowrocławski to również silne tradycje kulinarne, które pielęgnowane są przez koła gospodyń wiejskich. Z lokalnych specjałów najbardziej znany jest żurek kujawski, chleb razowy ze śruty żytniej, kielbasa obsuszana, sandacz po kujawsku oraz szynka po kujawsku.

Tradycje kujawskie kultywowane są poprzez działające w gminach na terenie powiatu inowrocławskiego koła gospodyń wiejskich m.in. w:

Gminie Dąbrowa Biskupia – Koło Gospodyń Wiejskich w Radojewicach,

Gminie Gniewkowo - Koło Gospodyń Wiejskich w Godziebach, Koło Gospodyń Wiejskich w Wielowsi, Koło Gospodyń Wiejskich w Ostrowie, Koło Gospodyń Wiejskich w miejscowości Lipie, Koło Gospodyń Wiejskich w Szadłowicach.

Gminie Janikowo - Koło Gospodyń Wiejskich w Wierzejewicach, Koło Gospodyń Wiejskich w Ludzisku, Koło Gospodyń Wiejskich w Kołudzie Wielkiej, Koło Gospodyń Wiejskich w Trłagu, Koło Gospodyń Wiejskich w Sielsku,

Gminie Kruszwica - Koło Gospodyń Wiejskich w Lachmierowicach, Koło Gospodyń Wiejskich w Tarnowie, Koło Gospodyń Wiejskich w Bachorcach, Koło Gospodyń Wiejskich w Sukowach oraz Koło Gospodyń Wiejskich w Grodztwie.

Gminie Pakość - Koło Gospodyń Wiejskich w Rycerzewku,

Gminie Rojewo - Koło Gospodyń Wiejskich w Rojewie,

⁴⁴ http://www.inowroclaw.pl/strona-19-Turysto___zobacz_zwiedz_Tradycje_kultury_kujawskiej_.html

Gminie Złotnikach Kujawskich - Koło Gospodyń Wiejskich w Złotnikach Kujawskich⁴⁵.

W gminie wiejskiej Inowrocław działa ponadto Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich Gminy Inowrocław, skupiające łącznie około 140 członkiń w 17 kołach. Celem stowarzyszenia jest:

- integracja społeczności wsi i pokoleń,
- współpraca z innymi już istniejącymi organizacjami z terenu całego kraju,
- aktywizacja oraz promowanie kobiet w życiu społecznym i kulturalnym,
- propagowanie i pielęgnacja tradycji regionalnych,
- podejmowanie i wspieranie działań promujących profilaktykę zdrowotną,
- propagowanie rolnictwa ekologicznego oraz zdrowej, rodzimej żywności,
- podejmowanie działań na rzecz edukacji i wychowania społeczeństwa wiejskiego w duchu integracji europejskiej,
- kreowanie aktywności zawodowej i przedsiębiorczości rolników oraz ludności nierolniczej zamieszkującej obszary wiejskiej.

INSTYTUCJE KULTURY

Na obszarze powiatu inowrocławskiego istnieje wiele instytucji oraz organizacji działających w obszarze kultury. Należą do nich przede wszystkim miejskie i gminne domy kultury, świetlice wiejskie, lokalne biblioteki, które pełnią w gminach powiatu niejednokrotnie rolę jedynego animatora i organizatora kultury.

W miejscowości Łojewo w 2014 r. zostało otwarte Centrum Dziedzictwa Kujaw Zachodnich, które mieści się w zmodernizowanym budynku dawnej Szkoły Podstawowej w Łojewie. Ta niewielka wieś położona jest malowniczo nad Jeziorem Szarlejskim, połączonym z Gopłem, jednym z największych jezior w Polsce o historycznym znaczeniu, zwanym „słowiańską wodą pamięci”. Istotą działalności Centrum Dziedzictwa Kujaw Zachodnich jest krzewienie tradycji regionalnych, promowanie kultury Kujaw Zachodnich, umacnianie poczucia tożsamości regionalnej, edukacja kulturalna dzieci i młodzieży, integracja środowisk lokalnych a także promowanie walorów przyrodniczych i turystycznych regionu. Ważnym aspektem działalności Centrum jest promowanie sylwetki jednego z najwybitniejszych Synów Ziemi Kujawskiej Stanisława Przybyszewskiego, poety, pisarza, dramaturga, eseisty, tłumacza literatury obcej „Meteora Młodej Polski”, „Genialnego Polaka”⁴⁶.

W Centrum Dziedzictwa Kujaw Zachodnich w Łojewie zorganizowane zostały dwie stałe ekspozycje muzealne:

⁴⁵ Informacja Biura Informacji Publicznej i Promocji Powiatu Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.

⁴⁶ Informacja z Referatu Promocji i Kultury Gminy Inowrocław

Izba pamięci Stanisława Przybyszewskiego, literata, czołowego przedstawiciela Młodej Polski, urodzonego w Łojewie. Wystrój Sali nawiązuje do wnętrza krakowskiej kawiarni Ferdynanda Turlinśkiego.

Izba tradycji i historii Kujaw Zachodnich, w której zgromadzono zabytki kultury ludowej, a wśród nich przedmioty użytku codziennego, meble, rękodzieło ludowe itp. Wystrój wnętrza nawiązuje do wystroju typowej chałupy kujawskiej. Drewniany bielony strop, bielone ściany, a w oknach ażurowe papierowe firanki z tradycyjnymi kujawskimi wzorami. Na ścianach święte obrazy, zdobione girlandami z kolorowych papierowych kwiatów, bibułkowe bukiety i słomiane przestrzenne kompozycje tzw. „pajaki” wiszące u powały. W Sali znajduje się również Para Kujawska w tradycyjnych kompletnych strojach⁴⁷.

W powiecie inowrocławskim prężnie działa także Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. Juliusza Zarebskiego w Inowrocławiu. Szkoła może poszczycić się swoimi tradycjami już od roku 1933, kiedy powołano w Inowrocławiu Oddział Lwowskiego Konserwatorium Muzycznego im. Karola Szymanowskiego⁴⁸.

Młodzieżowy Dom Kultury im. Janusza Korczaka w Inowrocławiu

Powiat Inowrocławski sprawuje nadzór nad Młodzieżowym Domem Kultury im. Janusza Korczaka w Inowrocławiu, który organizuje i prowadzi działalność pozaszkolną z dziećmi w wieku przedszkolnym, dziećmi i młodzieżą w wieku szkolnym (ucząca się) oraz osobami powyżej 21 roku życia.

Celem działalności pozaszkolnej realizowanej przez placówkę jest kształtowanie i rozwijanie uzdolnień dzieci i młodzieży, pogłębianie ich wiedzy, pomoc w zdobywaniu kompetencji kulturalno-twórczych oraz organizowanie imprez kulturalno-oświatowych i rekreacyjnych. Młodzieżowy Dom Kultury im. Janusza Korczaka w Inowrocławiu realizuje różne formy zajęć dla dzieci i młodzieży m.in.: prowadzi zespół wokalny „Pierwsze koty za płoty”, „Zawczasu”, „Na ostatnia chwilę”, „Szampinion”, zespół wokalny dla początkujących, zespoły wokально-instrumentalne (rockowe). W Młodzieżowym Domu Kultury funkcjonują dwa teatry „Akcja” oraz „Re-Akcja” jak również zespoły wokalne, wokально-instrumentalne oraz chór *Inovroclaviensis Cantans*, który ma na swoim koncie osiągnięcia ogólnopolskie i międzynarodowe. *Inovroclaviensis* to młodzi pasjonaci muzyki dawnej i kultury dworu polskiego na tle dziedzictwa europejskiego, aż do współczesnej literatury chóralnej. Koncerty w stylowych kostiumach renesansowych, subtelna muzyka, historyczne instrumenty (fidel, rebec, lutnia, flety, krumphorny, viole da gamba) i tańce z dworów Europy tworzą niepowtarzalny klimat dawnych epok. Repertuar chóru i zespołu obejmuje muzykę świecką i sakralną wielu krajów, od średniowiecza, renesans i początek baroku po utwory kompozytorów współczesnych.

Zespoły *Inovroclaviensis* uświetniały wiele uroczystości historycznych w różnych regionach Polski m.in.: podczas 34.Światowego Kongresu *Pueri Cantores*, związanego z obchodami 750 lecia Miasta Krakowa (2007). Także na 35.Kongresie *Pueri Cantores*

⁴⁷ Informacja z Referatu Promocji i Kultury Gminy Inowrocław,

⁴⁸ <http://www.psmينو.com.pl/dokumenty.php?id=20>

w Sztokholmie Chór śpiewał z federacją w polskiej katedrze i na „szwedzkim Wawelu” Riddarholmen, dał open-concerts muzyki dawnej na sztokholmskiej Starówce Gamla Stan przed *Pałacem Królewskim* i na placu Stortorget przed *Muzeum Nobla* (2009). Wielokrotnie występował na Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie, Toruniu, Poznaniu, Kołobrzegu, Koszalinie, w Katedrze Włocławskiej i Gdańsku – Oliwie. Dał koncert towarzyszący na *30. Jubileuszowym Festiwalu Wratislavia Cantans '95* we Wrocławiu (1995). Uczestniczył w dwóch *Bydgoskich Festiwalach Muzycznych* Filharmonii Pomorskiej. Kilkakrotnie występował w Niemczech, Belgii, Włoszech, Szwecji, Czechach i Francji zdobywając uznanie i jak najlepsze recenzje. Śpiewał u Ojca Świętego Jana Pawła II w Watykanie (koncert transmitowany do Polski przez Radio Watykan i Głos Ameryki), w bazylice Saint Andrea w Pescarze we Włoszech na Festiwalu *Incontri Polifonici* (1988), w kościele Polskiej Misji Katolickiej pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Brukseli (1990)⁴⁹.

Ponadto w Młodzieżowym Domu Kultury prowadzone są zajęcia plastyczne, artystyczno-krawieckie, z malarstwa sztalugowego oraz z ceramiki⁵⁰.

Działające na terenie powiatu inowrocławskiego chóry, zespoły muzyczne i soliści stanowią wizytówkę kulturalną Kujaw i mogą poszczycić się licznymi osiągnięciami w regionalnych, ogólnopolskich i międzynarodowych konkursach.

Ważną rolę w promocji tradycji Kujaw odgrywiają prężnie działające na terenie powiatu zespoły folklorystyczne m.in.: „Radojewiczanie”, „Gniewkowianie”, „Wierzchosławiczanki”, „Złotniczanki”, „Pakościanie”, „Kłopotcianki”.

MUZEUM im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu

Bogatą ofertą kulturalną na terenie powiatu inowrocławskiego zapewnia Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu.

Data 30 X 1931 stanowi początek placówki muzealnej w Inowrocławiu. W tym dniu wojewoda poznański Roger hr. Raczyński podpisał zgodę na powołanie Muzeum Regionalnego Kujaw Zachodnich. Pierwszym kierownikiem i kustoszem został artysta plastyk Stanisław Bogdan Wojewódzki. W 1938 r. Muzeum otrzymuje statut, określający program i zakres działań, nadany przez Ministerstwo Wyznań i Oświecenia Publicznego. Do 1939 roku zgromadzono zabytki archeologiczne z badań wykopaliskowych w Modliborzycach i na terenie Inowrocławia przez naukowców poznańskich pod kierunkiem prof. Z. Zakrzewskiego, pozyskano zabytki etnograficzne oraz numizmaty i rzemiosło artystyczne. Wcześniej, w 1927 roku, z inicjatywy Koła Akademickiego Kujawian przy Uniwersytecie Poznańskim otwarto w domu siostry poety Anny Rolirad tzw. Izbę Kasprowiczoowską.

⁴⁹ http://www.inowroclaviensis.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=7&lang=pl

⁵⁰ Uchwała nr XXXV/352/2013 Rady Powiatu Inowrocławskiego z dnia 25 października 2013 r. w sprawie przyjęcia informacji o stanie realizacji zadań oświatowych Powiatu Inowrocławskiego w roku szkolnym 2012/2013

W 1929 r. Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej w Inowrocławiu utworzyła Muzeum Lotniczo-Gazowe przy ul. Dworcowej 15, stanowiące od 1938 roku oddział Muzeum Regionalnego Kujaw Zachodnich.

Po II wojnie światowej Muzeum Miejskie wznowiło działalność 22 lipca 1959 roku. W dwóch salach Teatru Miejskiego na pierwszym piętrze zrealizowano wystawy: *Dzieje Inowrocławia i Kujaw* oraz *Znani ludzie z Kujaw - Jan Kasprawicz, Stanisław Przybyszewski, Jan z Ludziska, Henryk Hoyer, Gustaw Zieliński* według scenariusza Janiny Mazurkiewicz z Inowrocławia, pracownika UMK w Toruniu. Kierownikiem został Henryk Walter, działacz Towarzystwa Miłośników Miasta Inowrocławia, radny miejski kilku kadencji.

W 1966 roku Ministerstwo Kultury i Sztuki nadało statut instytucji, która od tej pory nosi nazwę Muzeum im. Jana Kasprawicza. Po remoncie Teatru Miejskiego (1968-1972) na potrzeby Muzeum przeznaczono część pierwszego piętra i piwnice. Scenariusz nowych wystaw napisała Janina Sikorska, autorami scenografii byli artyści Emilia Szarzyńska i Wojciech Łuczak, wykonawcą Bogdan Koczorowski (1972). Funkcję kierownika Muzeum, po śmierci Henryka Waltera (16 XII 1972), w latach 1973-1976 pełnił Ryszard Łuczak.

Od 1976 roku Muzeum przeszło pod bezpośredni nadzór Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy. W 1976 roku powstał oddział Muzeum w Szymborzu przy ul. Wielkopolskiej 11 - Dom Rodziny Jana Kasprawicza. W czerwcu 1976 kierownikiem, a od 1982 roku dyrektorem została Janina Sikorska. 23 września 1978 została otwarta wystawa *Kolekcja Stanisława Szenica*, prawnika i pisarza z Warszawy, urodzonego w 1904 r. w Pakości (po śmierci kolekcjonera, w 1987, dorobek całego życia na mocy testamentu stał się własnością Muzeum). W 1982 roku Muzeum stało się instytucją autonomiczną. Dwa lata później, w 1984 z funduszu Generalnego Konserwatora od Zofii Skomorowskiej, córki przedwojennego właściciela hrabiego Emiliana Nałęcz Skomorowskiego, zakupiono tzw. „Pałac Mieszczkański” przy ul. Solankowej 33 z przeznaczeniem na siedzibę Muzeum.

Z okazji święta górniczego w 1987 r. została otwarta pierwsza stała ekspozycja poświęcona historii Kopalni Solno w Inowrocławiu. Od 1992 roku w wyniku uwłaszczenia Muzeum zostaje właścicielem Pałacu Mieszczkańskiego w Inowrocławiu oraz Domu Rodziny Kasprawicza w Szymborzu⁵¹.

12 sierpnia 1999 r. Muzeum zostało wpisane do Rejestru Instytucji Kultury prowadzonego przez Powiat Inowrocławski (pod nr 1). W 2007 roku nastąpiła przeprowadzka zbiorów muzealnych z budynku przy Placu Klasztornym do nowej siedziby przy ul. Solankowej 33.

Działalność Muzeum im. Jana Kasprawicza w Inowrocławiu obejmowała dotychczas:

- Modernizację Domu Rodziny Jana Kasprawicza w Szymborzu (wpisanego do rejestru zabytków nr A313/1) – remont budynku, montaż stałego ogrzewania, dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych, organizację nowoczesnej wystawy poświęconej

⁵¹ Informacja z Muzeum im. Jana Kasprawicza w Inowrocławiu.

Janowi Kasprowiczowi, wykonanie repliki mebli Jana Kasprowicza z pracowni poety na Harendzie,

- pełną komputeryzację Muzeum – uzupełnienie sprzętu komputerowego, oprogramowania oraz wprowadzenie jednolitego systemu zarządzania zbiorami, szkolenia pracowników,
- digitalizację zbiorów Muzeum – utworzenie pracowni dokumentacji muzealiów, zakup sprzętu komputerowego i fotograficznego, oprogramowania, szkolenia pracowników,
- działalność wydawniczą,
- konserwację zbiorów muzealnych, archiwaliów, starodruków,
- kontynuację powiększania zbiorów Muzeum poprzez zakupy, badania własne oraz poszukiwanie darczyńców,
- badania archeologiczne w Inowrocławiu oraz w powiatach inowrocławskim i mogileńskim,
- rozpoczęcie akcji dokumentacji śladów przeszłości na obszarze powiatu inowrocławskiego.

Oferta kulturalna Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu jest różnorodna i obejmuje:

- wystawy stałe: 1. *Jan Kasprowicz – życie i twórczość*; 2. *Młodopolska legenda Stanisława Przybyszewskiego*; 3. *Miasto na soli – dzieje Inowrocławia*; 4. *Kopalnia soli Solno*; 5. *Gabinet Stanisława Szenica*; 6. *Plastykom inowrocławskim Pro Memoria*,
- wystawy czasowe z zakresu historii, sztuki, archeologii, etnografii, numizmatyki – około 10 imprez w ciągu roku,
- lekcje muzealne: 1. *Jan Kasprowicz – życie i twórczość*; 2. *Młodopolska legenda Stanisława Przybyszewskiego*; 3. *Muzeum-kolekcja-zabytek-eksponat*; 4. *Od Kruszwicy do Pierania – architektura Inowrocławia i okolic między XII a XVIII stuleciem*; 5. *Śledztwo w sprawie inowrocławskiej rzeźby Thorvaldsena*; 6. *Jak powstaje obraz, a jak grafika? - techniki artystyczne*; 7. *Od kultu geniusza do uwielbienia sztuki – kultura artystyczna XIX wieku*; 8. *Sposoby widzenia – łamanie szyfru sztuki*; 9. *Zarys dziejów górnictwa soli w Inowrocławiu*; 10. *Powstanie Wielkopolskie*; 11. *Rola Kujaw w zjednoczeniu Polski*; 12. *Kazimierz Wielki – reformator i twórca potęgi Królestwa Polskiego*; 13. *Zarys dziejów Inowrocławia i regionu*; 14. *Żydzi w Inowrocławiu – o ludziach, zabytkach i kamieniach*; 15. *Mniejszość niemiecka w Inowrocławiu na przełomie XIX i XX wieku*; 16. *Pradzieje Kujaw – opowieść archeologa*; 17. *Inowrocław w średniowieczu*; 18. *Inkunabuły, starodruki, rękopisy...*; 19. *Stanisław Szenic jako bibliofil*; 20. *Tradycje i zwyczaje na Kujawach*.
- prelekcje i wykłady w inowrocławskich uzdrowiskach, a także w szkołach,
- nawiązanie współpracy z seniorami w ramach Uniwersytetu Trzeciego Wieku.

Imprezy cykliczne organizowane w Muzeum im. Jana Kasprowicza to:

- konferencje naukowe poświęcone Janowi Kasprowiczowi i Stanisławowi Przybyszewskiemu, historii regionu,

- *Imieniny Jana Kasprowicza*,
- wystawy czasowe i sesje popularno naukowe dotyczące Powstania Wielkopolskiego,
- konkursy plastyczne dla dzieci i wystawa *Wycieczka do Muzeum*,
- *Ferie w Muzeum – warsztaty muzealne dla dzieci*,
- *Barbórka – dzieci spotykają górnika z Kopalni Soli Solino*,
- konkurs i wystawa pokonkursowa współczesnej sztuki ludowej i nieprofesjonalnej (cykl 2-letni),
- *Kujawskie Dziedzictwo* (cykl 2-letni) święto rodziny , prezentacje zespołów ludowych kujawskich,
- wystawa plastyczna *Urodzeni na Kujawach* (cykl 3-letni).

Wsparcie infrastrukturalne, w tym przebudowa budynku Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu oraz poszerzenie jego oferty kulturalnej i programowej były możliwe dzięki środkom Unii Europejskiej oraz środkom własnym Powiatu Inowrocławskiego. Realizacja pierwszego z projektów pn. „Przebudowa i adaptacja Pałacu Mieszczańskiego na siedzibę Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu” w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, zakończonego przez Powiat Inowrocławski w 2006 roku pozwoliła na przebudowę Pałacu Mieszczańskiego na nową siedzibę Muzeum, umożliwiła także prawidłowe przechowywanie cennych zbiorów w pomieszczeniach do tego przystosowanych, zwiększenie powierzchni ekspozycyjnych, prezentację wielu zbiorów zalegających dotąd w magazynach oraz udostępnienie sal muzealnych dla osób niepełnosprawnych. W ramach drugiego unijnego projektu pn. „Rewaloryzacja budynku Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu w części dotyczącej pomieszczeń piwnic wraz z zakupem wyposażenia trwałego” zakończonego przez Powiat Inowrocławski w 2010 r. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, dokonano rewaloryzacji pomieszczeń piwnic oraz zakupiono sprzęt multimedialny. Rezultatem projektu było poszerzenie dotychczasowej oferty programowej i uruchomienie wystawy – Kopalnia Soli Solno w Inowrocławiu. Efektem realizowanego projektu był również wzrost zatrudnienia o 4 dodatkowe miejsca pracy. Wzbogacenie oferty kulturalnej Muzeum przyczyniło się do zwiększenia liczby odwiedzających. Od momentu zakończenia projektu do chwili obecnej odnotowano znaczny wzrost liczby odwiedzających. Według stanu na rok 2013 liczba odwiedzających wyniosła 19 186 osób, natomiast w 2014 r. - 19 480 osób.

BIBLIOTEKI

W powiecie inowrocławskim w roku 2013 działało 34 placówek bibliotecznych, bibliotek i fili oraz 4 biblioteki naukowe, fachowe. W ciągu roku placówki biblioteczne odwiedziło 23458 czytelników⁵².

W placówkach bibliotecznych dostępnych jest 101 komputerów użytkowych dla czytelników. Księgozbiór biblioteczny zaopatrzony jest w 662 209 książek⁵³. Problemem jest szczególnie ograniczony dostęp do nowego księgozbioru w bibliotekach na terenach wiejskich.

Na terenie powiatu inowrocławskiego działa jedno kino w Inowrocławiu. Mieszkańcy powiatu inowrocławskiego korzystają z kin, znajdujących się w Toruniu i Bydgoszczy, które posiadają większy repertuar.

WYDARZENIA KULTURALNE

Kalendarz imprez kulturalnych powiatu inowrocławskiego stanowią zarówno cykliczne wydarzenia realizowane przez instytucje kultury jak również wydarzenia, spotkania, prelekcje i konkursy z zakresu kultury i tradycji regionu prowadzone w szkołach głównie podczas trwania roku szkolnego. Powiat Inowrocławski organizuje m.in.:

- Konkurs fotograficzny - Malownicze Krajobrazy Powiatu Inowrocławskiego,
- „Noc Muzeów” w Muzeum im. Jana Kasprówicza w Inowrocławiu,
- wystawę modelarską w Powiatowej Hali Sportowej Kujawianka,
- Kiermasz wielkanocny w Muzeum⁵⁴,
- Kiermasz bożonarodzeniowy w Muzeum.

Na terenie powiatu inowrocławskiego corocznie odbywają się liczne imprezy cykliczne:

Kujawski Festiwal Pieśni Ludowej

Odbywa się w muszli koncertowej Parku Solankowego. W festiwalu udział biorą zespoły ludowe z terenu powiatu i zaproszeni goście. Ocenia ich jury, które przyznaje Grand Prix festiwalu. Imprezie towarzyszy jarmark oraz konkurs wianków świętojańskich.

Lato w parku

Impreza plenerowa w Kruszwicy u stóp Mysiej Wieży organizowana jest przez Nadgoplański Park Tysiąclecia. Oprócz występów i konkursów są też stoiska promocyjne gmin nadgoplańskich. Wystawcy oferują zwiedzającym wyroby rękodzieła artystycznego m.in. haft, dzianinę, rzeźbę, wyroby z gliny, wikliny, a także potrawy swojskiej kuchni. Imprezie towarzyszy wystawa promująca walory przyrodnicze, historyczne i kulturowe

⁵² Na podstawie: Bank Danych Lokalnych 2013 r.

⁵³ Na podstawie: Bank Danych Lokalnych 2013 r.

⁵⁴ <http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=123>

Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia, a najmłodszy mogą spróbować swoich sił w konkursie przyrodniczym.

Tradycją „Lata w parku” jest konkurs na najsmaczniejszą potrawę kujawską. Do konkursu stają koła gospodyń wiejskich, które przedstawiają komisji trzy potrawy.

Dożynki Powiatowe

Powiatowe uroczystości zakończenia zbiorów odbywają się co roku w innej gminie. Dożynki rozpoczyna msza św. w miejscowym kościele, a po nabożeństwie korowód dożynkowy idzie na plac dożynkowy, gdzie odbywa się dalsza część uroczystości, czyli: występy artystyczne, atrakcje dla dzieci i dorosłych oraz degustacje smakowitych swojskich potraw, konkursy na najpiękniejszy tradycyjny wieniec dożynkowy i stoisko.

Powiatowy Przegląd Zespołów Folklorystycznych im. Zbigniewa Winieckiego

Organizatorami są: Powiat Inowrocławski i Gmina Gniewkowo. Kujawskie pieśni prezentują zespoły z terenu powiatu w dwóch kategoriach wiekowych – seniorskiej i juniorskiej.

Festiwal Artystyczny Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych

Od 8 lat do Inowrocławia przyjeżdża kilkudziesięciu wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych z całej Polski, którzy prezentują publiczności i jurorom swoje umiejętności w czterech kategoriach: poezja, recytacja, muzyka i fotografia. Młodzi artyści uczestniczą też w warsztatach, podczas których doskonalą swoje talenty. Nagrody laureatom funduje Powiat Inowrocławski, który obok Kujawskiego Stowarzyszenia Twórców Kultury i Ośrodka Wspierania Dziecka i Rodziny w Inowrocławiu jest organizatorem tej imprezy.

Powiatowy Dzień Seniora

Święto osób starszych organizowane jest przez Dom Pomocy Społecznej w Inowrocławiu przy współpracy z Powiatem Inowrocławskim. Od kilku lat odbywa się w Młodzieżowym Domu Kultury, na scenie którego prezentowany jest program artystyczny. Towarzyszą mu konkursy, wystawa rękodzieła mieszkańców domów pomocy społecznej⁵⁵.

Ponadto na terenie gmin powiatu inowrocławskiego organizowane są następujące imprezy kulturalne m.in.:

Ogólnopolski Festiwal Małych Form Teatralnych „Arlekinada”

Impreza ma charakter przeglądu dokonań małych form teatralnych ze szkół ponadgimnazjalnych i placówek oświatowych. W jury festiwalu zasiadają popularni artyści scen polskich.

⁵⁵ Informacja z Biura Informacji Publicznej i Promocji Powiatu

Bieg Piastowski

W zawodach startują biegacze zawodowi i amatorzy z całego świata. Bieg ma charakter półmaratonu na dystansie 21 km z Kruszwicy do Inowrocławia.

Krajowa wystawa psów rasowych

Od ponad 20 lat zjeżdżają się na teren powiatu inowrocławskiego właściciele i hodowcy psów z całej Polski jak również z całego świata⁵⁶.

Otwarty Puchar Polski w Tańcu Nowoczesnym

Organizowany jest przez Kujawskie Centrum Kultury (wcześniej Inowrocławski Dom Kultury) od 1989 r. Jest jedną z najbardziej prestiżowych imprez tanecznych w Polsce. Uczestniczy w niej około tysiąca tancerzy z całego kraju. Imprezie towarzyszy, organizowany równocześnie, Ogólnopolski Turniej Tańca dla Osób Niesłyszących i Niedosłyszących.

Inowrocławskie Lato Muzyczne

Cieszy się liczącą ponad 130 lat tradycją. Sezon muzyczny w plenerze rozpoczyna się w Inowrocławiu 1 maja i trwa do końca kalendarzowego lata. Koncerty odbywają się we wszystkie niedziele oraz dni świąteczne, niezmiennie o stałej godzinie, tj. o 16.00 w muszli koncertowej Parku Solankowego. W maju i czerwcu promowani są uzdolnieni inowrocławianie, głównie dzieci i młodzież. W lipcu i sierpniu publiczność oklaskuje koncerty Inowrocławskiej Orkiestry Promenadowej, występującej pod kierunkiem Marka Czekają. W Parku Solankowym (w teatrze letnim oraz na scenie przy tężni solankowej) odbywają się też koncerty w ramach Ogólnopolskiego Festiwalu Młodzieżowych Orkiestr Dętych, Gali Operowo-Operetkowej, Bydgoskich Impresji Muzycznych, a także Inowrocławskiej Nocy Solankowej i wielu, wielu innych.

Ogólnopolski Festiwal Młodzieżowych Orkiestr Dętych

Organizowany jest od 1970 r. Początkowo miał charakter przeglądu wojewódzkiego, w 1973 r. tej pięknej imprezie nadano rangę festiwalu ogólnopolskiego. W programie trzydniowej imprezy są koncerty w różnych punktach miasta, musztra paradna z grą w marszu, koncert plenerowy połączonych kilkunastu orkiestr oraz - obowiązkowo - koncert galowy w muszli koncertowej Parku Solankowego, a także cieszący się wielkim uznaniem nocny koncert przy tężni. W festiwalu uczestniczy co roku od kilku do kilkunastu zespołów, a do koncertu nocnego zapraszani są najznakomitsi polscy artyści - muzycy i aktorzy jako goście specjalni.

Przeгляд Artystyczny Chórów Województwa Kujawsko-Pomorskiego "Wiosna w Solankach"

Organizowany jest w Inowrocławiu od 1977 r. przy współpracy z Oddziałem Polskiego Związku Chórów i Orkiestr w Bydgoszczy. Uczestnikami tej jednodniowej imprezy są

⁵⁶ <http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php> (prezentacja multimedialna)

najlepsze chóry województwa, które po przemarszu ulicami miasta w asyście orkiestry górniczej Inowrocławskich Kopalni Soli „Solino” występują w niedzielne popołudnie w muszli koncertowej Parku Solankowego.

Inowrocławskie Spotkania Artystyczne

Organizatorem ISA jest Kujawskie Centrum Kultury. To impreza adresowana do młodzieży, ciesząca się ponad 30-letnią tradycją.

W ramach ISA odbywają się:

- Teatralia, czyli przegląd małych form teatralnych,
- Biesiada Poetycka - prezentacja twórczości młodych poetów w dwóch kategoriach:
 - Turnieju Jednego Wiersza,
 - Turnieju Poezji Śpiewanej,
- Musicorama, czyli konkurs solistów i zespołów muzycznych,
- Plastikon, czyli prezentacje sztuk plastycznych.

Ino-Rock Festival

Cykliczna impreza, która po raz pierwszy odbyła się w 2008 r. z inicjatywy Kujawskiego Centrum Kultury i muzyków z grupy Quidam. Od 2009 r. współorganizatorem festiwalu jest Wydawnictwo "Rock-Serwis". Koncerty festiwalowe odbywają się w teatrze letnim. Do udziału w festiwalu zapraszani są różnorodni wykonawcy. Obok uznanych gwiazd pojawiają się debiutanci i artyści niszowi.

Inowrocławski Festiwal Światła i Smaku

Organizowany od 2010 r. na terenie Parku Solankowego, co roku gromadzi tysiące widzów. Oprócz bajecznie oświetlonego parku, w czasie festiwalu odbywają się koncerty, pokazy laserowe, pokazy teatru ognia, tańców rewiowych, a w dniu smaku - degustacja potraw. Gościem specjalnym tego wieczoru jest zawsze znana medialna postać, która opowiada o gotowanych specjałach. W 2011 r. był to mistrz kulinarny Robert Sowa, a 2012 r. Paulo Cozza.

Festiwal Muzyki Organowej "Jesienne Wieczory Organowe"

Organizowany jest od 1979 r. Przyjęta przez organizatorów formuła zakłada, że oprócz solowej muzyki organowej przedstawiane są także utwory kameralne i orkiestrowe. Koncerty odbywają się zarówno w sali koncertowej jak i w inowrocławskich kościołach. Organizatorem festiwalu jest Inowrocławskie Towarzystwo Muzyczne „Pro Arte”.

W Kruszwicy w Centrum Kultury „Ziemowit” odbywają się wydarzenia kulturalne-spektakle teatralne, koncerty, imprezy charytatywne. Ponadto działa klub osiedlowy „Popiel” - klub Kujawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej, gdzie latem odbywają się zajęcia letnie dla dzieci

i młodzieży z Kruszwicy, których celem jest zorganizowanie wakacyjnego czasu. Ma tam też swe miejsce „Klub seniora” w którym spotykają się starsi Kruszwiczanie.⁵⁷

W Zespole Szkół im. Ziemi Kujawskiej w Dąbrowie Biskupiej funkcjonuje „Izba Kujawska”. Gromadzone są w niej przedmioty codziennego użytku pochodzące z terenu Kujaw. Większość eksponatów pochodzi z wielopokoleniowych domów rodzinnych. W ciągu roku szkolnego „Izba” pełni funkcje wystawowe, gdzie gromadzone są i prezentowane prace dzieci i młodzieży związanej z tradycjami obrzędowymi Kujaw.

W Parchaniu istnieje Izba Pamięci Gen. Władysława Sikorskiego, która znajduje się w starym, przedwojennym budynku szkolnym. Poświęcona jest generałowi Wojska Polskiego i premierowi Rządu Polskiego na emigracji Władysławowi Sikorskiemu. W Izbie wyodrębniono kilka części ekspozycji, w których wystawione są przedmioty upamiętniające życie i działalność generała.⁵⁸

W Rojewie działa Gminny Ośrodek Kultury w Rojewie. Samorządowy Zespół Oświaty i Kultury w Rojewie organizuje zajęcia kulturalne i sportowe w świetlicy w Rojewie (m.in. Gminny Konkurs Recytatorski o Pióro Jana Brzechwy, Teleturniej „Jaka to melodia”, Święta Majowe, Gminny Konkurs wokalny „Karaoke”), Liszkowie – gdzie odbywa się Gminny Przegląd Jasełek⁵⁹, w Hali i malej hali w Rojewie, Sali sportowej w Rojewicach, klubie seniora „Wrzos” w „Dworze Biesiadnym w Rojewie, świetlicy w Ściborzu, Mierogoniewicach (Kiermasz Wielkanocny).

W Pakości otwarty został w 2013 roku Park Kulturowy Kalwaria Pakoska. Ponadto odbywają się zajęcia w ramach sekcji zainteresowań organizowane przez Ośrodek Kultury i Turystyki w Pakości, m.in. z nauki gry na instrumentach dętych, Zespół Pieśni Ludowej Pakościanie, zajęcia z haftu kujawskiego i Uniwersytet Trzeciego wieku.⁶⁰ Na terenie gminy działają świetlice w Ludwińcu, w Rycerzewie, Rycerzewku i Wielowsi.⁶¹

W Janikowie prowadzone jest Międzynarodowe Centrum Promocji Dialogu, Współpracy Kulturalnej i Edukacji im. Króla Abdullaha Bin Abdulaziza Al-Sauda, do którego zaprasza się na spotkania m.in. znanych podróżników, fotografów, artystów i dziennikarzy. Prowadzone są także zajęcia nauki języków obcych.⁶² W Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury prowadzone są zajęcia w ramach sekcji batik i ceramiki, plastycznej, tanecznej i teatralnej.⁶³

W Gniewkowie odbywa się Gniewkowski Bieg im. Rodziny Milewskich, a ponadto m.in.: Dni Księstwa Gniewkowskiego, Festyn Świętojański, Dożynki Gminne organizowane przez Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Gniewkowie.⁶⁴

⁵⁷ <http://www.kruszwica.com/edukacja.php>

⁵⁸ http://www.dabrowabiskupia.pl/content.php?cms_id=10&lang=pl&p=p4

⁵⁹ <http://www.rojewo.pl/dla-mieszkanca/kalendarz-impres/>

⁶⁰ <http://okit.com.pl/index.php/2013-10-28-16-29-50/dla-dzieci-i-mlodziezy.html>

⁶¹ <http://bip.pakosc.pl/?app=przetargi&nid=2083&y=2014&status=1>

⁶² <http://www.centrum.janikowo.eu/goscie-centrum,7.html>

⁶³ <http://www.mgok.janikowo.com/frame.php?name=Mgok&file=index&func=taneczna>

⁶⁴ <http://www.gniewkowo.com.pl/strona-382-informacje+informacje.html>

WSPIERANIE KULTURY NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO

Powiat Inowrocławski wspiera także wydarzenia kulturalne na terenie gmin z terenu powiatu inowrocławskiego. Współpraca, polega na współfinansowaniu, współorganizowaniu, patronowaniu szeregu wydarzeniom kulturalnym m.in. różnego rodzaju festynom. Często są to przedsięwzięcia realizowane od wielu lat, które na stałe wpisały się do powiatowego kalendarium imprez, jak też zupełnie nowe propozycje.

Powiat Inowrocławski corocznie wspiera finansowo obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków, nie stanowiące własności Powiatu Inowrocławskiego. W latach 2009-2014 Powiat Inowrocławski przekazał dofinansowanie na łączną kwotę 1.021.000,00 zł, w tym w 2009 r. - 625 000,00 zł, w roku 2010 - 185 000,00 zł, w roku 2011 kwota - 135 000,00 zł, w roku 2012 - 16 000,00 zł, w roku 2013 - 60 000,00 zł⁶⁵.

W 2014 r. obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków położone na terenie powiatu uzyskały także wsparcie województwa kujawsko-pomorskiego na łączną kwotę 789 395,59 zł. Wnioskodawcy którzy otrzymali dotacje to m.in. Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Mikołaja Biskupa w Pieraniu, Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Małgorzaty w Kościelcu, Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła w Trłagu, Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Kruszwicy, Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Mikołaja w Inowrocławiu, Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Gniewkowie, Klasztor Zakonu Braci Mniejszych – Franciszkanów w Pakości, Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Mateusza w Ostrowie n/Gopłem, Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Mikołaja i Konstancji w Gniewkowie, Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Opatrzności Bożej w Inowrocławiu, Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła w Kruszwicy, Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Bonawentury w Pakości, Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Bartłomieja w Szadłowicach, Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Barbary i Matki Kościoła w Rechcie, Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Mikołaja w Inowrocławiu.

Ważny udział w kultywowaniu tradycji i dziedzictwa kulturowego odgrywają organizacje pozarządowe. Dotychczas Powiat Inowrocławski udzielił wsparcia finansowego lokalnym organizacjom pozarządowym, m.in. : Towarzystwu Śpiewu „Halka” Inowrocławskich Zakładów Chemicznych Soda Mątwy S.A. w Inowrocławiu w organizacji koncertów Towarzystwa Śpiewu Halka i jubileuszu 90-lecia chóru w 2013 r., Stowarzyszeniu Chorągwi Kujawsko-Pomorskiego Związku Harcerstwa Polskiego w Bydgoszczy w organizacji Harcerskich spotkań z lilijką w tle – jubileuszu 100-lecia Hufca Inowrocławia, „Harcerskie śpiew ogranie”, Caritas Archidiecezji Gnieźnieńskiej w realizacji zadania „Upowszechnianie i promowanie tradycji ziemi kujawskiej Ziemia kujawska – moje miejsce”, Wojewódzkiemu Związkowi Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych w Bydgoszczy z siedzibą w Inowrocławiu w realizacji zadania pn. „Pielęgnowanie tradycji kujawskiej podczas IV Kujawskiego Festiwalu Pieśni Ludowych i Nocy Świętojańskiej w Inowrocławiu”.⁶⁶

⁶⁵ Informacja z Wydziału Edukacji, Kultury, Sportu i Zdrowia.

⁶⁶ Ibidem.

W obszarze kultura i ochrona dziedzictwo kulturowe zidentyfikowano następujące problemy rozwojowe: niewystarczająco rozbudowana infrastruktura kultury do rosnących potrzeb kulturalnych mieszkańców powiatu, niewystarczająca oferta promująca dziedzictwo kulturowe i historyczne, niewystarczające wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w sferze kultury, niewystarczające środki zewnętrzne na promocję i ochronę dziedzictwa kulturowego, ograniczony dostęp do nowego księgozbioru w bibliotekach w szczególności na terenach wiejskich, ograniczony zasób literatury specjalistycznej w bibliotekach, niewystarczająca konserwacja zbiorów muzealnych, zabytków historycznych i archeologicznych oraz niewystarczająco wykorzystany potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturalny powiatu.

W perspektywie do 2020 r. , Powiat Inowrocławski dostrzegając potencjał lokalny, walory przyrodnicze, kulturowe i historyczne powinien wypracować silną i znaczącą markę Powiatu. Dostrzega się znaczący udział organizacji pozarządowych w kultywowaniu tradycji i dziedzictwa kulturowego.

4.10 Turystyka

Walory przyrodnicze

Powiat Inowrocławski jest największym powiatem w województwie kujawsko-pomorskim. Dogodne położenie na skrzyżowaniu głównych szlaków transportowych, interesująca turystycznie okolica i rozwijająca się gospodarka sprawiają, że obszar powiatu jest atrakcyjnym terenem dla mieszkańców i turystów. Walory przyrodnicze powiatu inowrocławskiego są bardzo bogate. W granicach powiatu inowrocławskiego znajduje się wiele obszarów cennych przyrodniczo i prawnie chronionych, są to m.in.:

Ostoja Nadgoplańska to obszar specjalnej ochrony ptaków o powierzchni 9.815,8 ha. Teren ten leży we wschodniej części Pojezierza Gnieźnieńskiego. Jej teren obejmuje jezioro Gopło oraz jeziora skulskie: Skulskie, Skulska Wieś, Czartowo. W okolicy jeziora Gopło występują podmokłe łąki oraz pola uprawne i niewielkie już skupiska lasów łęgowych. Strefa brzegów porośnięta jest szerokim pasem trzcinowisk, a liczne wyspy obrosły szuwarami trzcinowymi. Obszar jest ważną ostoją ptaków ze względu na liczne stanowiska łęgowe ptaków wodno-błotnych. Stanowi on też miejsce wypoczynku dla ptaków przelotnych. Występują tu co najmniej 24 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, m.in.: świergotek polny, sowa błotna, bąk, rybitwa czarna, bocian czarny, błotniak stawowy, derkacz, ortolan. Wśród ptaków migrujących, warto wspomnieć o gęsi zbożowej i białoczelnej oraz o gęgawie i czernicy, które występują tu w stosunkowo wysokiej liczebności. Obszar ten jest ważny również ze względu na obecność innych niż ptaki chronionych zwierząt - zamieszkuje go wydra i gacek brunatny, a wśród płazów można spotkać kumaka nizinnego, traszkę grzebieniastą czy liczne gatunki żab. Można znaleźć tu także wiele rzadkich i zagrożonych roślin, np. lipiennik Loesela i starodub łąkowy.

Strefa Jeziora Gopło jest dużym obszarem chronionym o powierzchni 13.459,4 ha. Najważniejszym elementem przyrodniczym obszaru jest Jezioro Gopło - dziewiąte co do wielkości jezioro w Polsce (2.154 ha). Bogato rozwinięta linia brzegowa, liczne

wysepki oraz płaskie brzegi sprzyjają rozwojowi rozległych szuwarów i wilgotnych łąk. Szeroka strefa szuwarów i łąk oraz resztki wilgotnych lasów łągowych są najcenniejszym elementem szaty roślinnej północnego Nadgopla. W tej części obszaru w strukturze użytkowania dominują grunty orne i łąki, a lasy zajmują niewielką powierzchnię. W części południowej obszaru rzeźba terenu jest znacznie bardziej urozmaicona. Obszar ma duże znaczenie dla zachowania zbiorowisk łąkowych wykształconych na pokładach wapna łąkowego. Duże połacie zajmują tu łąki halofilne (czyli słonolubne). Bytuje tu łącznie 7 gatunków z załącznika II Dyrektywy; utrzymują się bogate stanowiska lipiennika Loesela i staroduba łąkowego, a także przetacznika wczesnego - rośliny z Polskiej Czerwonej Księgi Roślin. W szuwarach nadgoplańskich występują jedne z bogatszych w Polsce stanowisk skolochloi trzcinowatej, wyznaczające jednocześnie południową granicę zasięgu. Obszar ma także znaczenie dla zachowania populacji rzadkich kręgowców - występuje tu 5 gatunków zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Ostoja obejmuje obszar, na którym zachowały się liczne zabytki kultury z czasów istnienia organizacji plemiennej Goplan oraz z okresu wczesnopiastowskiego. W odległości 7-12 km od Ostoi Nadgoplańskiej oraz potencjalnych obszarów specjalnej ochrony siedlisk znajduje się kontur realizowanej od 2010 roku odkrywki kopalni "Tomisławice", a znacznie bliżej granica leja depresji tej odkrywki.

Obszar Chronionego Krajobrazu Lasów Balczewskich

Obszar ten rozciąga się na terenie trzech gmin powiatu inowrocławskiego i stanowi fragment wieloprzestrzennego systemu obszarów chronionych województwa kujawsko – pomorskiego.

Na terenie gminy Inowrocław ochroną objęto grunty w okolicach kanału Parchańskiego. Celem ochrony tego obszaru jest zachowanie jedyne kompleksu leśnego wśród urodzajnych gleb w tej części Kujaw.

Na terenie gminy Dąbrowa Biskupia obszar chronionego krajobrazu występuje w okolicach Rejny, Niemojewa i Radojewic. Znajdują się tu dwa rezerваты przyrody:

- „Rejna” – o powierzchni 5,8 ha, obejmujący fragment boru mieszanego, utworzony w 1962 roku w celu ochrony wisienki stepowej. Osobliwością tego rezerwatu jest występujący w warstwie runa dziewięciśil beżłodygowy oraz sasanka polna.
- „Balczewo” – o powierzchni 24,4 ha, jeden z największych kompleksów leśnych wśród żyznych ziem kujawskich. Utworzony w 1963 roku dla ochrony miejsc łągowych ptaków błotnych i wodnych na terenie porośniętym turzycą i kępami wierzby krzaczastej.

Na południu gminy Gniewkowo Obszar Chronionego Krajobrazu Lasów Balczewskich obejmuje system rozległych mokradeł i bagien tzw. „Gąskich” i „Ostrowskich”. Spełniają one ważną rolę w retencji wodnej Kujaw. Pokryte są siedliskami wilgotnymi i bagiennymi, a wśród drzewostanu dominują olchy, topole, sosny, świerki i wierzby. Ten zwarty kompleks leśny pełni funkcję przeciwpowodziową.

Na terenie powiatu inowrocławskiego znajduje się 18 jezior.

Tabela 66 Wykaz jezior na terenie powiatu inowrocławskiego

Gmina	Jeziora
Kruszwica	Jeziro Gopło
	Jeziro Tryszczyn
	Jeziro Gocanowskie
Inowrocław	Jeziro Szarlej
	Jeziro Piotrkowickie
Janikowo	Zbiornik Pakoski
	Jeziro Ludzisko
Pakość	Jeziro Węgiereckie
	Jeziro Mielno
Złotniki Kujawskie	Jeziro Tuczo
	Jeziro Płazno
	Jeziro Leszcze
	Jeziro Jordanowo
	Jeziro Długie
	Jeziro Kościelne
	Jeziro Pęczowskie
Gniewkowo	Jeziro Stare
	Jeziro Nowe

Źródło: Opracowanie Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu na podstawie: <http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=442>

Przez obszar powiatu inowrocławskiego przepływa rzeka Noteć, która jest rzeką nizinną, zwirową o długości 388 km. Noteć jest główną rzeką w dorzeczu Odry na obszarze województwa kujawsko - pomorskiego. Powstała ona z połączenia dwóch cieków: Noteci Wschodniej, zwanej Nocią, przepływającej przez jezioro Gopło, mającej swój początek koło wsi Szczecin i Boguchwała koło Przedcza oraz Noteci Zachodniej, mającej swe źródła w pobliżu Jez. Niedzięgiel na Pojezierzu Gnieźnieńskim i która płynie przez Zbiorniki Pakoskie. Obydwa ciekі łączą się na północ od Pakości. W Leszczycach Noteć płynie starym korytem, tzw. Starą Notecią Ludziską. Z kolei na odcinku od Leszczyc do Pakości wody prowadzone są kanałem. Długość Noteci w granicach województwa wynosi 127 km. Średnia wielkość przepływu w Pakości wynosi 8 m³/s. Rzeka została w dużym stopniu przeobrażona na skutek melioracji, a przede wszystkim regulacji i przystosowaniu jej do żeglugi⁶⁷.

⁶⁷ <http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=441>

Drugą rzeką powiatu inowrocławskiego jest Tażyna (Kanał Parchański), znajdująca się w dorzeczu Wisły. Jest lewobrzeżnym dopływem Wisły o długości 49,8 km. Tażynę w górnym jej biegu stanowi Kanał Parchański na Równinie Inowrocławskiej - od dopływu z bagna Błoto Ostrowskie do dopływu z Nowego Dworu, koło Dąbrowy Biskupiej. Kanał bierze swój początek w części południowej gminy Gniewkowo, gdzie znajduje się obszar alimentacyjny (źródłiskowy) m.in. tego kanału. Wypływa z mokradeł nazywanych „Błotami Ostrowskimi” i „Błotami Gąskimi”, położonych między Szadłowicami a Wierzbiczanami. Mokradła te i torfowiska są obszarem o największej bioróżnorodności w gminie Gniewkowo.

Z tego rejonu wypływa także Kanał Gniewkowski, który znajduje się na Nizinie Gniewkowskiej i posiada długość 24 km. Kanał stanowi lewobrzeżny dopływ Zielonej Strugi i zaczyna swój bieg w Zagajewicach. Łączy jezioro Nowe z ciekim Zielona Struga, która bezpośrednio wpada do rzeki Wisły. Projekt odwodnienia niziny, został zrealizowany w latach 1969-70 poprzez wykopanie rowu odwadniającego, przeprowadzonego przez wydmy gniewkowskie oraz zapewnienie grawitacyjnego spływu nadmiaru wód za pośrednictwem Strugi Zielonej do Wisły. Wcześniej jednak Jezioro Nowe powstało z utworzenia zalewu na wskutek połączenia jeziora Starego z piaszczystą bezodpływową kotliną międzywymową, nazwanego Kanałem Fryderyka. Kanał wykonany w XVIII wieku za czasów Fryderyka Wielkiego przebiega wśród lasu na długości 1,8 km w bardzo głębokich przekopach dochodzących do 18 m głębokości.

Zielona Struga, zwana Zielonką to lewoboczny dopływ Wisły o długości 34,0 km w Kotlinie Toruńskiej. Rzeka wypływa z podmokłych obszarów w okolicy wsi Tarkowo. We wsi Rojewice do Zielonej Strugi wpada Kanał Chrośniański oraz potok Jeżicka Struga. Następnie rzeczka płynie przez Puszcę Bydgoską i jest jej największym ciekim wodnym. Koło leśniczówki Zielona Struga tworzy wodospad o spadku do 2 m. Znajdują się tam obiekty krajoznawcze: dęby szypułkowe o obwodzie 295-495 cm koło leśniczówki Zielona oraz skupienie lip drobnolistnych o obwodzie 242–283cm koło leśniczówki Dybowo przy ujściu rzeki do Wisły.

Inny dużym ciekim na terenie powiatu jest Kanał Smyrnia (Smyrnia Duża), który jest potokiem nizinnym piaszczystym o długości 20,3 km i znajduje się na Równinie Inowrocławskiej. Zaczyna swój bieg w okolicach Inowrocławia – lotniska Aeroklubu Inowrocławskiego, nieopodal Jacewa, na terenie planowanej obwodnicy Inowrocławia, a kończy go wpływając do Noteci za jeziorem Mielno. Dopływem do Kanału Smyrnia jest Kanał Smyrnia Mała wypływająca niedaleko Ściborza.

Inny ciek o podobnej nazwie to Śmiernia (Smiernia) - lewy dopływ Noteci, przepływający na zachód od Kruszwicy. Rzeczka płynie między Sławskim Wielkim a Różniami, na wysokości których dopływa do niego z lewej strony Kanał Ciechrz – Bożejewice. Śmiernia wpływa do Noteci w pobliżu Kruszy Zamkowej.

Na terenie powiatu inowrocławskiego znajduje się wiele kanałów pochodzenia antropologicznego lub naturalnego, w tym w dużym stopniu przeobrażonych antropologicznie. Ich sieć stanowi urządzenia melioracji wodnych podstawowych:

- Kanał Mietlica lub Kanał Gopło-Świesz - dopływ jez. Gopło – Noteci,
- Kanał Ostrowo – Gopło,
- Kanał Gocanowski - dopływ jez. Gopło - Noteci,
- Kanał Bachorza Duża dopływ Zgłowiączki i Jez. Gopło i Noteci,
- Kanał Bachorza Mała - dopływ Zgłowiączki i Jez. Gopło i Noteci,
- Kanał Parchański - górny bieg Tążyny,
- Kanał Smyrnia Duża – dopływ Noteci,
- Kanał Smyrnia Mała - dopływ Kanału Smyrnia Duża,
- Kanał Gniewkowski z Jez. Nowego i Jez. Starego - dopływ Zielonej Strugi,
- Zielona Struga – dopływ Wisły,
- Kanał Chrośniański - dopływ Zielonej Strugi,
- Jezuicka Struga – dopływ Zielonej Strugi
- Kanał Jurancicki - dopływ Zielonej Strugi,
- Kanał Złotnicki - dopływ Kanału Jezuickiego, jeziora Jezuickiego
- Kanał Kościelecki - dopływ Starej Noteci,
- Kanał Ciechrz – Bożejewice - dopływ Smierni,
- Kanał Dziemionna - dopływ Kanału Złotnickiego.

Na licznych dopływach Gopła utworzono obwód rybacki jeziora, w tym na rzece Noteci Wschodniej do jej ujścia do jez. Gopło oraz do jej ujścia do jeziora Szarlej-Łojewo. Do w/w obwodów włączono również jezioro Łunin i jezioro Gocanowo oraz dopływy z Piotrkowa Kujawskiego, kanał Ostrowo-Gopło z Miradz, z Czołowa, z Radziejowa, kanał Pieranie. Pierwsze odłowy ryb na Goplu odnotowane zostały ok. 5000 lat temu.

Jednym z najważniejszych historycznie dopływów Gopła jest Kanał Bachorze na Równinie Inowrocławskiej, zwany Kanałem Piastowskim ze względu na wykorzystywanie go w średniowieczu do wodnego połączenia dorzeczy Odry i Wisły. Kanał płynie szeroką pradoliną Bachorzy i jest zasobnym w wodę ciekim bifurkacyjnym – płynącym w dwóch kierunkach o długości 24,6 km. Łączy Notec i Jezioro Gopło w Kruszwicy ze Zgłowiączką w Brześciu Kujawskim, wpływającą do Wisły. Kanał odwadnia obszar o powierzchni 184,2 km² i pełni funkcje melioracyjne. Wyróżnia się Bachorze Małe i Bachorze Duże. Szerokość kanału waha się od 1,5 do kilku metrów. Kanał Bachorze jest odbiorcą wód ze znacznej ilości rowów melioracyjnych. Zlewnia pozbawiona jest większych skupisk leśnych i jest intensywnie wykorzystywana rolniczo.

Kanał Mietlica lub Kanał Gopło-Świesz jest także ciekim bifurkacyjnym – płynącym w dwóch kierunkach. Łączy zlewnię rzeki Zgłowiączki ze zlewnią rzeki Noteć (jeziora Gopło) - płynie rowem głęboko wciętym w otaczający teren - doliną dawnej rzeczki Rzeczycy. Dopływa do jeziora Świesz, z którego wypływa ciek do Jeziora Głuszyńskiego połączonego ze Zgłowiączką, która wpływa do Wisły. Kanał bifurkuje - płynie w dwóch kierunkach - do jeziora Gopło oraz Głuszyńskiego i na swoim biegu odbiera wody odciekowe z terenów wysoczyznowych, które są intensywnie użytkowane rolniczo.

Dopływ z Czołowa, uchodzi do Gopła od strony wschodniej nad Kickiem. Obszar źródłowy zlewni obejmuje zabudowania zachodniej części Radziejowa. W zlewni prawie w ogóle nie występują powierzchnie leśne. Dolny i ujściowy odcinek przebiega w rynnach przez obszary podmokłe użytkowane jako trwałe użytki zielone, które zwyczajowo nazywane są *Torfiak* i *Topiel*.

Rów Łagiewnicki - krótki dopływ uchodzi od zachodniej strony do Jeziora Gopło. W środkowym biegu przepływa w pobliżu wielkoobszarowego gospodarstwa rolnego w Polanowicach a w dolnym biegu przez tereny miejskie i przemysłowe Kruszwicy.

Rów Południowy - biegnący na północ od miejscowości Przewóz, wpływa do Gopła na jego południowo-wschodnim krańcu. Ciek przepływa przez tereny o wybitnie rolniczym charakterze. Obszar źródłowy ciek znajduje się na podmokłych łąkach na północ od Nowej Wsi, następnie przepływa on przez równiny biogeniczne, przyjmując szereg mniejszych rowów.

Gopło zasilają też dopływy okresowe. Kanał Gocanowski - Dopływ z Radziejowa - przebiega przez obszar, w którym przeważają grunty orne. Rozpoczyna swój bieg w okolicach wsi Pruchnowo, zbierając wody z terenów pomiędzy Radziejowem a Gocanowem i przepływa przez jezioro Gocanowskie. Całkowita długość ciek wynosi 16,1 km. Ponadto wyróżnia się jeszcze Dopływ z Ostrowa i Dopływ z Jeziora Tryszczyn.

Na terenie powiatu koło miejscowości Sukowy przepływa Kanał Ostrowo-Gopło, zwany też Kanałem Goplańskim o długości ciek 40,5 km. Uchodzi do Gopła z zachodniej strony pod Siemionkami. Zlewnia ciek jest jedną z najbardziej zalesionych zlewni cieków zasilających jezioro Gopło. Kanałem odprowadzane są wody z kierunku Strzelna i okolic. Do niedawna Kanał należał do najbardziej zasobnych w wodę kanałów na terenie powiatu, jednak w związku ze spadkiem poziomów wód w jeziorach Ostrowskim i Gopla, przez większą część roku jest suchy. Łączy on z Jeziorem Gopło łańcuch jezior rynnowych, położonych na południe od miejscowości Ostrowo, wśród których znajdują się: Budziszawskie, Suszewskie, Ostrowskie, Kownackie, Wójcińskie, Wilczyńskie. Poziom wody wielu z nich sukcesywnie się obniża począwszy od roku 1989 r. Obniżenie lustra wód sięga od kilkudziesięciu cm do kilku metrów, powodując częściowe lub całkowite wysychanie okolicznych jezior i bagien, a także lasów w Nadleśnictwie Miradz.

Obszar Chronionego Krajobrazu Wydm Kotliny Toruńsko Bydgoskiej część wschodnia i zachodnia.

Na terenie gminy Gniewkowo i Rojewo znajduje się Obszar Chronionego Krajobrazu Wydm Kotliny Toruńsko Bydgoskiej. Celem czynnej ochrony tych ekosystemów leśnych jest racjonalna gospodarka leśna, polegająca na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk Puszczy Bydgoskiej oraz ochrona wydm, pól wydmy dla zachowania ich stateczności.⁶⁸

Wśród bardzo licznych znalezisk archeologicznych na terenie powiatu wyszczególnić można smierneńsko-mątewski mikroregion pradziejowego osadnictwa Wysoczyzny Kujawskiej uznawany za kluczowy w świetle studiów nad problematyką wielostronnych kontaktów społeczeństw tego regionu, począwszy od połowy V tysiąclecia p.n.e. Zlokalizowany tu kompleks osadniczy z okresu wpływów rzymskich, zaznaczony był na mapie żyjącego w II wieku Klaudiusza Ptolemeusza jako Askaukalis. Jego centrum znajdowało się w dolinie dolnej Smierni w Kruszy Zamkowej, a także w dolince Strugi Rąbińskiej / Starego Rowu w Popowicach, przy ich ujściu do Noteci. Odkryto tam m.in. konstrukcję megalityczną typu korytarzowego z końca IV tysiąclecia p.n.e., sanktuaria cmentarne m.in. z I stulecia p.n.e. oraz pochówki birytualne. Cmentarzysko posiada elementy wielu kultur: przeworskiej, lateńskiej, jastorfskiej, oksywskiej i innych, w tym pochodzące z Gotlandii. Ponadto odkryto koncentracje stanowisk hutniczych oraz górnym biegu Strugi Rąbińskiej ślady najstarszych tężni z II – IV wieku, wykorzystywanych do warzenia soli. W okolicznych osiedlach znajdowały się warsztaty obróbki bursztynu i rogu – w Jacewie nieopodal Kanału Smyrnia, a ponadto warsztat produkcji szkła. W obrębie Starego Miasta i ulicy Toruńskiej w Inowrocławiu odkryto także wczesnośredniowieczną warzelnię soli. Podobne do wspomnianych wyżej sanktuariów odkryto też w Janikowie i Inowrocławiu. Na osobną uwagę zasługują prace wykopaliskowe w Gąskach i w Stanominie i Woli Stanomińskiej nad rzeką Tążyną.⁶⁹

WALORY KULTUROWE

Zabytki nieruchome zlokalizowane na terenie powiatu stanowią istotną część potencjału kulturowego w skali województwa kujawsko-pomorskiego i całego kraju. Zabytki to przede wszystkim obiekty o charakterze sakralnym.

⁶⁸ „Powiat Inowrocławski”, folder wydany przez Powiat Inowrocławski, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, www.wios.bydgoszcz.pl, „Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2002 roku”, Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa 2003 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Bydgoszcz 2003 r.

⁶⁹ Praca zbiorowa pod redakcją Aleksandry Cofty-Broniewskiej „Miejsce pradziejowych i średniowiecznych praktyk kultowych w Kruszy Zamkowej”, Studia i materiały do dziejów Kujaw, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Seria Archeologia nr 35, Poznań 1989 r.; Cofta-Broniewska Aleksandra, Koško Aleksander, Historia pierwotna społeczeństw Kujaw, Prace Wydziału Nauk Humanistycznych, Seria C, nr 25, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa – Poznań 1982 r.; „Powiat Inowrocławski”, folder wydany przez Powiat Inowrocławski; „Zarys prahistorii Kujaw – kolebki państwowości polskiej część I” w: „Nasze Strony” nr 1/2014, Toruń 2014, s4.

Na terenie powiatu w mieście Inowrocławiu wyróżniamy:

- bazylikę Imienia Najświętszej Marii Panny - najcenniejszy zabytek Inowrocławia, jeden z najstarszych kościołów na Kujawach zbudowany pod koniec XII wieku. Na północnej ścianie świątyni znajdują się oryginalne, tajemnicze płaskorzeźby przedstawiające maski ludzi, demonów, zwierzęta i krzyże. Prawdopodobnie miały one chronić święte miejsca przed złymi mocami. W 2008 roku Papież Benedykt XVI podniósł kościół do godności bazyliki mniejszej.⁷⁰ W 2011 r. powróciły po 150 letniej nieobecności XII wieczne ciosy.

- kościół farny pw. św. Mikołaja – początki sięgają XIII w., po całkowitym zniszczeniu przez Krzyżaków został ponownie wzniesiony w XV w. W latach 1320-1321 odbywał się tu proces polsko- krzyżacki o Pomorze Gdańskie, a w 1397 r. królowa Jadwiga- dziś patronka Inowrocławia, przepowiedziała w tym kościele klęskę Krzyżaków pod Grunwaldem. W świątyni podczas II wojny światowej przechowywane były relikwie św. Wojciecha.⁷¹

- kościół pw. Zwiastowania Najświętszej Marii Pannie – wzniesiony w XIX w. z inicjatywy ks. Antoniego Laubitza w stylu neoromańskim, najbardziej okazała świątynia w Inowrocławiu. Monumentalny kościół posiada górującą nad miastem wieżę o wysokości 77 m.

- kościół ewangelicki, ob. rzymsko-katolicki pw. Świętego Krzyża,

- kościół rzymsko-katolicki p.w. Opatrzności Bożej,⁷²

- kościół rzymsko-katolicki p.w. św. Królowej Jadwigi,

- kościół rzymsko-katolicki p.w. św. Barbary i św. Maurycego,

- kościół rzymsko-katolicki p.w. św. Józefa.

Gmina Dąbrowa Biskupia:

Pieranie

- kościół pw. św. Mikołaja. Najstarsze wzmianki o parafii pochodzą z XIV w.,

Parchanie

- kościół pw. św. Wojciecha z 1840 r. Historia parafii sięga XI w.

Brudnia

- kościół pw. Św. Michała Archanioła z 1925 r.

Chlewiska

- kościół pw. Św. Trójcy z 1910 r.

⁷⁰ www.inowroclaw.powiat.pl- prezentacja multimedialna.

⁷¹ www.inowroclaw.powiat.pl- prezentacja multimedialna.

⁷² Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Inowrocławskiego na lata 2008-2015

Gmina Gniewkowo

Ostrowo

- kościół pw. Matki Boskiej Szkaplerznej, Sanktuarium Maryjne.

Gniewkowo

- kościół pw. św. Mikołaja i św. Konstancji. Wzniesiony w stylu gotyckim na przełomie XIII i XIV w.

- kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa – obiekt poewangelicki, zbudowany w 1900 r., poświęcony w 1945 r.

Gąski

- kościół pw. Chrystusa Króla. Świątynię wzniesli w latach 1906 – 1909 niemieccy koloniści.

Murzynno

- kościół pw. św. Mateusza Ewangelisty i Apostołów. Początki parafii sięgają XVI w.

Szadłowice

- kościół parafialny pw. św. Bartłomieja Apostoła. Początki parafii sięgają XVI w.

Gmina Kruszwica

- Kolegiata pw. św. Ap. Piotra i Pawła, zbudowana na początku XII w. z granitowych i piaskowcowych ciosów, jeden z najlepiej zachowanych zabytków architektury romańskiej w Polsce.

- kościół pw. Św. Klemensa i Marka w Polanowicach, XIX w.

- kościół drewniany pw. Św. Barbary w Sukowach-Rehcie, XVIII w.

- kościół pw. Św. Bartłomieja w Sławsku Wielkim, XVIII w.

- kościół pw. Św. Wojciecha w Brześciu, XX w.

- kościół pw. Św. Katarzyny w Chelmcach, XIX w.

- kościół pw. Św. Mateusza w Ostrowie nad Gopłem, XV w.

Gmina Pakość

Pakość

- Kalwaria Pakoska zwana też Kujawską Jerozolimą, to sanktuarium i cenny zabytek. Stanowi ważny element kultury sakralnej na mapie powiatu inowrocławskiego.

Jest jedną z najstarszych i drugą co do wielkości po Kalwarii Zebrzydowskiej. Pochodzi z XVII wieku. Składa się z Kościoła Ukrzyżowania i 24 kaplic prezentujących styl barokowy.

- kościół pw. św. Bonawentury urządzony w 1637 r. w skrzydle zamku Działyńskich. W świątyni przechowywane są m.in. relikwie z Krzyża Świętego.

Zespół Kalwarii Pakoskiej rozciąga się na obszarze północnej i zachodniej części miasta, a lokalizację kaplic wyznaczono wzorując się topografią Jerozolimy. Kalwaria zlokalizowana

jest w całości w Dolinie Noteci, co tworzy specyficzny klimat i krajobraz tego miejsca. Efektem tego jest oryginalne rozwiązanie krajobrazowo-planistyczne, w którym dominujące znaczenie ma rzeka, która utożsamiana jest z rzeką Jordan⁷³.

Zespół parkowy Kalwaria Pakoska stanowi także ostoję dla wielu gatunków zwierząt, szczególnie ptaków takich jak: rudzik, kulczyk, pokrzywnica, drozd, zięba i szczygły. Dzięki mozaice biotopów obszar ten charakteryzuje się niespotykanym bogactwem przyrodniczym⁷⁴.

W 2013 r. zakończono realizację projektu pn. „Utworzenie parku kulturowego „Kalwaria Pakoska” jako elementu promocji dziedzictwa Kujaw i Pałuk”, który obejmował utworzenie koncepcji funkcjonowania Parku oraz opracowanie systemu informacji turystycznej. W wyniku projektu zakończono renowację 12 kaplic znajdujących się na terenie Parku stanowiących jego integralną część, przeprowadzono adaptację i rozbudowę istniejącego budynku pod potrzeby Centrum Informacji Turystycznej wraz z infrastrukturą w postaci dróg, parkingów, sanitariatów, chodników i ciągów pieszych oraz oświetlenia, odwodnienia i organizacji ruchu, zagospodarowania terenów zielonych wokół kapliczek oraz terenów zielonych gruntów wraz z systemem nawadniania, elementami małej architektury i oświetlenia kapliczek. Inwestycja została zrealizowana na obszarze miasta Pakość i wsi Rybitwy. Projekt realizowany był jako inwestycja kluczowa w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, Oś Priorytetowa 3 Rozwój infrastruktury społecznej, Działanie 3.3 Rozwój infrastruktury kultury⁷⁵. Wsparciem finansowym, merytorycznym i organizacyjnym dla wykorzystania potencjału kulturalnego Kalwarii Pakoskiej w skali regionu i kraju oraz promocji cennego dziedzictwa kulturowego jest prężnie działająca od 2007 r. Fundacja „Kalwaria Pakoska”.

Kościelec

- kościół pw. św. Małgorzaty z przełomu XII i XIII w. W XVI w. zbudowano w świątyni kaplicę grobową rodziny Kościeleckich – właścicieli wsi, pierwszy w Polsce zbudowany na wsi kościół murowany.

Gmina Inowrocław

Góra

- kościół pw. św. Trójcy wzniesiony w 1829 r. z fundacji szambelana Józefa Kościelskiego. Dawny kościół uległ spaleni w czasie przemarszu wojsk napoleońskich.
- cmentarz przy kościele, na którym znajduje się m.in. grobowiec Stanisława Przybyszewskiego

Orłowo

- kościół pw. św. Elżbiety. Parafia została utworzona na przełomie XIV i XV w. Obecny kościół został wzniesiony w 1858 r.

⁷³ „Kalwaria Pakoska przyrodniczo-historyczno-edukacyjne walory zespołu parkowego w Pakości”, Fundacja Kalwaria Pakoska, Pakość-Toruń 2011

⁷⁴ „Kalwaria Pakoska przyrodniczo-historyczno-edukacyjne walory zespołu parkowego w Pakości”, Fundacja Kalwaria Pakoska, Pakość-Toruń 2011

⁷⁵ <http://www.kalwariapakoskapark.pl/park-kulturowy/projekt.html>

Powiat Inowrocławski, a zwłaszcza Krusza Zamkowa są miejscem pradziejowych i średniowiecznych praktyk kultowych. Stanowisko w Kruszy Zamkowej znajdujące się nad dolną Smiernią wpadającą do Noteci przy granicy z Inowrocławiem jest nadzwyczaj wyjątkowym miejscem archeologicznym, jako że pełniło funkcję miejsca rytualnego z obrzędami pogrzebowymi począwszy od końca IV tysiąclecia przed naszą erą do XIII wieku n.e. Najciekawsze odkrycie pochodzi z późnego podokresu lateńskiego – najpóźniej z I w. p.n.e. i obejmuje sanktuarium zawierające m.in. 3-metrowy precyzyjnie wykonany kamienny ołtarz ofiarny z kamienną posadzką pokrytą licznymi rytami o nierozpoznanym znaczeniu oraz kamienne stele, ustawiane w półokręgach, służące celom obrzędowym.⁷⁶

Gmina Rojewo

Płonkowo

- Park Kulturowy – „Kościół p.w. św. Oswalda”

- kościół pw. św. Maksymiliana Marii Kolbego i św. Benedykta, Jana, Mateusza, Izaaka i Krystyna – pierwszych męczenników polskich. Początki istnienia parafii sięgają XIV w. Obecna świątynia została wzniesiona w latach 1979 – 1981.
- Sanktuarium Księży Męczenników w Płonkowie . W Płonkowie śmierć męczeńską poniósł bł. ks. Marian Skrzypczak, jeden ze 108 błogosławionych męczenników II wojny światowej⁷⁷. W 2013 r. odbyła się inauguracja Archidiecezjalnego Sanktuarium Kapłanów Męczenników w Płonkowie.

Rojewice

- kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Jest to obiekt protestancki z XIX w., poświęcony w 1945 r.

Rojewo

- kościół parafialny pw. Najświętszej Marii Panny Wspomożycielki Wiernych. Kościół poewangelicki z 1905 r. przyjęty wraz z plebanią przez Kurię Gnieźnieńską w 1945 r.

Liszkowo

- drewniany kościół pw. Św. Anny pochodzący z przełomu XVII/XVIII w.

Gmina Janikowo

- kościół pw. bł. Michała Kozala BM. Parafia erygowana w 1987 r. w Janikowie.

- Zespół Kościoła Parafialnego pw. Św. Piotra i Pawła w Trłagu, kościół murowany, z drugiej połowy XV w., rozbudowany w 1935 r.

- kościół pw. św. Jana Chrzciciela-Kościół – murowany, wzniesiony w 1460 r. w stylu gotyckim.

⁷⁶Praca zbiorowa pod redakcją Aleksandry Cofty-Broniewskiej, op. cit.

⁷⁷ http://www.archidiecezja.pl/aktualnosci/archiwum/2013/wrzesien/plonkowo_nowe_sanktuarium.html

- plebania z XIX w.
- Zespół Kościoła Parafialnego pw. Św. Mikołaja w Ludzisku, kościół murowany 1865r., rozbudowany 1932-1935.
- Zespół Kościoła Ewangelickiego w Kołodziejewie, ob. rzymsko-katolicki pw. Św. Józefa, kościół murowany z 1908 r.
- kościół Ewangelicki w Janikowie, ul. 1 Maja, murowany, XIX w.
- kościół Parafialny pw. Serca Pana Jezusa w Janikowie, murowany, lata 30 XX w.

Gmina Złotniki Kujawskie

Tuczno

- kościół pw. św. Apostołów Piotra i Pawła. Parafia pochodzi z XIII w. Obecna świątynia została wzniesiona w 1890 r.

Lisewo Kościelne

- kościół pw. św. Marii Magdaleny i św. Wojciecha. Pierwsza świątynia powstała na przełomie XII i XIII w. Obecny kościół został wzniesiony w latach 1905 – 1907⁷⁸.
- kościół Parafialny pw. Św. Trójcy z końca XIX w. z cmentarzem przykościelnym w Pęchowie.
- kościół Parafialny pw. Św. Katarzyny z początku XX w. w Dźwierzchnie.
- Zespół Kościoła Parafialnego pw. Św. Andrzeja Boboli z cmentarzem, z początku XX w. w Złotnikach Kujawskich⁷⁹.

Na terenie powiatu wyróżnić należy również obiekty historyczne ważne dla dziedzictwa Kujaw:

Miasto Inowrocław

- fragmenty murów obronnych – część potężnej fortyfikacji opasującej miasto, wzniesionej w XIV/XV w. w celu ochrony grodu przed powtórny najazdem Krzyżaków.

Gmina Dąbrowa Biskupia

- Izba Pamięci gen. Władysława Sikorskiego – usytuowana w XIX wiecznym budynku szkolnym w Parchaniu. W zbiorach znajdują się m.in. fotografie, dokumenty oraz drobne sprzęty i pamiątki pochodzące z dworku Sikorskich.

⁷⁸ <http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=100>

⁷⁹ Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2008-2015

Gmina Kruszwica

- Mysia Wieża stojąca na wzgórzu zamkowym u nasady Półwyspu Rzepowskiego, najcenniejszy zabytek Kruszwy, stanowi pozostałość zamku obronnego z XIV w. Budowla została wzniesiona z fundacji króla Kazimierza Wielkiego ok. 1350 r. w miejscu starego grodu.

- Kruszwicka starówka położona wokół prostokątnego rynku, pochodzi z drugiej połowy XIX i początku XX w. W większości są to budynki dwu i trzykondygnacyjne o cechach eklektyzmu i secesji⁸⁰.

- Wiatrak Koźlak w Chrośnie XX w.⁸¹

Turystyka aktywna

Turystyka aktywna jest obecnie jedną z najpopularniejszych form spędzania czasu wolnego.

Na terenie powiatu istnieją bardzo dobre warunki do uprawiania turystyki pieszej oraz form turystyki rowerowej, kajakowej, motorowodnej, żeglarskiej, jeździeckiej, łowieckiej oraz agroturystyki. Na terenie powiatu działa 14 gospodarstw agroturystycznych⁸².

Wśród szlaków i tras turystycznych powiatu na szczególną uwagę zasługują ciągi o charakterze międzynarodowym i krajowym. Do najważniejszych międzynarodowych szlaków zaliczyć należy Drogę Św. Jakuba, która przebiega przez Gminę Kruszwicę. W powiecie wyróżniamy również szlak turystyczny: im. Gen. Władysława Sikorskiego w Gminie Dąbrowa Biskupia oraz w Gminie Gniewkowo, Powstania Wielkopolskiego w Gminie Pakość, Zielonej Strugi w Gminie Rojewo. Ponadto na uwagę zasługują szlaki: Jana Kasprowicza i Stanisława Przybyszewskiego, ukazujące rodzinne strony obu pisarzy.⁸³ Jednym z ważniejszych szlaków przebiegających przez powiat inowrocławski jest Szlak Piastowski. Turystyczna trasa znana pod nazwą Szlak Piastowski jest najstarszą tego typu trasą w Polsce. Trasa przebiega przez obszar Wielkopolski, części Kujaw i Pałuk. Jej przebieg łączy najważniejsze obiekty i zabytki naszej historii związanej z początkami państwa polskiego. Jako określenie trasy turystycznej nazwa Szlak Piastowski po raz pierwszy pojawiła się w 1938 roku w publikacji „Przewodnik po Wielkopolsce” autorstwa Jana Kilarskiego. Początkowo wiodła ona z Poznania przez Gniezno, Mogilno, Kruszwicę do Inowrocławia. U podstaw stworzenia trasy wycieczkowej znanej jako Szlak Piastowski stała wiedza historyczna i świadomość, że to właśnie na tych terenach powstawały zręby państwowości polskiej. To na obszarach wokół Gniezna Piastowie rozpoczęli budowę swojej domeny, a w konsekwencji państwa⁸⁴. Szlak prowadzi z Poznania przez Pobiedziska, Moraczewo, Ostrów Lednicki, Gniezno, Trzemeszno, Mogilno, Strzelno, Kruszwicę, Inowrocław, Pakość, Kościelec, Gniewkowo Płowce, Brześć Kujawski, Włocławek oraz trasą północ-południe: Wągrowiec, Łekno, Żnin, Biskupin, Gniezno, Grzybowo, Giecz, Łąd

⁸⁰ <http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=100>

⁸¹ Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2008-2015

⁸² <http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=25>

⁸³ www.inowroclaw.powiat.pl - prezentacja multimedialna.

⁸⁴ <http://www.szlakpiastowski.com.pl/go.live.php/PL-H3/o-szlaku.html>

nad Wartą, Konin do Kalisza. Wędrówka po szlaku odtwarza cykliczne przemieszczanie się władców piastowskich i ich dworów. Obiekty, które można zwiedzać na trasie szlaku to m.in.: Inowrocław (bazylika Imienia NMP tzw. Ruina), Kruszwica (kolegiata Św. Piotra i Pawła, tzw. Mysia Wieża), Mogilno (kościół Św. Jana Apostoła i Ewangelisty z kompleksem poklasztornym), Strzelno (kościół św. Prokopa i Św. Trójcy)⁸⁵.

Na obszarze powiatu mamy do dyspozycji szlaki pieszo-rowerowe znajdujące się na terenie Gminy Kruszwica: „Mała pętla wokół jeziora Gopło” szlak zielony, „Duża pętla wokół jeziora Gopło”, „Kruszwica – Inowrocław (Markowice)”.

Sporty wodne

Powiat Inowrocławski posiada także dogodne warunki do uprawiania sportów wodnych: wioślarstwa, żeglarstwa i sportów wodnych. Na uwagę zasługuje Klub Wioślarski Gopło w Kruszwicy. Na początku XX wieku, Kruszwica była od ponad 100 lat pod pruską niewolą. Władze niemieckie intensywnie działały w celu zniemczenia mieszkających tam Polaków. W tym celu, wykorzystując dogodne warunki wodne jeziora Gopła, w 1910 r. Niemcy założyli swój klub wioślarski o nazwie „Ruder Verein Goplo” i zaczęli prowadzić intensywną propagandę, namawiającą Polaków do wstępowania w szeregi nowo powstałego klubu sportowego i uczenia się w nim wiosłowania. Poprzez sport chciano pokazać prężność działania mniejszości narodowej niemieckiej mieszkającej na terenie Kruszwicy i okolic.

Wśród Polaków wywołało to wręcz odwrotny skutek. Społeczeństwo kruszwickie od dawna myślące o odzyskaniu niepodległości, lub choćby tylko o utworzeniu jakiejś polskiej organizacji sportowej, propagującej jednak polskość wśród mieszkańców Kruszwicy sięgnęło po pomoc do powstałego niedawno w Poznaniu Klubu Sportowego 04, aby utworzyć nad Gopłem polski klub sportowy, będący przeciwwagą klubu niemieckiego.

Przybyły z Poznania prezes tamtejszego klubu zachęcił do utworzenia własnego polskiego klubu. Dzięki tej inicjatywie powołano Towarzystwo Wioślarskie „Vistula” (łacińska nazwa Wisły), które rozpoczęło działalność sportową. Uroczyste otwarcie polskiej przystani i pierwsze pływanie na istniejącym sprzęcie nastąpiło 3 września 1911 r.⁸⁶. Klub Wioślarski Gopło obchodził 100-lecie swojej działalności w 2011 roku. W Kruszwicy odbywa się wiele zawodów wioślarskich m. in. Akademickie Mistrzostwa Europy, Mistrzostwa Europy Juniorów, Centralne Regaty Otwarcia Sezonu Juniorów, Mistrzostwa Polski Juniorów, a także żeglarskich, np. Regaty Żeglarskie o „Puchar Polski w klasie Omega” czy Regaty o „Błękitną Wstęgę Jeziora Gopło”⁸⁷. Organizowane są w Janikowie zawody motorowodne w ramach Water Festival Janikowo Mistrzostwa Świata F350, Mistrzostwa Europy F350 i Mistrzostwa Europy F125.⁸⁸ Imprezy te odbywają się na Jeziorze Pakoskim, pięknym akwenie rozciągającym się na długości 16 km, który przez Kanał Notecki posiada naturalne połączenie ze szlakami wodnymi całej Polski.

⁸⁵ http://pl.wikipedia.org/wiki/Szlak_Piastowski

⁸⁶ http://www.kwgoplokruszwica.pl/goplo/index.php?option=com_content&view=article&id=4&Itemid=24&lang=pl

⁸⁷ <http://www.kruszwica.um.gov.pl/pl/page/jezioro-gop%C5%82o>

⁸⁸ <http://www.motorowodne.janikowo.com/>

Turystyczną atrakcją znajdującą się na terenie powiatu inowrocławskiego jest niewątpliwie Nadgoplański Park Tysiąclecia. Park został utworzony w 1967 r. i obejmuje obszar pól uprawnych, łąk, lasów, bagien i nieużytków oraz jezioro Gopło o łącznej powierzchni 12 683,76 ha. Ochroną rezerwatową objęty jest obszar o powierzchni 2 313,76 ha, a otaczający go obszar ochrony krajobrazowej ma powierzchnię 10 370 ha.

Nadgoplański Park Tysiąclecia utworzony został w celu: zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych licznych miejsc lęgowych ptactwa wodnego, błotnego i lądowego oraz ochrony ptaków przelotnych, zabezpieczenia wartości historycznych Nadgopla związanych z początkami państwa polskiego, ochrony naturalnych właściwości środowiska przyrodniczego i swoistych cech krajobrazu.

Na terenie NPT zinwentaryzowano dotychczas blisko 770 gatunków roślin, a wśród nich bardzo cenne halofity oraz rośliny ciepłolubne. Do ciekawszych gatunków odnotowanych na terenie parku zaliczyć należy takie jak: jaskier ostry, kruszczyk błotny, oman wierzbolistny, ślázówka turyńska, pełnik europejski, firletka poszarpana oraz grzybień biały. Jezioro Gopło i inne zbiorniki leżące w granicach NPT zamieszkuje 25 gatunków ryb jak np. węgorz, sandacz, krap i tołpyga. Płazy zamieszkujące mokre i podmokłe miejsca na terenie NPT reprezentowane są przez 11 gatunków: traszka zwyczajna, kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, ropucha szara i zielona, rzekotka drzewna oraz 3 gatunki żab. Obszary nadgoplańskie to również środowisko życia wielu gatunków ssaków. Można tutaj spotkać m.in. dziki, jelenie europejskie, sarny, borsuki, gronostaje, łasice oraz wydry i pizniki.

Najbardziej jednak rzucającym się w oczy, barwnym i ruchliwym składnikiem środowiska Nadgoplańskiego parku Tysiąclecia są ptaki. W latach 1988-1995 na obszarze Parku zaobserwowano 179 gatunków ptaków, z czego aż 149 z nich to gatunki lęgowe. Szeroki zakres biotopów w NPT zasiedlają: kos, bogatka, modraszka, trznadel i krzyżówka⁸⁹.

BAZA GASTRONOMICZNO-NOCLEGOWA

Jak wynika z Banku Danych Lokalnych w 2013 r. na terenie powiatu inowrocławskiego znajdowało się 20 turystycznych obiektów noclegowych⁹⁰, co stanowi spadek w stosunku do roku poprzedniego. W 2012 roku jak podaje Bank Danych Lokalnych z noclegów w powiecie inowrocławskim korzystało 61 082 osób⁹¹. Należy zaznaczyć również, iż w 2012 roku, 872 zagranicznych turystów korzystało z bazy noclegowej na terenie powiatu. W roku 2013 nastąpił wzrost odwiedzających turystów zagranicznych tj. 1415 osób. Najliczniejszą grupę turystów zagranicznych stanowili Niemcy – 479 osób w 2013 r.⁹² Obiektów hotelowych na terenie powiatu inowrocławskiego jest 8 i ten stan rzeczy utrzymuje się na tym samym poziomie od trzech lat⁹³.

⁸⁹ <http://www.kruszwica.um.gov.pl/pl/page/przyroda>

⁹⁰ Turystyczne obiekty noclegowe rozumiane jako obiekty posiadające 10 i więcej miejsc noclegowych, od 2012 r. łącznie z kwatarami agroturystycznymi i pokojami gościnnymi.

⁹¹ Portret terytorialny – Powiat Inowrocławski 2012 r.

⁹² Bank Danych Lokalnych za 2013 rok

⁹³ http://stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=828393&p_token=0.05445498903281987

W gminach na terenie powiatu inowrocławskiego zlokalizowane są 43 bazy gastronomiczne.

UZDROWISKA

Na terenie powiatu inowrocławskiego ważny udział w rozwoju tzw. turystyki uzdrowiskowej odgrywają uzdrowiska przyrodolecznicze. Wyróżniamy pięć Uzdrowisk, które proponują bogatą ofertę usług oraz bazę zabiegową :

- 1) Sanatorium Uzdrowiskowe „Przy Tężni”, które prowadzi leczenie sanatoryjne w zakresie: leczenia kardiologicznego i nadciśnienia, leczenia reumatologicznego, ortopedyczno-urazowego, układu trawienia, leczenia naczyń obwodowych.
- 2) Centrum Uzdrowiskowe ENERGETYK Grupa Enea, które prowadzi leczenie sanatoryjne w zakresie: leczenia schorzeń narządu ruchu, układu krążenia, układu oddechowego, przemiany materii i otyłości.
- 3) Związek Zawodowy „Budowlani” Sanatorium „Modrzew”, które prowadzi leczenie sanatoryjne w zakresie: leczenia schorzeń ortopedyczno-urazowych, reumatologicznych, układu nerwowego, kardiologicznych i nadciśnienia.
- 4) Sanatorium Uzdrowiskowe, Ośrodek rehabilitacyjny i odnowy biologicznej „OAZA”, które prowadzi leczenie sanatoryjne w zakresie: układu ruchu, leczenia neurologicznego oraz reumatologicznego.
- 5) Sanatorium Uzdrowisko Inowrocław, które prowadzi leczenie sanatoryjne w zakresie: leczenia neurologicznego, kardiologicznego, ortopedycznego, leczenia geriatrycznego.

Wszystkie sanatoria dysponują wysoko wyspecjalizowanym personelem medycznym. Do Sanatorium „Uzdrowisko Inowrocław” należy pierwszy na terenie powiatu Dom Seniora „AS”, który przeznaczony jest dla seniorów i osób niepełnosprawnych. Dom posiada funkcjonalne rozwiązania ułatwiające wykonywanie codziennych czynności oraz przemieszczanie się. Dlatego inowrocławski Dom Seniora „AS” jest pozbawiony wszelkich barier architektonicznych i posiada windę. Dom Seniora „AS” posiada 25 miejsc w pokojach o wysokim standardzie⁹⁴.

Walorem inowrocławskiego uzdrowiska jest Park Solankowy, oaza zieleni z licznymi zabytkowymi budynkami sanatoryjnymi, słynąca z przepięknych dywanów kwiatowych. Największą jego atrakcją jest tężnia solankowa, trzecia w kraju pod względem chronologii powstania, druga co do wielkości i jedna z nielicznych w całej Europie. Tężnia w Inowrocławiu ma kształt dwóch połączonych ze sobą wieloboków, mierzy 9 metrów wysokości i ponad 300 metrów długości. Na całej długości tężni znajduje się taras widokowy. Wokół tężni powietrze nasycone jest jodem i mikroelementami powstającymi wskutek ociekania solanki i działania ruchu powietrza. Wytworzony w ten sposób aerozol, służy

⁹⁴ <http://www.solanki.pl/dom-seniora-as/>

profilaktyce i wspomaga leczenie schorzeń górnych dróg oddechowych, chorób tarczycy, schorzeń alergicznych skóry, obniża poziom ciśnienia tętniczego.⁹⁵

W obszarze turystyka zidentyfikowano następujące problemy: niewystarczająco rozbudowana baza agroturystyczna oraz infrastruktura turystyczna, niewystarczające wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, ograniczony dostęp do kompleksowej bazy informacji o miejscach noclegowo-gastronomicznych, niewystarczająco wypromowane produkty lokalne, ograniczony dostęp do informacji na temat analizy ruchu turystycznego na terenie powiatu inowrocławskiego, a także niewystarczająca współpraca samorządów i organizacji pozarządowych w zakresie rozwoju i promocji turystycznej powiatu.

4.11 Sport i rekreacja

Wiodącymi dyscyplinami sportowymi na terenie powiatu są: koszykówka, piłka nożna, lekka atletyka, wioślarstwo, tenis stołowy oraz tenis ziemny.

Koszykówka:

- II Liga Mężczyzn, grupa A: Kujawskie Stowarzyszenie Koszykówki „Noteć” w Inowrocławiu – KSK Noteć Inowrocław;

- III Liga: Stowarzyszenie Noteć 2020 w Inowrocławiu – zespół Antbud Noteć 1938 Inowrocław; Stowarzyszenie Domino Inowrocław – zespół Domino Inowrocław⁹⁶

Inne: UKS Basket 2010 Kruszwica wspólnie z Centrum Kultury i Sportu „Ziemowit” w Kruszwicy – projekt CKiS BASKET LIGA⁹⁷, KS Harmattan Gniewkowo, Inowrocławskie Stowarzyszenie Sympatyków Koszykówki.⁹⁸

Piłka nożna

Piłka nożna kobiet: II Liga kobiet: MKP Noteć, Inowrocław – Notecinki.⁹⁹

Piłka nożna mężczyzn:

- IV Liga: KS Cuiavia; Inowrocław; KP Gopło, Kruszwica; KS Notecianka, Pakość; GLKS Piast, Złotniki Kujawskie.

- Klasa Okręgowa, Grupa II: IKS Goplania, Inowrocław.

- Klasa A, Grupa II: KS Unia, Janikowo; MLKS Unia, Gniewkowo; LZS Piast, Kołodziejewo; LZS Czarni, Wierchosławice; LZS Znicz, Rojewo; LKS Victoria, Gnojno; LZS Dąb, Bąkowo.

⁹⁵ www.inowroclaw.powiat.pl, Powiat Inowrocławski - prezentacja multimedialna.

⁹⁶ Tygodnik Powiatu i Gmin, Powiat Inowrocławski, Inowrocław 2015 r.

⁹⁷ Centrum Kultury i Sportu „Ziemowit” w Kruszwicy, Kruszwica 2014 r.,

http://www.ckis-ziemowit.pl/index.php?option=com_content&view=section&id=10&Itemid=126

⁹⁸ Bazy.ngo.pl, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2015 r., <http://bazy.ngo.pl/>

⁹⁹ Mątewski Klub Piłkarski Noteć Inowrocław, Inowrocław 2015 r., <http://mkpnotecinowroclaw.futbolowo.pl/>

- Klasa B, Grupa IV: LZS Cukrownik, Tuczno; LZS Hermes, Radłowo; LZS Zootechnik, Kołuda Wielka; LZS Wielowieś, Wielowieś; LZS Kościelec, Kościelec; LKS Błyskawica, Broniewice.

- Klasa B, Grupa V; LZS Zjednoczeni, Szarlej; KS Mikrus, Szadłowice; LZS Fregata, Polanowice; MKP Noteć, Inowrocław; LZS Kujawiak, Sukowy; LKS Kolorowi, Krusza Zamkowa; LKS Orłowianka, Orłowo; LKS Iskra, Sikorowo; LKS Arkadia, Jaksice.¹⁰⁰

- CKIS Football Liga – organizator Centrum Kultury i Sportu „Ziemowit” w Kruszwicy.¹⁰¹

Inne: Miejski Związek Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej w Inowrocławiu,

Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej z siedzibą przy ul. Krzymińskiego 4 w Inowrocławiu (zawody sportowo - rekreacyjne Ligi Ognisk TKKF: piłki nożnej, halowej piłki nożnej, tenisa stołowego, koszykówki, piłki siatkowej), Stowarzyszenie Ludowy Zespół Sportowy "Gniewko" Gniewkowo; Stowarzyszenie Piłkarskie "Omega" Ludowy Zespół Sportowy w Markowie Gniewkowo; Ludowy Zespół Sportowy "Kometa" Więclawice; Ludowy Zespół Sportowy "Start" w Ściborzu; Ludowy Zespół Sportowy w Palczynie Pęczowo; Miejsko-Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe w Pakości; Klub Sportowy LZS "Biegus" Gniewkowo; Klub Sportowy Miechowice Miechowice; Ludowy Klub Sportowy "Błękitni" Cieślin; Stowarzyszenie Piłkarskiej Młodzieży MLKS Unia Janikowo Janikowo, Miejsko-Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe w Janikowie, Miejski Ludowy Klub Sportowy "Piaś" Kruszwica, Sportowe Stowarzyszenie Dzieci i Młodzieży Olimpico; Dziecięca Akademia Piłkarska Mały Piłkarz.¹⁰²

Sporty wodne:

- Klub Wioślarski „Gopło” Kruszwica:

* V Akademickie Mistrzostwa Europy w Wioślarstwie 2009 r;

* Długodystansowe Mistrzostwa Polski w wioślarstwie 2014 r;

* Regaty Państw Grupy Wyszehradzkiej.

- Klub Żeglarski LOK "Popiel",

- Yacht Klub Polski Inowrocław - przystań w Łącku, k. Pakości,

- Stowarzyszenie Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki, Organizacji Pożytku Publicznego
Komitet Organizacyjny Zawodów Motorowodnych Janikowo:

*Zawody Motorowodne w Janikowie Water Festival Janikowo 2012;

Klasa F-125, Klasa F-350, Klasa F-500, Klasa T-400/GT30;

¹⁰⁰ Kujawsko-Pomorski Związek Piłki Nożnej, Bydgoszcz, www.kpzpn.pl

¹⁰¹ Centrum Kultury i Sportu „Ziemowit” w Kruszwicy, Kruszwica 2014 r., www.ckis-ziemowit.pl/index.php?option=com_content&view=section&id=18&Itemid=157

¹⁰² Bazy.ngo.pl, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2015 r., <http://bazy.ngo.pl/>

* (Motorowodne) Mistrzostwa świata w klasie O-250 2012 r;

* Mistrzostwa Narciarzy Wodnych Amatorów do 15 lat.¹⁰³

Organizowane zawody

Klub wioślarski „Gopło” Kruszwica w okresie kilkunastu lat cyklicznie był organizatorem następujących ogólnopolskich regat wioślarskich w Kruszwicy.

1. Centralne Regaty Otwarcia Sezonu Juniorów.
2. Regaty Kwalifikacyjne do Mistrzostw Świata Juniorów.
3. Regaty Kwalifikacyjne Juniorów do Regat Państw Nadbałtyckich „Baltic Cup”.
4. Akademickie Mistrzostwa Polski.
5. Mistrzostwa Polski AZS.
6. Mistrzostwa Polski Juniorów.
7. Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży (12 edycji).
8. Młodzieżowe Mistrzostwa Polski.
9. Mistrzostwa Polski Seniorów – 2013 rok.
10. Mistrzostwa Polski Młodzików.
11. Regaty Państw Wyszehradzkich (3 edycje).
12. V Akademickie Mistrzostwa Europy – 2009 rok.
13. I Mistrzostwa Europy Juniorów – 2011 rok.
14. Regaty Państw Nadbałtyckich „Baltic Cup” – 2012 rok.
15. Długodystansowe Mistrzostwa Polski / juniorów i seniorów na dystansie 8 km – 2014 rok.

Sporty powietrzne, silnikowe, modelarze:

- Aeroklub Kujawski w Inowrocławiu: sekcja: modelarska, spadochronowa, szybowcowa, samolotowa, paralotniowa;
- Inowrocławskie Stowarzyszenie Modelarzy Redukcyjnych Inowrocław;
- Automobilklub Inowrocławski Inowrocław: sekcja Konkursów Jazd Samochodowych, sekcja sędziów sportowych, sekcja Rallycross, sekcja Turystyki Motorowej, sekcja Motocyklowa;

¹⁰³ Powiat Inowrocławski, <http://inowroclaw.powiat.pl/>

- Rider`s Club Inowrocław.¹⁰⁴

Tenis:

Tenis stołowy kobiet:

- I Liga Kobiet grupa północ;
- Inowrocławski Klub Tenisa Stołowego „Notec”.¹⁰⁵

Tenis stołowy mężczyzn:

- II Liga: Piast Kruszwica i IV liga: Piast II Kruszwica;
- III Liga: Sokół Gniewkowo i V liga: Sokół II Gniewkowo.¹⁰⁶

Tenis ziemny:

- Inowrocławskie Stowarzyszenie Tenisowe "Sokół";
- Stowarzyszenie Kujawskie Centrum Tenisowe Masters w Inowrocławiu;
- Klub Tenisowy Centrum Inowrocław;
- Inowrocławskie Towarzystwo Tenisowe "Goplania" Inowrocław.¹⁰⁷

Sztuki walki:

- Inowrocławski Klub Kyokushin – Kyokushin – Kai;
- Inowrocławski Klub Sportowy Karate Karate Shotokan, Ju Jitsu, samoobrona;
- Międzynarodowa Federacja Sztuk Walki - IMAF Polska we współpracy z Klubem KSM „Rondo” - sekcja Kenjutsu i Kobudo;
- Polskie Stowarzyszenie Konigun Ninjutsu z siedzibą w Inowrocławiu;
- Criminal 13 Fighting Division Inowrocław – Konfrontacja Sztuk Walki;
- Inowrocławskie Bractwo Wojowników "Kruki";
- Capoeira - A Magia do Quilombo Inowrocław;
- Aikido Ikeda Dojo – grupa w Inowrocławiu;
- Towarzystwo Gimnastyczne "Sokół" w Inowrocławiu (karate, koszykówka, kolarstwo turystyczne, nordic walking, piłka nożna, piłka siatkowa, kick-boxing, muaythai, sekcja maratońska).¹⁰⁸

¹⁰⁴ Bazy.ngo.pl, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2015 r., <http://bazy.ngo.pl/>

¹⁰⁵ Polski Związek Tenisa Stołowego, Warszawa 2015 r., <http://ligi.pzts.pl/liga/2/11/1-liga-kobiet-grupa-polnocna/>

¹⁰⁶ Tygodnik Powiatu i Gmin, Powiat Inowrocławski, Inowrocław 2015 r.

¹⁰⁷ Bazy.ngo.pl, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2015 r., <http://bazy.ngo.pl/>

¹⁰⁸ Tygodnik Powiatu i Gmin, Powiat Inowrocławski, Inowrocław 2014-2015 r., Bazy.ngo.pl, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2015 r., <http://bazy.ngo.pl/>, folder Międzynarodowej Federacja Sztuk Walki - IMAF Polska, Inowrocław 2014 r. Klub KSM „Rondo”, www.klubrondo.pl.

Pokaz: Inowrocławska Gala Sztuk Walki w Inowrocławiu w 2013 r. - pokazy aikido, karate, taekwondo i kickboxingu.

Pilka ręczna:

- III liga mężczyzn - Stowarzyszenie Piłki Ręcznej Plażowej "Damy Radę" Inowrocław,

Szachy:

- Inowrocławskie Towarzystwo Szachowe "Kopernik" w Inowrocławiu.

Inne działające towarzystwa, stowarzyszenia i kluby sportowe to:

- Stowarzyszenie Rozwoju Inicjatyw "Activextreme" ze ścianką wspinaczkową i parkiem linowym; Klub Pływacki „Delfin” Inowrocław; Inowrocławskie Towarzystwo Hokejowe Inowrocław; Bowling Magic Club Inowrocław, Dive Evolution - Inowrocław, Kujawska Liga Bilardowa Inowrocław, Młodzieżowe Stowarzyszenie Piłki Siatkowej Inowrocław; Volley Team Inowrocław; Inowrocławski Klub Olimpijczyka; Stowarzyszenie Sportowe Ośrodka Jeździeckiego „Jaszcółtowo” w Jaszcółtowie, gm. Rojewo; Klub Jeździecki „Morgan” Balczewo, Miejski Klub Sportowy Inowrocław z siedzibą przy ul. Wierzbńskiego 2 w Inowrocławiu (lekka atletyka); Dance & Fight Club Pakość; Stowarzyszenie "Goplanie XXI" Kruszwica; Inowrocławski Klub Kolarski „Al-Mot Team” Inowrocław.¹⁰⁹

Centrum Kultury i Sportu "Ziemowit" w Kruszwicy: Kruszwicki Klub Olimpijczyka Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy im. Polskich Olimpijczyków w Kruszwicy - podnoszenie ciężarów kobiet.¹¹⁰

Zawody lekkoatletyczne:

- Puchar Polski Nordic Walking;

- Bieg Piastowski z Kruszwicy do Inowrocławia – pół maraton, którego organizatorem jest Ośrodek Sportu i Rekreacji w Inowrocławiu;

- Biegi przełajowe w Inowrocławiu.¹¹¹

Działalność sportowa w szkołach

Na terenie powiatu inowrocławskiego zarejestrowanych jest 48 stowarzyszeń kultury fizycznej oraz 44 uczniowskie kluby sportowe.

Ważnym elementem sportu młodzieżowego są Uczniowskie Kluby Sportowe działające przy szkołach ponadgimnazjalnych, dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski:

- Szkolny Klub Sportowy „KASPROWICZ” działający przy I Liceum Ogólnokształcącym im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu(koszykówka),

¹⁰⁹ Bazy.ngo.pl, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2015 r., <http://bazy.ngo.pl/>

¹¹⁰ Centrum Kultury i Sportu „Ziemowit" w Kruszwicy, Kruszwica 2014 r., http://www.ckis-ziemowit.pl/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=17&Itemid=118

¹¹¹ Tygodnik Powiatu i Gmin, Powiat Inowrocławski, Inowrocław 2015 r.

- Ludowy Uczniowski Klub Sportowy działający przy II Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Konopnickiej w Inowrocławiu (siatkówka),
- Uczniowski Klub Sportowy „JADWIGA” działający przy III Liceum Ogólnokształcącym im. Królowej Jadwigi w Inowrocławiu (koszykówka),
- Ludowy Integracyjny Uczniowski Klub Sportowy działający przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Kruszwicy (lekka atletyka),
- Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „ KOŚCIELEC ” działający przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościelcu (strzelectwo).

Ponadto na terenie powiatu działają następujące uczniowskie kluby sportowe:

- Uczniowski Klub Sportowy "Jedenastka" Inowrocław przy Szkole Podstawowej Nr 11 w Inowrocławiu,
- Uczniowski Klub Sportowy "Szóstka" Inowrocław przy Szkole Podstawowej Nr 6 w Inowrocławiu,
- Uczniowski Klub Sportowy "SP 2" z siedzibą w Szkole Podstawowej Nr 2 w Inowrocławiu,
- Uczniowski Klub Sportowy "CZWÓRKA" z siedzibą w Szkole Podstawowej Nr 4 w Inowrocławiu,
- Uczniowski Klub Sportowy "KOTAN" z siedzibą w Zespole Szkół im. Marka Kotańskiego przy ul. Solankowej 21 w Inowrocławiu,
- Uczniowski Klub Sportowy "Basket 2010" Kruszwica przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Kruszwicy,
- Uczniowski Klub Sportowy "Kopernik" Złotniki Kujawskie przy Szkole Podstawowej w Złotnikach Kujawskich,
- Uczniowski Klub Sportowy "MGOKSiR" Gniewkowo,
- Uczniowski Klub Sportowy "Mechanik" Inowrocław przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 w Inowrocławiu,
- Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy "Dwójka" Inowrocław z siedzibą w Gimnazjum nr 2 przy ul. Kiełbasiewicza w Inowrocławiu (piłka nożna chłopców, koszykówka dziewcząt),
- Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy "Sokół" w Pakości,
- Uczniowski Klub Sportowy "Dragon" przy Szkole Podstawowej w Turzanach,
- Uczniowski Klub Sportowy "Herkules" przy Gimnazjum w Sławęcinku,
- Uczniowski Klub Sportowy "Jedynka" przy Gimnazjum Nr 1 w Kruszwicy,
- Uczniowski Klub Sportowy "ZAGOPLE" przy Szkole Podstawowej Nr 1 w Kruszwicy,

- Uczniowski Klub Sportowy "Kobra" przy Gimnazjum w Żalinowie,
- Uczniowski Klub Sportowy "Piast" przy Gimnazjum Nr 3 w Inowrocławiu,
- Uczniowski Klub Sportowy "Rakieta" Orłowo,
- Uczniowski Klub Sportowy "Wodnik" Inowrocław z siedzibą w II Liceum Ogólnokształcącym im. M. Konopnickiej w Inowrocławiu,
- Uczniowski Klub Sportowy "Słowak" Kruszwica przy Liceum Ogólnokształcącym w Kruszwicy,
- Uczniowski Klub Sportowy "Sokolik" SP Rojewo przy Szkole Podstawowej w Rojewie,
- Ludowy Uczniowski Klub Sportowy z siedzibą w II LO przy ul. Marii Konopnickiej 15 w Inowrocławiu (lekkoatletyka),
- Uczniowski Klub Sportowy „HUBERTUS” Kobylniki przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Kobylnikach.¹¹²

Na terenie powiatu inowrocławskiego znajduje się wiele obiektów sportowych służących mieszkańcom powiatu inowrocławskiego m.in.:

- baseny kryte w Inowrocławiu i Janikowie,
- basen odkryty w Inowrocławiu,
- Inowrocławska Terma – basen Solankowy,
- tor wioślarki w Kruszwicy,
- stadiony piłkarskie w Inowrocławiu, Kruszwicy, Janikowie i Gniewkowie,
- hale sportowo-widowiskowe w Inowrocławiu, Kruszwicy i Janikowie,
- strzelnica sportowa w Kościelcu i w Kobylnikach,
- sztuczne lodowisko (otwarte w Inowrocławiu),
- korty tenisowe w Inowrocławiu i w Kruszwicy,
- stacje żeglarskie w Kruszwicy, Janikowie i Łącku.

Stan bazy sportowej szkół ponadgimnazjalnych powiatu jest zróżnicowany. Szkoły ponadgimnazjalne dysponują 13 salami gimnastycznymi, w tym 2 halami pełnowymiarowymi (III LO im. Królowej Jadwigi w Inowrocławiu i ZSP im. K. Wielkiego w Kruszwicy) oraz 2 salami rekreacyjno-korekcyjnymi (ZSP im. J. Pawła II w Kościelcu i Kobylnikach). Baza sportowa w szkołach ponadgimnazjalnych przedstawia się następująco.

¹¹² Bazy.ngo.pl, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2015 r., <http://bazy.ngo.pl/>

Zespół Szkół Ogólnokształcących w Inowrocławiu

Szkoła posiada dwie sale gimnastyczne: małą o wymiarach 20m x 10m oraz dużą o wymiarach 34m x 14 m. W 2014 roku na terenie szkoły zostało wybudowane boisko o syntetycznej nawierzchni poliuretanowej o wymiarach pola gier 22 x 44 m. Na boiskach znajdują się pola do gier:

- boisko do piłki ręcznej,
- boisko do siatkówki,
- pole do gry w tenisa ziemnego,
- boisko do koszykówki.

II Liceum Ogólnokształcące w Inowrocławiu

II Liceum Ogólnokształcące im. Marii Konopnickiej w Inowrocławiu posiada salę gimnastyczną oraz siłownię.

Sala gimnastyczna posiada wymiary 20m x 10m.

Od 2013 roku szkoła wzbogaciła się o boisko wielofunkcyjne (44m x 22m).

III Liceum Ogólnokształcące w Inowrocławiu

III Liceum Ogólnokształcące im. Królowej Jadwigi w Inowrocławiu dysponuje następującą bazą sportową:

- Hala Widowiskowo-Sportowa „Kujawianka” o wymiarach 44 x 28m,
- siłownia z 13 stanowiskami,
- boisko lekkoatletyczne z bieżnią żuźlową 155m, skocznią w dal, rzutnią do pchnięcia kulą (13m).

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Inowrocławiu

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. Jana Pawła II w Inowrocławiu, dysponuje bazą sportową:

- sala gimnastyczna - o powierzchni 288m².
- boisko „Orlik 2012”
- boisko piłkarskie - 1.860,00 m²
- boisko wielofunkcyjne - 613,11 m²

(do piłki koszykowej i siatkowej) **2.473,11 m²**

Na terenie obiektu znajduje się budynek sanitarno-szatniowy.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Inowrocławiu

- Boisko asfaltowe.

Zespół szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 w Inowrocławiu

Bazę sportową szkoły stanowią:

- boisko wielofunkcyjne (44m x 22m),
- sala gimnastyczna (21,5x10m) oraz siłownia szkolna.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Inowrocławiu

Baza sportowa szkoły przedstawia się następująco:

Lp.	Nazwa obiektu	Wymiary
1	sala gimnastyczna	wymiary 200 m ²
2	boisko do piłki nożnej	wymiary 950 m ²
3	bieżnie proste	wymiary 27 m ²
4	bieżnie okólne	wymiary 200 m ²
5	skocznie	wymiary 18 m ²
6	rzutnie	wymiary 10 m ²

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 im. gen. Wł. Sikorskiego w Inowrocławiu

Baza sportowa to:

- sala gimnastyczna o wymiarach 26,50 m x 15,00m,
- boisko wielofunkcyjne o syntetycznej nawierzchni poliuretanowej o wymiarach pola gier 22 x 44 m.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. J. Pawła II w Kościelcu

Bazę sportową szkoły stanowi:

Lp.	Nazwa obiektu	Wymiary
1	sala gimnastyczna	537m ² ~ 30m x 18m
2	sala korekcyjna	113m ²
3	siłownia	45m ²
4	obiekty przy Sali - szatnie -korytarze	312m ² (suma 1007m ²)

	-toalety - prysznice - pomieszczenia dla nauczycieli - magazyn	
5	boisko szkolne asfaltowe z bieżnią -160m	800m ²
6	strzelnica kryta	165m ²

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. K. Wielkiego w Kruszwicy

Baza sportowa jest następująca:

Lp.	Nazwa obiektu	Wymiary
1	hala widowiskowo-sportowa	1682 m2
2	sala gimnastyczna	208 m2
3	siłownia	41 m2
4	strzelnica	72 m2
5	boisko do siatkówki	162 m2
6	boisko do koszykówki	364 m2
7	boisko wielofunkcyjne	800 m2
8	bieżnia prosta	110 m
9	skocznia w dal	
10	rzutnia do pchnięcia kulą	

Od 2010 roku szkoła wzbogaciła się o boisko wielofunkcyjne o sztucznej nawierzchni (44m x 22m).

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Kobylnikach

Baza sportowa:

- sala rekreacyjna 21m x 8,5 m,
- asfaltowe boiska – położone w pobliżu szkoły
 - a) do piłki siatkowej,
 - b) do piłki ręcznej i koszykówki.

- trawiaste – niewymiarowe - boisko do piłki nożnej, położone w pobliżu szkoły

- Zespół Szkół im. Marka Kotańskiego w Inowrocławiu

Od 2011 roku szkoła wzbogaciła się o boisko wielofunkcyjne o sztucznej nawierzchni (44m x 22m).

W 2014 roku Powiat Inowrocławski przebudował i oddał do użytku boiska szkolne przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Inowrocławiu, Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Inowrocławiu, Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Inowrocławiu, Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 w Inowrocławiu na łączną kwotę 1 585 146,83 zł¹¹³.

Wydział Edukacji, Kultury, Sportu i Zdrowia Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu jest organizatorem mistrzostw powiatu dla dzieci szkół podstawowych i gimnazjów oraz młodzieży szkół ponadgimnazjalnych w lekkiej atletyce i grach zespołowych.

W zawodach sportowych organizowanych przez Wydział Edukacji, Kultury, Sportu i Zdrowia Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu startuje corocznie około 1500 młodych zawodników i zawodniczek ze wszystkich typów szkół z terenu powiatu inowrocławskiego.

Uczniowie uczestniczący w zajęciach kultury fizycznej oraz trenujący w UKS-ach odnieśli wiele sukcesów. Do największych należy zaliczyć:

- 3 miejsce w Mistrzostwach Województwa Kujawsko-Pomorskiego w piłce koszykowej chłopców I Liceum Ogólnokształcącego Inowrocław,
- 4 miejsce w Mistrzostwach Województwa Kujawsko-Pomorskiego w piłce koszykowej chłopców ZSP Nr 5 Inowrocław,
- 2 miejsce w Mistrzostwach Województwa Kujawsko-Pomorskiego w piłce koszykowej dziewcząt III Liceum Ogólnokształcącego Inowrocław,
- 3 miejsce w Sztafetowych Mistrzostwach Województwa Kujawsko-Pomorskiego w biegach przełajowych dziewcząt III Liceum Ogólnokształcącego Inowrocław.

Oprócz uczestnictwa w zawodach organizowanych przez Szkolny Związek Sportowy szkół naszego powiatu brały również udział i same organizowały następujące zawody ogólnopolskie:

- I LO Inowrocław - Ogólnopolski Turniej Juniorów w Piłce Koszykowej o memoriał im. prof. J. Bączkowskiego,
- II LO Inowrocław - Turniej Piłki Siatkowej Chłopców im. prof. H. Nowakowskiego,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 5 - Mistrzostwa Polski Szkół Budowlanych w Piłce Koszykowej Chłopców.

¹¹³ Informacja z Powiatowego Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego Szkół i Placówek Oświatowych.

W obszarze sportu zidentyfikowano następujące bariery rozwojowe: niedoinwestowaną bazę sportową, w tym w zakresie sportów wodnych, niedostateczną ofertę sportową zajęć pozalekcyjnych w szkołach oraz zbyt małe zainteresowanie młodzieży sportem. Rekomenduje się wsparcie dla różnych dyscyplin sportowych, promocję aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia wśród mieszkańców powiatu oraz zapewnienie wsparcia dla organizacji pozarządowych realizujących przedsięwzięcia sportowe o ponadgminnym charakterze.

4.12 ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Organizacje pozarządowe są istotnym elementem w kształtowaniu aktywnego społeczeństwa. Wzmacniają poczucie tożsamości mieszkańców, uczą współdziałania oraz kreują lokalne wydarzenia. Są istotnym elementem we wzmacnianiu aktywności lokalnej wśród dzieci, młodzieży a także osób starszych. Istotnym jest utrzymanie wysokiej aktywności organizacji pozarządowych i stwarzanie dogodnych warunków do wzmacniania ich potencjału i rozwoju w powiecie.

Podstawą prawną regulującą działalność organizacji pozarządowych jest ustawa z 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. Z 2001 r. Nr 79, poz. 855, późn. zm.), natomiast klubów i związków sportowych ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2014 r. poz. 715).

Według prowadzonej przez Starostwo Powiatowe w Inowrocławiu księgi ewidencji stowarzyszeń działających na terenie powiatu inowrocławskiego odnotowano wzrost rejestracji organizacji w latach 2012-2014. W roku 2012 zarejestrowano 317 stowarzyszeń, w roku 2013 było to 337 stowarzyszeń, natomiast w roku 2014 - 352 stowarzyszenia.

Dla porównania w 2007 roku na terenie powiatu zarejestrowano 274 stowarzyszenia, w tym: 34 stowarzyszenia zwykłe, 142 stowarzyszenia posiadające osobowość prawną, 63 straże pożarne działające w formie stowarzyszeń i 7 fundacji.

Poniższy wykres graficzny prezentuje liczbę organizacji pozarządowych zarejestrowanych w latach 2012-2014.

Wykres 18 Liczba zarejestrowanych organizacji na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2012-2014

Źródło: Opracowanie Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie danych z Wydziału Organizacyjnego i Spraw Obywatelskich Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.

Powiat Inowrocławski to potencjał aktywnie działających organizacji pozarządowych.

Przegląd branżowy organizacji pozarządowych działających na terenie powiatu inowrocławskiego zawiera poniższe zestawienie.

Tabela 67 Liczba i rodzaj zarejestrowanych stowarzyszeń w latach 2012-2014

Liczba zarejestrowanych stowarzyszeń w latach			
	2012	2013	2014
Stowarzyszenia posiadające osobowość prawną	167	178	184
Stowarzyszenia zwykłe	54	60	66
Stowarzyszenia kultury fizycznej	43	46	48
Straże pożarne działające w formie organizacji	53	53	54
Razem	317	337	352

Źródło: Opracowanie Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie danych z Wydziału Organizacyjnego i Spraw Obywatelskich Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.

Z raportu przygotowanego w 2014 roku przez Biuro Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu, pt. „Współpraca samorządów z organizacjami pozarządowymi w województwie kujawsko-pomorskim” dotyczącego kondycji Trzeciego Sektora i sytuacji wolontariatu wynika, że w województwie pozostaje

wiele płaszczyzn, na których współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi nie funkcjonuje poprawnie.

Największym z istniejących problemów (83% spośród 150 przeprowadzonych ankiet) jest brak programów współpracy z organizacjami pozarządowymi, co stanowi barierę w budowaniu współpracy organizacji z innymi podmiotami. Niepokojącym elementem badań jest również fakt, że około 15% jednostek poddanych badaniu nie ogłasza w ogóle otwartych konkursów ofert.¹¹⁴

Powiat Inowrocławski posiada wieloletnie doświadczenie we współpracy i realizacji zadań z organizacjami pozarządowymi.

Rada Powiatu corocznie określa zasady i roczny program współpracy z organizacjami Trzeciego Sektora. Głównymi celami współpracy jest wykorzystanie potencjału organizacji w rozwiązywaniu problemów dotyczących powiatu inowrocławskiego, zwiększenie efektywności wykorzystywania środków publicznych, umacnianie świadomości społecznej i odpowiedzialności za wspólnotę lokalną oraz zwiększenie standardu świadczonych usług. Wszystkie cele realizowane są zgodnie z zasadami partnerstwa, efektywności i jawności. Wspólne działania organizacji pozarządowych oraz samorządu opierają się na działaniach finansowych i pozafinansowych dotyczących zadań publicznych o których mowa w art.4 ust.1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z 2014r. poz. 1118, z późn. zm. Działania finansowe realizowane są poprzez zlecenie zadań organizacjom na zasadach określonych w wyżej wymienionej ustawie. Każda organizacja wychodząc z własną inicjatywą, ma również możliwość złożenia oferty do Zarządu Powiatu, która jest rozpatrywana w trybie określonym ustawą. Współpraca Powiatu Inowrocławskiego z NGO o charakterze niefinansowym realizowana jest poprzez: konsultacje z Radą Organizacji Pozarządowych Powiatu Inowrocławskiego, konsultacje z innymi podmiotami prowadzącymi działalność w sferze pożytku publicznego, wzajemne informacje o kierunkach działalności, tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, udzielanie pomocy przy okazji konferencji i forum organizacji pozarządowych organizowanych przez Radę Organizacji Pozarządowych Powiatu Inowrocławskiego. Program ma charakter otwarty i zakłada możliwość uwzględnienia nowych form współpracy i doskonalenia tych, które już zostały określone.

Program w szczególności realizowany jest poprzez:

- działalność doradczo-szkoleniową w zakresie możliwości pozyskiwania środków europejskich i innych dostępnych funduszy zewnętrznych,
- promowanie ciekawych programów pozwalających uzyskać środki ze źródeł zewnętrznych,

¹¹⁴ Raport z badania ankietowego: „Współpraca samorządów z organizacjami pozarządowymi w województwie kujawsko-pomorskim”, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Toruń 2014.

- pomoc dla organizacji pozarządowych w prowadzeniu działalności informacyjnej i promocyjnej w mediach i na stronie internetowej Powiatu,
- angażowanie organizacji pozarządowych do wymiany doświadczeń i prezentacji osiągnięć,
- udostępnienie możliwości prezentowania informacji dotyczących działalności Rady Organizacji Pozarządowych Powiatu Inowrocławskiego na stronie internetowej,
- stosowanie przez podmioty realizujące umowę na wykonanie zadania publicznego, dofinansowanego przez Powiat, obowiązku informowania o tym fakcie odbiorców zadania, w sposób odpowiedni do charakteru i specyfiki tego zadania,
- udział w posiedzeniach dotyczących opracowania zmian i strategii rozwoju Powiatu oraz jej realizacji w sferze obejmującej działalność pożytku publicznego, o której mowa w ustawie,
- udział przedstawicieli III sektora w spotkaniach i konferencjach, organizowanych przez Powiat w celu merytorycznego diagnozowania potrzeb społeczności lokalnej,
- udział reprezentantów podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego na terenie powiatu w pracach następujących zespołów: Powiatowej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych, Powiatowej Rady Zatrudnienia, Rady Organizacji Pozarządowych Powiatu Inowrocławskiego, Sejmiku Organizacji Pozarządowych Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Powiat Inowrocławski zleca podmiotom działającym w sferze pożytku publicznego realizację przedsięwzięć w ramach zadań własnych zgodnie z następującymi priorytetami:

- w sferze upowszechniania kultury fizycznej i sportu,
- w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji,
- w zakresie nauki, edukacji, oświaty i wychowania.

W latach 2007-2014 Powiat Inowrocławski realizując priorytety współpracy ogłaszał otwarte konkursy na realizację zadań publicznych. Powołana Komisja, wypełniając funkcje organu opiniodawczo-doradczego opiniowała wpływające oferty. W trybie konkursowym zostały zawarte umowy z podmiotami Trzeciego Sektora na realizację zadań. Łączna wartość przyznanych dotacji w latach 2007-2014 wyniosła 816.966 zł.¹¹⁵

Realizowane zadania w większości dotyczyły obszarów: upowszechnienia kultury fizycznej i sportu, nauki, edukacji oświaty i wychowania a także kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji, ochrony i promocji zdrowia, wspierania osób niepełnosprawnych.

¹¹⁵ Informacja z Programów współpracy Powiatu inowrocławskiego z organizacjami pozarządowymi, lata 2007-2014.

Oceny ofert dokonuje powołana Komisja Konkursowa, biorąc pod uwagę kryteria formalne i merytoryczne.

W latach 2009-2013 organizacje pozarządowe i inne podmioty działające w sferze pożytku publicznego, w trybie określonym innymi przepisami, otrzymały wsparcie finansowe z zakresu ochrony zabytków, opieki nad zabytkami. Zarząd Powiatu Inowrocławskiego w omawianym okresie ogłosił konkursy na przyznanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru nie stanowiących własności Powiatu Inowrocławskiego, przeznaczając na ten cel 1.021.000 zł.¹¹⁶

Aktywnie działające organizacje pozarządowe na terenie powiatu inowrocławskiego stanowią ważnych partnerów społecznych administracji ze względu na ich dynamiczność i aktywność obywatelską. W dalszym ciągu zauważalne są: trudności finansowe, lokalowe i organizacyjne organizacji pozarządowych, niewystarczające środki na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe, niedostateczne przygotowanie organizacji pozarządowych do ubiegania się o środki zewnętrzne, niewystarczające zasoby kadrowe organizacji pozarządowych.

5. Gospodarka

5.1 PODMIOTY GOSPODARCZE

W powiecie inowrocławskim na koniec 2013 roku było 13508 podmiotów gospodarki narodowej (według wpisu do Rejestru REGON). Najwięcej, ponad 26 % przedsiębiorstw działa w branży Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (Sekcja G), ponad 10% w Transporcie i gospodarce magazynowej (Sekcja H), 9% w Budownictwie (Sekcja F) i w Przetwórstwie przemysłowym (Sekcja C).

Tabela 68 Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007

Sekcje i działy według PKD 2007	Liczba podmiotów
ogółem	13508
Sekcja A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	606
Sekcja B Górnictwo i wydobywanie	26
Sekcja C Przetwórstwo przemysłowe	1241
Sekcja D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	24

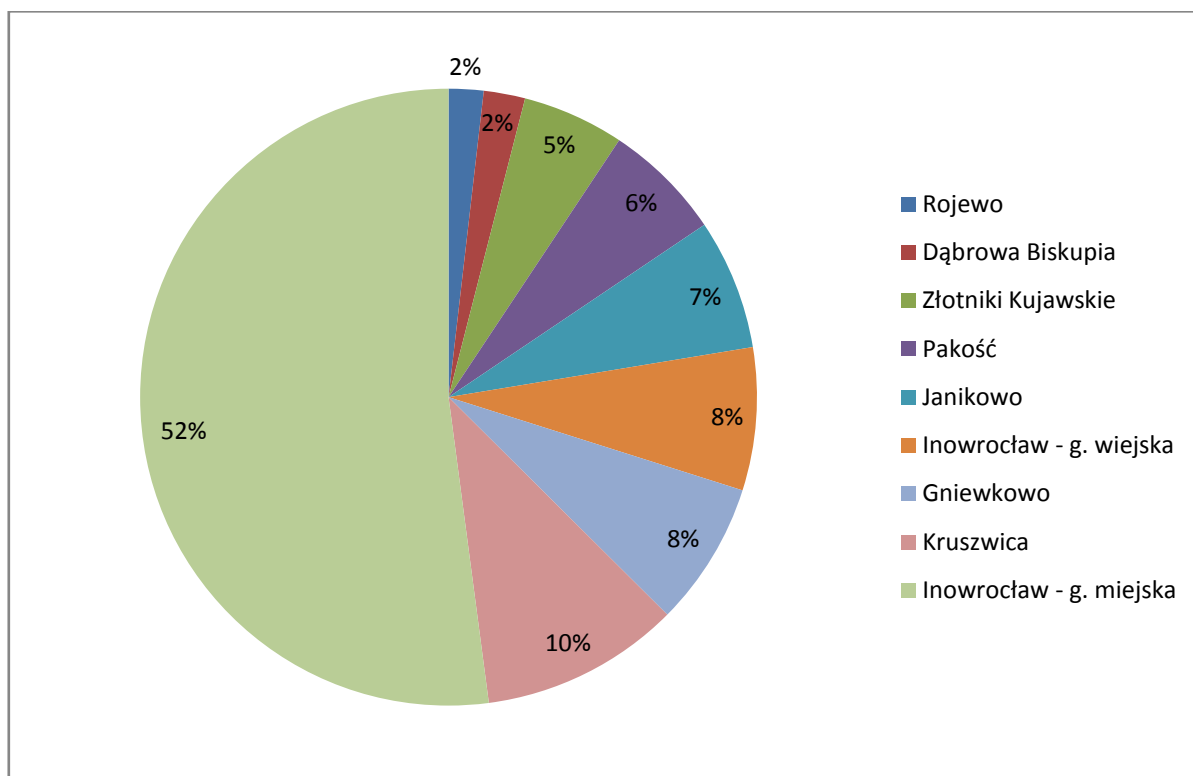
¹¹⁶ Informacja ze sprawozdań z realizacji Programu współpracy Powiatu Inowrocławskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, lata 2009-2013.

Sekcja E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	81
Sekcja F Budownictwo	1253
Sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	3607
Sekcja H Transport i gospodarka magazynowa	1361
Sekcja I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	332
Sekcja J Informacja i komunikacja	194
Sekcja K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	359
Sekcja L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	692
Sekcja M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	818
Sekcja N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	446
Sekcja O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	79
Sekcja P Edukacja	442
Sekcja Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	905
Sekcja R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	240
Sekcje S i T Pozostała działalność usługowa Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	802
Sekcja U Organizacje i zespoły eksterytorialne	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

Rozkład przestrzenny podmiotów gospodarczych na terenie powiatu inowrocławskiego wskazuje, iż największa liczba podmiotów gospodarczych występuje na obszarach miejskich. W mieście Inowrocławiu na koniec 2013 r. zarejestrowanych było 6 994 podmiotów (ponad 50%), w gminie miejsko-wiejskiej Kruszwica – 1 431 podmiotów, w gminie miejsko-wiejskiej Gniewkowo – 1 036 podmiotów. Najmniej podmiotów zarejestrowanych było w gminie wiejskiej Rojewo – 257 podmioty. Duża liczba podmiotów występuje w gminie wiejskiej Inowrocław (na koniec 2013 r. zarejestrowanych było 1 016 podmiotów), co wynika m.in. z lokalizacji gminy, która znajduje się w granicach Miasta Inowrocławia (strefa podmiejska).

Wykres 19 Rozkład przestrzenny podmiotów gospodarczych na terenie powiatu inowrocławskiego

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

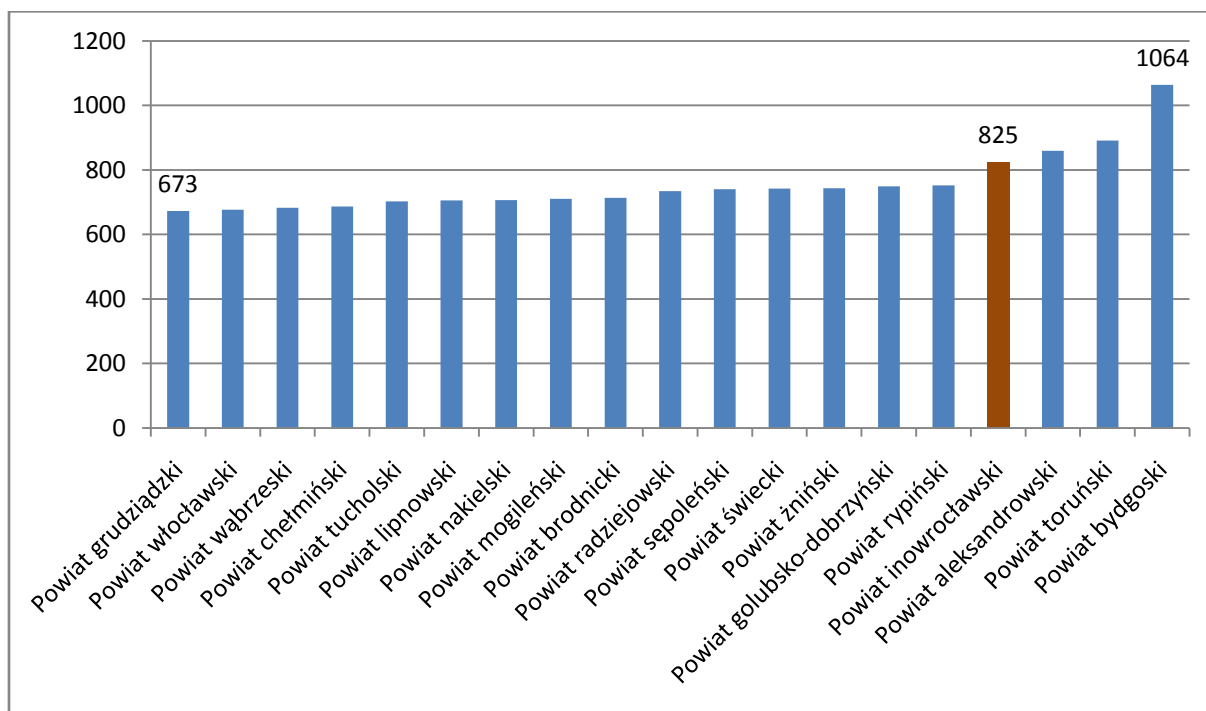
Powiat Inowrocławski pod względem liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców plasuje się w czołówce w województwie kujawsko-pomorskim. Według danych GUS na koniec 2013 r. na 10 tys. mieszkańców zarejestrowanych było 825 podmiotów gospodarczych, co stanowi 4 miejsce w województwie.

Według Indeksu zagrożenia ubóstwem¹¹⁷, na podmiot gospodarczy o klasie wielkości 0–9 przypada 13 mieszkańców powiatu, na podmiot o klasie wielkości 10–49 przypada 261 mieszkańców, na podmiot o klasie wielkości 50–249 przypada 1371 mieszkańców, na podmiot o klasie wielkości 250–999 przypada 9678 mieszkańców, na podmiot o klasie wielkości 1000 i więcej przypada 41131 mieszkańców.

Dynamika wskaźnika przedsiębiorczości dla Powiatu Inowrocławskiego w latach 2007-2013 na tle reszty województwa wykazuje tendencję wzrostową. W 2007 roku na 10 tys. mieszkańców zarejestrowanych było 794 podmiotów, natomiast w 2013 roku 825 podmiotów. Wyraźne załamanie trendu wzrostowego w 2009 r. rozwoju wskaźnika przedsiębiorczości dla województwa kujawsko-pomorskiego można było także odnotować w powiecie inowrocławskim w latach 2009-2011, co wywołane było prawdopodobnie globalnym kryzysem ekonomicznym.

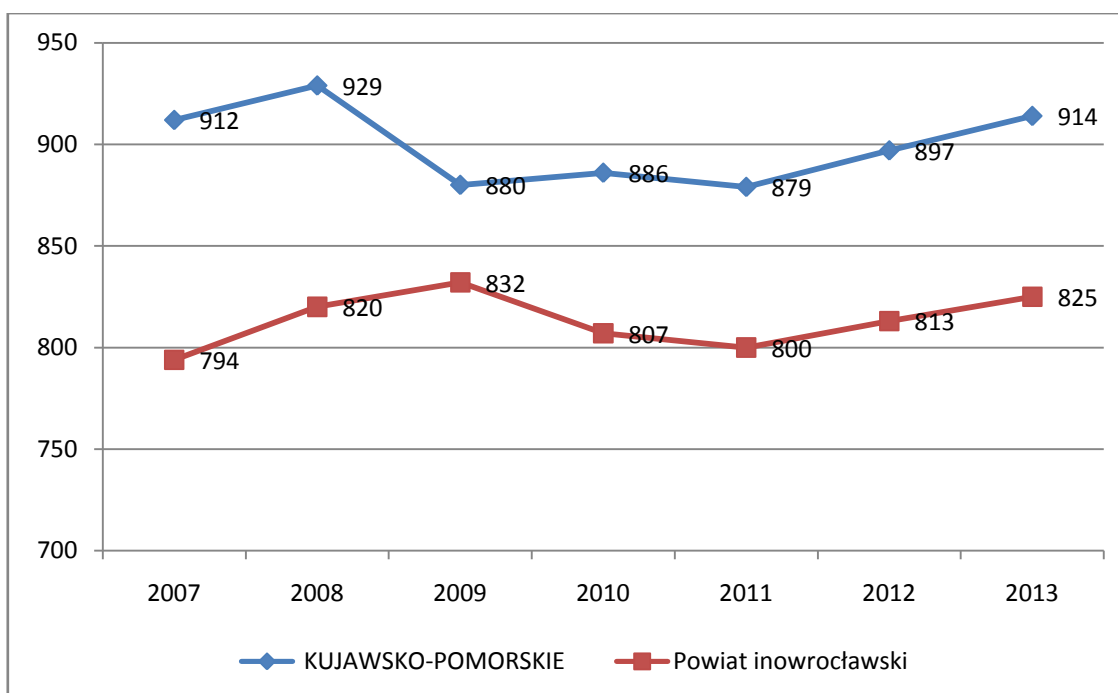
¹¹⁷ Indeks zagrożeniem ubóstwem w Województwie Kujawsko-Pomorskim, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu, Toruń 2012 r., str. 48-49.

Wykres 20 Wskaźnik przedsiębiorczości (podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

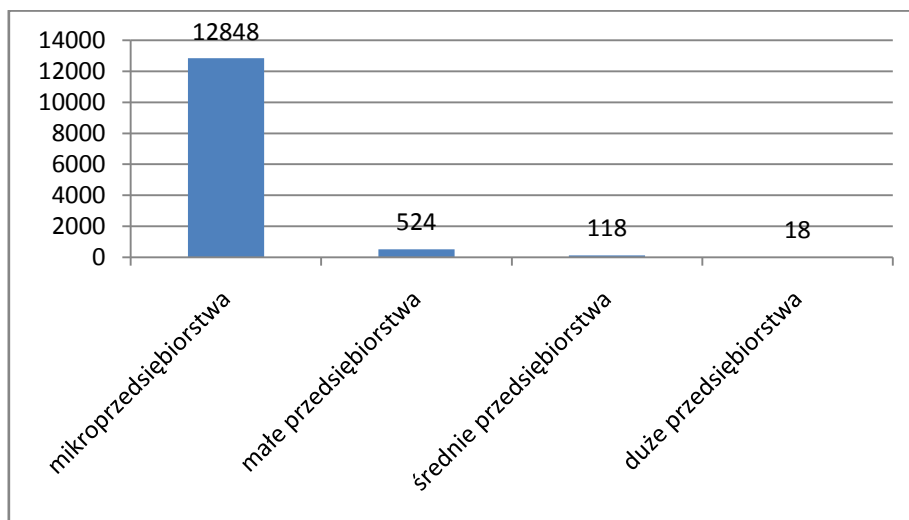
Wykres 21 Wskaźnik przedsiębiorczości w latach 2007-2013 na tle województwa (podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

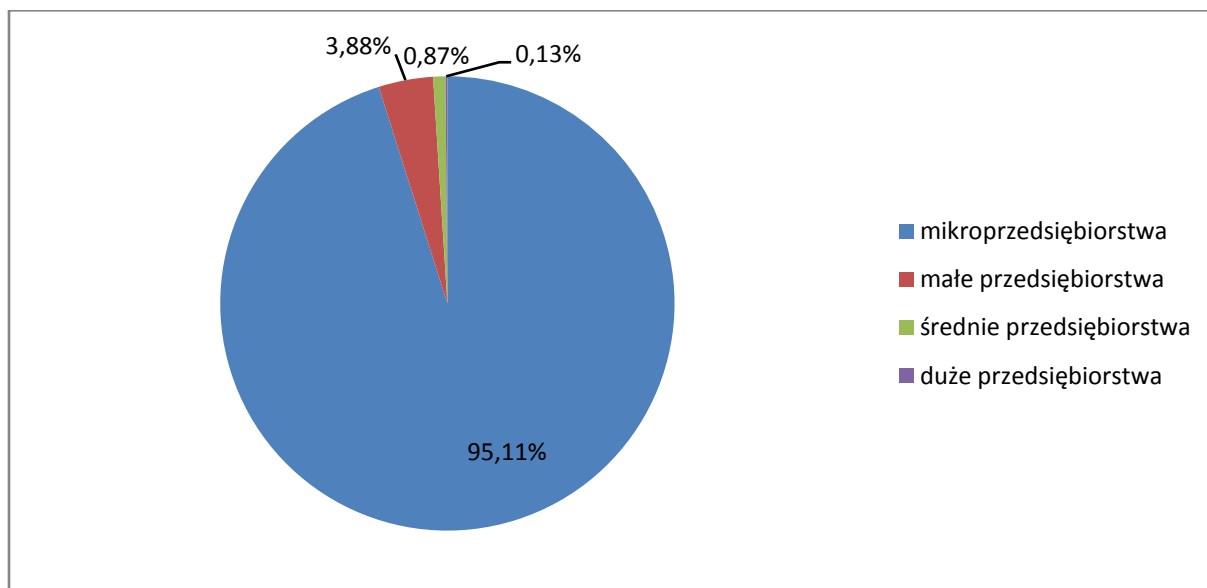
W strukturze podmiotów gospodarczych na terenie powiatu dominują w ponad 95% mikroprzedsiębiorstwa (zatrudniające mniej niż 10 pracowników). Podobną tendencję można zaobserwować na poziomie województwa kujawsko-pomorskiego, gdzie mikroprzedsiębiorstwa stanowią 95,42%. Małe przedsiębiorstwa (od 10 do 49 pracowników) w powiecie inowrocławskim stanowią 3,88%, natomiast średnie przedsiębiorstwa (od 50 do 249 pracowników) to 0,87%. Najmniejszą grupę stanowią duże przedsiębiorstwa (zatrudniające powyżej 250 pracowników), które stanowią zaledwie 0,13% ogółu.

Wykres 22 Podmioty gospodarcze wg klas wielkości w Powiecie Inowrocławskim

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

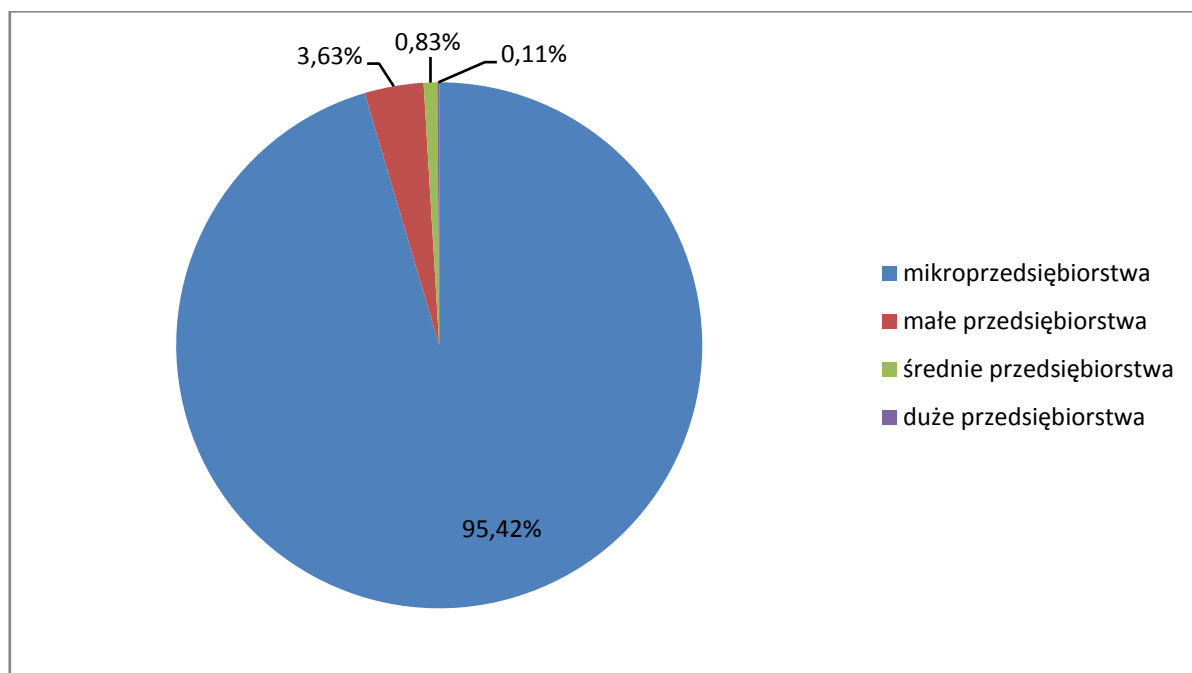
Wykres 23 Podmioty gospodarcze wg klas wielkości w Powiecie Inowrocławskim – rozkład procentowy

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

Rozkład procentowy podmiotów gospodarczych w powiecie jest zbliżony do rozkładu dla całego województwa kujawsko-pomorskiego.

Wykres 24 Podmioty gospodarcze wg klas wielkości w województwie kujawsko-pomorskim – rozkład procentowy

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

5.2 POTENCJAŁ PRZEMYSŁOWY

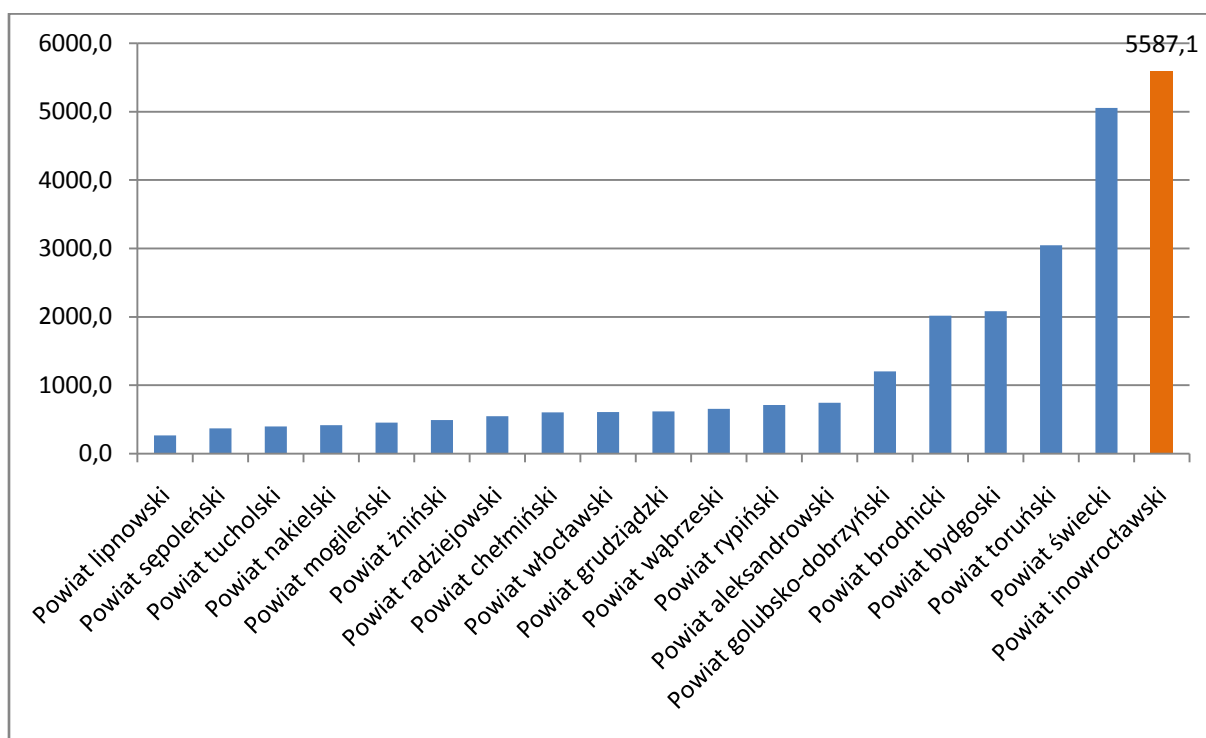
Powiat Inowrocławski charakteryzuje się dobrze rozwiniętym przemysłem, w szczególności chemicznym, metalowym, metalurgicznym, poligraficznym, meblarskim i rolno-spożywczym. Na terenie powiatu działają duże przedsiębiorstwa przemysłowe o znaczącej pozycji rynkowej. W powiecie zlokalizowane jest również centrum dystrybucji jednej z największych sieci handlu detalicznego. Powiat charakteryzuje się wysoko rozwiniętą działalnością badawczą – specjalizacją w zakresie hodowli gęsi. Na terenie powiatu zlokalizowany jest Krajowy Ośrodek Badawczo-Hodowlany Gęsi w Kołudzie Wielkiej.

O wysokim potencjale gospodarczym powiatu świadczą zlokalizowane na terenie powiatu podziemne zbiorniki paliwa(ropy naftowej).

Na koniec 2012 roku w powiecie inowrocławskim wartość produkcji sprzedanej przemysłu ogółem (podmioty o liczbie pracujących powyżej 9) wyniosła 5 587,1 mln zł i była najwyższa wśród powiatów z terenu województwa kujawsko-pomorskiego. Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca wyniosła 33931 zł.

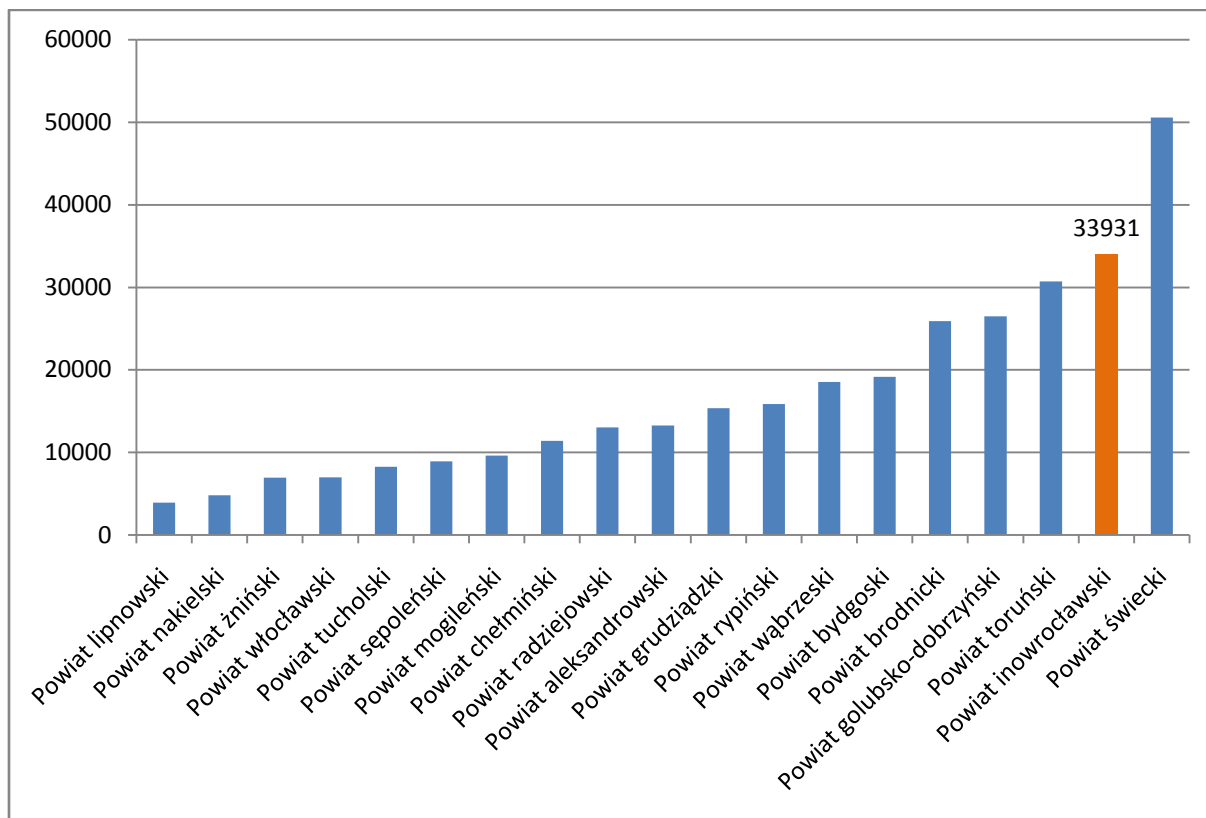
Poniższe wykresy prezentują produkcję sprzedaną przemysłu ogółem oraz na 1 mieszkańca.

Wykres 25 Produkcja sprzedana przemysłu ogółem (podmioty o liczbie pracujących>9) w mln zł

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2012 r.

Wykres 26 Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca (podmioty o liczbie pracujących>9) w zł.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2012 r.

5.3 ROLNICTWO

Powiat Inowrocławski posiada duży potencjał do rozwoju rolnictwa na tle regionu. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WRPP) dla Powiatu Inowrocławskiego jest najwyższy w województwie i wynosi 83,8 pkt. Średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego wynosi 69,1 pkt, natomiast średnia dla kraju to 66,6 pkt¹¹⁸.

Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WRPP) określający jakość warunków przyrodniczych dla rozwoju rolnictwa został opracowany przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach metodą polegającą na kompleksowej ocenie podstawowych elementów środowiska przyrodniczego (gleby, rzeźba terenu, warunki wodne, klimat).

Powiat inowrocławski posiada także największy w regionie udział w produkcji rolniczej (ponad 11%). Na wynik ten wpływa wysoki udział powiatu w produkcji roślinnej – ponad 15%¹¹⁹.

W strukturze gospodarstw rolnych powiatu inowrocławskiego - 68% wszystkich gruntów dominują gospodarstwa duże powyżej 20,00 ha. Gospodarstwa małe o powierzchni do 5,00 ha zajmują 3,28% gruntów, natomiast gospodarstwa średniej wielkości od 5,01 ha do 20,00 ha stanowią 28,72% użytków rolnych.

Strukturę użytków rolnych w poszczególnych gminach obrazuje tabela poniżej.

Tabela 69 Struktura użytków rolnych w powiecie inowrocławskim

Wyszczególnienie	Powierzchnia ogólna [ha]	Użytki rolne [ha]					Lasy i grunty leśne [ha]	Pozostałe (zabudowania, drogi, wody, nieużytki i inne)
		Razem	Grunty orne	Sady	Łąki trwałe	Pastwiska trwałe		
Gmina Dąbrowa Biskupia	14688	10563	9502	44	547	470	3037	1088
Miasto i Gmina Gniewkowo	17926	11492	10591	64	456	381	4764	1670
Miasto Inowrocław	3043	1279	1227	14	26	12	1	1763
Gmina Inowrocław	17121	14645	13256	77	736	576	389	2087
Miasto i Gmina	9177	7300	7135	33	66	66	135	1742

¹¹⁸ Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, „Sytuacja Społeczno-Gospodarcza Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Zróżnicowanie wewnętrzne województwa”, Toruń 2012, str. 10-12.

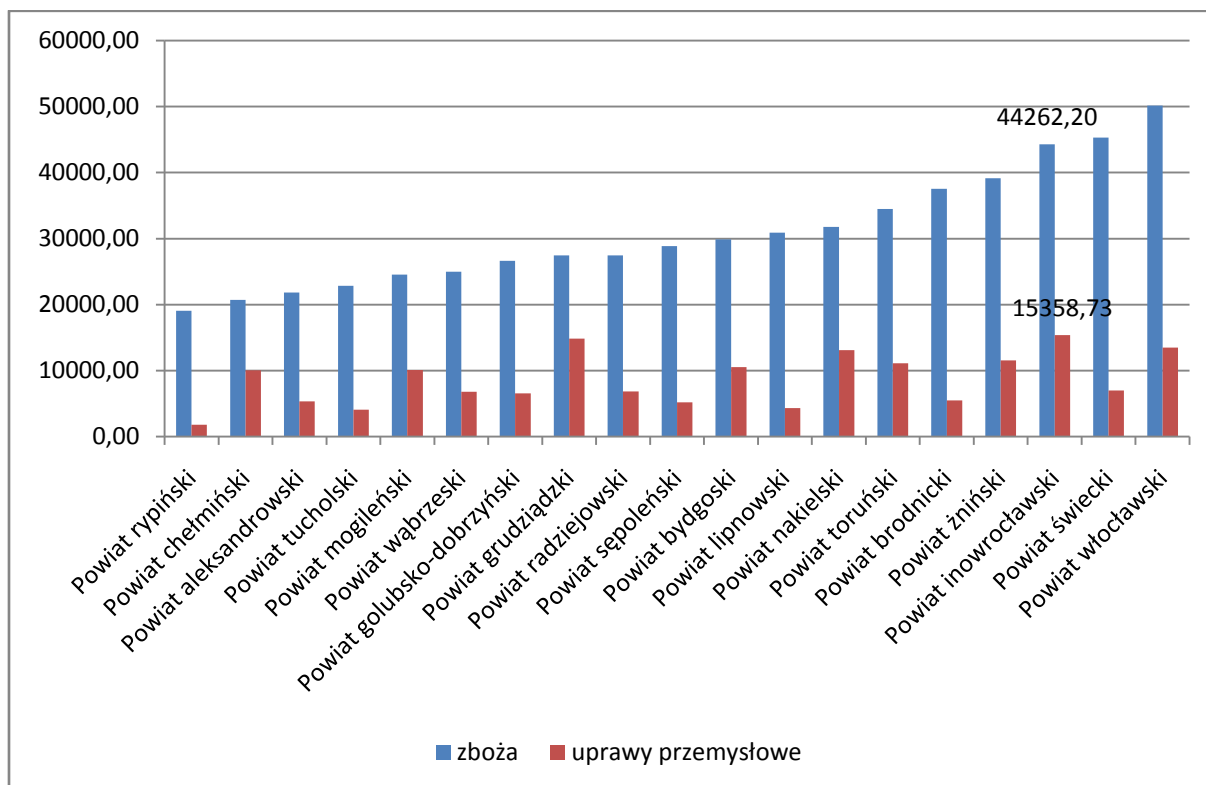
¹¹⁹ Tamże, s.20.

Janikowo								
Miasto i Gmina Kruszwica	26349	21199	19073	125	1443	558	1217	3933
Miasto i Gmina Pakość	8618	6570	5716	98	520	236	383	1665
Gmina Rojewo	11960	8714	6643	52	1340	679	2472	774
Gmina Złotniki Kujawskie	13538	11401	9604	278	1128	391	886	1251
POWIAT	122420	93163	82747	785	6262	3369	13284	15973

Źródło: Dane z Wydziału Geodezji, Kartografii, Katastru i Gospodarki Nieruchomościami Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu na dzień 1 stycznia 2014 r.

Pod względem powierzchni zasiewów zbóż Powiat Inowrocławski zajmuje trzecie miejsce w województwie kujawsko-pomorskim. Według danych GUS na koniec 2010 roku powierzchnia zasiewu zbóż w powiecie inowrocławskim wynosiła 44 262,20 ha. Powierzchnia upraw przemysłowych wyniosła 15 358,73 ha i jest największa w całym województwie kujawsko-pomorskim.

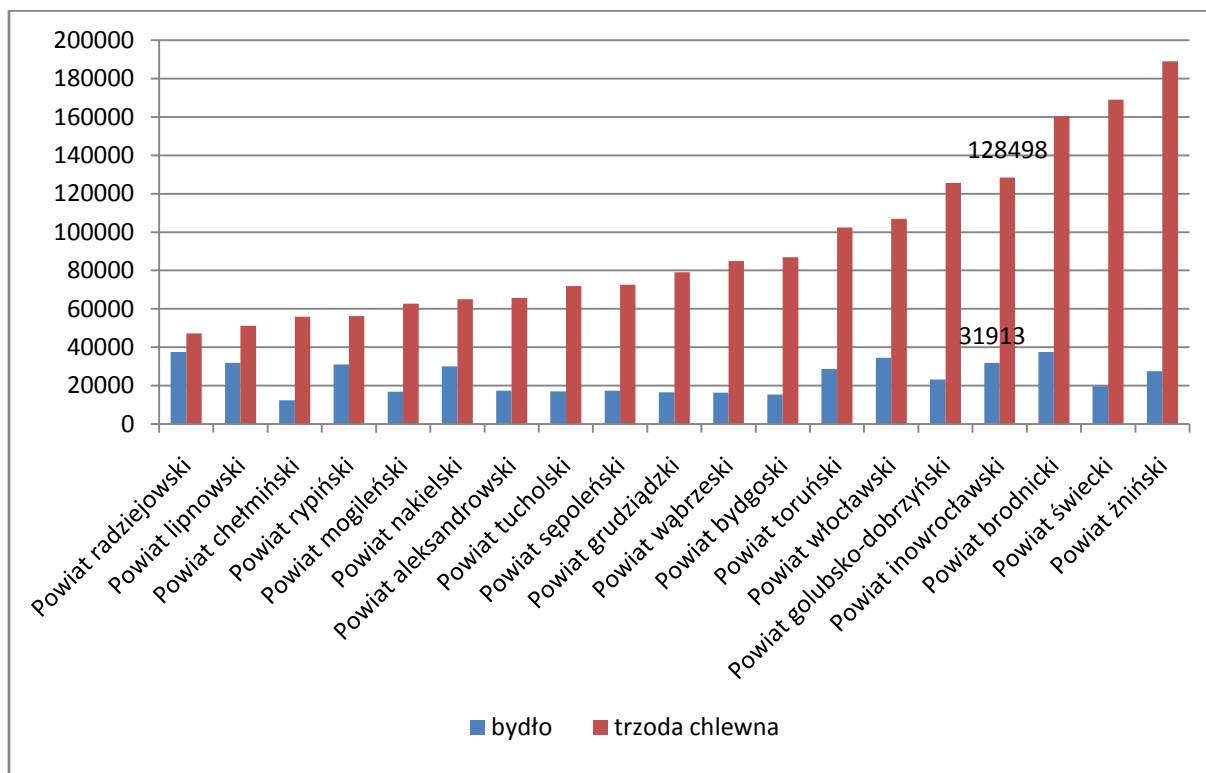
Wykres 27 Powierzchnia zasiewów zbóż i upraw przemysłowych (ha)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2010 r.

Powiat Inowrocławski zajmuje również czołowe miejsce w województwie kujawsko-pomorskim pod względem pogłowia bydła i trzody chlewnej. Według danych GUS na koniec 2010 roku pogłowie bydła liczyło 31 913 szt., natomiast pogłowie trzody chlewnej 128 498 szt.

Wykres 28 Pogłowie bydła i trzody chlewnej (szt.)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2010 r.

Powiat inowrocławski odgrywa dużą rolę w produkcji przemysłu rolno-spożywczego. Na terenie powiatu funkcjonują zakłady przetwórstwa cukrowniczego, mleczarskiego, mięsnego, tłuszczowego i owocowo-warzywnego o znaczącej pozycji rynkowej. Największe przedsiębiorstwa przemysłu rolno-spożywczego:

- Zakłady Tłuszczowe „Kruszwica” S.A.,
- Oddział „Cukrownia Kruszwica”,
- CUIAVIA Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Inowrocławiu,
- STRUGA Spółka Akcyjna,
- Bonduelle Polska S.A.,
- Cykoria S.A.,
- KOM-ROL KOBYLNIKI Sp. z o.o. w Kobylnikach,
- Zakłady Przetwórstwa Zbożowo-Młynarskiego Sp. z o.o. w Kruszwicy,
- Zakłady Mięsne „VIANDO”.

W kontekście sprecyzowanych w Regionalnej Strategii Innowacji tzw. inteligentnych specjalizacji w regionie, m.in. rozwoju nowoczesnego sektora rolno-spożywczego oraz wzrostu zapotrzebowania na żywność ekologiczną, rekomenduje się wykorzystanie potencjału lokalnego sektora rolno-spożywczego, identyfikując go jako lokalną specjalizację.

Udział LGD w promocji rolnictwa i obszarów wiejskich

Istotną rolę w zakresie rozwoju i promocji rolnictwa i obszarów wiejskich na terenie powiatu inowrocławskiego odgrywa Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Czarnoziem na Soli”.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Czarnoziem na Soli” powstało w wyniku wspólnego działania środowisk z ośmiu gmin powiatu inowrocławskiego: Dąbrowa Biskupia, Gniewkowo, Inowrocław, Janikowo, Kruszwica, Pakość, Rojewo i Złotniki Kujawskie.

Zgodnie ze statutem do zadań Stowarzyszenia należą działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich z uwzględnieniem należytej ochrony oraz promocji środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno-kulturowych oraz równości szans, aktywizowanie ludności wiejskiej, promocja obszarów wiejskich oraz gmin położonych na obszarze działania LGD. Pozostałe zadania Stowarzyszenia to:

- mobilizowanie społeczności lokalnej do wzięcia udziału w procesie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich położonych na obszarze LGD,
- upowszechnianie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich, miejsko-wiejskich i miejskich położonych na obszarze LGD,
- podejmowanie inicjatyw i działań mających na celu pobudzenie aktywności społeczności lokalnych oraz ich czynny udział w opracowaniu i realizacji LSR oraz innych programów pomocowych i w ramach tego wspieranie i upowszechnianie idei samorządowej,
- propagowanie działań na rzecz realizacji LSR w obszarze działania LGD,
- pozyskiwanie partnerów źródeł finansowania LSR, w tym z programów pomocowych,
- udzielanie wsparcia mieszkańcom obszaru objętego LSR w zakresie przygotowania projektów i pozyskania środków na ich realizację, w tym z programów pomocowych oraz innych projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej,
- podejmowanie inicjatyw i działań dla rozwoju Kujaw Zachodnich mających na celu: rozwój produktów regionalnych, turystyki, przedsiębiorczości, zasobów ludzkich, społeczeństwa obywatelskiego i informacyjnego, poprawę estetyki miejscowości na obszarze działania LGD i bezpieczeństwa mieszkańców, edukację estetyczną i artystyczną mieszkańców, aktywizację gospodarczą i zawodową, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i patologiom społecznym, propagowanie zdrowego trybu życia oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego na obszarze działania LGD,

- pozyskiwanie innych źródeł finansowania, opracowywanie i realizacja innych programów pomocowych oraz projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej,
- kreowanie lokalnych produktów i usług, w szczególności turystycznych, tworzenie infrastruktury turystycznej Kujaw Zachodnich,
- promocja i organizacja wolontariatu,
- prowadzenie działalności szkoleniowej i wydawniczej,
- ochrona praw kobiet oraz działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn,
- współpraca międzynarodowa rozwijająca wymianę doświadczeń, dobrych praktyk, które przyczynią się do innowacyjności działań na Kujawach Zachodnich,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi krajowymi i zagranicznymi oraz ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

W perspektywie finansowej UE na lata 2007-2013 Lokalna Grupa Działania „Czarnoziem Na Soli” była odpowiedzialna za realizację Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach osi LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013, w tym ogłaszanie konkursów na projekty z zakresu Działania 4.1 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013.

LGD „Czarnoziem Na Soli” była również Beneficjentem projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. W latach 2007-2013 zrealizowała następujące projekty:

- 1) „Współpraca i lokalne zasoby kluczem do rozwoju wsi i tworzenia nowych miejsc pracy dla jej mieszkańców”, w ramach Działania 6.3 *Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich*,
- 2) „Nowe umiejętności - większa szansa na zatrudnienie. Aktywizacja zawodowa kobiet z gminy Rojewo”, w ramach Działania 6.3 *Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich*,
- 3) „Edukacja - wybór dla przyszłości podinowrocławskich społeczności wiejskich”, w ramach Działania 9.5 *Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich*,
- 4) „Edukacja - wybór dla przyszłości”, w ramach Działania 9.5 *Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich*,
- 5) „Planowanie metodą projektu szansą na życiowy sukces”, w ramach Działania 9.5 *Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich*.

W obszarze gospodarka zidentyfikowano następujące bariery rozwojowe: niewystarczającą innowacyjność przedsiębiorstw, niski poziom współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a sektorem nauki w zakresie działalności innowacyjnej, niską atrakcyjność inwestycyjną

dla potencjalnych inwestorów, słabe przygotowanie dla lokalizacji inwestycji na terenie powiatu, brak spójnego zagospodarowania przestrzennego, słabo rozwinięte instytucje otoczenia biznesu oraz deficyt wód dla celów rolnictwa i turystyki. Zagrożeniem dla realizacji działań w niniejszym obszarze mogą być: odpływ migracyjny wykwalifikowanych kadr do dużych ośrodków, niekorzystne zmiany demograficzne, tj. starzenie się społeczeństwa, spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym oraz niska atrakcyjność województwa kujawsko-pomorskiego na tle kraju. Szansą na realizację zintegrowanych projektów w perspektywie do 2020 r. jest partnerstwo publiczno-prywatne.

6. Bezpieczeństwo publiczne

Powiat Inowrocławski realizuje zadania z zakresu bezpieczeństwa publicznego na podstawie ustawy o samorządzie powiatowym z dnia 5 czerwca 1998 roku (Dz. U. z 2013 r., poz. 595 j.t.). Zgodnie z art. 4 ust. 1 Powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania powiatowego magazynu przeciwpowodziowego, przeciwpożarowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska.

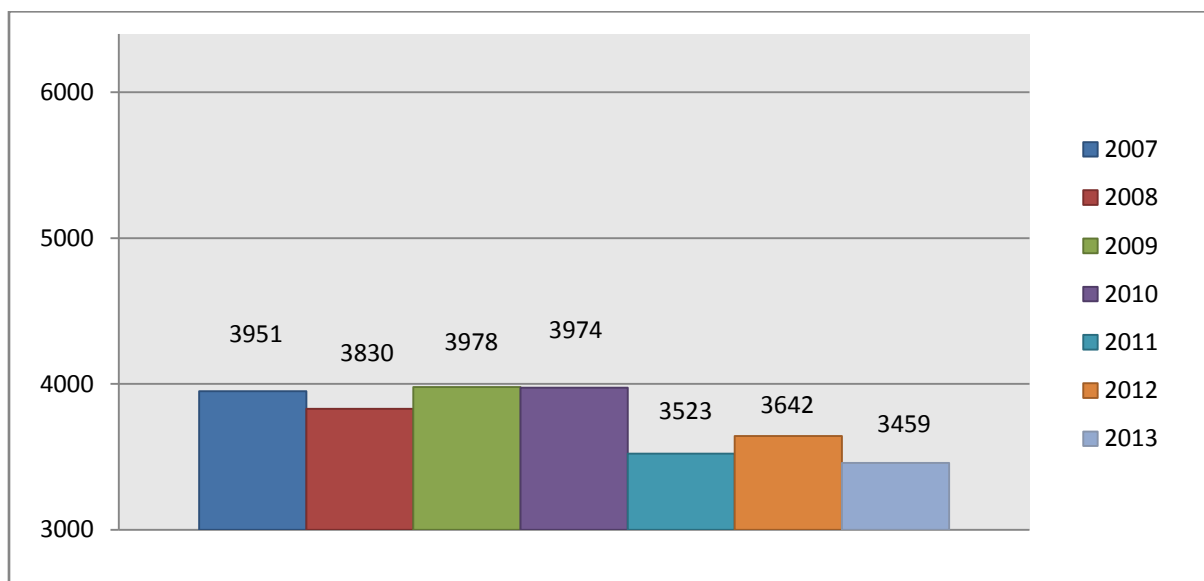
Powiat realizuje zadania z zakresu bezpieczeństwa publicznego przy pomocy powiatowych służb, inspekcji i straży.

W celu realizacji zadań Starosty w zakresie zwierzchnictwa nad powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami oraz zadań określonych w ustawach w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, tworzy się komisję bezpieczeństwa i porządku.

Analiza przestępczości i wykrywalności przestępstw

Analiza przestępczości na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2013 wskazuje na wyraźny spadek przestępczości i poprawę bezpieczeństwa publicznego. Jak wskazują dane Komendy Powiatowej Policji w Inowrocławiu liczba wszczętych postępowań ogółem spadła z 3951 w 2007 roku do 3459 w 2013 r.

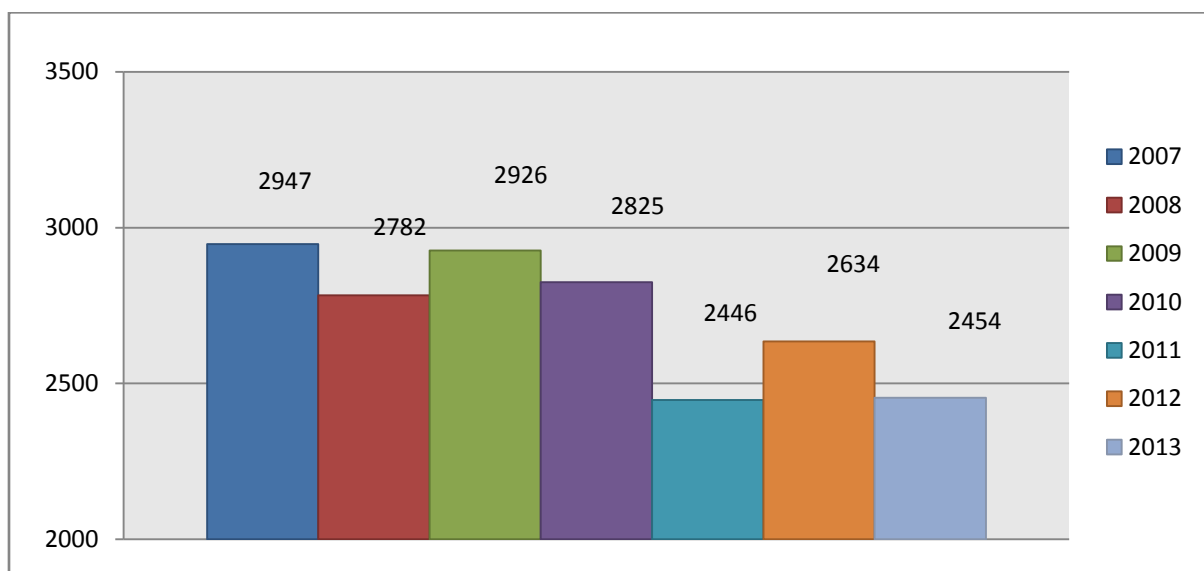
Wykres 29 Liczba wszczętych postępowań ogółem w latach 2007-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Inowrocławiu.

Liczba wszczętych postępowań o charakterze kryminalnym spadła z 2947 w 2007 roku do 2454 w 2013 roku.

Wykres 30 Liczba wszczętych postępowań kryminalnych w latach 2007-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

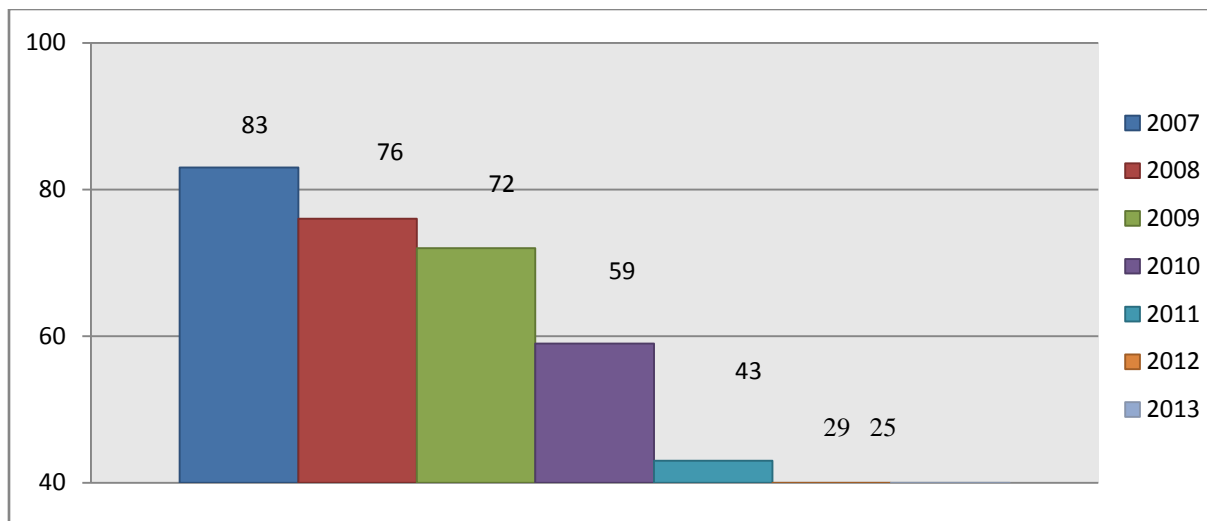
Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Inowrocławiu.

W latach 2007-2013 odnotowano najwyższy spadek postępowań kryminalnych w kategorii: bójki i pobicia – spadek o 58%, z 83 w 2007 roku do 25 w 2013 roku. Wysoki spadek zanotowano również w kategorii kradzieże pojazdów – o 49%, z 51 w 2007 roku do 26 w 2013 roku. W pozostałych kategoriach również odnotowano spadek przestępczości kryminalnej: rozboje – spadek o 44%, z 74 w 2007 roku do 30 w 2013 roku, kradzieże mienia

– spadek o 13,85%, z 924 w 2007 roku do 796 w 2013 roku, włamania – spadek o 9,76%, z 410 w 2007 roku do 370 w 2013 roku.

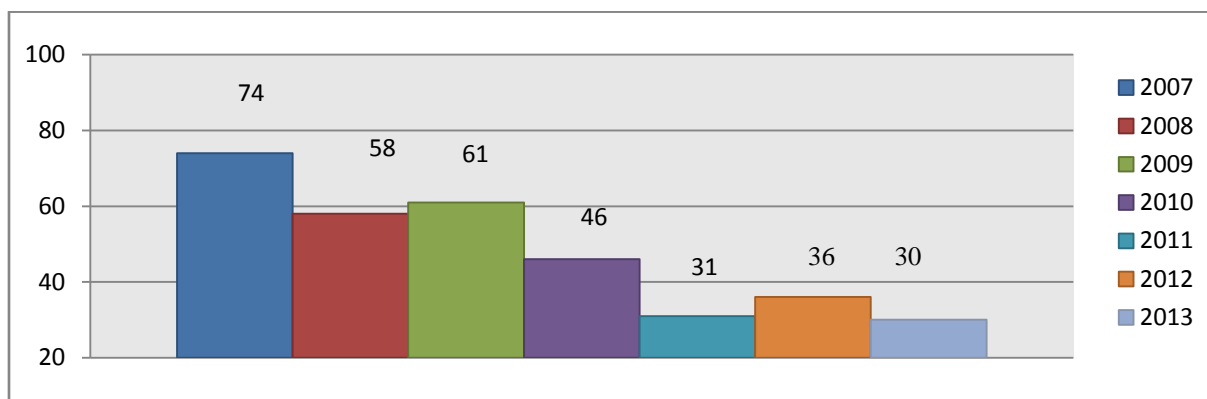
W poszczególnych rodzajach przestępczości kryminalnej odnotowano następujące liczby wszczętych postępowań, zobrazowane poniższymi wykresami.

Wykres 31 Liczba wszczętych postępowań kryminalnych – bójki i pobicia w latach 2007-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

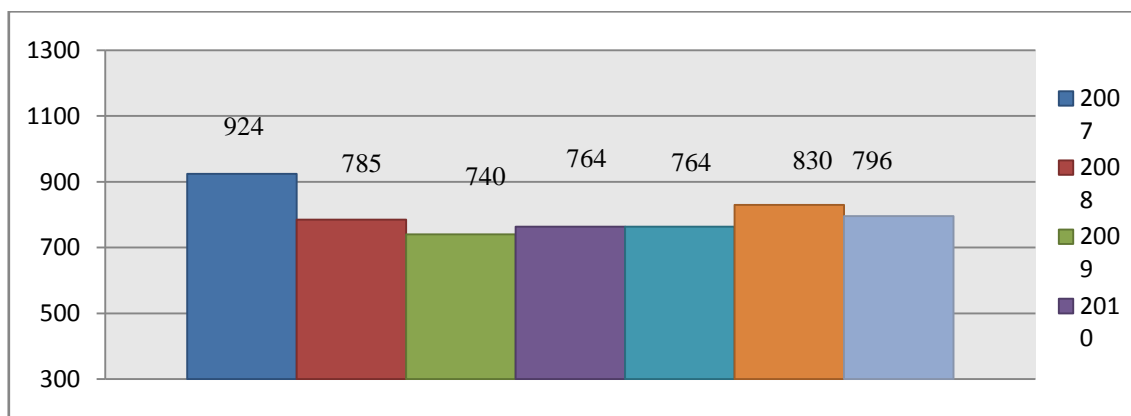
Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Inowrocławiu.

Wykres 32 Liczba wszczętych postępowań kryminalnych – rozboje w latach 2007-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

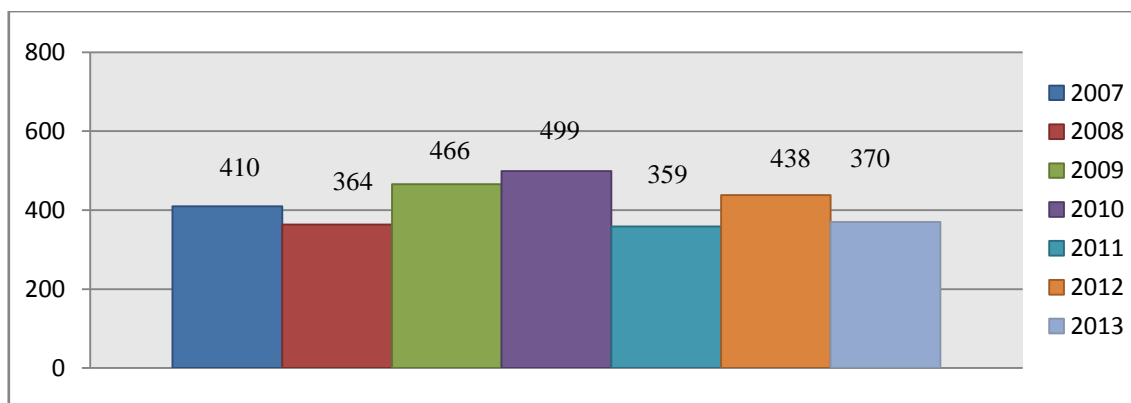
Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Inowrocławiu.

Wykres 33 Liczba wszczętych postępowań kryminalnych – kradzież mienia w latach 2007-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

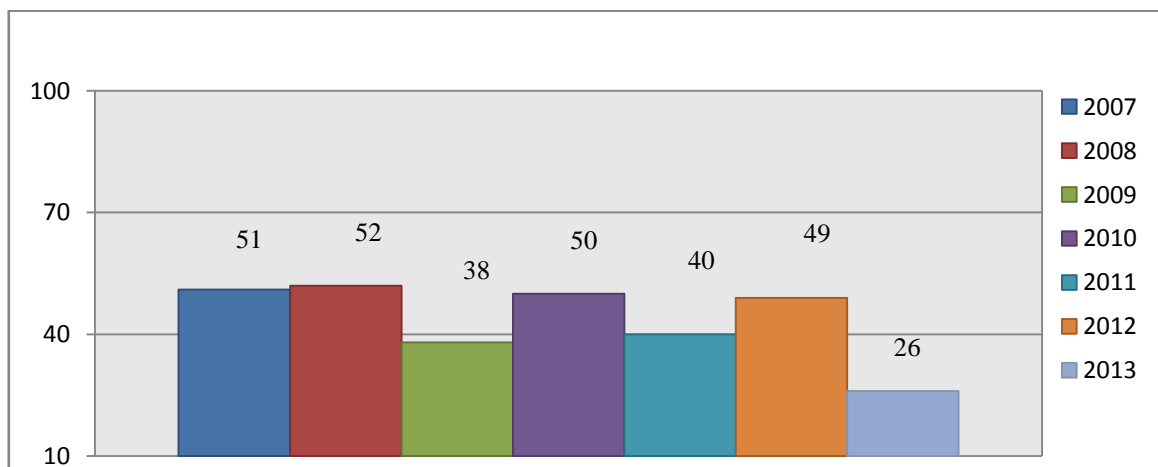
Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Inowrocławiu.

Wykres 34 Liczba wszczętych postępowań kryminalnych – włamania w latach 2007-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Inowrocławiu.

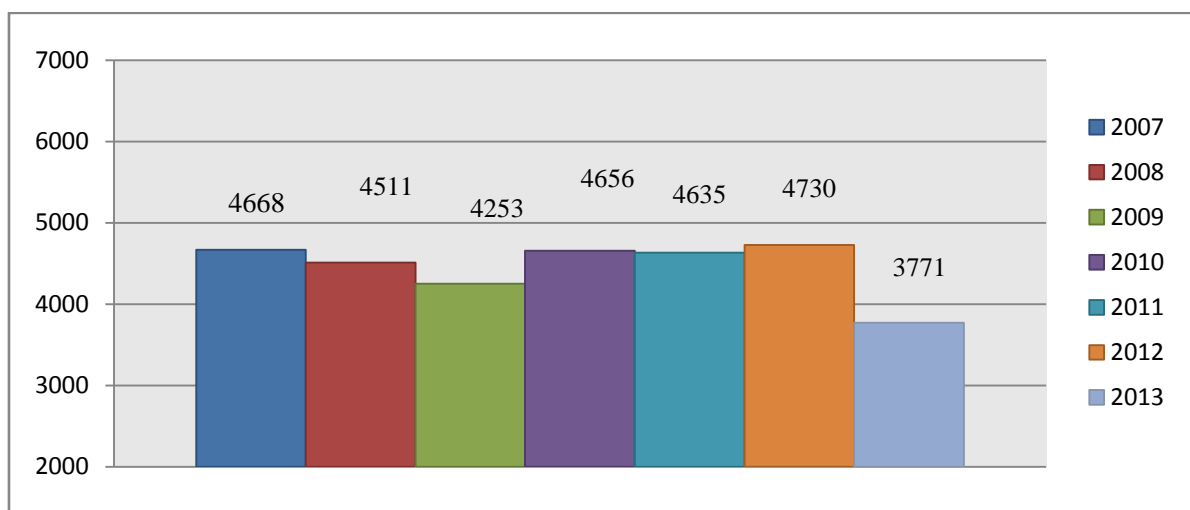
Wykres 35 Liczba wszczętych postępowań kryminalnych – kradzieże pojazdów w latach 2007-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Inowrocławiu.

W latach 2007-2013 odnotowano również znaczny spadek przestępstw ogółem, z 4668 w 2007 roku do 3771 w 2013 roku.

Wykres 36 Liczba przestępstw ogółem w latach 2007-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

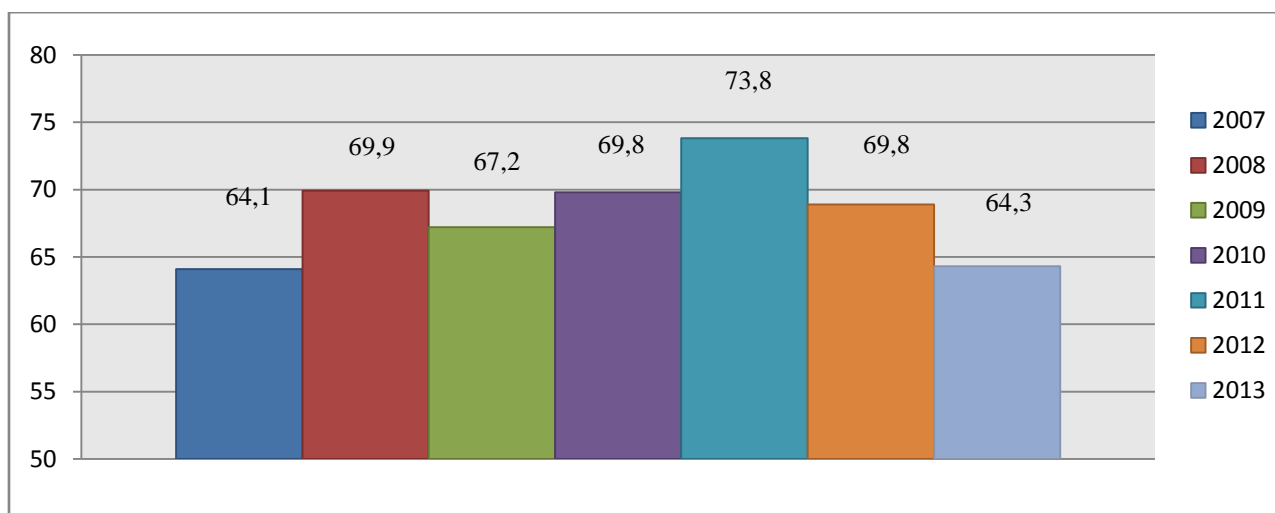

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Inowrocławiu.

Wykrywalność przestępstw w powiecie inowrocławskim w latach 2007-2013 została zobrazowana na wykresie 9.

W 2013 roku wykrywalność ogólna przestępstw w Komendzie Powiatowej Policji w Inowrocławiu stanowiła 64,3%, podczas gdy w 2007 r. wyniosła 64,1%.

Wykres 37 Wykrywalność przestępstw w Powiecie Inowrocławskim (w%) w latach 2007-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

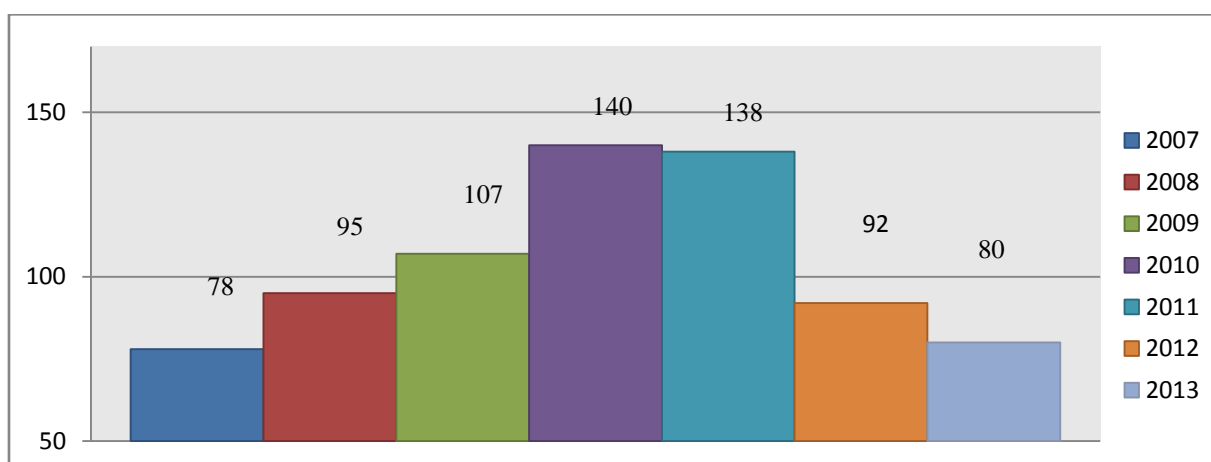

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Inowrocławiu.

Zgodnie z centralnymi, wojewódzkimi i lokalnymi kierunkami działania Policji ściganie przestępczości narkotykowej stanowi w KPP w Inowrocławiu jeden z priorytetów rodzajowego zwalczania przestępczości zarówno w zakresie pracy prewencyjnej, jak i pionu

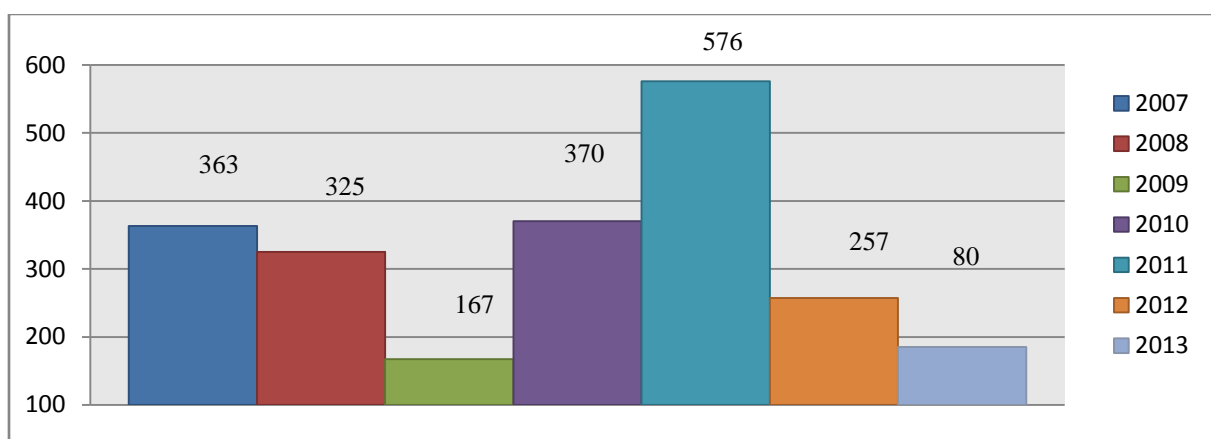
kryminalnego jednostki. Obok zadań realizowanych w tym obszarze przez wszystkie komórki organizacyjne jednostki, bezpośrednim zwalczaniem i ściganiem przestępczości narkotykowej zajmuje się Zespół dw. z Przestępczością Narkotykową Wydziału do walki z Przestępczością przeciwko Życiu i Zdrowiu KPP w Inowrocławiu. Efektem podejmowanych przez Komendę Powiatową Policji w Inowrocławiu działań w zakresie przestępczości narkotykowej jest znaczny spadek przestępstw narkotykowych w latach 2012-2013. Liczba wszczętych spraw o przestępstwa narkotykowe spadła w 2013 roku do 80 ze 140 w roku 2010. Liczba stwierdzonych przestępstw narkotykowych w 2013 roku również spadła do 80 z 576 w 2011 roku. Zwalczanie narkomanii w powiecie w analizowanym okresie prezentuje poniższy wykres:

Wykres 38 Liczba wszczętych spraw o przestępstwa narkotykowe w latach 2007-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Inowrocławiu.

Wykres 39 Liczba stwierdzonych przestępstw narkotykowych w latach 2007-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

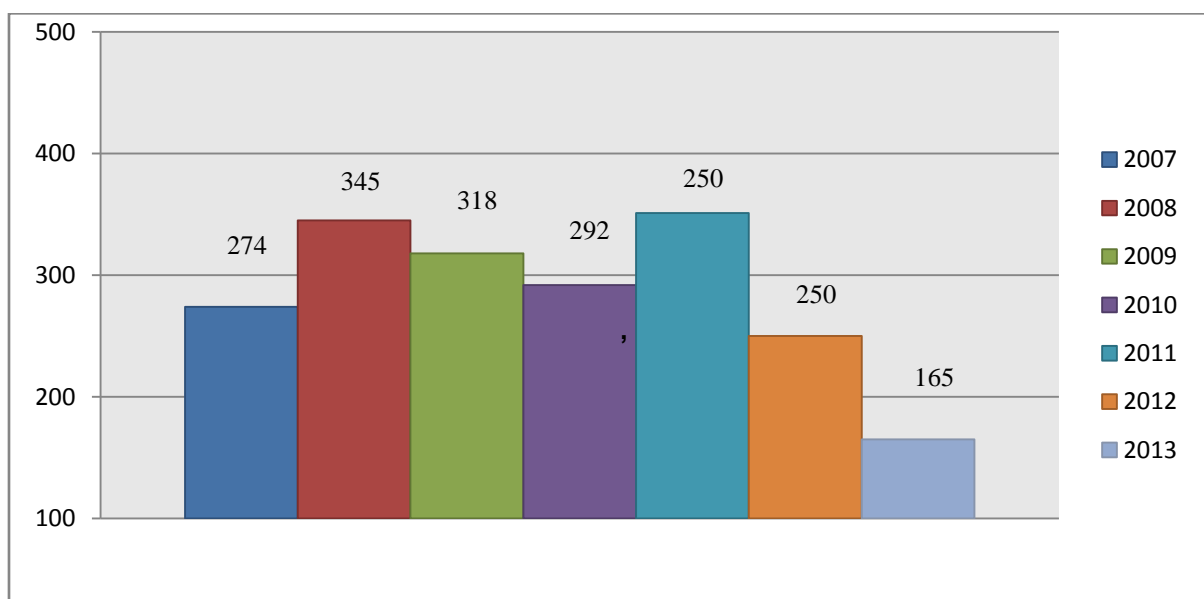

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Inowrocławiu.

Charakterystyka przestępczości nieletnich

Komenda Powiatowa Policji w Inowrocławiu każdego roku prowadzi działania mające na celu ujawnianie czynów karalnych popełnianych przez nieletnich. Podejmowane działania profilaktyczne, operacyjne i procesowe oraz dobra współpraca z placówkami oświatowymi miały bezpośredni wpływ na ujawnianie czynów karalnych i ich sprawców.

Wykres 40 Liczba stwierdzonych czynów karalnych nieletnich w latach 2007-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Inowrocławiu.

6.1 PROGRAMY WALKI Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ

W celu poprawy bezpieczeństwa na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2013 realizowane były przez Komendę Powiatową Policji w Inowrocławiu następujące programy:

- Krajowy Program Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi na lata 2007-2008,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2006-2010,
- Krajowy Program Zwalczenia AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV na lata 2007-2011,
- Narodowy Plan Działań na rzecz Dzieci i Młodzieży 2004-2012 „Polska dla Dzieci”,
- Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2006-2010,
- „Powiatowy program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego na lata 2007-2011”,

- Program „Profilaktyka a Ty” oraz „Powiatowy program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego na lata 2011-2015”.

Programy realizowane w 2014 roku:

- Rządowy Program Ograniczania Przestępczości i społecznych zachowań „Razem Bezpieczniej”,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016,
- Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011-2015,
- „Powiatowy program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego na lata 2011-2015”,
- Program „Bezpieczna szkoła” i „Program pomocy ofiarom przestępstw” – programy prewencyjne Komendy Powiatowej Policji w Inowrocławiu.

6.2 BEZPIECZEŃSTWO W RUCHU DROGOWYM

W latach 2007-2013 odnotowano znaczny spadek zdarzeń drogowych na terenie powiatu inowrocławskiego. W 2013 roku na drogach powiatu inowrocławskiego odnotowano 70 wypadków i 1886 kolizji. 93 osoby zostały ranne a 7 odniosło śmierć. W porównaniu do 2007 roku odnotowano spadek wypadków drogowych we wszystkich powyższych kategoriach. Szczegółowe zestawienie wypadków drogowych na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2013 przedstawiono w tabeli 1.

Poprawa stanu bezpieczeństwa na drogach powiatu inowrocławskiego jest efektem m.in. inwestycji drogowych prowadzonych w latach 2007-2013.

Tabela 70 Zestawienie liczby wypadków drogowych w latach 2007-2013 na terenie powiatu inowrocławskiego

Rok/rodzaje zdarzeń/skutek	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Wypadki	105	121	116	116	76	98	70
Kolizje	2187	2270	2472	2444	1989	1874	1886
Zabici	19	25	12	22	17	25	7
Ranni	139	152	158	144	80	101	93

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Inowrocławiu.

Analiza ochrony przeciwpożarowej

Powiat Inowrocławski zabezpieczają operacyjnie następujące jednostki ochrony przeciwpożarowej:

- 1) Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Inowrocławiu, przy ul. Poznańskiej 133 w Inowrocławiu, w której służbę pełni 104 strażaków i pracuje 3 pracowników cywilnych;

w skład Komendy wchodzi:

- Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza Nr 1 przy ul. Poznańskiej 133 w Inowrocławiu, stan osobowy 50 strażaków;
 - Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza Nr 2 przy ul. Marii Curie-Skłodowskiej 62, w Inowrocławiu, stan osobowy 35 strażaków;
- 2) Zakładowa Służba Ratownicza Zakładów Tłuszczowych KRUSZWICA S.A., przy ul. Niepodległości 42, 88-150 Kruszwica, stan osobowy 11 strażaków;
 - 3) Jednostka Organizacyjna Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej w Jednostce Wojskowej 1641 przy ul. Jacewskiej 73, 88-100 Inowrocław, stan osobowy 21 strażaków;
 - 4) Ochotnicze Straże Pożarne (OSP):
 - 22 jednostki OSP typu S (posiadające na wyposażeniu samochód gaśniczy), w tym: 11 jednostek OSP włączonych do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego;
 - 1 jednostka OSP typu M (posiadająca na wyposażeniu tylko motopompę).

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat jednostki ochrony przeciwpożarowej usuwały rocznie średnio 1948 zdarzeń. W tabeli poniżej przedstawiono rozkład zdarzeń ratowniczych według rodzaju zagrożeń podejmowanych w latach 2003-2013.

Tabela 71 Zdarzenia ratownicze w powiecie inowrocławskim w latach 2003-2013

Rok	Pożary	Inne miejscowe zagrożenia	Alarmy fałszywe	Razem zdarzeń
2003	796	649	83	1528
2004	682	765	74	1521
2005	838	871	101	1810
2006	795	1028	107	1930
2007	763	1267	114	2144
2008	810	1218	135	2163

2009	829	1244	106	2179
2010	590	1329	126	2045
2011	689	1571	161	2421
2012	710	1134	129	1973
2013	462	1144	109	1715

Źródło: Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Inowrocławiu.

Realizując ustawowe zadania zwalczania pożarów, innych miejscowych zagrożeń i likwidacji klęsk żywiołowych, zarówno jednostki Państwowej Straży Pożarnej oraz inne podmioty funkcjonujące w systemie ratowniczo-gaśniczym coraz częściej walczą z innymi niż ogień zagrożeniami dla zdrowia, życia lub mienia ludzi, bądź środowiska. Powyższa tabela obrazuje wzrost liczby innych miejscowych zagrożeń i stopniowe powiększanie się ich przewagi ilościowej nad pożarami. Wyraźnie widać również, jak wraz z błyskawicznym rozwojem cywilizacyjnym, w ciągu ostatnich dziesięciu lat drastycznie zwiększała się liczba alarmów fałszywych. Jest to zjawisko niepokojące, jednak dyżurni przyjmujący zgłoszenia o zdarzeniach, dzięki ciągłemu szkoleniu i wieloletniemu doświadczeniu, przyjmując telefoniczne zgłoszenie potrafią odróżnić alarm fałszywy od rzeczywistego zgłoszenia konieczności ratunku. Dość duża liczba alarmów fałszywych była spowodowana niewłaściwym zadziałaniem systemów sygnalizacji pożarowej, z której alarmy nie są weryfikowane, bowiem do stanowiska kierowania powinien dotrzeć sygnał alarmowy już zweryfikowany przez systemy alarmowania pożarowego.

Analiza interwencji ratowniczych w poszczególnych gminach wskazuje, iż zdecydowanie największa liczba zdarzeń ratowniczych każdego rodzaju wydarzyła się w zamieszkałym przez największą liczbę mieszkańców Inowrocławiu – 45% wszystkich pożarów, 36% wszystkich innych miejscowych zagrożeń, 72% alarmów fałszywych. Kolejną jednostką samorządową, na terenie której przeprowadzono dużą liczbę akcji ratowniczych, jest największa w powiecie gmina Kruszwica. Na jej terenie jednostki ochrony przeciwpożarowej likwidowały skutki 13% wszystkich pożarów w powiecie, 16% wszystkich innych miejscowych zagrożeń i zgłoszono 1% alarmów fałszywych.

Tabela 72 Liczba interwencji w 2013 r. w poszczególnych gminach wg rodzaju zagrożenia

Gmina	Pożary	Miejscowe zagrożenia	Alarmy fałszywe
m. Inowrocław	208	421	79
Dąbrowa Biskupia	7	15	0
Gniewkowo	36	142	6
Inowrocław	38	103	6
Janikowo	35	62	3

Kruszwica	62	191	7
Pakość	39	111	4
Rojewo	15	39	3
Złotniki Kujawskie	22	60	1

Źródło: Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Inowrocławiu.

W roku 2013 na terenie powiatu inowrocławskiego odnotowano 450 pożarów małych, 10 pożarów średnich oraz 1 pożar duży i bardzo duży. Poniżej w tabeli zaprezentowano rozkład pożarów pod względem wielkości w roku 2013.

Tabela 73 Liczba pożarów pod względem wielkości w 2013 r. w poszczególnych gminach

Gmina	Pożar mały	Pożar średni	Pożar duży	Pożar bardzo duży
Dąbrowa Biskupia	6	1	0	0
Gniewkowo	36	0	0	0
m. Inowrocław	208	0	0	0
Inowrocław	36	2	0	0
Janikowo	34	0	1	0
Kruszwica	57	5	0	0
Pakość	37	1	0	1
Rojewo	14	1	0	0
Złotniki Kujawskie	22	0	0	0
RAZEM	450	10	1	1

Źródło: Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Inowrocławiu.

Zarządzanie kryzysowe w powiecie inowrocławskim

Kwestię zarządzania kryzysowego reguluje ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dnia 26 kwietnia 2007 r. (Dz. U. z 2013 r., poz. 1166), oraz ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2014 r., poz. 333 z późn. zm.) i rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad udziału pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w zapobieganiu skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwaniu (Dz. U. z 2003 r. Nr 41, poz. 347).

Zgodnie z zasadą obowiązującą w wielu krajach europejskich, na każdym szczeblu działania państwa powinien znajdować się jeden samorządowy ośrodek decyzyjny, koordynacyjny i zarządzający w zakresie ratownictwa, ochrony ludności i środowiska przed potencjalnymi i realnymi niebezpieczeństwami związanymi z występowaniem klęsk żywiołowych,

nadzwyczajnych zagrożeń środowiska oraz innych zdarzeń powodowanych działalnością człowieka i jego technologii.

W czasie stanu klęski żywiołowej działaniami prowadzonymi w celu zapobieżenia skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięcia kieruje starosta – jeżeli stan klęski żywiołowej wprowadzono na obszarze więcej niż jednej gminy wchodzącej w skład powiatu. W przypadku gdy wprowadzono stan klęski żywiołowej na terenie jednej gminy, przedmiotowymi działaniami kieruje wójt, burmistrz, prezydent. Na szczeblu powiatu organem pomocniczym i doradczym przy realizacji zadań zarządzania kryzysowego jest powiatowy zespół zarządzania kryzysowego.

Powiatowy Plan Zarządzania Kryzysowego, który uwzględniając charakter ustawowych zadań i zobowiązań spoczywających na staroście koncentruje się na opisie zaplanowanego sposobu koordynacji działań ratowniczych i antykryzysowych.

Zgodnie z ustawą o samorządzie powiatowym starosta jest odpowiedzialny za bezpieczeństwo wszystkich obywateli z terenu powiatu. W tym celu powołane zostało Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego w ramach funkcjonującego w Komendzie Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Inowrocławiu Stanowiska Kierowania Komendanta Powiatowego Państwowej Straży Pożarnej w Inowrocławiu. Ta struktura umożliwi kierowanie zintegrowaną akcją niesienia pomocy na obszarze powiatu, w przypadku sytuacji kryzysowej, a także działań prowadzonych dla zapobiegania skutkom kryzysu i ich usunięcia.

Obecnie na Stanowisku Kierowania Komendanta Powiatowego Państwowej Straży Pożarnej w systemie 24 godzinnym dyżur pełni dwóch strażaków.

W perspektywie do 2020 r. planowane jest:

- doskonalenie systemów powiadamiania, alarmowania i łączności poprzez realizację działań organizacyjnych, technicznych i szkoleniowych,
- realizacja zadań w zakresie rozwoju i funkcjonowania systemów teleinformatycznych, w tym doskonalenia polityki bezpieczeństwa i ochrony infrastruktury teleinformatycznej,
- ujednoczenie systemów łączności i przekazywania danych.

Ochrona przeciwpowodziowa powiatu

Na szczeblu Powiatu Inowrocławskiego został opracowany „Plan Operacyjny Ochrony Przed Powodzią Powiatu Inowrocławskiego”.

Uwzględniając położenie geograficzne powiatu inowrocławskiego, charakter, rolę i miejsce w gospodarce, podstawowych zagrożeń należy dopatrywać się w niebezpieczeństwach związanych z degradacją środowiska naturalnego wynikającego z codziennej działalności człowieka, naruszeń zasad technicznych i nie przestrzegania przepisów bezpieczeństwa pracy oraz w nadzwyczajnych zagrożeniach powodowanych siłami przyrody.

Powiat Inowrocławski nie jest rejonem szczególnie zagrożonym wystąpieniem powodzi. Ze względu na charakterystykę hydrologiczno-meteorologiczną, powodzie i zatopienia mogą wystąpić jedynie w rejonie miejscowości Pakość. Spowodować ją może awaria tamy czołowej na Jeziorze Pakoskim oraz długotrwałe deszcze i spowodowany tym gwałtowny przybór wody na rzece Noteć, w rejonie tej miejscowości.

Powyższe przyczyny mogą spowodować częściowe zalanie lub tzw. podtopienie miejscowości Pakość, położonej w bezpośredniej bliskości z rzeką.

W przypadku awarii tamy czołowej podtopieniu ulegnie zachodnia część m. Pakość. Skutkami powodzi będzie zniszczenie budynków, nie przejezdność dróg, straty w uprawach, zagrożenia dla życia i zdrowia, zniszczenia infrastruktury komunalnej. Istnieje też prawdopodobieństwo ewakuacji osób z rejonów zagrożonych.

Tabela 74 Zagrożenia powodziowe w m. Pakość

Lp.	Rzeka, zbiornik	Powierzchnia zalewowa	Zagrożone miejscowości	Ilość osób do ewakuacji
1.	Rzeka Noteć, Jezioro Pakoskie	780 ha	m. Pakość	1760 osób

Źródło: Biuro Ochrony Informacji Niejawnych, Zarządzania Kryzysowego i Spraw Obronnych.

Zagrożenia w obszarze bezpieczeństwa publicznego na terenie powiatu inowrocławskiego:

1) Zagrożenia powodziowe i meteorologiczne:

Powodzie mogą powstać w wyniku zniszczenia lub uszkodzenia tamy czołowej w m. Pakość. Nagłe podniesienie się poziomu wody w rzece *NOTEĆ*. Uszkodzenie obiektów i urządzeń hydrotechnicznych na rzece *NOTEĆ* bez udziału człowieka, jest mało prawdopodobne. Największe potencjalne zagrożenie spowodowane nagłym przyborem wód może wystąpić wzdłuż koryta rzeki *NOTEĆ* przepływającej przez powiat. Stan zagrożenia powodziowego dla terenu powiatu występuje w przypadku obserwowanego oraz prognozowanego dalszego rozwoju stanu wód zbiorowych na wodowskazach rzeki *NOTEĆ*.

2) Zagrożenia pożarowe:

Pożary na obszarach niezurbanizowanych. Pożarami zagrożone są głównie rejony zwartych kompleksów leśnych, szczególnie w warunkach długotrwałej suszy i przy silnych wiatrach. Największe niebezpieczeństwo powstania pożarów występuje na terenie gminy Gniewkowo, Rojewo, Dąbrowa Biskupia, gmina Inowrocław w okolicach m. Balczewo, Rejna. Na obszarach zurbanizowanych, obszarami trudnymi do opanowania i szybko rozprzestrzeniającymi zagrożone są szczególnie stare części miast takich jak Inowrocław, Kruszwica, Gniewkowo, Pakość, w których dominuje gęsta zabudowa, palne elementy konstrukcji oraz połączenia budynków licznymi ciągami strychowymi. Potencjalne

zagrożenie i wybuchowe stanowią zbiorniki paliw płynnych, substancji łatwopalnych, wybuchowych oraz gazociągi przechodzące przez teren powiatu.

3) Zagrożenie od niebezpiecznych substancji chemicznych:

Toksyczne środki przemysłowe – na terenie powiatu inowrocławskiego nie występuje żaden zakład zaliczany zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 z późn. zm.) i z przepisami wykonawczymi do zakładów stwarzających duże ryzyko powstania poważnej awarii przemysłowej ze względu na ilość posiadanych substancji. Transport celowy TSP powinien odbywać się po szlakach kolejowych i drogach kołowych zapewniających właściwe standardy bezpieczeństwa i ograniczających skutki ewentualnych katastrof dla ludzi i środowiska.

4) Zagrożenia promieniotwórcze:

Na obszarze powiatu mogą wystąpić następujące rodzaje zagrożeń:

- zagrożenie powstałe na skutek awarii elektrowni atomowej poza granicami kraju,
- zagrożenie powstałe na skutek uszkodzenia lokalnych źródeł promieniowania radioaktywnego (np. czujniki, urządzenia medycznego itp.),
- akty terroru,
- przemyt źródeł promieniowania radioaktywnego przez granice państwa,
- działalność terrorystyczna.

Zagrożenie skażeniami promieniotwórczymi na dużą skalę stanowią rozmieszczone na terytorium państw ościennych elektrownie jądrowe. Awaria jednego z nich może spowodować podwyższenie poziomu promieniowania jonizującego na rozległych obszarach, które swoim zasięgiem obejmuje również powiat inowrocławski.

5) Wypadki komunikacyjne:

Statystyki policyjne wykazują, że największe zagrożenie kolizjami drogowymi, występuje głównie na terenie miasta Inowrocławia. Główne szlaki drogowe przebiegają przez samo centrum Inowrocławia. W ciągu doby przejeżdża aż 21 tys. pojazdów.

Problemami zdiagnozowanymi w obszarze bezpieczeństwa publicznego są: niewystarczające wyposażenie jednostek ochrony przeciwpożarowej w specjalistyczny sprzęt i pojazdy pożarnicze (w tym sprzęt do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych), w tym niedostateczne wyposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych, niewystarczające wyposażenie policji, a także transport niebezpiecznych materiałów przez miasto Inowrocław z uwagi na brak obwodnicy.

Wyzwaniem w najbliższych latach powinno być także podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

7. Dochody i wydatki Powiatu Inowrocławskiego

W 2013 r. dochody Powiatu Inowrocławskiego wyniosły ogółem 153,2 mln zł, na co złożyły się następujące elementy:

- dochody własne- 46,9 mln zł,
- dotacje- 28,1 mln zł,
- subwencja ogólna- 78,1 mln zł,

w tym na część oświatową - 64,4 mln zł.

Tabela 75 Dochody budżetu Powiatu Inowrocławskiego według działów w latach 2010-2013

DOCHODY BUDŻETU POWIATU WEDŁUG DZIAŁÓW			
	2010	2011	2012
	w %		
Dochody ogółem	100,0	100,0	100,0
Rolnictwo i łowiectwo	0,3	0,1	2,2
Transport i łączność	6,8	0,1	0,8
Gospodarka mieszkaniowa	1,1	0,8	1,9
Administracja publiczna	0,9	0,9	1,0
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	5,8	5,5	4,4
Różne rozliczenia	47,8	51,9	51,1
Oświata i wychowanie	1,1	0,7	0,6
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	12,5	14,9	12,4
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,1	0,3	0,3
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1,5	1,0	1,0
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	x	x	0,1
Kultura fizyczna ^a	0,0	0,0	0,0
Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych	14,2	17,5	18,0
Pozostałe	7,9	6,1	6,1

^a W 2010 r. nazwa działu brzmiała „Kultura fizyczna i sport”.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny.

W 2013 r. wydatki Powiatu Inowrocławskiego wyniosły 157,5 mln zł, na co złożyły się następujące elementy:

wydatki majątkowe - 15,0 mln zł,

w tym inwestycyjne -15,0 mln zł,

- wydatki bieżące - 142,6 mln zł,

w tym wynagrodzenia -77,0 mln zł.

Tabela 76 Wydatki budżetu Powiatu Inowrocławskiego według działów w latach 2010-2013

WYDATKI BUDŻETU POWIATU WEDŁUG DZIAŁÓW			
	2010	2012	2013
	w %		
Wydatki ogółem	100,0	100,0	100,0
Rolnictwo i łowiectwo	0,0	0,1	0,0
Transport i łączność	23,7	9,2	12,8
Gospodarka mieszkaniowa	0,3	0,3	0,2
Administracja publiczna	6,7	8,5	8,2
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	5,9	4,8	5,2
Różne rozliczenia	–	–	–
Oświata i wychowanie	29,0	39,7	37,5
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	19,8	22,4	22,2
Edukacyjna opieka wychowawcza	3,5	5,1	4,9
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,9	0,9	1,0
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,8	0,6	0,5
Kultura fizyczna ^a	0,5	0,3	0,1
Działalność usługowa	0,4	0,5	0,5
Ochrona zdrowia	7,7	5,5	5,7
Pozostałe	0,8	2,0	1,3

a W 2010 r. nazwa działu brzmiała „Kultura fizyczna i sport”.

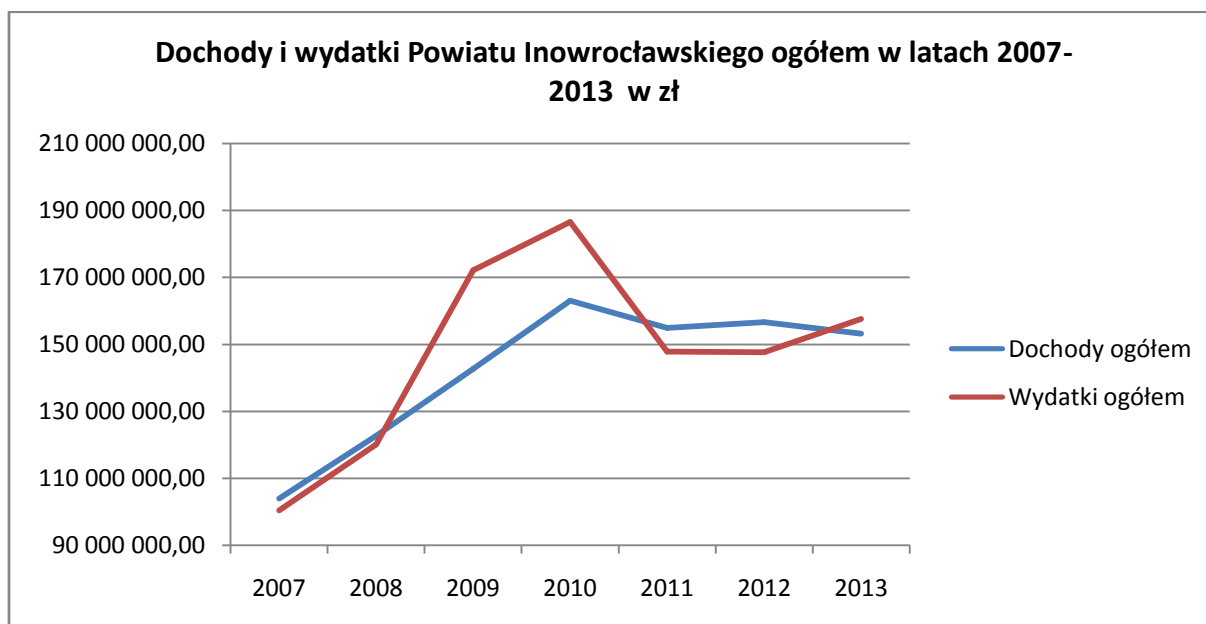
Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny.

Dla porównania poniżej zaprezentowano dochody i wydatki Powiatu Inowrocławskiego w latach 2007-2013.

Zestawienie dochodów i wydatków Powiatu Inowrocławskiego w latach 2007-2013 ogółem oraz na 1 mieszkańca

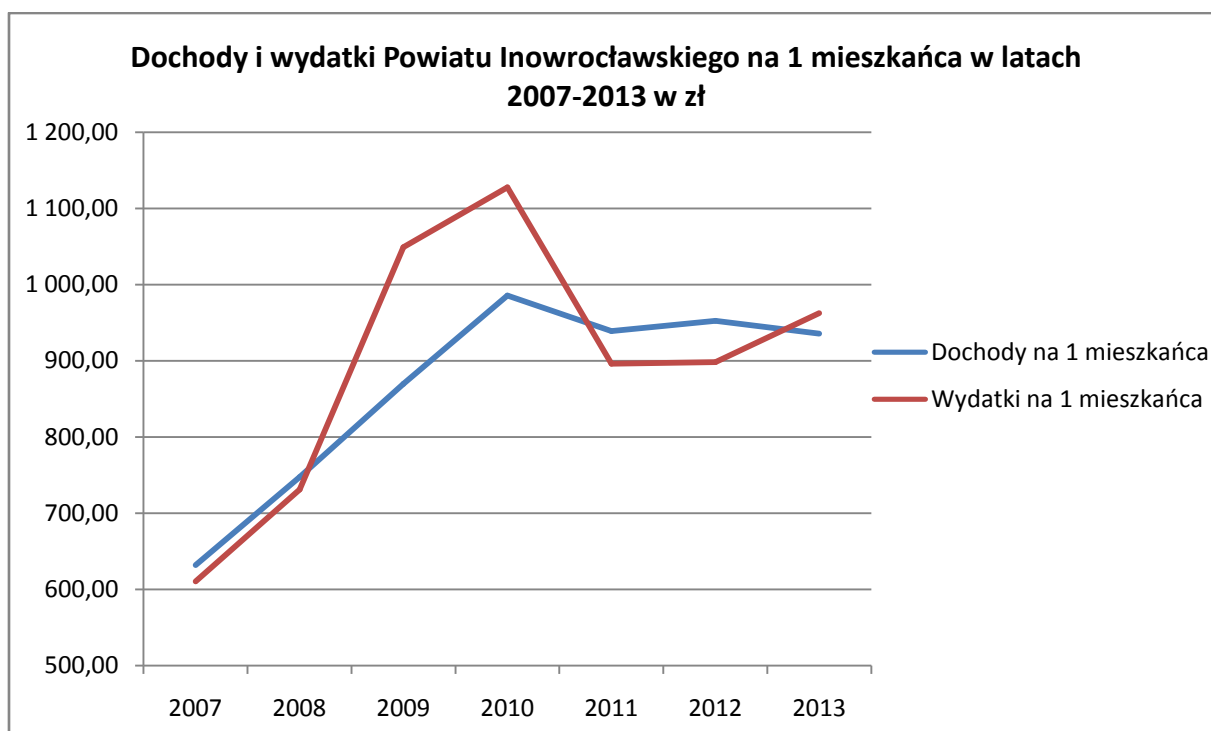
Lata	Dochody ogółem zł	Dochody na 1 mieszkańca w zł	Wydatki ogółem w zł	Wydatki na 1 mieszkańca w zł
2007	103 957 271,91	631,69	100 438 286,73	610,30
2008	122 715 910,93	747,30	120 062 809,13	731,14
2009	142 699 493,43	869,53	172 142 465,12	1 048,93
2010	162 993 133,41	985,37	186 516 906,91	1 127,58
2011	154 876 601,60	938,85	147 820 320,08	896,07
2012	156 574 625,86	952,39	147 661 796,11	898,18
2013	153 166 221,32	935,75	157 549 193,04	962,53

Źródło: Biuro Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie informacji Wydziału Budżetowo-Finansowego Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.

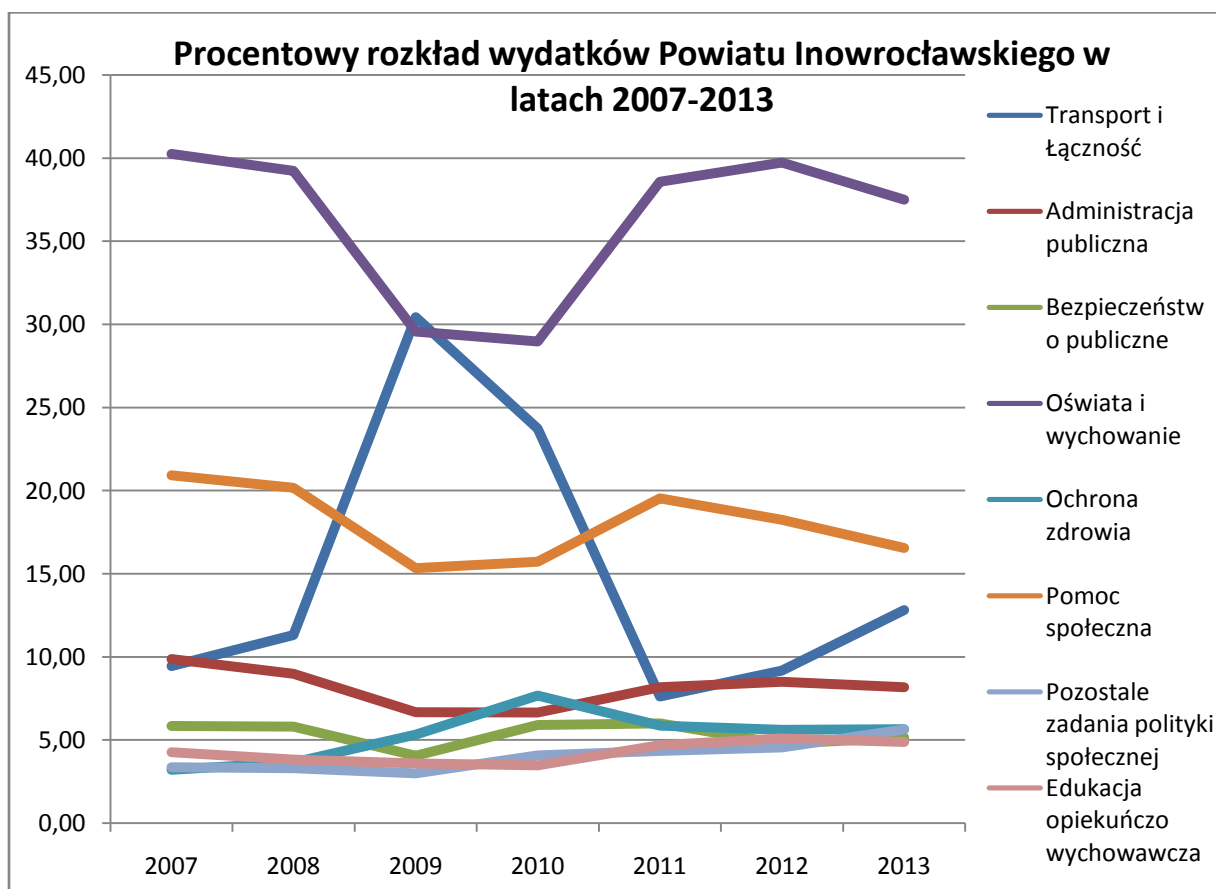

Źródło: Biuro Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie informacji Wydziału Budżetowo-Finansowego Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.

W 2013 r. dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca powiatu spadły o 1,8% w porównaniu z rokiem poprzednim. Odnotowano wzrost wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca powiatu o 7,1 % w porównaniu z 2012 r.

Źródło: Biuro Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie informacji Wydziału Budżetowo-Finansowego Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.

Źródło: Biuro Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie informacji Wydziału Budżetowo-Finansowego Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.

8. Powiat Inowrocławski jako Beneficjent środków europejskich

W latach 2007-2013 Powiat Inowrocławski był Beneficjentem i partnerem projektów współfinansowanych ze środków europejskich i innych zewnętrznych realizowanych w ramach następujących programów:

- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013,
- Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki,
- Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko,
- Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych na lata 2008-2012,
- Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych na lata 2012-2014 – etap II - Bezpieczeństwo- Dostępność- Rozwój,
- Rezerwy subwencji ogólnej budżetu państwa.

Projekty realizowane były zarówno w trybie indywidualnych projektów kluczowych, w trybie konkursowym oraz jako projekty systemowe z następujących źródeł: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, budżetu państwa.

W latach 2007-2013 realizowano inwestycje w następujących obszarach:

- infrastruktura drogowa- projekty w trybie konkursowym,
- infrastruktura ochrony zdrowia- projekt w trybie indywidualnego projektu kluczowego oraz projekt konkursowy,
- infrastruktura pomocy społecznej – projekty w trybie konkursowym,
- infrastruktura kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego - projekty w trybie konkursowym,
- promocja i ochrona zdrowia- projekt w trybie konkursowym,
- edukacja - projekty w trybie konkursowym,
- promocja i ochrona zdrowia- projekt w trybie konkursowym.

Ponadto we współpracy z samorządami gminnymi z terenu powiatu inowrocławskiego Powiat Inowrocławski zgłosił projekty w ramach zw. Indykatywnego Wykazu Projektów Kluczowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-

Pomorskiego na lata 2007-2013. Uchwałą Nr 9/51/07 z dnia 22 lutego 2007 r. Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego przyjął Indykatorywną Listę Projektów Kluczowych, na której znalazły się trzy rekomendowane przez Powiat Inowrocławski projekty: „Modernizacja i przebudowa Stacji Dializ w PS ZOZ w Inowrocławiu i dostosowanie do wymogów Polskich Norm Nefrologicznych”, Utworzenie Parku Kulturowego „Kalwaria Pakoska” jako elementu promocji dziedzictwa kulturowego Kujaw i Pałuk oraz „Goplańskie dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze Kruszwicy bazą dla turystyki, rekreacji, edukacji i sportu”.

W okresie programowania UE 2007-2013 całkowita wartość wszystkich projektów realizowanych przez Powiat Inowrocławski współfinansowanych ze środków europejskich to 43 612 730,56 zł. Wartość dofinansowania wynosi 26 144 482, 64 zł.

W tym projekty:

1/ w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego :

Wartość projektów: 35 009 499,23 zł, co stanowi 80, 27% całkowitej wartości wszystkich projektów współfinansowanych ze środków europejskich.

Wartość dofinansowania: 18 516 467,22 zł.

2/ w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego:

Wartość projektów : 5 428 017,12 zł, co stanowi 12,45% całkowitej wartości wszystkich projektów współfinansowanych ze środków europejskich.

Wartość dofinansowania: 4 950 364,20 zł.

3/ w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego:

Wartość projektów:3 175 214,21 zł, co stanowi 7,28% całkowitej wartości wszystkich projektów współfinansowanych ze środków europejskich.

Wartość dofinansowania: 2 677 651,22 zł.

Łączna wartość wskaźników realizacji poszczególnych projektów współfinansowanych ze środków europejskich w latach 2007-2013 kształtuje się następująco.

5. Liczba szkół objętych europejskimi projektami edukacyjnymi- 135.
6. Łączna wartość sprzętu przekazanego szkołom w ramach europejskich projektów edukacyjnych - 345 536,62 zł.
7. Liczba uczniów objętych projektami edukacyjnymi - 10 521.
8. Liczba godzin przeprowadzonych zajęć w ramach projektów - 45 045.
9. Liczba specjalistycznych świadczeń medycznych przeprowadzonych dzięki zakończonym projektom z zakresu ochrony zdrowia – 25 465.

10. Liczba osób korzystających z usług pomocy społecznej w obiektach dostosowanych do wymaganych prawem standardów – 160 osób.
11. Liczba osób odwiedzających obiekty dziedzictwa kulturowego objętych wsparciem – 19 186.
12. Liczba pracowników urzędów objętych projektami – 213.
13. Liczba osób objętych bezpłatnymi badaniami profilaktycznymi- 2 190.

Strategiczne zarządzanie rozwojem lokalnym prowadzone przez Zarząd Powiatu Inowrocławski, współpraca z wnioskodawcami poszczególnych zadań oraz ich efektywne wdrożenie pozwoliły na wspólną realizację projektów partnerskich. W latach 2007-2013 na obszarze powiatu inowrocławskiego zrealizowano z inicjatywy Powiatu Inowrocławskiego następujące projekty partnerskie współfinansowane ze środków europejskich i strukturalnych UE:

1. „Urzednicy przeszkoleni – interesanci zadowoleni. Szkolenia dla kadr administracji samorządowej z terenu powiatu inowrocławskiego” (projekt realizowany w latach 2009-2010 skierowany do 231 pracowników urzędów w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w partnerstwie z gminami z terenu powiatu inowrocławskiego: Gniewkowem, Janikowem, Kruszwicą, Pakościami, Inowrocławiem, Złotnikami Kujawskimi, Dąbrową Biskupią, Rojewem).
2. „Zdobycie wiedzy – ważna rzecz, każdy powinien do niej mieć dostęp. Dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, pozalekcyjne i edukacyjne dla dziewcząt i chłopców ze szkół o kształceniu ogólnym” (projekt realizowany w latach 2009-2010 w partnerstwie z gminami z terenu powiatu inowrocławskiego: Gniewkowem, Janikowem, Kruszwicą, Pakościami, Inowrocławiem, Złotnikami Kujawskimi, Dąbrową Biskupią, Rojewem, Miastem Inowrocław, skierowany do 65 szkół oraz 6167 uczniów).
3. „Zostań Omnibusem – zdobywaj wiedzę poprzez dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, pozalekcyjne i edukacyjne dla dziewcząt i chłopców ze szkół o kształceniu ogólnym” (projekt realizowany w 2011 r. w partnerstwie z gminami z terenu powiatu inowrocławskiego: Gniewkowem, Janikowem, Kruszwicą, Pakościami, Inowrocławiem, Złotnikami Kujawskimi, Dąbrową Biskupią, Rojewem, skierowany do 1100 chłopców i 1300 dziewcząt).
4. „Program szczepień 12-latek z terenu Powiatu Inowrocławskiego przeciwko wirusowi brodawczaka ludzkiego (HPV) jako pierwotna profilaktyka raka szyjki macicy i zdrowia prokreacyjnego” (projekt realizowany w latach 2009-2011 r. w partnerstwie z gminami z terenu powiatu inowrocławskiego: Gniewkowem, Janikowem, Pakościami, Inowrocławiem, Złotnikami Kujawskimi, Dąbrową Biskupią, Rojewem, Miastem Inowrocław skierowany do 2 190 dziewcząt z rocznika 1995, 1996, 1997, 1998 z terenu powiatu inowrocławskiego).

Efektywna realizacja projektów partnerskich w wymiarze instytucjonalnym, finansowym, merytorycznym pozwoliła na wypracowanie innowacji organizacyjnej i tzw. „dobrych praktyk”, co zostało docenione przez kapituły wielu ogólnopolskich konkursów:

- a. HIT 2010 za „Podniesienie bezpieczeństwa w ruchu drogowym poprzez zmodernizowanie ponad 100 km dróg kategorii powiatowej” w ramach konkursu Gospodarczo-Samorządowy HIT Kujawsko-Pomorskiego, co stanowiło ewenement w skali kraju,
- b. Samorządowy Lider Zarządzania 2010 – za zarządzanie innowacyjnym projektem partnerskim z udziałem środków europejskich pn. „Program szczepień 12-latek z terenu Powiatu Inowrocławskiego przeciwko wirusowi brodawczaka ludzkiego HPV jako pierwotna profilaktyka raka szyjki macicy i zdrowia prokreacyjnego”,
- c. Lider Wspierania Przedsiębiorczości 2010 roku, za wspieranie przedsiębiorczości dzięki projektom współfinansowanym ze środków europejskich i informowanie przedsiębiorców o dostępnych funduszach UE.

W ramach największego Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w latach 2008-2012, w priorytecie XII Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia, Szpital Wielospecjalistyczny im dr L. Błażka w Inowrocławiu zrealizował z udziałem Powiatu Inowrocławskiego istotne dla poprawy poziomu jakości i życia mieszkańców powiatu projekty: „Zwiększenie dostępu do świadczeń zdrowotnych przez doposażenie i modernizację infrastruktury szpitalnego oddziału ratunkowego w PSZOZ w Inowrocławiu” oraz „Kompleksowa modernizacja lądowiska dla helikopterów w PSZOZ w Inowrocławiu”.

Także z udziałem środków strukturalnych UE w trybie projektu systemowego uruchomiono na terenie powiatu inowrocławskiego trzy astrobazy, zlokalizowane przy: I Liceum Ogólnokształcącym w Inowrocławiu, Gimnazjum nr 1 w Gniewkowie oraz Gimnazjum nr 1 w Kruszwicy w ramach realizowanego przez Urząd Marszałkowski programu budowy sieci nowoczesnych ogólnodostępnych obserwatoriów astronomicznych w województwie kujawsko-pomorskim i przy wsparciu partnerów: Powiatu Inowrocławskiego, gminy Kruszwica i gminy Gniewkowo.

Powiat Inowrocławski i samorządy gminne z terenu powiatu inowrocławskiego są również partnerami projektu kluczowego pn. „Infostrada Kujaw i Pomorza” realizowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, Oś Priorytetowa 4. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego Działanie 4.2. Rozwój usług i aplikacji dla ludności w dwóch podstawowych obszarach: e-Administracja oraz System Informacji Przestrzennej. Ponadto Powiat Inowrocławski jest partnerem projektu pn. „Uzupełnienie ewidencji gruntów i budynków, dystrybucja zbioru danych o działkach, budynkach i lokalach na terenie województwa kujawsko pomorskiego jako elementy infrastruktury przestrzennej”, którego Beneficjentem jest Związek Powiatów Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Opracowanie: Biuro Rozwoju i Inicjatyw Europejskich Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.

SPIS TABEL

TABELA 1 WYDATKI NA INFRASTRUKTURĘ DROGOWĄ POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W LATACH 2007-2013.....	7
TABELA 2 WYKAZ PROJEKTÓW Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY DROGOWEJ ZREALIZOWANYCH PRZEZ POWIAT INOWROCŁAWSKI Z UDZIAŁEM ŚRODKÓW ZEWNĘTRZNYCH W LATACH 2009-2014.....	8
TABELA 3 INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA W GMINACH POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W 2013 R.	12
TABELA 4 INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA W GMINACH POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W 2013 R.	13
TABELA 5 WYKAZ OCZYSZCZALNI PRZEMYSŁOWYCH NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO.....	15
TABELA 6 LICZBA ZBIORNIKÓW BEZODPŁYWOWYCH I PRZYDOMOWYCH OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW NA TERENIE GMIN POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	16
TABELA 7 ZMIESZANE ODPADY KOMUNALNE ZEBRANE NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	17
TABELA 8 ODPADY WYTWORZONE I DOTYCHCZAS SKŁADOWANE (Z WYŁĄCZENIEM ODPADÓW KOMUNALNYCH) W LATACH 2007-2013	18
TABELA 9 UDZIAŁ ODPADÓW PODDANYCH ODZYSKOWI W ILOŚCI ODPADÓW WYTWORZONYCH W CIĄGU ROKU W LATACH 2007-2013	18
TABELA 10 SIĘĆ GAZOWA W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM W LATACH 2007-2013.....	20
TABELA 11 SIĘĆ GAZOWA NA 100 KM ² W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM W LATACH 2007-2013	21
TABELA 12 ENERGIA ELEKTRYCZNA W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM W LATACH 2007-2013	21
TABELA 13 EMISJA ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA Z ZAKŁADÓW SZCZEGÓLNIEM UCIAŻLIWYCH NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W LATACH 2007-2013	31
TABELA 14 RUCH KOŁOWY NA DROGACH KRAJOWYCH POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W 2010 R.	32
TABELA 15 LUDNOŚĆ POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO NA TLE WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO - POMORSKIEGO. STAN NA 31.12.2013 R.	37
TABELA 16 CHARAKTERYSTYKA POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO – WSKAŹNIKI MODUŁU GMINNEGO.....	38
TABELA 17 STRUKTURA WIEKOWA WG GRUP EKONOMICZNYCH	40
TABELA 18 PROGNOZA DEMOGRAFICZNA NA LATA 2015-2035 DLA POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	41
TABELA 19 LICZBA URODZEŃ I ZGONÓW W LATACH 2006-2013 W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM	41
TABELA 20 LICZBA MAŁŻEŃSTW I ROZWODÓW W LATACH 2006-2012 W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM.....	42
TABELA 21 LICZBA BEZROBOTNYCH W PODZIALE NA MIASTA I GMINY W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM W LATACH 2007-2013.....	44
TABELA 22 LICZBA BEZROBOTNYCH WG WIEKU W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM W LATACH 2007-2013	44
TABELA 23 LICZBA BEZROBOTNYCH WG CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM W LATACH 2007-2013.....	45
TABELA 24 LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W LATACH 2012-2013.....	45
TABELA 25 LICZBA NIEPEŁNOSPRAWNYCH OSÓB BEZROBOTNYCH NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W LATACH 2007-2013.....	46
TABELA 26 OFERTY PRACY BĘDĄCE W ZASOBACH POWIATOWEGO URZĘDU PRACY W INOWROCŁAWIU W 2013 R.....	53
TABELA 27 LICZBA ŁÓŻEK W SZPITALACH OGÓŁEM W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM WEDŁUG STANU NA 31.12.2013 R.	55
TABELA 28 PODMIOTY OPIEKI ZDROWOTNEJ.....	56
TABELA 29 ŁÓŻKA W SZPITALACH OGÓLNYCH, APTEKI OGÓLNODOSTĘPNE I PUNKTY APTECZNE W 2013 R. (WEDŁUG STANU NA 31.12.2012 R.)	56

TABELA 30 PORADY UDZIELONE W PORADNIACH PODSTAWOWEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ (WEDŁUG STANU NA 31.12.2013 R.)	56
TABELA 31 PERSONEL MEDYCZNY (WEDŁUG STANU NA 31.12.2013 R.).....	57
TABELA 32 POŁOŻNE I FIZJOTERAPEUCI (WEDŁUG STANU NA 31.12.2013 R.).....	57
TABELA 33 FARMACEUCI, RATOWNICY MEDYCZNI, DIAGNOŚCI LABORATORYJNI, PSYCHOŁODZY (WEDŁUG STANU NA 31.12.2013 R.)	58
TABELA 34 PERSONEL MEDYCZNY PRACUJĄCY W PODSTAWOWEJ OPIECE ZDROWOTNEJ (WEDŁUG STANU NA 31.12.2013 R.)	58
TABELA 35 WSKAŹNIK ZDROWIA	59
TABELA 36 HOSPITALIZACJE I ZGONY MIESZKAŃCÓW POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W LATACH 2009-2013	59
TABELA 37 ANALIZA PORÓWNAWCZA PRZYCZYŃ ZGONÓW NA SKUTEK NOWOTWORÓW, CHŁUK I CHOROÓB UKŁADU ODDECHOWEGO NA POZIOMIE KRAJU, WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO ORAZ POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W LATACH 2010-2012	61
TABELA 38 OPIEKA NAD DZIEĆMI I MŁODZIEŻĄ, PORADY UDZIELONE PRZEZ LEKARZY DZIECIOM ZDROWYM W 2013 R.	61
TABELA 39 PROFILAKTYCZNE BADANIA LEKARSKIE DZIECI I MŁODZIEŻY W 2013 R.	61
TABELA 40 DZIECI I MŁODZIEŻ W WIEKU 0-18 LAT U KTÓRYCH STWIERDZONO SCHORZENIA, BĘDĄCE POD OPIEKĄ LEKARZY PODSTAWOWEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ W 2013 R.	62
TABELA 41 OSOBY W WIEKU 19 LAT I WIĘCEJ, U KTÓRYCH STWIERDZONO SCHORZENIA BĘDĄCE POD OPIEKĄ LEKARZY PODSTAWOWEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ W 2013 R.	63
TABELA 42 LICZBA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI (BEZ UZALEŻNIEŃ) LECZONYCH W PORADNI ZDROWIA PSYCHICZNEGO W 2013 R. Z UWZGLĘDNIENIEM KATEGORII DIAGNOSTYCZNYCH	64
TABELA 43 PODZIAŁ OSÓB Z ZABURZENIAMI INTELEKTUALNYMI ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ, STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI I WIEK POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA	65
TABELA 44 PODZIAŁ OSÓB Z ZABURZENIAMI INTELEKTUALNYMI ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ I WIEK, PONIŻEJ 16 ROKU ŻYCIA	66
TABELA 45 ZESTAWIENIE LICZBY ZACHOROWAŃ I WSPÓŁCZYNNIKÓW ZAPADALNOŚCI NA WZW TYP B, PRZEWEŁKŁE ..	75
TABELA 46 ZESTAWIENIE LICZBY ZACHOROWAŃ I WSPÓŁCZYNNIKÓW ZAPADALNOŚCI NA WZW C- WG DEFINICJI PRZYPADKU -2009 R./2014 R.	75
TABELA 47 ZESTAWIENIE LICZBY ZACHOROWAŃ I WSPÓŁCZYNNIKÓW ZAPADALNOŚCI NA WZW C- WG DEFINICJI PRZYPADKU – 2005 R.....	75
TABELA 48 ZESTAWIENIE LICZBY ZACHOROWAŃ I WSPÓŁCZYNNIKÓW ZAPADALNOŚCI NA CHOROBE WYWOŁANĄ PRZEZ STREPTOCOCCUS PNEUMONIAE, INWAZYJNĄ.....	76
TABELA 49 ZESTAWIENIE LICZBY ZACHOROWAŃ I WSPÓŁCZYNNIKÓW ZAPADALNOŚCI NA CHOROBE MENINGOKOKOWĄ, INWAZYJNĄ	76
TABELA 50 UDZIAŁ OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ W LATACH 2008-2013.....	78
TABELA 51 OSOBY W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ.	79
TABELA 52 LICZBA RODZIN ZASTĘPCZYCH I DZIECI PRZEBYWAJĄCYCH W RODZINACH ZASTĘPCZYCH NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	80
TABELA 53 WIEK DZIECI PRZEBYWAJĄCYCH W RODZINACH ZASTĘPCZYCH	80
TABELA 54 OKRES PRZEBYWANIA DZIECI W RODZINACH I PLACÓWKACH - ROK 2012	83
TABELA 55 OKRES PRZEBYWANIA DZIECI W RODZINACH I PLACÓWKACH - ROK 2013	83
TABELA 56 POMOC NA USAMODZIELNIENIA NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO.....	84
TABELA 57 LICZBA USAMODZIELNIANYCH WYCHOWANKÓW KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY W LATACH 2012-2013	85
TABELA 58 WYKAZ DOMÓW POMOCY SPOŁECZNEJ NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	85
TABELA 59 STRUKTURA WIEKOWA OSÓB PRZEBYWAJĄCYCH W DOMACH POMOCY SPOŁECZNEJ	86

TABELA 60 LICZBA OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY KORZYSTAJĄCYCH ZE WSPARCIA OŚRODKA INTERWENCJI KRYZYSOWEJ	88
TABELA 61 ROZMIARY ZJAWISKA PRZEMOCY NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	88
TABELA 62 DZIAŁANIA Z ZAKRESU REHABILITACJI ZAWODOWEJ ORAZ REHABILITACJI SPOŁECZNEJ - LICZBA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH OBJĘTYCH POMOCĄ W LATACH 2007-2013	89
TABELA 63 POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W POSZCZEGÓLNYCH GRUPACH WIEKOWYCH W 2011 ROKU	95
TABELA 64 LICZBA UCZNIÓW W UJĘCIU PROCENTOWYM UCZĘSZCZAJĄCYCH DO SZKÓŁ	98
TABELA 65 ZESTAWIENIE ZAWODÓW, PROFILI I KIERUNKÓW PROWADZONYCH W SZKOŁACH, DLA KTÓRYCH ORGANEM PROWADZĄCYM JEST POWIAT INOWROCŁAWSKI	98
TABELA 66 WYKAZ JEZIOR NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	126
TABELA 67 LICZBA I RODZAJ ZAREJESTROWANYCH STOWARZYSZEŃ W LATACH 2012-2014	152
TABELA 68 PODMIOTY WG SEKCJI I DZIAŁÓW PKD 2007	155
TABELA 69 STRUKTURA UŻYTKÓW ROLNYCH W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM	162
TABELA 70 ZESTAWIENIE LICZBY WYPADKÓW DROGOWYCH W LATACH 2007-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	174
TABELA 71 ZDARZENIA RATOWNICZE W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM W LATACH 2003-2013	175
TABELA 72 LICZBA INTERWENCJI W 2013 R. W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH WG RODZAJU ZAGROŻENIA	176
TABELA 73 LICZBA POŻARÓW POD WZGLĘDEM WIELKOŚCI W 2013 R. W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH	177
TABELA 74 ZAGROŻENIA POWODZIOWE W M. PAKOŚĆ	179
TABELA 75 DOCHODY BUDŻETU POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO WEDŁUG DZIAŁÓW W LATACH 2010-2013	181
TABELA 76 WYDATKI BUDŻETU POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO WEDŁUG DZIAŁÓW W LATACH 2010-2013	182

SPIS WYKRESÓW

WYKRES 1 KORZYSTAJĄCY Z INSTALACJI WODOCIĄGOWEJ W % OGÓŁU LUDNOŚCI	13
WYKRES 2 KORZYSTAJĄCY Z INSTALACJI KANALIZACYJNEJ W % OGÓŁU LUDNOŚCI	14
WYKRES 3 KORZYSTAJĄCY Z INSTALACJI GAZOWEJ W % OGÓŁU LUDNOŚCI	20
WYKRES 4 GOSPODARSTWA DOMOWE WYPOSAŻONE W KOMPUTERY W 2014 R.....	24
WYKRES 5 STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM ORAZ W KRAJU.....	43
WYKRES 6 STOPA BEZROBOCIA W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM.....	43
WYKRES 7 LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W LATACH 2011-2013.....	47
WYKRES 8 UDZIAŁ PROCENTOWY OSÓB DŁUGOTRWALE BEZROBOTNYCH W OGÓŁEM ZAREJESTROWANYCH W LATACH 2011-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	48
WYKRES 9 PROCENTOWY UDZIAŁ OSÓB BEZROBOTNYCH POWYŻEJ 50. ROKU ŻYCIA W ZAREJESTROWANYCH OGÓŁEM W LATACH 2011-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	48
WYKRES 10 PROCENTOWY UDZIAŁ OSÓB BEZ KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH W LATACH 2011-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	49
WYKRES 11 UDZIAŁ OSÓB BEZROBOTNYCH W SZCZEGÓLNIE TRUDNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY W LATACH 2011-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	50
WYKRES 12 LICZBA OFERT PRACY ZGŁASZANYCH DO POWIATOWEGO URZĘDU PRACY W LATACH 2011 – 2013	54
WYKRES 13 LICZBA MIEJSC PRACY I AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ Z UWZGLĘDNIENIEM MIEJSC SUBSYDIOWANYCH W LATACH 2011-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	54
WYKRES 14 WSKAŹNIKI ZAGROŻENIA UBÓSTWEM WEDŁUG GRANIC UBÓSTWA W 2012 R.	78
WYKRES 15 WIEK DZIECI PRZEBYWAJĄCYCH W PLACÓWKACH.....	82
WYKRES 16 POPULACJA OSÓB W WIEKU OD 16 DO 19 LAT	97
WYKRES 17 ZDAWALNOŚĆ EGZAMINÓW ZAWODOWYCH W SZKOŁACH, DLA KTÓRYCH ORGANEM PROWADZĄCYM JEST POWIAT INOWROCŁAWSKI.....	105
WYKRES 18 LICZBA ZAREJESTROWANYCH ORGANIZACJI NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W LATACH 2012-2014.....	152
WYKRES 19 ROZKŁAD PRZESTRZENNY PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO .	157
WYKRES 20 WSKAŹNIK PRZEDSIĘBIORCZOŚCI (PODMIOTY GOSPODARCZE WPISANE DO REJESTRU REGON NA 10 TYS. MIESZKAŃCÓW)	158
WYKRES 21 WSKAŹNIK PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W LATACH 2007-2013 NA TLE WOJEWÓDZTWA (PODMIOTY GOSPODARCZE WPISANE DO REJESTRU REGON NA 10 TYS. MIESZKAŃCÓW).....	158
WYKRES 22 PODMIOTY GOSPODARCZE WG KLAS WIELKOŚCI W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM	159
WYKRES 23 PODMIOTY GOSPODARCZE WG KLAS WIELKOŚCI W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM – ROZKŁAD PROCENTOWY	159
WYKRES 24 PODMIOTY GOSPODARCZE WG KLAS WIELKOŚCI W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM – ROZKŁAD PROCENTOWY.....	160
WYKRES 25 PRODUKCJA SPRZEDANA PRZEMYSŁU OGÓŁEM (PODMIOTY O LICZBIE PRACUJĄCYCH>9) W MLN ZŁ	161
WYKRES 26 PRODUKCJA SPRZEDANA PRZEMYSŁU NA 1 MIESZKAŃCA (PODMIOTY O LICZBIE PRACUJĄCYCH>9) W ZŁ..	161
WYKRES 27 POWIERZCHNIA ZASIEWÓW ZBÓŻ I UPRAW PRZEMYSŁOWYCH (HA).....	163
WYKRES 28 POGŁÓWIE BYDŁA I TRZODY CHLEWNEJ (SZT.)	164
WYKRES 29 LICZBA WSZCZĘTYCH POSTĘPOWAŃ OGÓŁEM W LATACH 2007-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	168

WYKRES 30 LICZBA WSZCZĘTYCH POSTĘPOWAŃ KRYMINALNYCH W LATACH 2007-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	168
WYKRES 31 LICZBA WSZCZĘTYCH POSTĘPOWAŃ KRYMINALNYCH – BÓJKI I POBICIA W LATACH 2007-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	169
WYKRES 32 LICZBA WSZCZĘTYCH POSTĘPOWAŃ KRYMINALNYCH – ROZBOJE W LATACH 2007-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	169
WYKRES 33 LICZBA WSZCZĘTYCH POSTĘPOWAŃ KRYMINALNYCH – KRADZIEŻ MIENIA W LATACH 2007-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	170
WYKRES 34 LICZBA WSZCZĘTYCH POSTĘPOWAŃ KRYMINALNYCH – WŁAMANIA W LATACH 2007-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	170
WYKRES 35 LICZBA WSZCZĘTYCH POSTĘPOWAŃ KRYMINALNYCH – KRADZIEŻE POJAZDÓW W LATACH 2007-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO.....	170
WYKRES 36 LICZBA PRZESTĘPSTW OGÓŁEM W LATACH 2007-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	171
WYKRES 37 WYKRYWALNOŚĆ PRZESTĘPSTW W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM (W%) W LATACH 2007-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO.....	171
WYKRES 38 LICZBA WSZCZĘTYCH SPRAW O PRZESTĘPSTWA NARKOTYKOWE W LATACH 2007-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	172
WYKRES 39 LICZBA STWIERDZONYCH PRZESTĘPSTW NARKOTYKOWYCH W LATACH 2007-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	172
WYKRES 40 LICZBA STWIERDZONYCH CZYNÓW KARALNYCH NIELETNICH W LATACH 2007-2013 NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	173

BIBLIOGRAFIA

Źródła zewnętrzne:

1. Bank Danych Lokalnych – Główny Urząd Statystyczny.
2. Bank Danych Lokalnych, *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014*, US w Bydgoszczy, 2014 r.
3. Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku., *Portret terytorialny – Powiat Inowrocławski 2012 r.*
4. Główny Urząd Statystyczny, *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2014 r.*, online,
5. Główny Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, *Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego w marcu 2014 r.*, Bydgoszcz 2014 r.
6. Główny Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, *Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego w marcu 2014 r.*, Bydgoszcz 2014 r.
7. Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, *Prognoza demograficzna w województwie kujawsko-pomorskim do 2035 r. dla ludności miejskiej i wiejskiej*, Bydgoszcz 2013 r.
8. Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, *Województwo Kujawsko-Pomorskie. Podregiony, powiaty, gminy*, Bydgoszcz 2014 r.
9. Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2013*, Województwo Kujawsko-Pomorskie.
10. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu, *Indeks zagrożeniem ubóstwem w Województwie Kujawsko-Pomorskim*, Toruń 2012 r.
11. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu, *ABC EKONOMII SPOŁECZNEJ*, Toruń 2014.
12. Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, *Biuletyn statystyczny. Ochrona zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r.*, Bydgoszcz 2014 r.
13. Ministerstwo Polityki Społecznej, *Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej na lata 2004-2006*, Warszawa 2004.
14. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011.
15. Inspekcja Ochrony Środowiska, „*Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2002 roku*”, Warszawa 2003 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Bydgoszcz 2003 r.,
16. Biblioteka Monitoringu Środowiska, *Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2010 r.*, Bydgoszcz 2011 r.
17. Biuro Projektowe UNDP w Polsce, *Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym, Polska 2012, Rozwój regionalny i lokalny*, Warszawa 2012.
18. J. Nowak, *Spółeczeństwo informacyjne – geneza i definicje*, Rozdział II, online, s. 6
19. Dokument przygotowawczy, koordynowany przez Bruno Roelantsa: Praga, *Ekonomia Społeczna 2002*, CECOP, Praga, lipiec 2002 r.
20. IMAF Polska, *Folder Międzynarodowej Federacja Sztuk Walki*, Inowrocław 2014 r.,

21. Praca zbiorowa pod redakcją Aleksandry Cofty-Broniewskiej „Miejsce pradziejowych i średniowiecznych praktyk kultowych w Kruszy Zamkowej”, Studia i materiały do dziejów Kujaw, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Seria Archeologia nr 35, Poznań 1989 r.; Cofta-Broniewska Aleksandra, Koško Aleksander, Historia pierwotna społeczeństw Kujaw, Prace Wydziału Nauk Humanistycznych, Seria C, nr 25, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa – Poznań 1982 r.
22. „Zarys prahistorii Kujaw – kolebki państwowości polskiej część I” w: „Nasze Strony” nr 1/2014, Toruń 2014, s4.
23. Fundacja Kalwaria Pakoska, „*Kalwaria Pakoska przyrodniczo-historyczno-edukacyjne walory zespołu parkowego w Pakości*”, Pakość-Toruń 2011.

Źródła wewnętrzne:

1. Opracowania własne Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.
2. Informacja Szpitala Wielospecjalistycznego im. dr L. Błażka w Inowrocławiu,
3. Informacja Powiatowego Urzędu Pracy w Inowrocławiu,
4. Informacja Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Inowrocławiu.
5. Informacja Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Inowrocławiu.
6. Informacja Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Inowrocławiu.
7. Informacja Komendy Powiatowej Policji w Inowrocławiu.
8. Informacja Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.
9. Informacja Powiatowego Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego Szkół i Placówek Oświatowych.
10. Informacja Wydziału Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.
11. Informacja Zarządu Dróg Powiatowych w Inowrocławiu.
12. Informacja Wydziału Budżetowo-Finansowego Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.
13. Informacja Wydziału Edukacji, Kultury, Sportu i Zdrowia Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.
14. Informacja Biura Ochrony Informacji Niejawnych, Zarządzania Kryzysowego i Spraw Obronnych Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.
15. Informacja Biura Informacji Publicznej i Promocji Powiatu Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.
16. Powiat Inowrocławski, *Tygodnik Powiatu i Gmin*, Inowrocław 2015 r.
17. „Powiat Inowrocławski”, folder wydany przez Powiat Inowrocławski, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy.
18. Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Inowrocławskiego na lata 2008-2015,
19. Program Ochrony Środowiska Powiatu Inowrocławskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019.
20. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020,

21. Uchwała nr XXXV/352/2013 Rady Powiatu Inowrocławskiego z dnia 25 października 2013 r. w sprawie przyjęcia informacji o stanie realizacji zadań oświatowych Powiatu Inowrocławskiego w roku szkolnym 2012/2013.
22. Wnioski o dofinansowanie projektów realizowanych przez Powiat Inowrocławski w latach 2007-2013.

Strony internetowe:

1. Portal wiedzy, online,
http://portalwiedzy.onet.pl/87352,,,,,spoleczenstwo_informacyjne,haslo.html,
[11.11.2014].
2. Polska Cyfrowa PO PC 2014-2020, online, <https://mac.gov.pl>, [12.11.2014].
3. Europejska Agenda Cyfrowa, online,
<http://www.mg.gov.pl/files/upload/8418/Agenda%20cyfrowa.pdf>, [12.11.2014].
4. <http://pozyskiwanie-dotacji.pl/po-polska-cyfrowa>,
5. <http://www.szpitalino.pl/certyfikaty-jakoci.html>.
6. Centrum Kultury i Sportu „Ziemowit” w Kruszwicy: http://www.ckis-ziemowit.pl/index.php?option=com_content&view=section&id=10&Itemid=126,
7. Bazy.ngo.pl, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2015 r., <http://bazy.ngo.pl/>,
8. Mątewski Klub Piłkarski Noteć Inowrocław:
<http://mkpnotecinowroclaw.futbolowo.pl/>,
9. Kujawsko-Pomorski Związek Piłki Nożnej, Bydgoszcz: www.kpzpn.pl,
10. Centrum Kultury i Sportu „Ziemowit” w Kruszwicy, Kruszwica 2014 r.: www.ckis-ziemowit.pl/index.php?option=com_content&view=section&id=18&Itemid=157,
11. Bazy.ngo.pl, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2015 r., <http://bazy.ngo.pl/>,
12. Powiat Inowrocławski: <http://inowroclaw.powiat.pl/>,
13. Polski Związek Tenisa Stołowego, Warszawa 2015 r.: <http://ligi.pzts.pl/liga/2/11/1-liga-kobiet-grupa-polnocna/>,
14. Klub KSM „Rondo”: www.klubrondo.pl,
15. Centrum Kultury i Sportu „Ziemowit” w Kruszwicy, Kruszwica 2014 r.:
http://www.ckis-ziemowit.pl/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=17&Itemid=111,
16. Powiat Inowrocławski: <http://www.inowroclaw.powiat.pl/wiedza/>,
17. Cech Rzemiosł Różnych w Inowrocławiu:
<http://www.szkojarzemiosla.pl/?q=content/o-szkole>
18. TEMPUS Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych: http://tempus-szkola.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=2&Itemid=5
19. AS Akademia Szkolnictwa w Inowrocławiu:
<http://www.akademiaszkolnictwa.pl/pl/node/4>,
20. Powiat Inowrocławski:
<http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=1178>

21. Powiat Inowrocławski:
<http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=325>
22. Powiat Inowrocławski: http://www.inowroclaw.pl/strona-19-Turysto___zobacz_zwiedz_Tradycje_kultury_kujawskiej_.html.
23. Państwowa Szkoła Muzyczna I i II st. im. Juliusza Zarębskiego w Inowrocławiu:
<http://www.psmينو.com.pl/dokumenty.php?id=20>
24. Inowroclaviensis:
http://www.inowroclaviensis.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=7&lang=pl.
25. Powiat Inowrocławski:
<http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=123>,
26. Powiat Inowrocławski: <http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php> (prezentacja multimedialna),
27. Gmina Kruszwica: <http://www.kruszwica.com/edukacja.php>,
28. Gmina Dąbrowa Biskupia:
http://www.dabrowabiskupia.pl/content.php?cms_id=10&lang=pl&p=p4,
29. Gmina Rojewo: <http://www.rojewo.pl/dla-mieszkanca/kalendarz-impres/>,
30. Ośrodek Kultury w Pakości: <http://okit.com.pl/index.php/2013-10-28-16-29-50/dla-dzieci-i-mlodziezy.html>,
31. Gmina Pakość: <http://bip.pakosc.pl/?app=przetargi&nid=2083&y=2014&status=1>,
32. Gmina Janikowo: <http://www.centrum.janikowo.eu/goscie-centrum,7.html>,
33. Miejsko Gminy Ośrodek Kultury w Janikowie:
<http://www.mgok.janikowo.com/frame.php?name=Mgok&file=index&func=taneczna>,
34. Gmina Gniewkowo: www.gniewkowo.com.pl/strona-382-informacje+informacje.html,
35. Powiat Inowrocławski:
<http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=442>,
36. Powiat Inowrocławski:
37. <http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=441>, Inspekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy: www.wios.bydgoszcz.pl.
38. Centrum Informacji Turystycznej w Pakości:
<http://www.kalwariapakoskapark.pl/park-kulturowy/projekt.html>,
39. Archidiecezja Gnieźnieńska:
http://www.archidiecezja.pl/aktualnosci/archiwum/2013/wrzesien/plonkowo_nowe_sanktuarium.html
40. Powiat Inowrocławski:
<http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=100>,
41. Powiat Inowrocławski:
<http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=100>,

42. Powiat Inowrocławski:
<http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=25>,
43. Organizacja Turystyczna Szlak Piastowski Gniezno:
<http://www.szlakpiastowski.com.pl/go.live.php/PL-H3/o-szlaku.html>,
44. http://pl.wikipedia.org/wiki/Szlak_Piastowski,
45. Klub Wioślarski Gopło Kruszwica:
http://www.kwgoplokruszwica.pl/goplo/index.php?option=com_content&view=article&id=4&Itemid=24&lang=pl,
46. Gmina Kruszwica: <http://www.kruszwica.um.gov.pl/pl/page/jezioro-gop%C5%82o>,
47. Zawody motorowodne w Janikowie – serwis informacyjny:
<http://www.motorowodne.janikowo.com/>,
48. Gmina Kruszwica: <http://www.kruszwica.um.gov.pl/pl/page/przyroda>
49. Główny Urząd Statystyczny:
http://stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=828393&p_token=0.05445498903280544,
50. Solanki Uzdrowisko Inowrocław: <http://www.solanki.pl/dom-seniora-as>.